

PPLY:n lintupaikat

Napsauttamalla linkkiä pääset kohteen tekstiin

Takaisin valikkoon pääset selaimen Back-painikkeella (Firefox) tai
Ctrl + Home yhdistelmällä (Chrome & Explorer)

Johdanto ja tekijät	4
Harminniemi	5
Hanhikivi	8
Piehingin lintutorni	11
Someronlahti	12
Pattijokisuu - Mikonkari.....	14
Yrjänä	18
Tavonniemi	21
Alueen yleiskuvaus	21
Kaasa.....	21
Säikänlahti	23
Ulkonokka ja Merikylänlahti	24
Tavon lintuasema	28
Säärenperä - Karinkanta	31
Liminganlahti	34
Liminganlahden luonnonoloista	34
Virkkulan lintutorni ja opastuskeskus.....	41
Puhkiavanperän lintutorni	42
Karvonlahti.....	43
Sannanlahden lintutorni	43
Temmesjoen lintutorni	44
Papinkarin lintutorni ja Kylänpäänlahti	45
Riutunkari	46
Lakeuden seudun peltoalueet	48
Kempeleenlahti.....	51
Akionlahti.....	54
Hailuoto	57
Hailuodon luonnonoloista	57

Lauttaväylä	60
Potinlahti-Pökönokka	60
Ojakylänlahti - Kaara - Ulkokarvo – Ontonperä.....	63
Kirkkonkylän pellot.....	65
Kirkkosalmi, uusi silta	66
Kirkkosalmi, vanha silta – Patelanselkä	68
Viinikanlahti	69
Syökari; Tömpä - Rautaletto - Riisinnokka - Isomatala.....	71
Pöllä	75
Itänenä-Sunikarit	76
Marjaniemi	77
Luoteisranta; Marjaniemi - Keskiniemi – Haaralampinkari	79
Syväsatama ja Oritkari.....	81
Pyykösjärvi.....	84
Kraaseli	86
Hiastinlahti.....	89
Krunnit.....	91
Rimpijärvi-Uusijärvi	95
Iso Hirviaapa-Lähteenaapa	97
Oijärvi	99
Likalanjärvi.....	101
Piurukkaneva	103
Revonneva	105
Nurmesjärvi	106
Ainalin lintujärvet	108
Kortteinen.....	111
Vähä Lamujärvi	113
Kivijärvi	114
Kansanneva ym.....	115
Neittävänjärvi	117
Suuri Veneneva-Heponeva-Viirineva.....	119
Räkäsuo-Lääväsuu	121
Ahmasjärvi	124
Säippäsuu-Kivisuu.....	126
Niittysuo-Siiransuo	128
Marttisjärvi	130

Jolosjärvi	132
Iso Isterinjärvi	134
Ruunasuo	136
Litokaira	138
Hirvisuo	141
Kuuisuo - Hattusuo	143
Aittojärvi	145
Kongasjärvi	147
Keski-Mainua	149
Olvassuo - Oravisuo - Näätäsuu	150
Kaakkurinrimmit - Karhusuo	153
Soininsuo	155
Ihmelampi ja Sarajärvi	157
Iso-Syöte - Jaaskamonvaara	159
Jaurakkavaara	161
Sotkajärvi	162
Helkalansuo	164

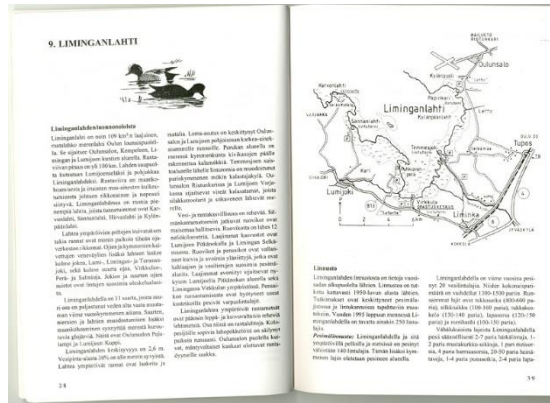
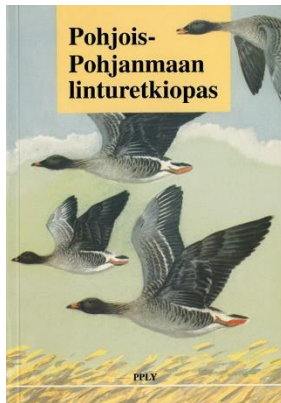
Johdanto ja tekijät

Toimitus: Arvo Ohtonen, Ari Kakko, Jukka Piispanen

Kartat: Jukka Piispanen

Vinjettikuvat: Jari Kostet

Kirjoittajat: PA Pirkka Aalto, AA Antero Autio, JH Jukka Hauru, AH Antti Huttunen, TK Toivo Kirkkomäki, PKu Panu Kuokkanen, AK Antero Kurikka, RK Reijo Kylmänen, PKä Pekka Kärenaho, PL Pekka Lähdesmäki, JMa Juha Markkola, AO Arvo Ohtonen, SP Seppo Pakanen, JP Jorma Pessa, AR Ari Rajasärkkä, RR Riku Rantala PR Pekka Ränä, SS Seppo Sirviö, MT Matti Tynjälä, KV Kari Varpenius

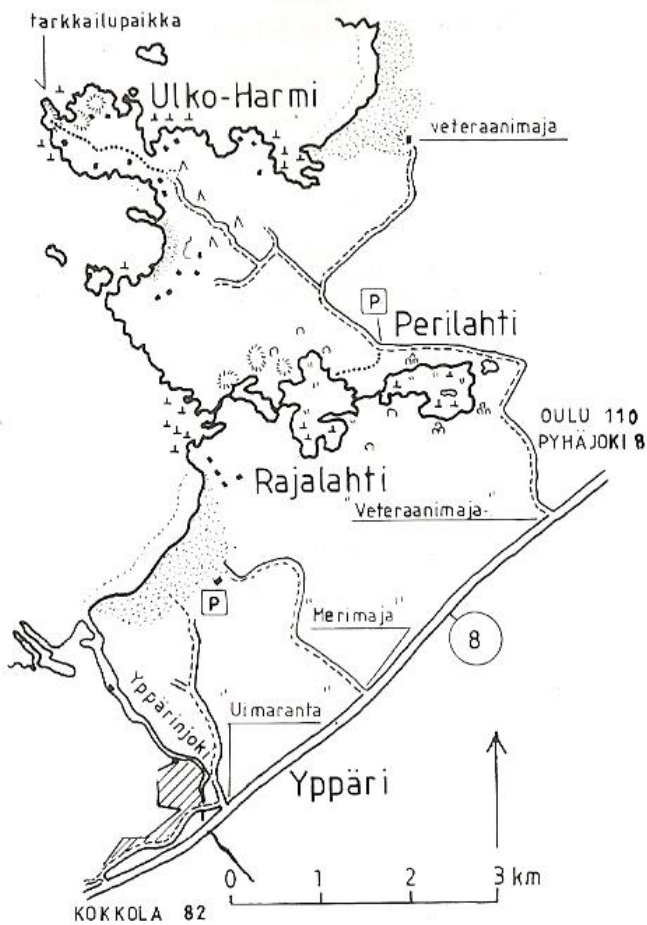
PPLY julkaisi vuonna 1996 Pohjois-Pohjanmaan linturetkioppaan. Kirja on valitettavasti tällä hetkellä loppuunmyyty. Oheiset tekstit, lintupaikkakuvaukset, kartat ja piirroksot ovat suoria skannauksia tästä oppaasta. Tarkoituksena on ajantasaistaa kuvaukset tähän nettiversioon jollain aikataululla. PPLY:n sivut jouduttiin sulkemaan keväällä 2016 kun niitä ei saatu siivottua lukuisista yrityksistä huolimatta. Tässä olevat tekstit on poimittu sivuston varmistuksilta.

Tekstin lintutiedot pitävät pääosin paikkansa, mutta yhteystiedoissa ja teiden nimissä voi olla virheitä tai puutteita, vaikka osin ne on korjattu.

Skannaus verkkoon: Tapani Tapio

Muokkaus: PPLY:n webmasterit

Harminniemi

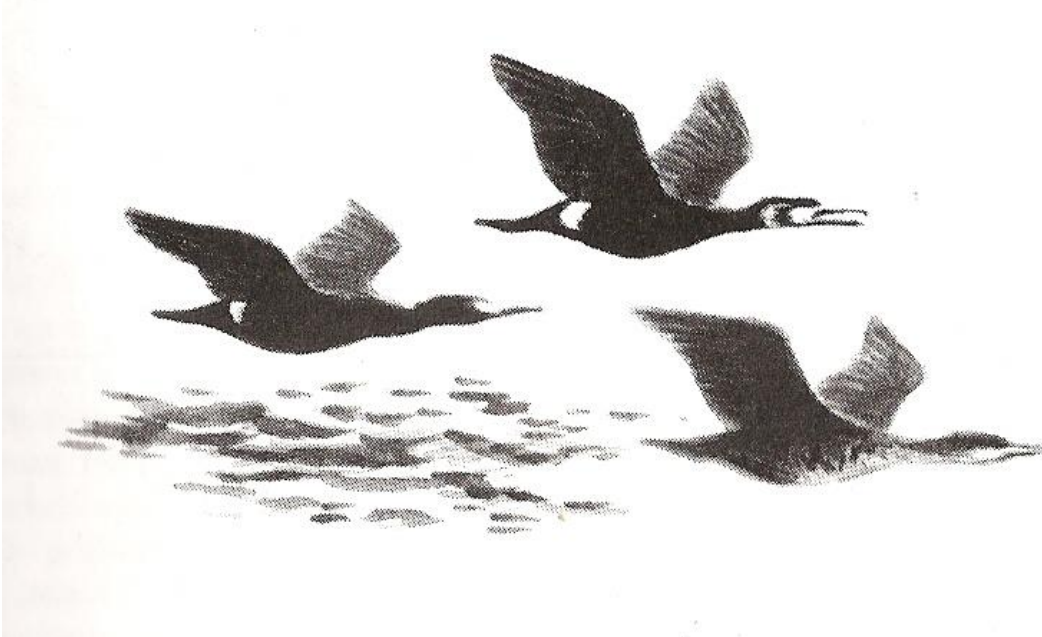
Ajo-ohje: Aja Pyhäjoen kirkonkylältä noin 8 km valtatieltä numero 8 etelään Yppäriin ja käänny oikealle Veteraanimajan kyltin kohdalla Ulkoharmin tielle. Aja tätä noin 2 km, jolloin saavut aivan Rajalahden reunaan. Tästä 300 metrin päässä olevan tienmutkan levennykseltä lähtee Perilahdelle johtava polku. Niemen pohjoispuolen Veteraanimajan rantaan pääset jatkamalla Perilahdelta kilometrin eteenpäin ja kääntymällä oikealle majalle vievälle tielle. Suoraan menevä tie johtaa Harminniemen kärkeen, Ulko-Harminiin. Tien päästä johtaa polku niemen uloimpaan kärkeen. Niemen eteläpuolen rannoille pääset kääntymällä 8-tieltä Pyhäjoelta noin 11 km:n ajon jälkeen oikealle Merimajoille menevälle tielle. Tien päästä avautuvat Yppärinjokisuun pohjoispuolen rantahietikot.

Alueen kuvaus: Raja- ja Perilahden lammet ovat maankohoamisen seurauksena kuroutuneita entisiä merenlahtia. Maasto on alavaa ja rannat heinikköisiä ja pehmeitä. Kesällä tupasvilla värittää maiseman valkoiseksi. Veteraanimajan edustalla on laajoja rantaniittyjä ja Yppärinjokisuussa komeita hiekkarantoja. Niemen kärkikallio on hyvä muutonseurantapaikka. Paras retkeilyaika Harmin alueella on kevätkesä.

Pesimälinnusto: Raja- ja Perilahi ovat vesilintu- ja loppilampia. Vesilintuja on havaittu pesimäaikana 10 lajia. Lampien mustakurkku-uikkukanta on vahva, 10 paria. Naurulokit ovat viime vuosina taantuneet rajusti. Lahdilla pesi 1980-luvun puolivälissä vielä 1100 naurulokkiparia, mutta

vuonna 1994 enää 70 paria. Kesäoina lammen rantaluhdilta saattaa kuulla luhtahuitin tai luhtakanan soidinääntä. Veteraanimajan rantaniityllä on havaittu pesimäaikaana 15 kahlaajalajia. Niistä mielenkiintoisimpia ovat vesipääsky ja maamme uhanalaisten lintulajien joukkoon kuuluvat etelänsuo- ja lapinsirri. Näiden lajien pesäpaikkojen läheisyydessä pitää välttää liikkumista.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: Lampien yleisimmät vesilintulajit ovat mustakurkku-uikku, sini sorsa, tavi, haapana ja tukkasotka. Lampien ja rantaniittyjen runsaslukuisimmat kahlaajalajit ovat punajalkaviklo, taivaanvuohi, suokukko, isokuovi, liro, karikukko, meriharakka, töyhtöhyppä ja tylli.

Harvalukuiset/satunnaiset pesimälajit: Alueen harvalukuisia, vuosittaisia pesimälajeja ovat lapasorsa, heinätavi, vesipääsky, etelänsuo- ja lapinsirri, pikkutylli, pikkulokki, ruskosuohaukka, kurki, luhtahuitti ja suopöllö. pesimäaikaana on lisäksi havaittu pikku-uikku, sinisuohaukka, mustapyrstökuiiri, luhtahuitti liejukana, satakieli ja kultasirkku.

Muuttolinnusto: Ulkoharmin kärjestä voi maalisi- ja huhtikuun vaihteessa nähdä pohjoiseen matkaavia isolokkeja ja ensimmäisiä merimetsoparvia. Toukokuussa saattaa parhaina päivinä muuttaa kymmeniä kuikkalinlujia ja satoja muita vesilintuja. Lokakuussa niemen kärjestä näkee etelään matkaavia joutsenia.

Raja- ja Perilahdella levähtää keväällä suuria määriä uikkuja, joutsenia (200), puolisuokeltajasorsia (2000) ja uiveloita (30).

Veteraanimajan edustan lieterannoille pysähtyy sekä kevät- että syysmuutolla olevia kahlaajia. Suosirrejä ruokailee enimmillään satoja, muita lajeja selvästi vähemmän. Harvinaisemmista sirrilajeista iso- ja kuovisirrejä nähdään syysmuutolla säännöllisesti ja pulmussirrejä satunnaisesti.

Yppärinjokisuun hietikoilla ja tulvarannoilla levähtää muutto aikoina pieniä määriä kahlaajia. Siellä tehtiin maakuntamme toinen siperiankurmitsahavainto syksyllä 1994. Räyskiä ja pikkutiioja saattaa nähdä alueen hietikoilla heinä- ja elokuussa. Harvalukuiset muuttajat: merikotka ja muuttohaukka.

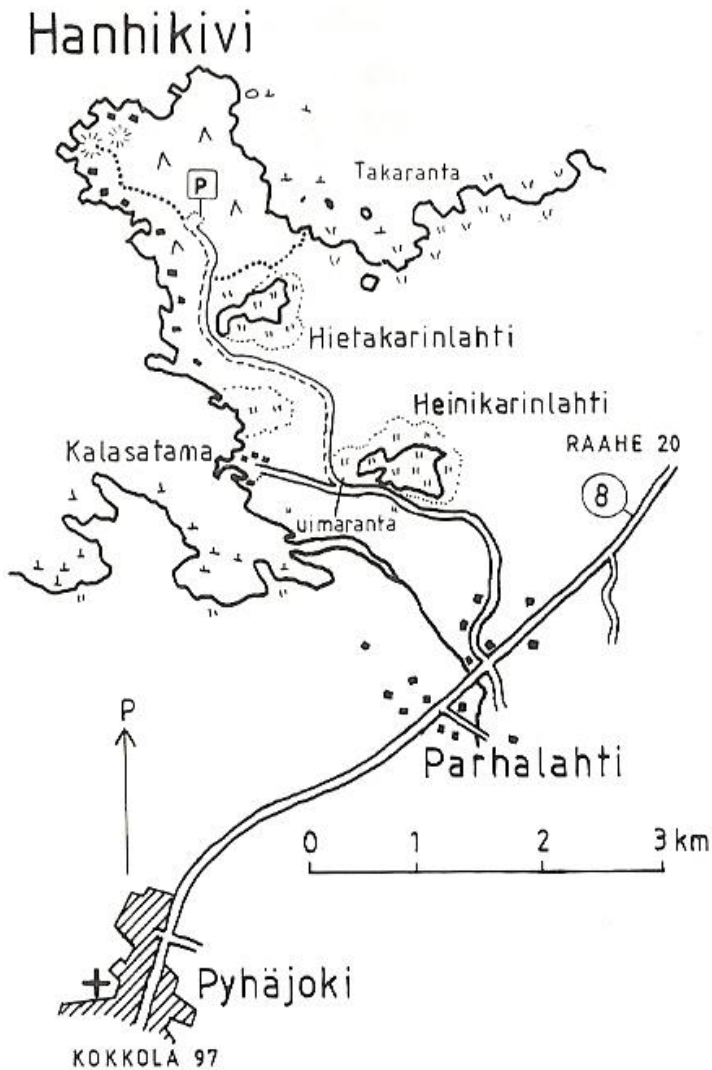
Satunnaislajit: harmaahaikara, kyhmy- ja pikkujoutsen, harmaasorsa, haarahaukka, avosetti,

siperiankurmitsa, lampiviklo, pikkukajava, riskilä ja isokirvinen. Rajalahden joutsenparvessa nähtiin Pohjois-Pohjanmaan ensimmäinen mustajousten keväällä 1994. Tämä alkujaan australialainen joutsenlaji on yleinen puistolintu Euroopassa. (JH, AO & KV) .

Kirjallisuus

Leskelä, P. 1982: Yppäriin Harmi, Perämeren rantaa. - Aureola 7: 55-58.

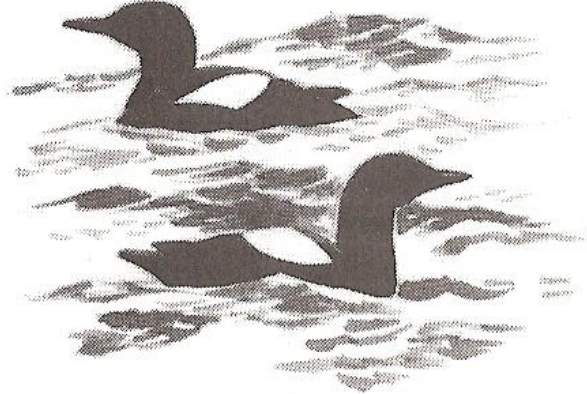
Hanhikivi

Ajo-ohje: Valtatie nro 8:n varrella 4 km Pyhäjoelta pohjoiseen on Parhalahden kylä. Siellä käänny vasemmalle kalasataman risteyksestä uimarantakyltin kohdalta. Kalasatama sijaitsee tämän tien päässä. Hanhikivelle pääset ajamalla tietä 3 km ja kääntymällä oikealle uimarannan tielle. Tien varrella ovat heti risteuksen oikealla puolella Heinikarinniemi (joissakin karttatiedoissa Heinikarinnlampi) ja 2,5 km:n päässä oikealla pienen lehti- ja sekametsän takana Hietakarinniemi. Tien päässä on sopiva parkkipaikka, johon voit pysäköidä häiritsemättä huvilaliikennettä. Kevään kelirikkokautta lukuun ottamatta tie on hyvässä kunnossa. Tien päästä kulkee polku niemen kärjessä sijaitsevalle Hanhikivelle.

Alueen kuvaus: Heini- ja Hietakarinniemi ovat maankohoamisen seurauksena merestä kuroutuneita, lähes umpeenkasvaneita lampareita. Hietakarinniemen pohjoispuolella Hanhikiven takarannalla on laaja rantaniitty. Hanhikivennokan rannat ovat kallioisia ja rantametsät koivuvaltaisista lehtimetsistä. Tien päässä huviloiden lähistöllä on tikoille sopiva haavikko. Hanhikiven tien varrella on myös synkkiä kuusikoita.

Retkeily alueella: Huhti- ja toukokuun vaihteessa muuttavat joutsenet, hanhet ja petolinnut näkyvät parhaiten Parhalahden kalasatamasta. Arktisten vesilintujen muuttoa tarkkaillaan toukokuun lopulla Hanhikiveltä. Sekä satamassa että nokalla nähdään muuttoaikoina suuria pikkulintuparvia. Heini- ja Hietakarinalhdelle sekä Hanhikiven takarannalle kannattaa pysähtyä sekä muutto- että pesintäaikaan. Parhaat retkeilyajat ovat huhti-, touko- ja kesäkuussa sekä myöhäissyksyllä.

Pesimälinnusto: Heini- ja Hietakarinalhti ovat vesilintu- ja loppilampia. Hietakarinalhdella pesii nykyään 30 parin naurulokkikolonia ja muutamia pikkulokkeja. Vielä 1980-luvun puolivälissä lampien kolonioissa pesi yli 300 naurulokkiparia. Lahdilla pesii yhteensä kymmenkunta mustakurkku-uikkuja nokikanaparia. Hanhikiven alueen merihanhikanta on myös kymmenisen paria. Pikkutikka pesii Hanhikivennokan haavikossa.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: naurulokki, telkkä, tavi, haapana, sini sorsa, merihanhi, nokikana ja mustakurkku-uikku.

Harvalukuiset pesimälajit: heinätavi, pikkulokki, luhtahuitti, nuoli-, rusko- ja sinisuohaukka, vesipääsky, lapinsirri ja pikkutikka.

Satunnaiset pesimälajit: pikku-uikku, lieju- ja luhtakana, huuhkaja ja viitakerttunen.

Muuttolinnusto: Parhalahden kalasatama on keväisen Raahen seudun paras isojen lintujen muutonseurantapaikka. Sieltä on laskettu yhden päivän aikana, 25.4.1992, mm. 600 merimetsoa, 1260 joutsenta, 5100 hanhea ja yli 1000 kuovia. Muita huhtikuun parhaiden päivien suurimpia muuttajamääriä ovat olleet mm. 300 petolintua, 500 töyhtöhyppää ja 1000 sepelkyykkyä. Kalasatamasta on nähty myös valtaisa pikkulintumuuttoa; 13.3.1996 alueen ohitti 73000 ja päivää myöhemmin 100000 urpiaista. Toukokuussa Hanhikiven kärjen ohitse muuttaa parhaina päivinä 200–300 kuikkalintua ja tuhansia muita vesilintuja. Samaan aikaan alueella levähtää myös paljon vesilintuja ja kahlaajia. Takarannan edustalla on uiskennellut kerralla tuhatkunta tavia. Lietteillä ja rantaniityillä ruokailee lukuisia tyllejä, kapustarintoja, jänkäsirriäisiä, suo- ja lapinsirrejä sekä joitakin punakuireja ja tundrakurmitsoja. Kävelijän jaloista pyrähtää usein lentoon peloton jänkäkurppa.

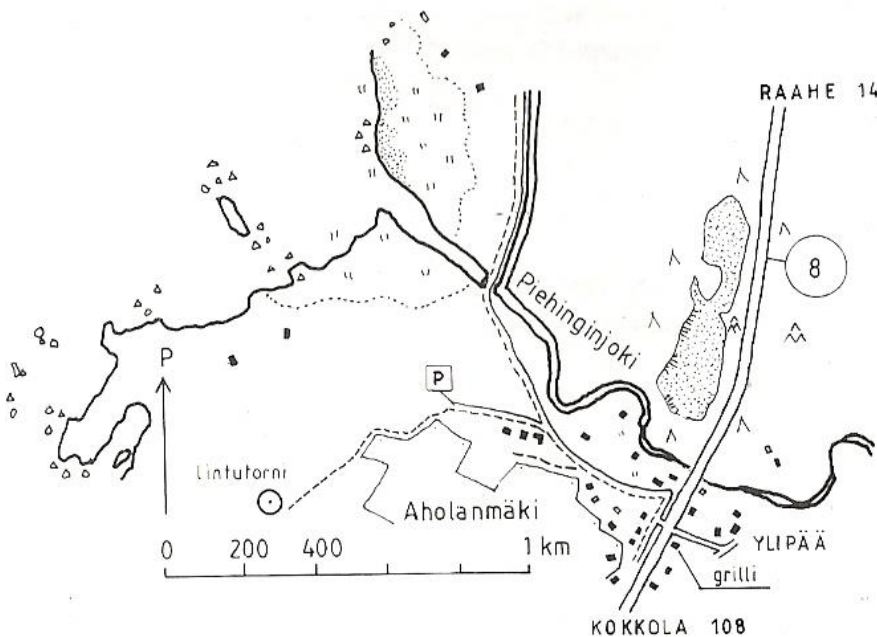
Lokakuussa takaranta on joutsenten suosima levähdyspaikka. Enimmillään sieltä on laskettu 300-400 joutsenta. Hanhikiven myöhäissyksyinen loppimuutto voi olla hyvin runsasta; esimerkiksi 17.12.1995 kärjen ohi muutti 1095 kalalokkia. Joskus meri on pysynyt auki tammikuulle saakka,

jolloin Hanhikivellä on nähty hyvin myöhäisiä vesilintuja. Pohjois-Pohjanmaan ainoa tammikuussa tavattu silkkiuikku on nähty Hanhikiven kärjen sulassa.

Harvalukuiset muuttajat: harmaahaikara, lyhytnokka-, tundra- ja valkoposkihanhi, harmaasorsa, haahka, allihaahka, meri- ja maakotka, muuttohaukka, riskilä, ruokki, isolokki ja tunturikiuru.

Satunnaislajit: pikkujoutsen, haarahaukka, kiljuhanhi, mustapyrstökuiri, heinäkurppa, turkinkyhky, luhtakerttunen ja nokkavarpunen. Harvinaisimmat Hanhikivellä nähdyt lajit ovat pikkuruokki, lampiviklo ja taigauunilintu. (JH, PKä, & AO)

Piehingin lintutorni

Ajo-ohje: Aja Raahen kaupungista 14 km valtatieta numero 8 etelään Piehinkiin. Käänny Alatalonmäen risteyksestä oikealle ja aja tätä 300 m.

Jätä auto tien eteläpuolella olevan pellon laitaan. Tästä lintutornille on 500 metrin kävely pellon oikean reunan tilustietä pitkin.

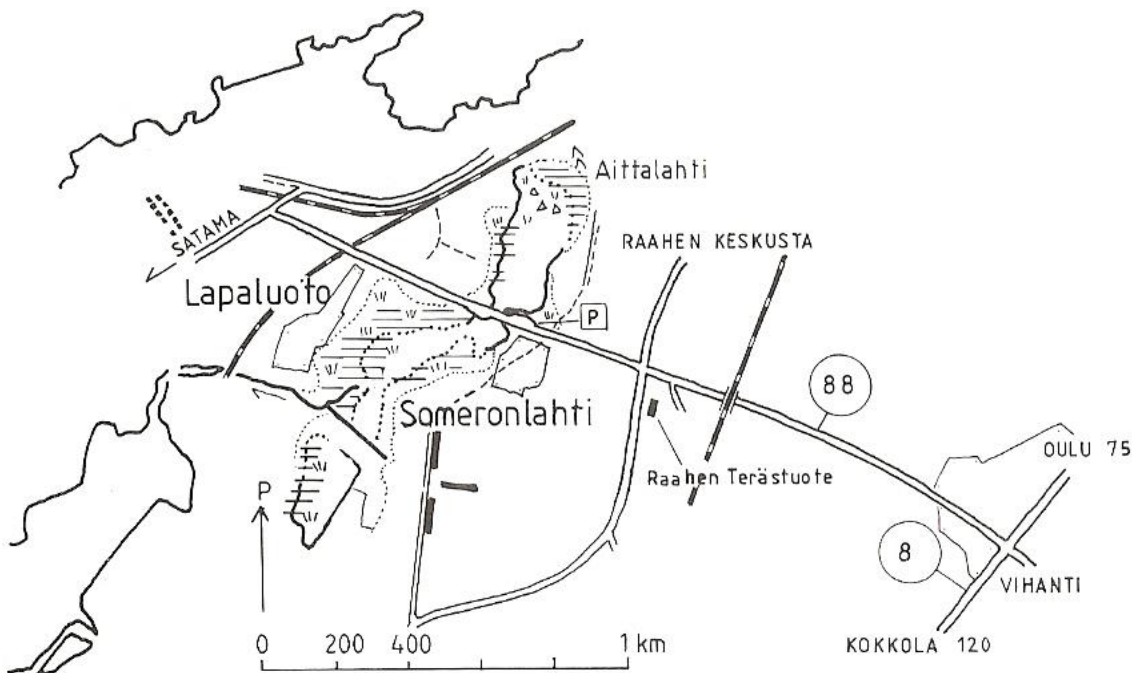
Alueen kuvaus: Piehingin lintutorni sijaitsee Piehinkijoen suun eteläpuolella. Tornista etelään avautuu laaja peltoaukea. Rannan ja tornin väliin jää kuusimetsää. Lintutorni on 12-metrinen ja sen huipulla on ikkunoilla varustettu tarkkailusuoja. Tornin juurella on nuotiopaikka.

Linnusto: Tomi on rakennettu lintujen muutonseurantaan varten. Se onkin huhti- ja toukokuun vaihteessa erinomainen isojen lintujen kuten hanhi en, joutsenten, merimetsojen, isojen petolintujen ja kurkien kevätmuuton seurantapiste. Metsähanhimäärä on noussut parhaana päivänä lähes 4000 yksilöön. Piekanoita voi nähdä 150–200 ja kurkia 300–350 muuttajaa päivässä. Samaan aikaan muuttaa runsaasti naurulokkeja, peippolintuja ja sepelkyyhkyjä. Parhaiden aamujen naurulokki- ja peippolintusummat ovat olleet 2000 ja sepelkyyhkysumma 1000 muuttajaa.

Satunnaislajit: Tornista on havaittu mm. harmaahaikara, pikkujoutsen, tundra-, lyhytnokka-, kanadan-, sepel- ja valkoposkihanhi, meri- ja maakotka sekä isolokki. Kesällä torniin on kuultu mm. satakieli ja mustapääkerttu. (SS)

Someronlahti

Ajo-ohje: Someronlahti sijaitsee noin kaksi kilometriä Raahen keskustasta lounaaseen Rautaruukin tehtaan välittömässä läheisyydessä. Kokkolan ja Oulun väliseltä valtatieltä numero 8 pääset Someronlahdelle kääntymällä pari kilometriä Raahen eteläpuolella Vihannista lapaluodon satamaan johtavalle kantatielle nro 88. Tämä tie kulkee lahden poikki. Someronlahden löydät Oulun ja Kainuun alueiden puhelinluettelon kartasto numero 37 Satamalahti-nimisenä.

Alueen kuvaus: Someronlahti on maankohoamisen takia merestä kuroutunut sisäjärvi. Itä- ja eteläreunoilla sitä ympäröivät vanhat kuusimetsät. Pohjois- ja länsireunat ovat matalia, kosteita rantaniittyjä ja lepikoita. Lahden lounaispäässä on ruovikkoa. Someronlahden poikki kulkevan tien levennyksiltä näkee valtaosan vesialueen linnuista. Lahden itä- ja etelärannoilla pystyy liikkumaan metsäpolkuja pitkin. Lahdella kannattaa retkeillä sekä muuttokausina että pesimäaikaan.

Pesimälinnusto: Someron lahden vesilintutiheys on hyvin suuri. Siellä on havaittu pesimäaikaan 14 vesilintulajia. Vuotuinen pesimäparimäärä nousee yli 100:n parin. Mustakurkku-uikkujen ja nokikanojen pesimäpaikkana lahti on maakuntamme parhaita. Niitä molempia pesii 10-20 paria. Vuosina 1993-95 lahdella on nähty lapasotkapaikue. Muita erikoisia, säännöllisesti pesiviä vesilintulajeja ovat heinätavi ja punasotka. Lahdella näkee myös varsin usein harmaasorsan. Naurulokkeja pesii nykyisinkin lähes 200 paria. Hyvinä myräväuosina alueella pesivät suo- ja sarvipöllö. Lämpimien toukokuiden loppupuolella lahden rantametsissä saattaa lauleskella 3-4 satakieltä.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: naurulokki, haapana, sini-, lapa- ja jouhisorsa, tavi, tukkasotka, punajalkaviklo, iiro, taivaanvuohi, mustakurkku-uikku, nokikana, ruokokerttunen ja pajusirkku.

Harvalukuiset pesimälajit: heinätavi, punasotka, tukkakoskelo, pikkulokki, ruskosuohaukka, suopöllö ja satakieli.

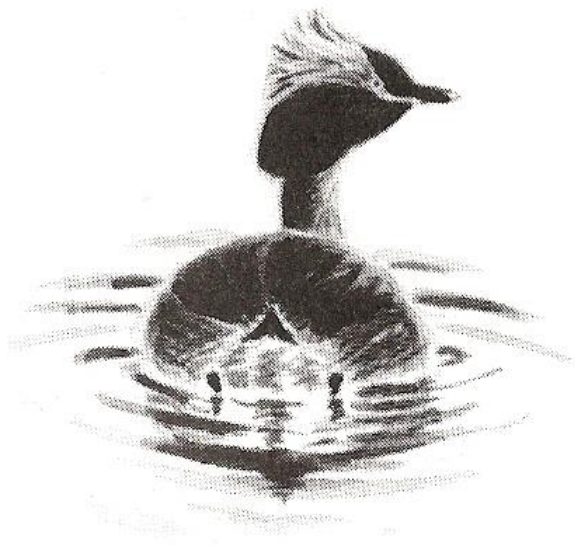
Satunnaiset pesimälajit: Lahdella ja sen lähimetsissä on pesimäaikaan havaittu mm. pikku-uikku, harmaasorsa, mustatiira, ruisräikkä, luhtahuitti, liejukana, pensassirkkalintu, viitakerttunen, mustapääkerttu, tikli ja nokkavarpunen.

Muuttolinnusto: Metsästyskauden alkaessa Someronlahden suojaan hakeutuu runsaasti vesilintuja, koska lahdella ei saa metsästää. Tällöin niiden määrä voi nousta tuhanteen yksilöön. Parhaina päivinä lahdelta on laskettu 600 tavia, 350 haapanaa, 300 jouhisorsaa ja 160 sinisorsaa.

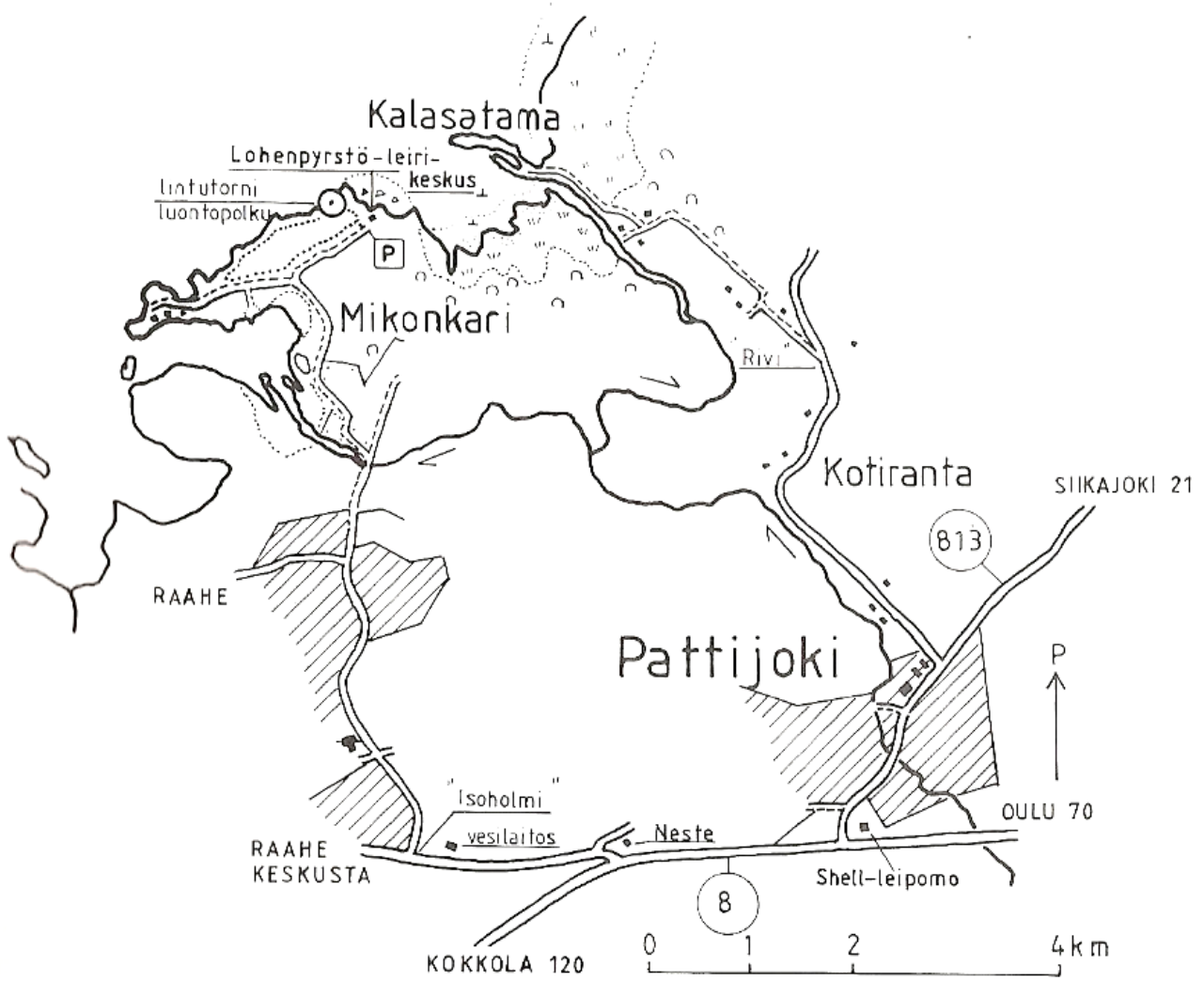
Satunnaislajit: ruostesorsa, haarahaukka, pikkukajava, tunturikihu, lapinpöllö ja kuningaskalastaja. Someronlahdella on havaittu Pohjois-Pohjanmaalle uusina lajeina isovesipääsky vuonna 1975 ja valkopäätiainen vuonna 1976. (KV)

Kirjallisuus

Karjalahti, K., Parvinen, P., Ala-Vainio, /ja Seppänen, A. 1985: Someronlahti -lintuparatiisi terästehtaan äärellä Raahessa. - Aureola 10:47-49..

Pattijokisuu - Mikonkari

Ajo-ohje: Aja Pattijoen keskustasta Siikajoentietä pohjoiseen ja käänny heti kylän jälkeen vasemmalle Kotirannantielle. Runsaan kolmen kilometrin jälkeen käänny kalasataman soratie vasemmalle. Risteyksen viitoista näkyvin on Rivin kyltti. Tie jatkuu yli kaksi kilometriä ja saapuu jokivartta ja rantaniittyä seuraillen kalasatamaan.

Mikonkariin pääset Oulusta tultaessa kääntymällä 8-tieltä Pattijoen jälkeen Raahen keskustaan vievälle tielle. Noin 1,5 km:n ajon jälkeen käänny oikealle Isoholmin tielle. Aja tätä tietä asuinalueiden läpi noin neljä kilometriä. Käänny heti Pattijoen sillan ylitettyäsi vasemmalle. Risteyksessä on viitta "lohenpyrstö".

Alueen kuvaus: Jokisuistoa hallitsevat laajat kosteat rantaniityt. Niittyjä elävöittävät ruovikot ja pajukot. Rantaviivan hietikon ja lietteiden pinta-ala vaihtelee suuresti vedenkorkeuden mukaan. Jokisuiston edustalla on pikku saaria ja kareja. Mikonkarin lintutorni sijaitsee suistoalueen eteläreunassa.

Retkeily alueella: Pattijokisuu on yksi Raahen seudun tunnetuimmista linturetkikohteista. Se on erinomainen muutonaikainen rantalintujen levähdysalue ja sen pesimälinnusto on edustava. Havainnointialue on melko laaja jatkuen jokisuiston molemmille sivuille. Paikalliset vesilinnut näkee parhaiten satamasta. Oikean kuvan linnustosta saa vain kävelemällä rannoilla ja rantaniityillä. Tosin kesällä tulee huomioida herkimpien kahlaajalajien pesimärauha. Kalasatama ja Mikonkarin lintutorni ovat erinomaisia muutontarkkailupisteitä. Arktisten vesilintujen muuton näkee hyvin myös Mikonkarin kärjestä, joka varsinkin tuulisina päivinä on tornia miellyttävämpi havainnointipaikka. Vilkkainta aikaa jokisuulla ovat huhti- ja toukokuu sekä elo-, syys- ja lokakuu. Retkeilyä elävöittävät usein näkyvät pikkuharvinaisuudet.

Pesimälinnusto: Pattijokisuun rannoilla ja rantametsissä on pesimäaikana havaittu noin 75 lajia. Vesilintulajistoon kuuluu 11 lajia. Yleisimmän lajin, tukkasotkan, poikueita on nähty jokisuiston edustalla enimmillään 41. Kahlaajia pesii 14-16 lajia. Yleisimmän kahlaajan, punajalkaviklon, vuotuinen kanta on yli 10 paria. Niittyjen arvokkaimmat pesivät kahlaajalajit ovat etelänsuo- ja lapinsirri. Lokkilintuja pesii 5 lajia ja niiden parimäärä on noin 70. Monena vuonna pensaikossa on pesinyt maassamme harvinainen kultasirkku. Satakielen laulua on kuultu muutamana vuotena rantametsistä ja kerran pikkusirkku on ilmeisesti pesinyt alueella.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: tukkasotka, tukkakoskelo, sinisorsa, tavi, haapana, punajalkaviklo, isokuovi, kiuru, ruokokerttunen ja pajusirkku.

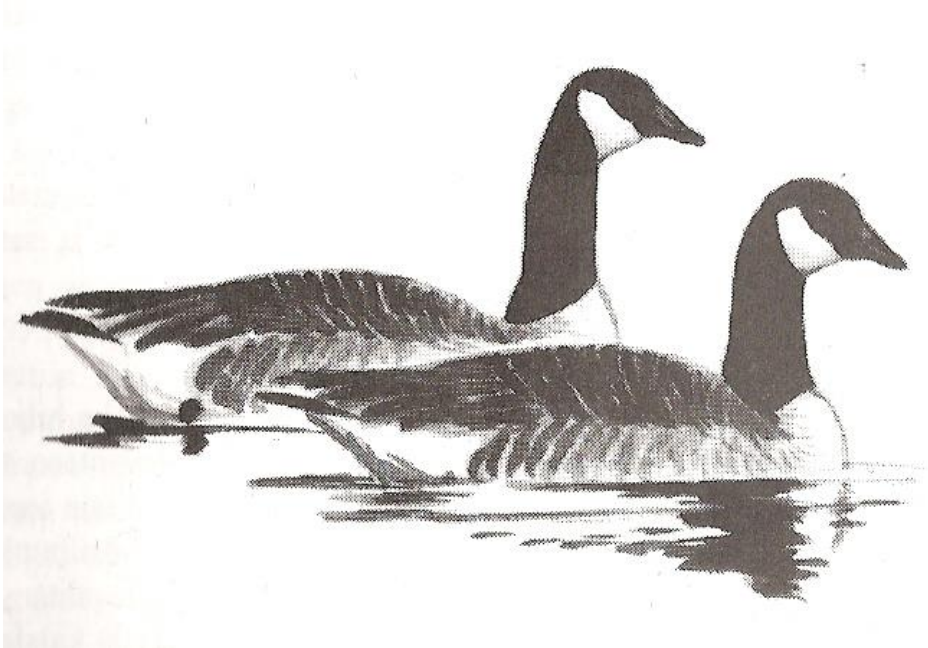
Harvalukuiset pesimälajit: Jokisuiston mielenkiintoisimpia pesimälajeja ovat heinätavi, pilkkasiipi, riekko, ruskosuohaukka, etelänsuo- ja lapinsirri, pikkutiira, suopöllö ja kultasirkku (0-2 paria). Lähimetsissä pesivät pikkutikka, pyy ja satunnaisesti uuttukyyhky.

Muuttolinnusto: Pattijokisuulla on tehty mittavia muuttolinnuston havaintosarjoja 1970-luvulta lähtien. Kahlaajia jokisuun lietteillä ja niityillä on vuosien kuluessa havaittu 38 lajia. Suurimmat lepäilijäsummat kertyvät paikallisista vesilinnuista ja kahlaajista sekä muuttavista peippo linnuista ja rastaista.

Kevätmuutto: Keväisin vesilintujen levähtäjämäärät nousevat enimmillään muutamaan tuhanteen. Suurimmat lajikohtaiset päiväsummat ovat olleet: sinisorsa 500, tavi 450 ja tukkasotka 400. Kahlaajia on levähtänyt enimmillään useita tuhansia. Suurimpia kerralla havaittuja lajikohtaisia määriä ovat: suosirri 1400, Iiro 1000, suokukko 400, lapinsirri 260 ja jänkäsirriäinen 150. Muuttavia varpuslintuja, pääosin peippolintuja ja rastaita, on laskettu vilkkaimpina aamuina yli 10 000.

Toukokuun lopussa Mikonkarin lintutornista voi nähdä päivässä tuhansia muuttavia mustalintuja, pilkkasiipiä ja alleja. Toukokuinen kahlaajamuutto saa myös aika-ajoin komeat mittasuhteet: mm. 16.5.1995 pitkään puhaltaneiden, kylmien pohjoistuulten tynnyttyä Mikonkarin ohitti yli 1000 punakuiria.

Syysmuutto: Syksyllä vesilintujen suurimmat levähtäjämäärät on laskettu elokuussa ennen

metsästyskauden alkua ja myöhään lokakuussa. Enimmillään haapanoita on oleskellut elokuussa 1800 lintua. Lokakuussa jokisuistoon kerääntyy joutsenia, joita on havaittu kerralla 450. Isokoskeloita on lokakuun parhaalla laskennalla nähty 500 ja mustalintuja 200 yksilöä. Suurimmat kahlaajamäärät on laskettu elokuussa. Suosirrejä on havaittu enimmillään 500, suokukkoja 400, taivaanvuohia ja liroja 200, kapustarintoja 170 ja mustavikloja 50. Varpuslintujen suurimpia päiväsummia edustavat heinäkuulta 2000 vihervarpusta, elokuulta 1100 haarapääskyä, syyskuulta 2600 räkättirastasta ja lokakuulta 3000 urpiaista.

Harvalukuiset muuttajat: Harvalukuisia levähtäviä ja läpimuuttavia lajeja ovat mm. sepel- ja valkoposkihanhi, harmaasorsa, merikotka, muuttohaukka, isolokki, sepelrastas ja tunturikiuru.

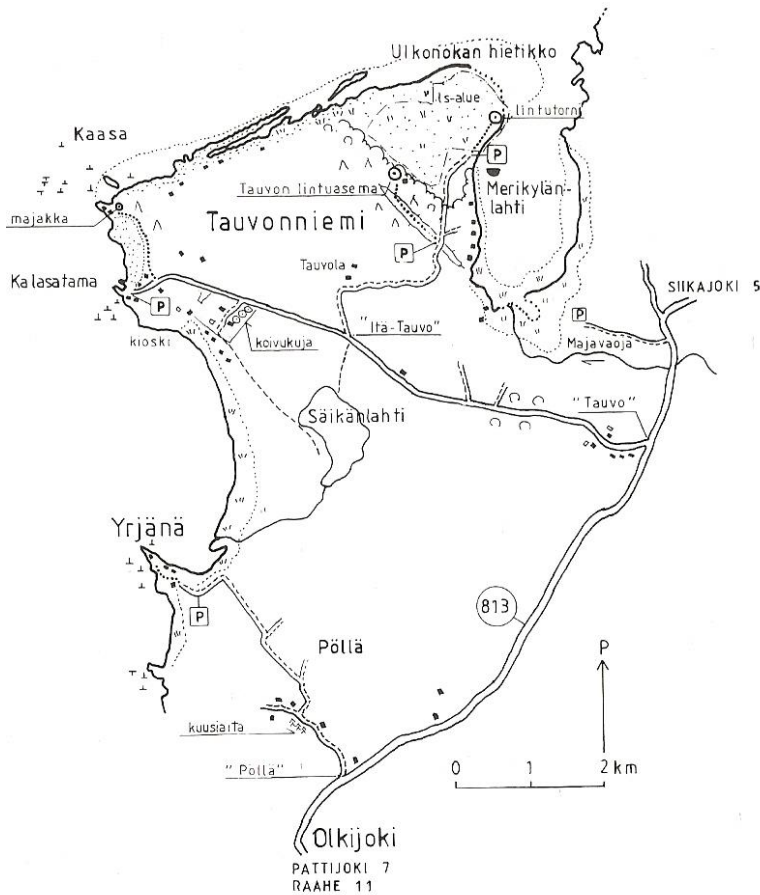
Satunnaislajit: pikku-uikku, harmaa- ja kaulushaikara, pikkujoutsen, lyhytnokkahanhi, kyhmyhaahka, rantakurvi, keräkurmitsa, heinäkurppa, mustatiira, haarahaukka, turturikyhky, harjalintu, tunturipöllö, riskilä, valkoselkätikka, kangaskiuru, lapinuunilintu ja vuorihemppo. Pattijokisuulla nähtiin Pohjois-Pohjanmaan ensimmäinen palsasirri heinäkuussa 1977 ja lyhytvarvaskiuru Mikonkarissa lokakuussa 1978. Muita hyvin harvinaisia jokisuulla nähtyjä lajeja

ovat jalo- ja kattohaikara, punajalka-, arosuo- ja niittysuohaukka, viiriäinen, mustajalkatylli, lampiviklo, isokirvinen, virtavästäräkki ja taigauunilintu. (JH & AO)

Kirjallisuus

Karjalahti, K. ja Alavainio, I. 1983: Pattijokisuualue - raahelaisten lintuharrastajien löytö.- Aureola 8: 73-84.

Yrjänä

Ajo-ohje: Yrjänään pääset kääntymällä Pattijoki-Siikajoki tieltä nro 813 Pöllään. Risteys sijaitsee noin 9 km Pattijoelta pohjoiseen. Aja Pöllän tietä pari kilometriä, kunnes tien vasemmalla puolella tulee kuusialta. Käänny tästä oikealle menevälle peltotielle. Aja sitä parisataa metriä ja käänny vasemmalle. Aja edelleen 300 metriä ja käänny jälleen vasemmalle. Tämän jälkeen aja pari kilometriä, jolloin eteen tulee ajokielto-merkki. Jätä auto tähän. Tästä on noin kilometrin kävely niemenkärkeen.

Alueen kuvaus: Yrjänä on kapea, pieni niemi Tauvon eteläpuolella. Se kasvaa pääasiassa koivumetsää. Niemen kärjessä kasvaa runsaasti pihlajia ja pajuja sekä muutama mänty. Niemen tyveltä alkaa männikkö, joka jatkuu Pöllän pelloille saakka. Niemen pohjoispuolella on Yrjänänlahti. Lahden pohjukassa on laaja ruovikko, jota metsästys seura on niittänyt useana vuonna pitääkseen sen linnuille mieluisana, avoimena rantana. Kärjen eteläpuolella on kiviriuttoja. Niemessä on useita huviloita.

Retkeily alueella: Yrjänä on erinomainen muutontarkkailupaikka. Muuttoa seurataan niemen kärjestä. Yrjänänlahdella levähtää vesilintuja ja lahden pohjukan lietteillä ja niitoksilla kahlaajia ja kirvisiä. Kiviriutoille pysähtyy lokkeja ja kahlaajia sekä niemen koivikkoon varpuslintuja. Linnusto: Vaikka Yrjänänniemellä on retkeilty tiiviimmin vasta muutamia vuosia, on siellä jo havaittu noin 240 lintulajia. Parhaimmillaan Yrjänä on syksyllä tiäis- ja urpiaisvaellusten aikaan. Keväällä vilkkainta aikaa on toukokuun loppu, jolloin niemen kärki on hyvä arktisten vesilintujen muutonseuraamispaikka.

Pesimälinnusto: Yrjänän pesimälinnusto on varsin vaatimaton. Yrjänänlahden ruovikossa pesii ruskosuohaukka. Viirupöllö pesii niemen tyvellä olevassa pöntössä lähes vuosittain. Kärjen koivikossa muutama sirittäjä pitää reviiriään vuosittain ja satunnaisesti lajistoon kuuluu kultarinta.

Kevätmuutto

Huhtikuu: Yrjänässä on aika hiljaista siihen saakka, kunnes Yrjänänlahteen tulee sulapaikkoja. Sulien auettua kuun loppupuolella kertyy paikalle runsaasti vesilintuja ja lokkeja. Enimmillään siellä on levähtänyt mm. 270 telkkää, 41 uiveloja ja 1100 kalalokkia.

Touko- ja kesäkuu: Arktisen muuton aikana iltamuutolla on nähty enimmillään yli 10000 vesilintua, pääosin pilkkasiipiä, alleja ja mustalintuja. Suurin päivässä havaittu härkälintumäärä on 300. Kahlaajamuutto voi olla myös komeaa. 20.5. 1995 Yrjänänkärjen ohitti yli 3000 kahlaajaa, joista 2300 oli Iiroja. Lisäksi Yrjänänlahden lietteillä voi kuun loppupuolella kahlailla kymmeniä jänkäsirriäisiä. Touko- ja kesäkuun vaihteessa niemi on täynnä muuttomatalla olevia hyönteissyöjiä.

Syysmuutto

Elokuu: Kuun alusta lähtien niemessä alkaa liikkua tiaisparvia. Pajulintujen muutto on silloin huipussaan. Parhaana päivänä niitä on arvioitu levähtäneen niemen kärjessä 300. Metsästyksen aloituspäivä, 20.8., on yleensä syksyn vilkkaimpia muuttopäiviä. Vuonna 1994 aloituspäivänä muutti 400 merihanhea, saman verran kurkia, merikotka ja kaksi muuttohaukkaa. Vuotta myöhemmin hanhimuutto oli vielä upeampaa. Aloituspäivänä Yrjänän ohitti 1000 merihanhea. Pähkinähakkien suurvaelluksen aikana elokuussa 1995 nähtiin Yrjänässä 1720 hakkia.

Syyskuu: Tiaisvaellukset ovat yleensä huipussaan syyskuussa. Parhaana päivänä on havaittu 230 vaeltavaa sinitiaista. Syyskuun sateisina päivinä niemi kuhisee rastaita. Räkättirastaita on laskettu enimmillään muutama tuhat, punakylkirastaita 300 ja laulurastaita 100.

Lokakuu: Urpiaisvaellus on vilkkainta syyskuun lopussa ja lokakuussa. Joinakin vuosina urpiainen on Yrjänän ehdoton valtalaji. Vuonna 1995 parhaana päivänä niemen kärjestä laskettiin 37000

vaeltajaa ja syksyn kokonaissumma oli noin 232000 urpiaista. Pырstötiaisia voi myös nähdä runsaasti lokakuussa. Kuun alkupäivinä Yrjänän voi ohittaa 3000-4000 tilheä päivässä. Myös punatulkkujen suurimmat päiväsumat ovat yli 1000 vaeltajaa. Pähkinänakkeleiden suurvaelluksella syksyllä 1995 nähtiin Yrjänässä lokakuun aikana 80 nakkelia. Joutsenia muuttaa lokakuussa parhaina päivinä useita satoja.

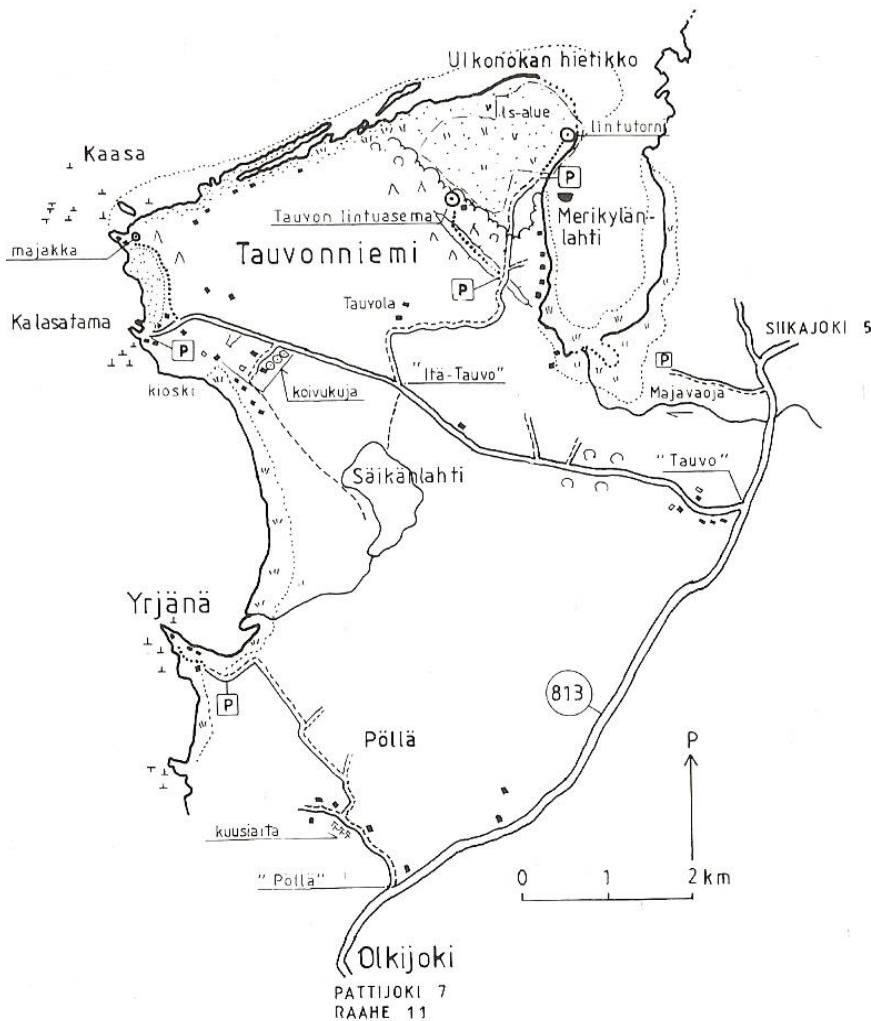
Marraskuu: Marraskuussa muuttavat arktiset kalalokit. Niiden joukossa voi nähdä isolokkeja. Viimeiset kahlaajat, tylli, tundrakurmitsa ja kapustarinta, on nähty marraskuussa.

Talvilinnusto: Talvisin Yrjänä on hiljainen. Siellä voi nähdä pikku- ja pohjantikkoja sekä pyrstöiaisia. Talvella 1994/95 Yrjänässä nähtiin lapin-, viiru-, varpus- ja helmipöllö.

Harvalukuiset muuttajat: jääkuikka, haahka, allihaahka (10 yksilöä/vuosi), tunturikihu, riskilä, tunturikiuru ja pikkusirkku. Taigauunilintu on Yrjänässä yllättävän yleinen. Siitä tehdään joka syksy havaintoja. Havaintojen kokonaismäärä on 20. Parhaimmillaan niemessä on ollut kolme yksilöä: 17.9.1988 ja 10.9.1994. Syksyn 1994 aikana nähtiin yhteensä 6 ja syksyllä 1995 5 taigauunilintua. Yhtä lokakuista havaintoa lukuun ottamatta linnut on nähty syyskuussa.

Satunnaislajit: pikku-uikku, ruostesorsa, punajalka- ja arosuohaukka, heinäkurppa, tunturipöllö, turturikyhky, harjalintu, valkoselkätikka, luotokirvinen, viitasirkkalintu, lapinuunilintu, mustaleppälintu, pikkusieppo, viiksitimali, pikku- ja nokkavarpunen sekä kultasirkku. Yrjänässä on nähty Pohjois-Pohjanmaalle uusina lajeina mustanmerenlokki 30.5.1989 ja ruskouunilintu 6.10.1990. Muita hyvin harvinaisia Yrjänässä nähtyjä lajeja ovat pronssi-iibis, palsasirri, pikkukultarinta ja keltahemppo. (KV)

Tauvonniemi

Alueen yleiskuvaus

Tauvonniemi on yksi Pohjois-Pohjanmaan tunnetuimmista lintupaikoista. Se sijaitsee Siikajoen kirkonkylästä viisi kilometriä lounaaseen. Niemen läntisin kärki, Kaasannokka, on Perämeren parhaita arktisten vesilintujen muutonseurantapaikkoja. Tauvonniemen pohjoiskärjessä on kahlaaja-paikkana tunnettu, laaja Ulkonokan niitty- ja hietikko-alue. Ulkonokan eteläreunalla on toiminut Tauvon lintuasema jo 30 vuoden ajan. Tauvonniemen itäpuolella on Merikylänlahti. Se on vajaan kilometrin levyinen ja kolmen kilometrin pituinen eteläpohjoissuuntainen lahti. Tauvonniemen tyvellä on aikoinaan merestä kuroutunut sisäjärvi, Säkänlahti.

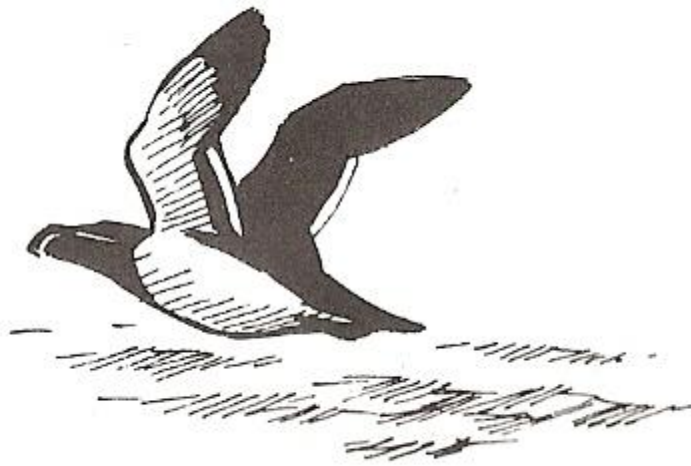
Ulkonokan, Merikylänlahden ja Säkänlahden linnustot ovat arvokkaita sekä pesimä- että muuttoaikana ja ne on luokiteltu lintuvesiensuojeluohjelmassa kansainvälisesti arvokkaaksi lintuvesikokonaisuudeksi.

Kaasa

Ajo-ohje: Etelästä tullessasi käänny Raahan ja Oulun väliseltä valtatieltä numero 8 Pattijoen kirkonkylän läpi Siikajoelle menevälle tielle nro 813. Aja tätä noin 16 km ja käänny vasemmalle

Tauvoon menevälle tielle. Pohjoisesta tullessasi Siikajoen kirkonkylältä Tauvon risteykseen on noin 5 km. Aja Tauvon tietä sen päässä olevaan kalasatamaan asti. Parhaat havainnointipaikat ovat kalasataman ranta ja Kaasannokan kärki, joka sijaitsee kalasatamasta kilometrin verran pohjoiseen. Noin 200 m ennen kalasatamaa haarautuu oikealle puomilla suljettu tie, joka menee kärjen kesämökeille. Sitä pitkin voit kävellä nokalle. Tien päästä niemen kärkeen on kuljettava rannan kautta, jottei häiritä huviloiden asukkaita.

Alueen kuvaus: Kaasa on Tauvonniemen läntisin kärki. Alue on tasaista ja karua rantaa, jossa vaihtelevat kivikkoiset niemekkeet ja rantahietikot. Kalasataman lähellä on katajanummi ja kololinnuille sopiva haavikko. Niemi työntyy melko ulos merelle ja on tämän vuoksi mainio vesilintujen muutonseurantapaikka. Retkeily alueelle onkin keskittynyt toukokuulle, arktisten vesilintujen muuttoaikaan. Alueen rantapensaikat ja -metsät keräävät etenkin syksyisin monia muutto- ja vaelluslintuja, joten elo-, syys- ja lokakuu ovat myös hyvää retkeilyaikaa.

Kevätmuutto: Vesilintujen kevätmuutto alkaa huhtikuun lopussa ja jatkuu monipuolisena läpi toukokuun. Puolisukeltajasorsien muutto huipentuu toukokuun alussa, jolloin parhaina aamuina voi niemenkärjen ohittaa parituhatta sorsaa ja satoja muita vesilintuja. Tällöin on nähty enimmillään noin 1300 tavia, 450 haapanaa, 600 telkkää, 500 tukkasotkaa, 600 tukkakoskeloa ja 250 isokoskeloa päivässä.

Toukokuun loppupuoliskolla aamuisin muuttavien lintujen valtalajeina ovat mustalinnut, pilkkasiivet ja allit. Niiden lisäksi muuttaa suuria määriä kuikkalintuja, merimetsoja, sotkia, telkkiä ja koskeloita. Iltaisin muuttaa paljon härkälintuja. Parhaana iltana niitä on nähty yli 500 yksilöä.

Kuikkalintuja muuttaa päivässä kymmeniä tai satoja noin kuukauden ajan toukokuun alkupuolelta lähtien. Muuton alkuvaiheessa kuikkia on liikkeellä enemmän kuin kaakkureita, mutta pian tilanne muuttuu ja koko kevään aikana kaakkureita nähdään selvästi enemmän kuin kuikkia. Parhaana päivänä kuikkalintuja on nähty noin 1100. Niistä määritettiin 428 kaakkuria ja 31 kuikkaa.

Mustalintujen, pilkkasiipien ja allien määrät ovat suurimmillaan kuun loppupuolella. Aamumuutolla näiden lajien yhteismäärä on ollut enimmillään noin 5000 ja iltamuutolla yli 10000 lintua. Yleisin on mustalintu, joita on havaittu parhaina päivinä 5000-10000. Sekä pilkkasiipien että allien

suurimmat päiväsummat ovat olleet 2 000-3000 lintua. Myös lapasotkien muutto toukokuun lopussa on varsin näyttävää. Parhaana päivänä Kaasannokan on ohittanut 160 lapasotkaa.

Arktisista kahlaajista Kaasannokalta voi nähdä mm. meriharakoita, tundrakurmitsoja ja punakuireja.

Kesä: Kaasan pesimälinnusto on varsin vaatimaton. Haavikossa voi kuulla pikkutikan koputtelua tai käenpiian huutoa. Idyllisen kalasataman kupeessa sijaitsevat uimaranta ja kahvila piristävät myös lintuharrastajaa.

Syysmuutto: Heinä- ja elokuussa Kaasalla voi seurata kahlaajamuuttoa. Osa tylleistä ja sirreistä pysähtyy levähtämään rannoille. Varsinkin pulmussirrit viihtyvät kärjen hietikoilla. Vesilintumuutto on runsasta etenkin metsästyksen alkupäivinä. Elokuussa alkavaa tiaisten ja muiden pikkulintujen sekä rastaiden liikehdintää on hyvä havainnoida Kaasalta. Hyvinä päivinä rantapensaikat ja -lepikot kuhisevat hippiäisiä, tiaisia, pyrstötiaisia (lokakuussa), vihervarpusia ja urpiaisia. Lokakuussa nokalta voi ihailla runsasta joutsenmuuttoa. Normaalisti lintujen määrä vähenee loka-marraskuussa, mutta leutoina alkutalvina voi vielä joulukuussakin olla merellä liikettä, esimerkiksi 3.12.1989 Kaasalla muutti 130 kalalokkia.

Harvalukuiset muuttajat: Toukokuussa nähdään vuosittain pieniä määriä (yli 10 yksilöä) mm. haahkoja, allihaahkoja, ruokkeja, merikihuja ja sepelrastaita. Kuikkalintuparvissa muuttaa lähes joka kevät 1-5 jääkuukkaa.

Satunnaislajit: harmaasorsa, rantakurvi, tunturi- ja leveäpyrstökihi, pikkukajava, riskilä, turkin- ja turturikyhyky, tunturikiuru, pikkusieppo, idänuunilintu, viiksitimali, pähkinänakkeli, pikkuvarpunen ja vuorihemppo. Harvinaisimmat Kaasalla nähdyt lajit ovat kyhmyhaahka, pilkkaniska, riuttatiira ja mustapäätasku.

Säikänlahti

Ajo-ohje: Aja Tauvon tietä nelisen kilometriä, jolloin saavut Itä-Tauvon tienhaaraan. Juuri ennen risteystä (50 ml haarautuu vasemmalle vaatimaton kärrytie, joka johtaa Säikänlahdelle. Tietä kävellään noin 500 metriä, kunnes tullaan ruovikon reunaan. Säikänlahden luoteisranta kannattaa kävellä vielä noin 500 metriä eteenpäin, kunnes ruovikko mataloituu. Sieltä järven selälle on hyvä näkyvyys. Valaistus on paras joko aikaisin aamulla tai illalla.

Alueen kuvaus: Säikänlahti on rehevä, ruovikon ympäröimä lintujärvi, jota reunustavat vanhahkot mänty- ja sekametsät. Paras retkeilyaika on toukokuusta syyskuuhun.

Linnusto: Järven vesilinnusto on monipuolinen. Siellä on pesintään viittaavia havaintoja ainakin 17 vesilintulajista. Näistä mielenkiintoisimpia ovat mustakurkku-uikku, joutsen, meri hanhi, harmaasorsa, uivelo ja pilkkasiipi. Nokikanoja pesii kymmenkunta paria. Viime vuosina kaulushaikara on puhallellut alueen ruovikoissa. Kesällä kuikkia käy kalastelemassa järvellä. Alkusyöksyllä siellä lepäilee muuttavia vesilintuja, joista yleisimmät ovat haapana, tavi, jouhisorsa, sini sorsa ja tukkasotka. Lisäksi Säikänlahdella ruokailee muuttoaikoina runsaasti pääskyjä ja tervapääskyjä. Lokakuussa joutsenia on levähtänyt enimmillään 110.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: tukkasotka, silkkiuikku, tavi, haapana, sini- ja jouhisorsa, nokikana ja ruokokerttunen.

Harvalukuiset/satunnaiset pesimälajit: mustakurkku-uikku, kaulushaikara, joutsen, merihanhi, harmaasorsa, heinätavi, lapasorsa, uivelo, iso- ja tukkakoskelo, punasotka, pilkkasiipi, kurki, luhtahuitti, rusko suo- ja nuolihaukka, palokärki, pikkutikka ja korppi.

Satunnaislajit: pikku-uikku, harmaahaikara, allihaahka, liejukana, iso lokki, mustatiira ja satakieli. Säikänlahdella nähtiin maamme ensimmäinen *kupariviuhkasorsa* 8.7.1989. Tämä alun perin amerikkalainen sorsalaji on Euroopassa yleinen tarhalaji, joten Suomeen harhautuvat linnut tulkitaan tarhakarkulaisiksi. Muita hyvin harvinaisia Säikänlahdella havaittuja lajeja ovat punapäänarsku ja kiljukotka.

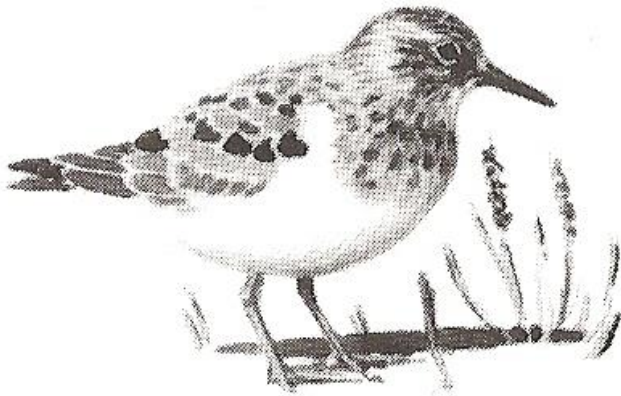
Ulkonokka ja Merikylänlahti

Ajo-ohje: Merikylänlahden pohjukkaa voit tarkkailla lahteen laskevan Majavaojan suusta. Sinne pääset Siikajoen suunnalta ajaessasi kääntymällä Merikylän tienhaaran jälkeen Majavaojan vartta kulkevalle tielle. Tien päässä on parkkipaikka, josta lähtee polku rantaniitylle. Tavonniemen suosituimpaan havainnointipaikkaan, Ulkonokan reunalla olevan Raahan kaupungin virkistysalueen rantaan pääset Tavon tieltä. Aja tietä nelisen kilometriä ja käänny oikealle Itä-Tavon tielle. Tien pääura vie virkistysalueelle. Sieltä menee polku Ulkonokan rantadyynille vuonna 1996 rakennetulle lintutornille. Tornista näet hyvin sekä Merikylänlahdelle että Ulkonokan lieterannoille. Ulkonokka on luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettu, joten siellä liikkuminen ilman lupaa on kielletty.

Alueen kuvaus: Merikylänlahti on noin neljän neliökilometrin laajuinen, matala merenlahti. Lahden lounaisosassa on kesämökkejä. Niiden eteläpuolella, Majavaojan suistossa on laaja rantaniitty. Lahden luoteisosassa on Ulkonokan noin kolmen neliökilometrin laajuinen rantaniitty- ja hietikkoalue. Merikylänlahden lisäksi nokkaa reunustavat lännessä ruovikko, pohjoisessa meri ja etelässä dyynit sekä metsä. Metsänreunassa on Tavon lintuasema. Ulkonokka tunnetaan yhtenä maamme parhaista kahlaajarannoista. Ulkonokalla ja Merikylänlahdella on runsaasti nähtävää huhtikuusta lokakuuhun.

Pesimälinnusto: Ulkonokan monipuolinen kahlaaja- ja loppilintulajisto yhdessä Merikylänlahdella pesivien vesilintujen kanssa muodostavat erittäin arvokkaan kokonaisuuden.

Ulkonokalla pesii säännöllisesti 5 loppilintulajia ja niiden parimäärä on 150-200. Kalalokkeja ja lapintiiroja pesii molempia 70-80 paria ja kalatiiroja 10-20 paria. Hietikko on yksi Suomen

tärkeimmistä pikkutiiran pesimäpaikoista. Niitä pesii vuosittain 4-8 paria. Nokalla pesii yksi Perämeren harvoista merikihupareista. Kahlaajia pesii 10 lajia ja niiden parimäärä on 80-100. Suokukkoja pesii 30, tullejä 15-20, punajalkavikloja 15-20 ja karikukkoja 10 paria. Nokka on yksi Perämeren tärkeimmistä lapinsirrin pesimäpaikoista. Niitä pesii vuosittain 10-15 paria. Lisäksi nokalla pesivät säännöllisesti meriharakka, taivaanvuohi, isokuovi, töyhtöhyppä ja etelänsuosirri. Nokan runsaslukuisimmat pesivät varpuslinnut ovat kiuru, niittykirvinen, ruokokerttunen ja pajusirkku. Alueen uusimpia säännöllisiä pesimälajeja ovat merihanhi ja ristisorsa. Harmaalokki, räyskä ja lapinsirkku ovat pesineet Ulkonokalla satunnaisesti.

Merikylänlahdella pesiviä vesilintulajeja ovat silkki- ja mustakurkku-uikku, sini- ja lapasorsa, haapana, tavi, tukkasotka sekä iso- ja tukkakoskelo. Lahden pohjukassa pesii Ulkonokan kahlaajalajistosta puuttuva rantasipi. Hyvinä myyrävuosina pohjukan niityllä pesii suopöllö.

Muutonaikainen linnusto: Ulkonokka ja Merikylänlahti ovat erittäin merkittäviä lintujen muutonaikaisia levähdyspaikkoja. Ulkonokan kautta muuttavat lähes kaikki maassamme tavattavat kahlaajalajit. Alueella onkin nähty yhteensä 40 kahlaajalajia. Siellä nähdyt, lepäilevät kahlaajamäärät ovat olleet suurimpia Suomessa laskettuja.

Ulkonokalla ja Merikylänlahdella oleskelee runsaasti sorsia läpi kevään, kesän ja syksyn. Niityille kerääntyy muuttoaikoina suuria määriä avomaiden varpuslintuja. Moni peto lintu hakee ravintonsa niittyjen ja lietteiden lintuparvista.

Kevätmuutto:

Huhtikuu: Kuun alussa saapuvat pulmuset aloittavat Ulkonokan kevään. Suurimmassa huhtikuisessa pulmusparvessa on ollut 1 500 yksilöä. Kuun loppupuolella hanhet, sorsat ja lokit kansoittavat ranta-alueet. Niityille ovat tyypillisiä myyriä pyytävät sinisuo-, tuuli- ja ampuhaukat sekä isolepinkäiset. Tällöin saapuvat myös ensimmäiset meriharakka-, töyhtöhyppä- ja kuoviparvet päiville ja sulien reunoille.

Toukokuu: Huhti- ja toukokuun vaihteessa Ulkonokalla havaitaan suurimmat lepäilevät sorsamäärät. Tavien, haapanoiden ja jouhisorsien yhteismäärä voi parhaimmillaan nousta toiselle tuhannelle. Ristisorsat viihtyvät hyvin Ulkonokan hietikoilla ja enimmillään niitä on nähty 60

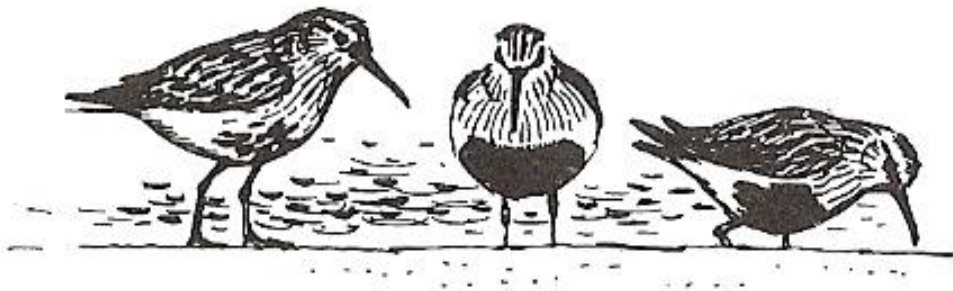
yksilöä. Merikylänlahdella sukeltaa satakunta telkkää ja tukkasotkaa ja parikymmentä uivelo. Vesilintujen joukosta voi löytää muutamia härkälintuja ja mustakurkku-uikkuja. Kuun loppupuolisko on kahlaajien aikaa. Suurimpia keväällä havaittuja kahlaajien päiväsummia ovat olleet 300 tylliä, 190 tundrakurmitsaa, 50 karikukkoa, 150 lapin- ja 1000 suosirriä, 70 jänkäsirriäistä, 100 mustavikloa ja 26 vesipääskyä. Lisäksi lietteillä nähdään vuosittain muutamia pikku-, kuovi-, pulmus- ja isosirrejä. Toukokuun lopulla Ulkonokan niityillä levähtää paljon avomaan varpuslintuja. Siellä on oleskellut enimmillään mm. 400 keltavästäräkkiä, 15 lapinkirvistä, 100 sinirintaa ja 30 pensastaskua. Lisäksi nokan ja lahden yllä voi nähdä satoja pääskyjä hyönteispyynnissä.

Kesäkuu: Useiden kahlaajien kevätmuutto kestää kesäkuuhun ja samaan aikaan alkaa myös ensimmäisten lajien, mustaviklon, isoja pikkukuovin syysmuutto. Isokoskelokoiraiden suurin kesäparvi on ollut 1200 ja telkkien 300 lintua. Kuun alussa nokalla ja lahdella on nähty enimmillään 500 tervapääskyä hyönteispyynnissä. Reunapensaikoissa puikkelehtii samaan aikaan satoja pajulintuja.

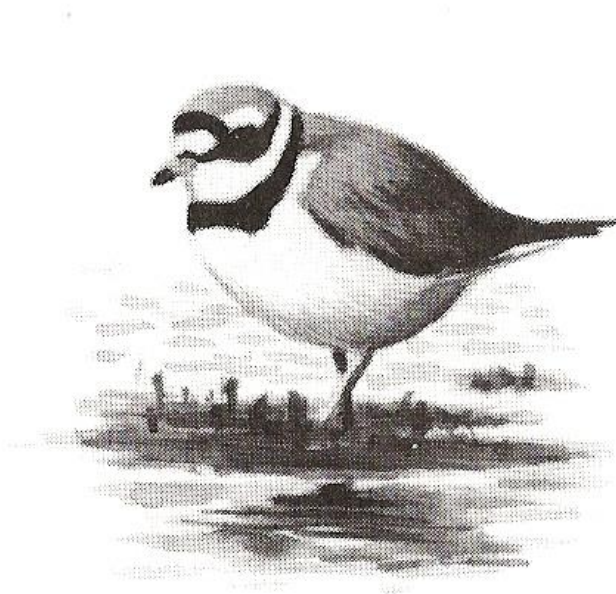
Syysmuutto:

Heinäkuu: Aikuisten kahlaajien syysmuutto huipentuu heinä- ja elokuun vaihteessa. Suosirri on selvästi runsain laji. Niitä on laskettu enimmillään 6 000 lintua. Muiden lajien suurimmat levähtäjämäärät ovat olleet tylli 230, isosirri 130, lapinsirri 60, kuovisirri 80 ja pulmussirri 50, jänkäsirriäinen 34, liro 160 ja suokukko 1100. Muuttavia punakuireja on nähty parhaana päivänä 640.

Elokuu: Ulkonokalla viihtyy elokuussa suuria merihanhiparvia. Myös lokkeja kerääntyy rannoille satamäärin. Metsästyksen alkupäivinä avoin Ulkonokka tarjoaa melko rauhallisen lepopaikan vesi linnuille. Tällöin sinne ja Merikylänlahdelle on kerääntynyt enimmillään 300 merihanhea, 700 haapanaa, 700 tavia ja 400 tukkasotkaa sekä pienempiä määriä sini-, jouhi-, lapa- ja ristisorsia. Elokuun lopussa saapuu Ulkonokalle hyönteispyyntiin parhaimmillaan tuhansia pääskyjä, satoja keltavästäräkkejä ja joitakin nuolihaukkoja. Myyräateriaa puolestaan kärkevät niin rusko- kuin sinisuohaukatkin. Nuorten kahlaajien päämuutto ajoittuu elokuun loppupuolelle ja syyskuun alkuun. Tällöin Ulkonokaila on enimmillään levähtänyt mm. 400 tylliä, 135 iso-, 80 lapin-, 1000 pikku-, 2 500 suo-, 60 kuovi- ja 20 pulmussirriä, 20 jänkäsirriäistä ja 850 suokukkoa. Muuttavien ja paikallisten tundrakurmitsojen yhteismäärä on parhaina päivinä noussut kahteensataan.

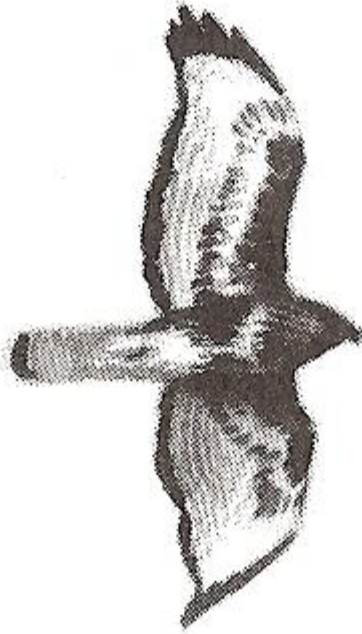

Syyskuu: Syyskuun aikana kahlaajamäärät alkavat pikkuhiljaa vähetä, joskin edelleen voi nähdä kaikkia tavallisia lajeja. Keräkurmitsa on säännöllinen, mutta harvalukuinen vierailija. Nokan dyneillä ja niityillä levähtää enimmillään mm. satoja niittykirvisiä ja västäräkkejä sekä kymmeniä lapinsirkkuja ja kiuruja. Ulkonokan pikkunisäkkäitä ja lintuja verottavat tällöin mm. sinisuo-, ampu- ja tuulihaukat, isolepinkäiset ja hiiripöllöt, ja onpa Ulkonokan dyneille kerääntynyt yhtäaikaisesti 15 suopöllöäkin. Viime vuosina myös muuttohaukka on ollut tavallinen vieras Ulkonokalla syyskuussa.

Lokakuu: Ulkonokan edustalla ja Merikylänlahdella levähtää lokakuussa suuria joutsenparvia. Enimmillään ruokailevien joutsenten määrä on ollut 450 lintua. Joutsenet repivät pohjasta ylen määrin ravintoa, joten sinisorsat, haapanat ja telkät viihtyvät hyvin niiden ruokaseuralaisina. Vesilintujen joukosta voi löytyä joitakin lapasotkia, mustalintuja ja alleja. Arktisia hanhia saattaa pysähtyä hyiselle rantaniitylle: lokakuussa 1987 nokalla laidunsi 200 valkoposki- ja 40 sepelhanhea. Kuun loppupuolella alue hiljenee ja vain pulmuset viihtyvät Ulkonokalla. Suurimmat parvet ovat 300-400 yksilöä. Hyvällä onnella saattaa dyneiltä löytää tunturi kiurun. Harvalukuiset muuttajat: harmaahaikara, kyhmy- ja pikkujoutsen, kanadan-, sepel-, valkoposki-, tundra-, kilju- ja lyhtynokkahanhi, harmaasorsa, muuttohaukka, keräkurmitsa ja tunturikiuru.

Satunnaislajit: katto- ja mustahaikara, tiibetinhani, ruostesorsa, haara-, niittysuo-, arosuo-, tunturi- ja punajalkahaukka, viiriäinen, ruisrääkkä, merisirri, heinäkurppa, mustapyrstökuiri, lampiviklo, rantakurvi, avosetti, tunturikihu, isolokki, mustatiira, turturikyhky, tunturipöllö ja isokirvinen. Ulkonokalla on nähty Pohjois-Pohjanmaalle uusina lajeina isohaarahaukka, valkoperäsirri, tundravikla, mehiläissyöjä ja nummikirvinen. Muita hyvin harvinaisia Ulkonokalla havaittuja lajeja ovat lumihanhi, amerikanhaapana, mustajalkatylli, aropääskykahlaaja, isovesipääsky, pikkuruokki ja riuttatiira.

Tauvon lintuasema

Yleistä: Oulun yliopiston omistama Tauvon lintuasema on perustettu lintujen tutkimusta varten. Jos haluat rengastajaksi tai havainnoitsijaksi asemalle ota yhteys asemanhoitajaan. Hän antaa sinulle ohjeet asemalla menosta ja siellä toimimisesta sekä järjestää kulkuluvan Ulkonokan luonnonsuojelualueelle.

Alueen kuvaus: Lintuasema sijaitsee metsän reunassa Ulkonokan hietikon laidalla. Aseman pihalla olevilta dyyneiltä lähtee pensaiden ja rantalepikon reunaan seuraileva polku. Lintuverkot ovat tämän polun varressa. Aseman pihassa on lintutorni. Ulkonokan reunaan seuraava, asemalle johtava, huonokuntoinen tie ei ole käytössä.

Työskentely asemalla: Lintuasema toimii kahdessa Oulun yliopiston omistamassa rakennuksessa. Asemalla on vuodesta 1965 lähtien rengastettu, seurattu muuttoa ja laskettu muuttoaikoina lepäileviä lintuja. Asema sijaitsee hyvällä muutonseuraamispaikalla ja sen lintutornista avautuu hieno näköala Ulkonokalle. Tornista pystyy havainnoimaan varsin hyvin Tavonniemellä kulkevaa muuttoa. Aseman rengastuskausi kestää toukokuun alusta lokakuun loppupuolelle asti. Keväällä rengastetaan lähinnä hyönteissyöjiä, kesällä Ulkonokalla pesiviä kahlaajia ja loppilintuja ja syksyllä vaelluslintuja. Lepäilijälaskentoja tehdään pääasiassa Ulkonokaila ja Merikylänlahdella sekä ajoittain myös Säikänlahdella. Vuosina 1965-1995 asemalla on rengastettu yhteensä 241 500 lintua. Viimeisen kahdenkymmenen vuoden yleisimmät rengastuslajit rengastusmäärineen ovat olleet: pajulintu 65500, urpiainen 27 700, hömötiainen 15900, punarinta 6100, pyrstötiainen 5600, ruokokerttunen 3900, kirjosiippo 3800, lehtokerttu 3500, leppälintu 3400 ja punakylkirastas 3300 yksilöä.

Kevätmuutto

Huhtikuu: Tauvon lintuaseman kevätkausi alkaa normaalisti huhtikuun alussa, jolloin keskitytään muuton seurantaan. Huhtikuun loppu on "isojen lintujen" muuttoaikaa, jolloin nähdään suuria määriä merimetsoja, joutsenia, hanhia, kurkia ja petolintuja, etenkin piekanoita. Parhaana muutto-päivänä 25.4.1992 nähtiin mm. 900 merimetsoa, 950 joutsenta, 1 800 hanhea, 390 kuovia ja 530 sepelkyyhkyä. Aseman suuri petopäivä oli 26.4.1986, jolloin tornin ohitti 1 131 Buteota, joista 595 määritettiin piekanoiksi. Samana päivänä muutti 238 kurkea. Kuun lopulla muuttaa runsaasti varpuslintuja, pääasiassa rautiaisia, rastaita, peippoja, kelta- ja pajusirkkuja.

Toukokuu: Huhti- ja toukokuun vaihteeseen ajoittuvat mm. töyhtöhyypän (enimmillään 290 muuttajaa) ja naurulokin (enimmillään 2760 muuttajaa) päämuutot. Näkyvimpiä varpuslintuja ovat rastaat ja peipot ja joinakin vuosina myös urpiaiset ja käpylinnut. Parhaina päivinä on muuttanut tuhat punakylkirastasta, 2700 järripeippoja ja 1400 peippoja. Rastaiden joukossa muuttaa joitakin sepelrastaita, parhaana keväänä] 987 niitä havaittiin 15 yksilöä. Toukokuun alkuun ajoittuvat myös pohjan- ja lapinsirkun päämuutot. Toukokuun lopulla saapuvat hyönteissyöjät työllistävät rengastajia aina kesäkuun puoliväliin saakka. Enimmillään on aseman lähistön pensaikoissa arvioitu puikkelehtineen 1000 pajulintua, 60 punarintaa, 100 sinirintaa, 50 leppälintua, 40 ruokokerttusta, 50 lehtokerttua, 50 harmaasieppoa ja 50 kirjosiieppoa. Tämä on myös harvinaisuuksien kannalta hyvää aikaa. Lähes jokavuotisia verkkolajeja ovat kultarinta, idänuunilintu, pikkusieppo ja pikkusirkku. Joitakin kertoja on verkoista poimittu myös viita-, luhta- ja rytikerttunen, mustaleppälintu ja sinipyrstö.

Kesä: Aseman ympäristön metsien pesimälajeista mainittavimpia ovat metso, teeri, riekko, pyy ja viirpöllö. Joinakin vuosina ovat pesineet myös pyrstötiainen ja pikkusirkku.

Useina kesinä Tauvossa havaitaan kesäkuun lopulta heinäkuun lopulle voimakasta pikkulintujen välimuuttoa, jolloin varsinkin rastaita ja peippolintuja muuttaa tuhatmäärin. Kesäisen välimuuton huippusummia ovat olleet mm. 600 räkättirastasta, 250 järripeippoja, 260 peippoja ja 3000 vihervarpusta.

Syysmuutto:

Heinä- ja elokuu: Ensimmäisten syksyisten vaeltajien, käpy lintujen, käpytikkojen ja pähkinähakkien liikehdintä alkaa heinäkuun lopulla. Tällöin käpylintujen päiväsummat ovat olleet enimmillään yli 1000 vaeltajaa. Kirjosiipikäpylintujen ajoittaiset vaellukset huipentuvat kuukauden lopussa. Parhaiden vaellusvuosien 1986 ja 1990 huippupäivä on ollut 25.7., jolloin on nähty 180 ja 270 kirjosiipeä. Käpytikkojen ja pähkinähakkien vaellusten huippupäivät ajoittuvat yleensä elokuun alkupuoliskolle. Hurjimpana käpytikkapäivänä, 10.8.1974, aseman ohitti 1500 vaeltajaa. Hakkien vaellusvuosina 1968 ja 1995 elokuun puolivälissä on nähty 500-600 vaeltajaa päivässä. Heinä- ja elokuun rengastustilastoja hallitsee pajulintu. Niitä saattaa joinakin aamuina olla aseman lähistöllä jopa 500. Elokuun lopulla vihervarpusia on laskettu parhaimmillaan 4 000 muuttajaa päivässä. Elo- ja syyskuun vaihteeseen ajoittuu myös pohjansirkun syysmuutto.

Syyskuu: Syyskuussa vaelluslintujen liikehdintä on yleensä vilkkaimmillaan. Parhaina päivinä saattaa verkkoihin lennähtää toistasataa hömötiaista tai puolentuhatta urpiaista ja yöllä taas parikymmentä helmipöllöä ja joitakin varpuspöllöjä. Parhaimmillaan hömötiaisvaellus voi yltyä hurjaksikin. Esimerkiksi 12.9.1969 aseman ohitti päivän aikana 4000-5000 hömötiaista. Joinakin syksyinä vaeltavat myös pikku- ja pohjantikat. Syyskuussa Tavonniemi on yksi Suomen

varmimpia paikkoja nähdä taigauunilintu. Parhaana syksynä 1994 niitä havaittiin asemalla 8 yksilöä.

Lokakuu: Vaelluslintujen liikehdintä jatkuu vilkkaana pitkälle lokakuuhun asti. Vasta ensilumi hiljentää vaellukset. Tali-, sini- ja pyrstötiaisia sekä urpiaisia liikkuu eniten lokakuun alkupäivinä. Parhaina päivinä on nähty 125 talitiaista, 70 sinitiaista ja 800 pyrstötiasta. Urpiainen yltyä kaikkein huikkeimpiin päiväsummiin - hurjimpana päivänä on nähty 21 000 vaeltavaa urpiaista. Urpiaisparvissa on usein paljon tundraurpiaisia. Erinomaisena urpiaissyksynä 1995 asemalla rengastettiin 5325 urpiaista ja 188 tundraurpiaista. Muista lokakuun vaeltajista on nähty parhaina päivinä mm. 93 närheä, 430 taviokuurnaa ja 1 260 käpy lintua. pähkinänakkeleiden suurimmalla vaelluksella syksyllä 1995 asemalla rengastettiin 87 vaeltajaa.

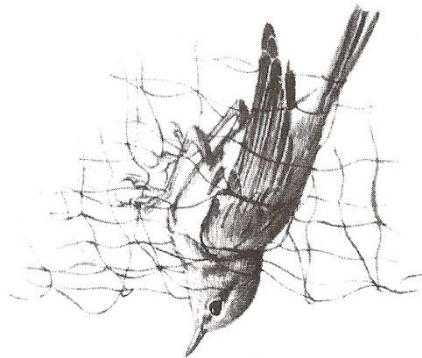
Rastaiden muutto on vilkkaimmillaan syys- ja lokakuun vaihteessa. Enimmillään päivässä on nähty yli 8000 räkättiä ja toistatuhatta punakylkeä. Lokakuun puolivälin erikoisimpia muuttajia ovat varpuset, joita parhaina päivinä voi muuttaa kymmenkunta. Lokakuun alkupuolella lähtevät joutsenet kohti etelää; esimerkiksi 11.10.1993 laskettiin lähes tuhat muuttavaa kansallislintuamme. Myös arktisia hanhia havaitaan joinakin vuosina, esim. 24.10.1987 muutti etelään 849 valkoposkihanhea.

Satunnaislajit: lehtopöllö, turkin- ja turturikyöhyky, kehrääjä, kuningaskalastaja, harjalintu, harmaapää- ja valkoselkätikka, kangaskiuru, virtavästäräkki, mustaotsalepinkäinen, kuhankeittäjä, kuukkeli, pensassirkkalintu, kirjokerttu, lapinuunilintu, mustapäätasku, mustaleppälintu, sinipyrstö, pikkuarvunen, vuorihemppe, nokkavarvunen ja kultasirkku. Aseman verkoista saadut minervanpöllö ja tulipäähippiäinen ovat olleet Pohjois-Pohjanmaalle ja arotasku sekä ruskokerttu Suomelle uusia lajeja. Muita hyvin harvinaisia asemalla nähtyjä lajeja ovat pikkukultarinta, hippiaisuunilintu, etelänsatakieli ja mustakaularastas. (PA, PKu)

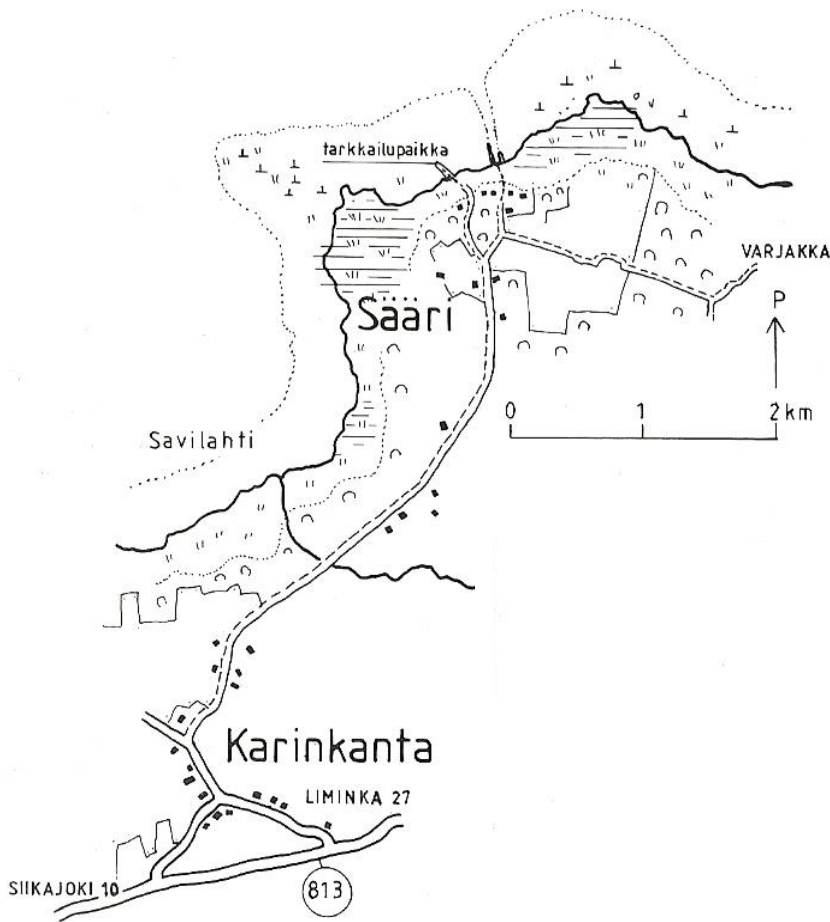
Kirjallisuus

Aureolan Tauvon vuosikatsaukset: v. 1965-78 erikoisnumero 1: 1983 80 sivua, v. 1986 vsk 12: 15-17 ja vsk 12: 66-70, v. 1987 vsk 13: 67-68 ja vsk 14: 12-16, v. 1988 vsk 14: 65-67 ja vsk 14: 125-127, v. 1989 vsk 15: 11-18, v. 1990 vsk 18: 28-29, v. 1991 vsk 18: 61-64 ja v. 1992 vsk 18: 101-105.

Yhteystiedot: Tauvon luonnonsuojelualuetta koskevista asioista voit tiedustella Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksesta. Tietoja löytyy myös PPLY:n verkkosivuilta www.pply.fi

Säärenperä - Karinkanta

Ajo-ohje: Säärenperän - Karinkanta-alue sijaitsee Siikajoen kunnan pohjoisosassa Perämeren rannalla. Kulku tapahtuu tavallisimmin henkilöautolla tai bussilla vanhaa Raahentietä nro 813 pitkin. Ajomatkaa Limingasta valtateiden nro 4 ja nro 8 risteyksestä kertyy noin 30 km. Alue on Lumijoen ja Siikajoen kirkonkylien puolivälissä. Käänny tieltä nro 813 Karinkantaan opastavan viitan ohjaamana pohjoiseen ja vajaan kilometrin jälkeen käänny jälleen Sääreen osoittavan viitan mukaan koilliseen. Ympärillä avautuvat jo Karinkanta-alueen pellot ja etuviistossa Säärenperän rannat. Yleinen tie päättyy puoli kilometriä ennen rantaa. Jatkamalla vasemmalle kääntyvää pikkutietä saavut venevalkamaan, joka on sopiva lintujen tarkkailupaikka.

Alueen kuvaus: Siikajoen kunnan pohjoisosassa sijaitseva Säärenperä - Karinkanta-alue on valtakunnallisesti arvokas lintuvesialue. Suojelualuerajaus kattaa 120 ha maa- ja 637 ha vesialuetta. Säärenperän rannat ovat hyvin laakeita ja matalia. Edustalla oleva Karinkanta-alue ulottuu kilometrien päähän rantaviivasta tarjoten erinomaiset ruokailumahdollisuudet tuhansille vesilinnuille ja kahlaajille. Rantoja kiertävä niittyvyöhyke on monin paikoin satojen metrien levyinen. Pensaikko ja ruovikko ovat vuosien mittaan vallanneet uusia osia niittyalueesta, mutta umpeenkasvu ei ole vielä ongelma, vaan se pikemminkin lisää alueen monimuotoisuutta.

Säärenperän rantaan rajautuvat Karinkannan pelto monipuolistavat alueen linnustoa. Nämä muutaman neliökilometrin laajuiset viljelykset keräävät lepäilijöitä erityisesti keväällä. Peltojen melko pienestä koosta johtuen nähdään niillä olevat linnut tieltä hyvin.

Pesimälinnusto: Säärenperän pesimälinnusto on monipuolinen. Alueella pesii säännöllisesti 35 lintuvesilajia. Rantametsissä ja niihin rajautuvilla Karinkannan pelloilla pesii lisäksi kymmeniä maalintulajia. Kosteikkolajeista 10 on vesilintuja. Niiden kokonaisparimäärä on vajaa 100. Runsaslukuisimmat lajit ovat tukkasotka, haapana ja merihanhi. Kahlaajia pesii Säärenperän rannoilla 11 lajia ja niiden parimäärä on muutamia kymmeniä. Mielenkiintoisimmat pesivät kahlaajalajit ovat jänkäkurppa, tylli ja etelänsuosirri. Pesiviä lokkilajeja on neljä. Lintuvesille ominaisten varpuslintu- ja muiden lajien määrä on 10. Joitakin kertoja rantametsissä on laulanut mm. mustapääkerttu ja kultarinta. Kerran Säärenperän eteläpuolella sijaitsevan Savilahden niityillä on pesimäaikaan havaittu hätäilevä lapinsirkku.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: ruokokerttunen, naurulokki, tukkasotka, pajusirkku, suokukko, punajalkaviklo, isokuovi, taivaanvuohi, haapana ja merihanhi.

Harvalukuiset pesimälajit: risti sorsa, kurki, meriharakka, karikukko, jänkäkurppa, etelänsuosirri, tylli, ruskosuohaukka ja suopöllö.

Satunnaiset pesimälajit: kaulushaikara, harmaasorsa, luhtahuitti ja pikkulokki.

Muutonaikaiset lepäilijämäärät: Säärenperän arvo muuttolintujen levähdysalueena on erittäin suuri. Alue on Karinkannan peltojen kanssa yksi Oulun seudun tärkeimmistä joutsenten, metsähanhien, sorsien, kahlaajien sekä kurki en lepäilyalueista. Joutsenia on havaittu sekä keväällä että syksyllä enimmillään yli 400. Metsähanhien levähtävät huhtikuussa Karinkannan pelloilla ja parhaimpina päivinä niitä on laskettu lähes 2000. Metsähanhiparvissa on nähty kaikki Suomessa tavatut hanhilajit lukuun ottamatta sepel- ja lumihanhea. Pesimättömät luppokurjet asettuvat Säärenperän alueelle jo toukokuussa. Kesäkuussa niitä voi laskea perunapelloilta lähes 300.

Toukokuussa Säärenperän alavat rannat keräävät tuhansia sorsia ja kahlaajia. Kylmien säiden vallitessa ja pohjoistuulten puhaltaessa rannoilta on laskettu 6000 sorsaa ja 5000 kahlaajaa. Tukkasotkia on laskettu enimmillään 1500, jousisorsia 1500, taveja 1300, suosirrejä 4500, suokukkoja 3000 ja liroja 1000.

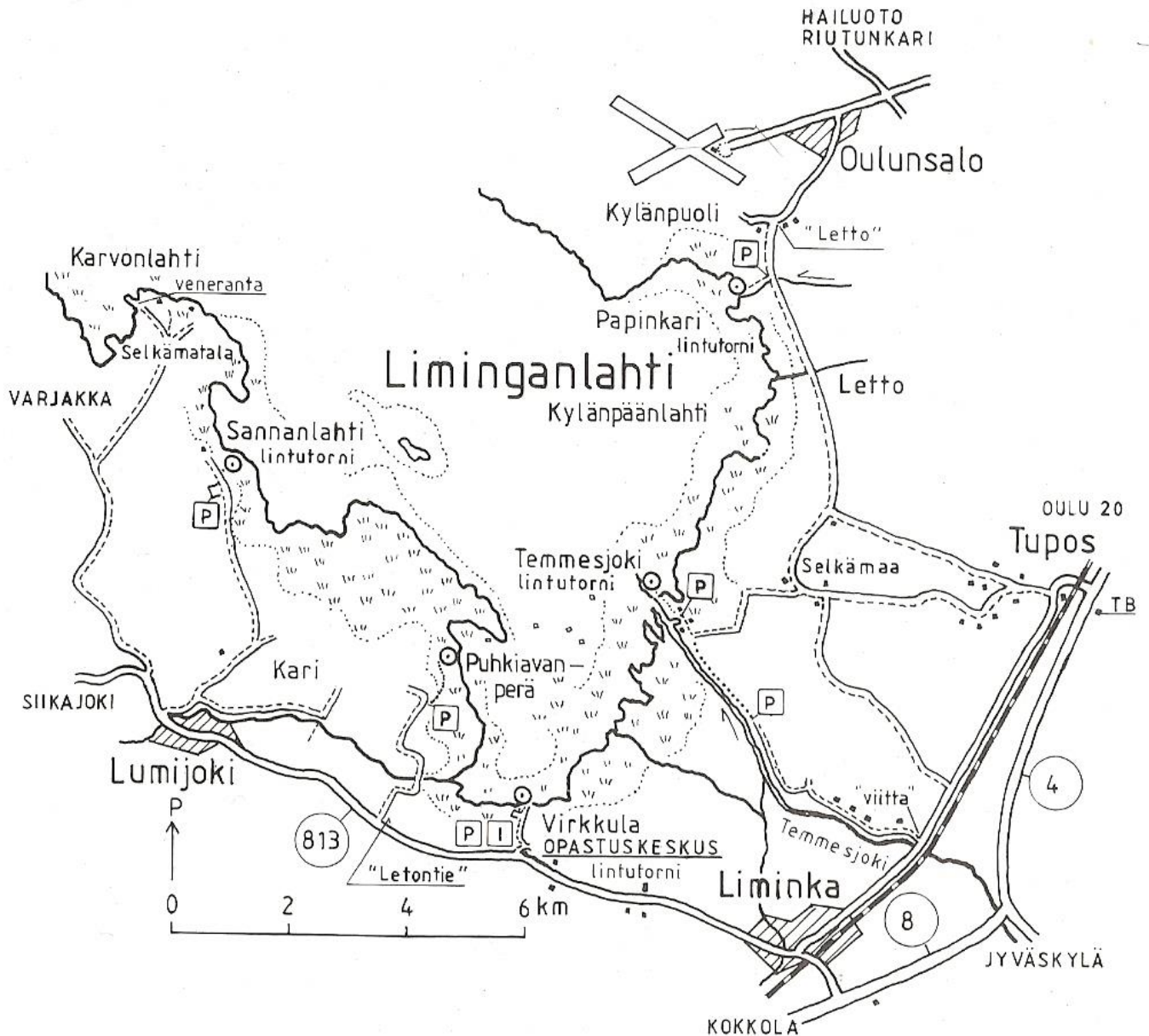
Säärenperän rantaniityt ovat yksi Oulun seudun kolmesta kiljuhanhien säännöllisesti käyttämistä kevätlaitumista. Lepäilijöiden määrät ovat pienentyneet kannan pienetessä niin, että nykyisin alueen kautta arvellaan muuttavan vain 10–20 kiljukasta. Lajin korostuneen suojelutarpeen ja arkuuden

takia niityillä liikkumista tulee välttää toukokuussa. Muiden lintujen pesimärauhan turvaamiseksi niityillä ei tulisi liikkua tarpeettomasti touko- ja kesäkuussa.

Harvalukuiset muuttajat: pikku- ja kyhmyjoutsen, lyhytnokka- (vuosittain yli 10) ja kiljuhanhi (vuosittain 10-20) ja sepelrastas.

Satunnaislajit: tiibetinhani, niittysuohaukka, mustapyrstökuiri, keräkurmitsa, lampiviklo, tunturikihi ja mustaotsalepinkäinen. Pohjois-Pohjanmaan ainoa suohyppä ja maakunnan toinen punakaulahanhi ovat harvinaisimmat Säärenperässä nähdyt linnut. (JP)

Liminganlahti

Liminganlahden luonnonoloista

Liminganlahti on noin 109 km²:n laajuinen, matalahko merenlahti Oulun lounaispuolella. Se sijaitsee Oulunsalon, Kempeleen, Limingan ja Lumijoen kuntien alueella. Rantaviivan pituus on yli 100 km. Lahden suupuolta kutsutaan Lumijoenseläksi ja pohjukkaa Liminganlahdeksi. Rantaviiva on maankohoamisesta ja irtainten maa-ainesten kulkeutumisesta johtuen rikkonainen ja nopeasti siirtyvä. Liminganlahdessa on monia pienempiä lahtia, joista tunnetuimmat ovat Karvonlahti, Sannanlahti, Hirvaslahti ja Kylänpäänlahti.

Lahtea ympäröivien peltojen kuivatuksen takia rannat ovat monin paikoin tiheän ojaverkoston rikkomat. Ojien ja kymmenien kaivettujen veneväylien lisäksi lahteen laskee kolme jokea, Lumi-,

Limingan- ja Temmesjoki, sekä kolme suurta ojaa, Virkkulan-, Perä- ja Salmioja. Jokien ja suurten ojen suistot ovat lintujen suosimia oleskelualueita.

Liminganlahdella on 11 saarta, joista suuri osa on paljastunut veden alta vasta muutaman viime vuosikymmenen aikana. Saarten, niemi- ja lahtien muodostumisen lisäksi maankohoaminen synnyttää merestä kuroutuvia glo-järviä. Näitä ovat Oulunsalon Pajulampi ja Lumijoen Kuppi.

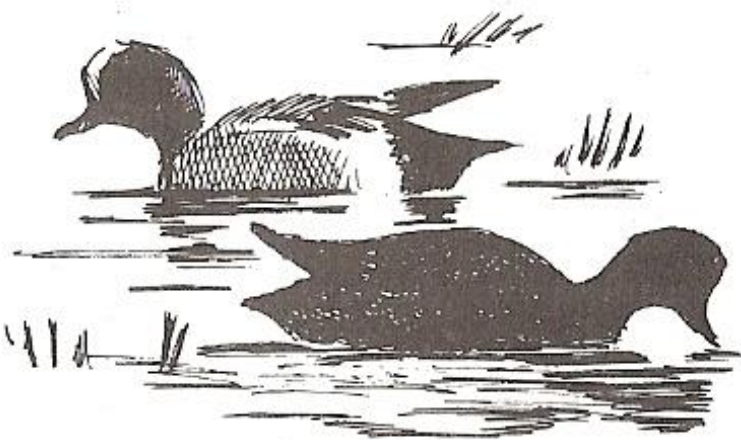
Liminganlahden keskisyvyys on 2,6 m. Vesipinta-alasta 30% on alle metrin syvyistä. Lahtea ympäröivät rannat ovat laakeita ja matalia. Loma-asutus on keskittynyt Oulunsalon ja Lumijoen pohjoisosan karkea-aineksisemmille rannoille. Perukan alueella on meressä kymmenkunta kivikasojen päälle rakennettua kalamökkiä. Temmesjoen suistoalueelle lähelle lintutornia on muodostunut parinkymmenen mökin kalastajakylä. Oulunsalon Riutunkarissa ja Lumijoen Varjakassa sijaitsevat vireät kalasatamat, joista silakkatroularit ja siikaveneet lähtevät merelle.

Vesi- ja rantakasvillisuus on rehevää. Silmänkantamattomiin jatkuvat ruovikot ovat maisemaa hallitsevia. Ruovikoita on lähes 12 neliökilometriä. Laajimmat kasvustot ovat Lumijoen Pitkänokalla ja Limingan Selkämaassa. Ruovikot ja pensaikot ovat vallanneet kuivia ja avoimia ylänneitä, jotka ovat kahlaajien ja vesilintujen suosimia pesimäalueita. Laajimmat avoniityt sijaitsevat nykyisin Lumijoella Pitkänokan alueella sekä Limingassa Virkkulan ympäristössä. Pensaikon runsastumisesta ovat hyötäneet useat kosteikoilla pesivät varpuslintulajit.

Liminganlahtea ympäröivät rantametsät ovat pääosin leppä- ja koivuvaltaisia reheviä lehtimetsiä. Osa niistä on rantalehtoja. Kolopesijöille sopivia lahopökölöitä on säilynyt paikoin runsaasti. Oulunsalon puolella kuivat, mäntyvaltaiset kankaat ulottuvat rantadyyneille saakka.

Linnusto

Liminganlahden linnustosta on tietoa vuosisadan alkupuolelta lähtien. Linnustoa on tutkittu kattavasti 1950-luvun alusta lähtien. Tutkimukset ovat keskittyneet pesimälajistossa ja lintukannoissa tapahtuviin muutoksiin. Vuoden 1995 loppuun mennessä Liminganlahdella on tavattu ainakin 250 lintulajia.

Pesimälinnusto: Liminganlahdella ja sitä ympäröivillä pelloilla ja metsissä on pesinyt vähintään 140 lintulajia. Tämän lisäksi kymmenen lajin oletetaan pesineen alueella.

Liminganlahdella on viime vuosina pesinyt 20 vesilintulajia. Niiden kokonaisparimäärä on vaihdellut 1300-1500 pariin. Runsaimmat lajit ovat tukkasotka (400-600 paria), silkkiuikku (100-160 paria), tukkakoskelo (130-140 paria), lapasorsa (120-150 paria) ja merihanhi (100-150 paria).

Vähälukuisista lajeista Liminganlahdella pesii säännöllisesti 2-7 paria härkälintuja, 1-2 paria mustakurkku-uikkuja, 1 pari ristisorsia, 4 paria harmaasorsia, 20~0 paria heinätaveja, 1-4 paria punasotkia, 2-4 paria lapasotkia, 1-2 paria mustalintuja ja 7-9 paria pilkkasiipiä.

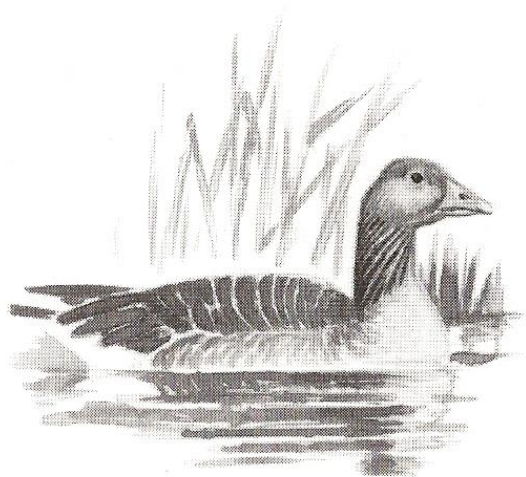
Liminganlahden pesivä kahlaajalajisto on maan monipuolisimpia. Vuonna 1991 alueella pesi 18 kahlaajalajia, joiden yhteenlaskettu parimäärä oli lähes 1000 paria. Runsaslukuisimmat pesimälajit ovat suokukko (vähintään 400 paria), punajalkaviklo (150-200 paria), taivaanvuohi (vähintään 150 paria) ja isokuovi (100-130 paria).

Vähälukuisista lajeista mielenkiintoisimpia ovat pikkutylli (3-5 paria), tylli (10-15 paria), lapinsirri (5 paria), etelänsuosirri (15 paria), jänkäkurrpa (4-13 paria), mustapyrstökuiri (30-35 paria) ja vesipääsky (40-60 paria). Kesällä 1992 lahdella kuultiin heinäkurpan soidinta ja varoiteleva lampiviklo on havaittu kahtena vuonna.

Liminganlahdella pesii nykyisin säännöllisesti kahdeksan loppilintulajia, joista runsaimmat ovat naurulokki (500 paria, muutama vuosi sitten vielä 2500 paria), lapintiira (210-250 paria), pikkulokki (100-250 paria) ja kalalokki (150-200 paria). Suomessa vähälukuinen pikkutiira pesii säännöllisesti alueella 5-10 parin voimin. Harvinainen mustatiira on pesinyt alueella useana vuonna. Kesällä 1986 alueelta löytyi neljä pesää ja lisäksi kaksi muuta paria.

Liminganlahdella pesivät lähes kaikki kosteikoille ominaiset petolintulajit. Ruskosuohaukkakanta on maan vankimpia. Viime vuosina niitä on pesinyt lahdella 20-25 paria. Hyvinä myyrävuosina lahden ympäristössä pesii useita pareja tuulihaukkoja, suopöllöjä, sarvipöllöjä ja sinisuohaukkoja. Rantametsissä pesii lisäksi muutamia nuoli-, varpus-, kana- ja hiirihaukkoja. Muuttohaukka pesi lahdella vielä muutama vuosikymmen sitten. Niittysuohaukka on pesinyt Liminganlahdella vuosittain vuodesta 1992 lähtien. Harvinainen arosuohaukka on havaittu alueella pesimäaikaan ainakin kolme kertaa.

Rantakanoista nokikana (35 paria) ja kurki (2-5 paria) pesivät säännöllisesti alueella. Luhtahuitti ja luhtakana pesivät todennäköisesti lähes vuosittain, ruiskääkkä ja liejukana ovat sen sijaan

harvinaisuuksia. Kaulushaikara asettui lahdelle 1980-luvun puolivälissä. Viime vuosina reviirien määrä on vaihdellut kolmesta viiteen. Harmaahaikara on pesinyt lahdella varmasti ainakin kerran 1980-luvulla. Metso, teeri ja pyy pesivät harvalukuisina rantametsissä. Riekkaja pesii yli 20 paria rantapensaikoissa ja -metsissä. Peltokanalinnuista peltopyy ja fasaani ovat säännöllisiä pesijöitä ja uhanalainen viiriäinen kuullaan soidintamassa rantapelloilla tai niityillä lähes vuosittain. Pikku- ja pohjantikka pesivät säännöllisesti lahtea ympäröivissä metsissä. Limingan kirkonkylällä asustaa puolestaan elinvoimainen turkinkyhkykanta.

Liminganlahdella ja sen ympäristössä pesii monipuolinen varpuslintulajisto. Runsaslukuisimmat kosteikkolajit ovat ruokokerttunen (5000-8000 paria), pajusirkku (1500 paria) ja keltävästäräkki (yli 200 paria). Rantapensaikkojen runsaslukuisimmat lajit ovat pajusirkun ja ruokokerttusen lisäksi pajulintu, punavarpunen, keltasirkku ja lehtokerttu.

Vähälukuisista lajeista mielenkiintoisin on kultasirkku, joka on pesinyt Liminganlahdella vuosisadan puolivälistä saakka. Nykyisin Virkkulan alueen pensaikoissa pesii noin kymmenen kultasirkkuparia. Joinakin vuosina myös pikkusirkku on havaittu pesimäaikana. Pohjansirkkuja pesii joitakin pareja lahtea ympäröivissä rantametsissä. Yölaulajat, satakieli, pensassirkkalintu ja viitakerttunen sekä kultarinta pesinevät epäsäännöllisesti Liminganlahdella. Luhta- ja rytikerttunen ovat sen sijaan selvästi harvinaisempia. Liminganlahden tuorein pesimälaji on viiksitimali, joka kotiutui alueen ruovikoihin vuonna 1992. Timalikanta kasvaa nopeasti ja oli vuonna 1995 noin kymmenen paria.

Kevätmuutto

Maaliskuu: Kevätmuutto alkaa maaliskuun puolivälissä ensimmäisten pulmusten ja mustavaristen saapuessa rantapelloille. Niitä seuraavat pian harmaalokit, töyhtöhyypät ja kiurut. Ensimmäiset merihanhet saapuvat Lumijoen rantaniityille usein jo maaliskuun lopulla.

Huhtikuu: Kuun alkupäivinä pulmusparvet vellovat rantapelloilla laskeutuen välillä Liminganlahden jäälle. Suurimmissa parvissa on laskettu olleen noin 10000 pulmusta. Muutaman tuhannen yksilön parvia nähdään lähes joka kevät. Toinen runsas varpuslintu huhtikuussa on lapinsirkku. Muutto on nopeaa ja keskittynyttä - Sannan lahden lintutornista on laskettu muutaman tunnin aikana yli 4000 pohjoiseen matkaavaa lapinsirkkua.

Huhtikuun alkupäivinä saapuvat ensimmäiset metsähanhet. Määrät nousevat nopeasti kevään edistyessä ja levähtäjien määrä on suurimmillaan kuun lopulla. Viime vuosina Liminganlahdella on yöpynyt yhdellä kertaa yli 8000 metsähanhea. Alueen kautta on arvioitu muuttavan yli 20000 metsähanhea. Metsähanhien joukossa on kymmeniä lyhytnokka- ja tundrahanhia sekä muutamia kiljuja valkoposkiahania. Toisinaan parvista on löytynyt myös yksittäisiä lumihanhia. Hanhet ruokailevat koko valoisan ajan Limingan ja Tyrnävän pelloilla ja yöpyvät Liminganlahden jäällä.

Jokien ja ojien suistot sulavat jo varhain huhtikuussa ja keräävät ensimmäisinä saapuvat vesilinnut ja kahlaajat. Huhtikuun loppupuolella sorsia on jo tuhansia ja kahlaajikin satoja. Ensimmäiset

harmaasorsat saapuvat huhti- ja toukokuun vaihteessa. Mustapyrstökuirien tauoton soidinääntely kaikuu ympäri lahden.

Petolintujen päämuutto ajoittuu tavallisesti huhtikuun loppupuolelle. Piekana on ylivoimainen valtalaji ja Liminganlahden lintutorneista voi nähdä vilkkaimpina muuttopäivinä jopa satoja piekanoita. Maa- ja merikotkan sekä muuttohaukan näkemiseen on hyvät mahdollisuudet esimerkiksi Virkkulan tornista.

Toukokuu: Vesi- ja rantalintujen määrät ovat suurimmillaan toukokuussa. Sorsalintuja on arvioitu oleskelevan parhaina päivinä 20000 - 30000 yksilöä. Eniten on tukkasotkia, taveja ja haapanoita. Viklojen ja suokukkojen päämuutto ajoittuu toukokuun puolivälin tienoille. Vedenkorkeudesta riippuen levähtäjien määrä voi olla jopa 20000- 30000 yksilöä. Meriveden ollessa alhaalla pohjoistuulten puhaltaessa laajoille lietteille on kerääntynyt parhaimmillaan noin 15000 suokukkoa ja lähes 7000 vikloa, joista valtaosa on ollut iiroja. Toukokuun loppupuolella lahdelle voi pysähtyä tuhansia suosirrejä, satoja jänkäsirriäisiä ja vesipääskyjä sekä kymmeniä tundrakurmitsoja, punakuireja ja isosirrejä.

Kiljuhanhet pysähtyvät vielä säännöllisesti Liminganlahdelle toukokuun ensimmäisten viikkojen aikana. Niiden määrä on kuitenkin huolestuttavasti vähentynyt vuosi vuodelta. Sadat merihanhet laiduntavat toukokuussa sekä pelloilla että rantaniityillä. Pesimättömiä joutsenia ja kurkia oleskelee lahdella satoja. Myös kalasteleva kalasääski on tavallinen vierailija lahdella.

Kymmenet ruskosuohaukat ja useimmat muut pesimälinnut ovat saapuneet toukokuun loppuun

mennessä. Lahdelta kaikuu tauoton naurulokkien, kuovien ja ruokokerttusten sekakuoro. Viimeisimpinä saapuvat kultasirkut, yölaulajat ja rantakanat vasta touko- ja kesäkuun vaihteessa.

Kevään satunnaislajit: kattohaikara, ruostesorsa, allihaahka, haara-, niittysuo-, arosuo-, tunturi- ja punajalkahaukka, keräkurmitsa, rantakurvi, lampiviklo, leveäpyrstö- ja tunturikihu, isolokki, pikkukajava, tunturipöllö, kangaskiuru, viiksitimali ja pikkusirkku. Liminganlahdella nähtiin maamme ensimmäinen harjakoskelo 22.5.1989. Lintu tulkitaan tarhakarkulaiseksi. Muita hyvin harvinaisia Liminganlahdella keväällä nähtyjä lajeja ovat lumihanhi, kiljukotka, amerikansipi, palsasirri, aropääskykahlaaja ja valkosiipitiira.

Kesä

Liminganlahden kesä on lyhyt. Viimeiset kevätmuuttajat saapuvat lahdelle kesäkuun alkupäivinä ja samaan aikaan nähdään jo ensimmäiset syysmuutolla olevat mustaviklot. Sorsakoiraat kerääntyvät sulkasatomuutolla lahdelle tuhatpäisinä parvina. Valtaosa niistä lähtee muualle sulkimaan jo ennen kesäkuun puoliväliä. Kesäkuun aikana poistuvat myös tuhannet isokoskelot ilmeisesti Pohjois-Norjaan ja noin 600 laulujoutsenta Vienanmeren ympäristöön. Satoja telkkäkoiraita ja kymmeniä uiveloita saapuu sisämaasta sulkimaan lahdelle.

Tuhannet törmäpääskyt kerääntyvät yöpymään kaislikoihin pesimäkauden jälkeen elokuussa. Ukkosrintamien edellä lahdelle saapuu toisinaan satoja tervapääskyjä hyönteispyyntiin.

Kesän satunnaislajit: ruostesorsa, niittysuo-, arosuo- ja muuttohaukka, lampiviklo, turturikyikyhy, mustaotsalepinkäinen, viiksitimali ja pikkusirkku. Limingan Virkkulassa tehtiin Pohjois-Pohjanmaan kaksi ensimmäistä amerikanhaapanahavaintoa. Siellä nähtiin myös ensimmäisen kerran maassamme valkuposkitiira 10.6.1986. Muita hyvin harvinaisia Liminganlahdella kesällä nähtyjä lajeja ovat punapäänarsku, mustapäätasku ja punakottarainen.

Syysmuutto

Kesä- ja heinäkuu: Syysmuutto ei ole niin näyttävää kuin kevätmuutto. Muuttokausi on pitkä - lintuja saapuu lahdelle kesäkuun puolivälistä alkaen ja muutto jatkuu aina marraskuulle saakka. Ensimmäisinä lähtevät kuovi- ja viklonaaraat, tavallisesti jo kesäkuun puolivälissä. Kahlaajien päämuutto on kaksihuippuinen. Naaraiden muutto huipentuu kesäkuun lopussa, jolloin toisinaan tuhansia lintuja kerääntyy hetkeksi rantaniityille. Toinen huippu ajoittuu heinäkuun lopulle ja elokuun alkuun, jolloin koiraat ja nuoret ovat muuttomatalla. Kesä- ja heinäkuun aikana lähtevät myös sadat lapasorsa- ja heinätavikoiraat.

Heinä- ja elokuu: Sisämaassa ja pohjoisessa pesineitä sorsia alkaa kerääntyä lahdelle heinä-elokuun vaihteessa. Elokuun puolivälissä sorsamäärä on huipussaan. Onnistuneen pesimäkauden jälkeen Liminganlahdella on arvioitu levähtävän kerralla yli 25000 sorsalintua, joista suurin osa on tukkasotkia, haapanoita, taveja ja jouhisorsia. Merihanhiin muutto alkaa heinä- ja elokuun vaihteessa, jolloin nuoret, pesimättömät linnut lähtevät etelään. Tuhatkunta emoa ja poikasta jää oleskelemaan lahdelle aina sorsastuksen alkuun saakka. Metsästyksen alkaessa vesilintumäärät laskevat nopeasti.

Syys- ja lokakuu: Tuhannet joutsenet kerääntyvät Oulun seudun merialueelle syyskuussa. Liminganlahdella levähtää syyskauden aikana satoja joutsenia, jotka viipyvät lahdelta lähes jäiden tuloon saakka. Myöhäissyksyn muuttajista mustalintu, pilkkasiipi, alli, uivelo, telkkä ja haapana viihtyvät lahdelta.

Syksyn satunnaislajit: kattohaikara, pikkujoutsen, ruostesorsa, niittysuo- ja muuttohaukka, leveäpyrstökihi, tunturipöllö, harmaapäätikka ja viiksitimali. Harvinaisimmat syksyllä nähdyt lajit ovat kirjorastas ja pronssi-iibis. Kirjorastas ammuttiin lehtokurppana 30.9. 1961 Oulunsalon Pajuniemessä. Havainto oli maamme ensimmäinen tästä siperialaisesta rastaslajista. Lintu on täytettyä Oulun Yliopiston Eläinmuseossa. Pronssi-iibiksiä oleskeli peräti 38 linnun parvi Sannanlahdella syyskuussa 1995. Aiemmin Suomessa on havaittu kahdesti yksinäinen pronssi-iibis. Muita hyvin harvinaisia Liminganlahdella syksyllä havaittuja lajeja ovat musta- ja silkkihaikara, flamingo ja pikkuruokki.

Liminganlahden lintutomit kunnostetaan 1996 ja 1997 vuosien aikana, samalla parannetaan kohteiden varustustasoa nuotiopaikoin, yöpymiskatoksiin yms. Virkkulaan on rakenteilla luontokeskus, jossa on tarjolla majoitus-, kahvila- ja ruokailu- sekä opastuspalveluja.

Yhteystiedot: www.limminganlahti.fi

Kirjallisuus

Markkola, J., Ohtonen, A., Ojanen, M., Pessa, J. & Siira, J. 1993: Liminganlahti. Pohjoinen, Oulu. 163 s.

Virkkulan lintutorni ja opastuskeskus

Ajo-ohje: Virkkulan lintutorni ja Maailman Luonnon Säätiön opastuskeskus sijaitsevat Limingassa Virkkulan kylässä. Käänny Limingan kohdalla valtatieltä nro 8 Lumijoelle vievälle tielle nro 813. Aja sitä Limingan ohi noin 6 km ja käänny opastuskeskukseen vievälle tielle. Opasteet ovat hyvät. Pysäköintialue sijaitsee opastuskeskuksen pihassa.

Alueen kuvaus: Opastuskeskus on pienen koivumetsikön reunassa. Sen pihalla on nuotiopaikka ja mahdollisuus telttailuun. Opastuskeskuksessa on pysyvä valokuvanäyttely Liminganlahdesta. Siellä voit nauttia myös kupillisen kahvia tai teetä. Opastuskeskuksen henkilökunta kertoo viimeisimmät lintu-uutiset ja opastaa tarvittaessa muille kohteille.

Opastuskeskukselta johtavat pitkospuut ja luontopolku lintutornille. Polun varrella on kultasirkuille mieluinen rantapensaikko. Lintutornista näkee varsin hyvin Liminganlahden koko lounaisnurkan. Lännessä on Lumijoen suistoalue, koillisessa Pitkänokan laaja ruovikkoalue sekä idän puolella Virkkulan niittyalue ja Liminganjoen suisto.

Linnusto: Lintutornin ympäristö on linnustoltaan erittäin monipuolinen. Täällä voi nähdä lähes kaikki lahdella pesivät ja muuttomatalla levähtävät lintulajit.

Lumijoen suistoon kertyy sulamisvesiä jo maaliskuis- ja huhtikuun taitteessa ja Liminganlahden ensimmäiset vesilinnut havaitaan usein juuri täällä. Huhti- ja toukokuussa tornista voi tarkkailla lintujen muuttoa eikä hiljaisinaan muuttopäivinä aika käy pitkäksi, koska paikallisissa linnuissa riittää katseltavaa yllin kyllin. Hanhien ja peto lintujen muuttoa voi tornista tarkkailla erityisen hyvin, koska nämä seuraavat rantaviivaa ja lentävät aivan tornin vierestä.

Metsähanhia on nähty tornista yhdellä kertaa yli 5000, merihanhia lähes 1000, pieniä vesilintuja lähes 10000, kahlaajia yli 5000, joutsenia 400, kurkia 350 ja pulmusia 5000.

Lintutornista on mahdollisuus havaita ainakin seuraavat lajit: mustakurkku-uikku, härkälintu, kaulushaikara, lyhytnokka-, tundra- ja kiljuhanhi, harmaasorsa, merikotka, niittysuo- ja muuttohaukka, luhtahuitti, mustapyrstökuiri, lampiviklo, musta- ja pikkutiira ja kultasirkku.

Puhkiavanperän lintutorni

Ajo-ohje: Aja Virkkulan opastuskeskuksen risteyksestä 2.5 km Lumijoelle päin ja käänny Letontien risteyksestä oikealle. Aja tietä 2.6 km. jolloin pitkän suoran lopussa saavut lintutornin parkkipaikalle. Parkkipaikalla on ruokailukatos. Parkkipaikalta lähtee 800 metrin pituinen pitkospuupolku lintutornille.

Puhkiavanperän lintutorni sijaitsee Hirvaslahden luoteiskulmassa. Tomista näet Hirvaslahden edustalle. Tomin länsipuolella on Pitkänokan laaja ruovikkoalue. Kuten Virkkulan tornista täältä voit nähdä lähes kaikki lahdella pesivät ja muuttomatalla levähtävät lintulajit. Tomin edustan lietteillä voi muuttoaikoina nähdä tuhansia kahlaajia: suokukkoja, Iiroja, valko- ja mustavikloja sekä jänkäsirriäisiä. Viiksitimalit viihtyvät Pitkänokan kärjen ruovikoissa. Parkkipaikan länsipuolen rantapelloilla levähtää kevätmuutolla paljon meri- ja metsähanhia. Toukokuun puolivälin aamuina pelloilla voi ruokailla muutamia kiljuhanhia.

Karvonlahti

Ajo-ohje: Karvonlahti sijaitsee Liminganlahden luoteiskulmassa Lumijoen kunnan pohjoisosassa. Sinne pääset Limingasta Lumijoen kautta Siikajoelle vievää tietä nro 813 pitkin. Aja Lumijoen kirkolta noin 4 km Siikajoelle päin Varjakan tien risteykseen saakka, josta käänny Varjakkaan. Aja tätä tietä noin 2 km ja käänny oikealle Selkämatala-viitan osoittamaa tietä. Tämän tien päässä on veneranta, josta Karvonlahden linnuston näkee hyvin. Linnustoa voi tarkkailla myös Karvonlahden länsipuolelta. Sinne ei saa ajaa autolla, koska rantaan johtavat tiet ovat mökkiteitä. Varjakantien varteen voit pysäköidä autosi, josta kävelymatkaa rantaan kertyy kilometrin verran.

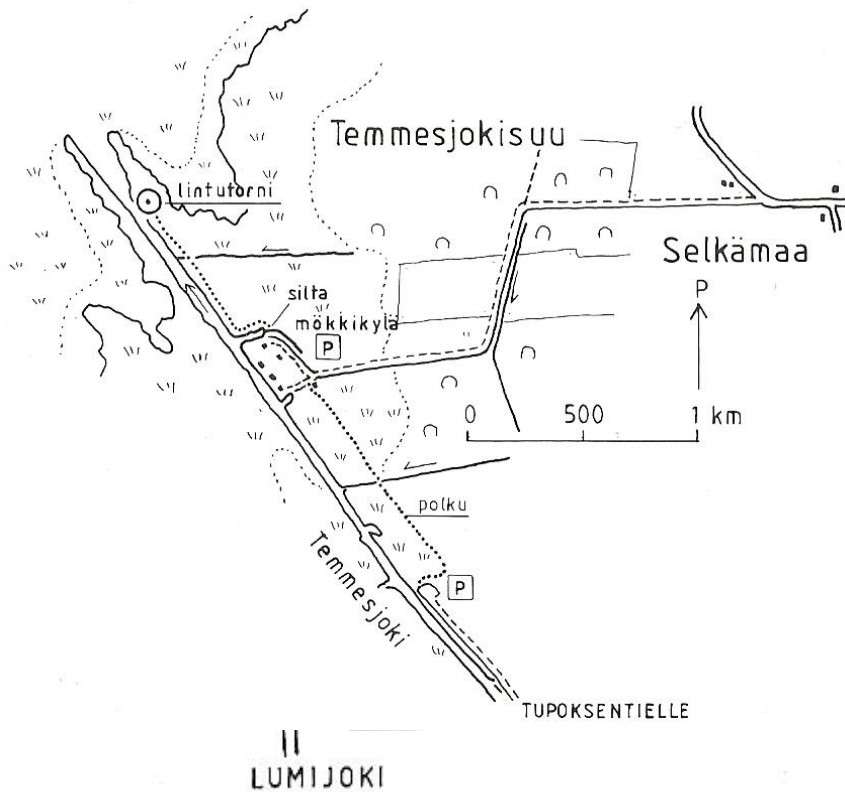
Linnusto: Karvonlahdelle kerääntyy vesilintuja ja kahlaajia vasta toukokuussa, koska lahti sulaa varsin myöhään. Vesilintuja on tavattu enimmillään sekä kesä- että elokuussa yli 1 000 ja kahlaajia noin 500 yksilöä. Huhtikuussa lahdella yöpyy enimmillään 1 500 metsähanhea. Kesäkuussa kurkia lepäilee alueella lähes 200 yksilöä. Syys- ja lokakuussa kymmenet laulujoutsenet viihtyvät Karvonlahden matalissa rantavesissä.

Karvonlahden pesimälinnusto on monipuolinen ja runsaslukuinen. Lahtikarien lintuyhteisö koostuu sadoista lokeista ja tiiroista sekä kymmenistä vesilintu- ja kahlaajapareista. Alueella pesivät mm. merihanhi, lapasotka, mustalintu, pilkkasiipi, ruskosuohaukka, kurki, vesipääsky ja pikkulokki.

Karvonlahdella on hyvät mahdollisuudet nähdä mm. seuraavat harvinaisemmat lajit: merimetso, harmaahaikara, pikkujoutsen, lyhytnokka- ja tundrahanhi, harmaasorsa, mustapyrstökuiri, muutto- ja niittysuohaukka ja rytikerttunen.

Sannanlahden lintutorni

Ajo-ohje: Sannanlahti on noin kolmen neliökilometrin laajuinen, matala lahti Liminganlahden länsirannalla Lumijoen kirkonkylän pohjoispuolella. Lumijoen kirkonkylästä heti Lumijoen sillan

länsipuolelta kääntyy Karintie koilliseen. Aja sitä noin 1,5 km, jolloin kääntyy tie vasemmalle. Risteyksessä on viitta "Lintuvesi". Aja soratietä noin 3,5 km, kunnes saavut pysäköintipaikalle. Jätä auto sinne ja jatka matkaa jalan. Kävelymatkaa kertyy n. 400 m. Tomille vie hyväkuntoinen luontopolku.

Linnusto: Vesilinnut viihtyvät hyvin Sannanlahden matalilla rannoilla. Touko- ja kesäkuussa alueella on oleskellut yli 5000 sorsaa, joista 3000 oli haapanoita. Loppukesällä muuttavat vesilinnut laskeutuvat mielellään Pitkänokan Sannanlahden puoleisille niityille ruokailemaan. Veden ollessa matalalla tornin edustalle paljastuu laajoja lietealueita, jotka keräävät kahlaajia erityisesti toukokuun puolivälissä. Tornista on hyvä tarkkailla myös hanhia, kurkia ja joutsenia, joita kutakin voi nähdä kerralla useita satoja.

Sannanlahden lintutornista voi havaita lähes kaikki Liminganlahdella pesivät kosteikkolajit. Alueen pesimälinnusto on monipuolinen ja runsas. Lintutorni soveltuu hyvin myös kevätmuuton tarkkailuun ja sieltä näkee muuttavia peto lintuja, hanhia ja joskus tuhansia pulmusia ja lapinsirkkuja.

Lintutornista on hyvät mahdollisuudet havaita seuraavat lajit: kaulushaikara, pikkujoutsen, lyhytnokka-, tundra- ja kiljuhanhi, harmaasorsa, merikotka, muuttohaukka, jänkäsirriäinen, pikkutiira ja viiksitimali.

Temmesjoen lintutorni

Ajo-ohje: Temmesjoen lintutorni sijaitsee Temmesjoen suistossa Limingassa. Lintutornille pääset Limingan kirkonkylän ja Tupoksen väliseltä yhdystieltä kääntymällä Temmesjokivartta seuraavalle tielle (viitta Liminganlahti 5). Aja tätä tietä noin 5 km, kunnes saavut tien päähän. Pysäköi auto tänne ja jatka matkaa jalan. Kävelymatkaa polkua pitkin tornille on noin 2 km.

Saappaat ovat koko kesäkauden välttämättömät, koska polku on paikoin vaikeakulkuinen.

Tornille pääset myös ajamalla Tupoksen tietä eteenpäin runsaan kilometrin ja kääntymällä Selkämaahan menevälle tielle. Aja tämän tien päähän ja käänny vasemmalle. Reilun sadan metrin ajon jälkeen käänny jälleen vasemmalle Temmesjokisuun kalamökeille vievälle tielle. Tie on ajoittain huonokuntoinen, jolloin sitä ei saa ajaa. Temmesjokivartta kulkeva polku lintutornille kulkee kalamökkikylän kautta.

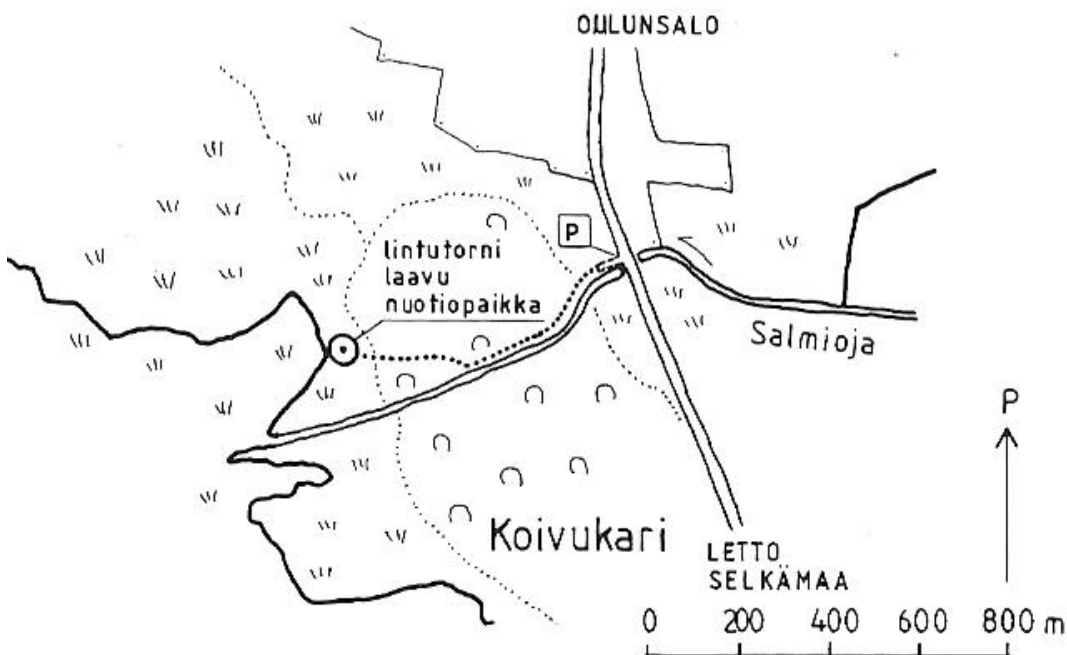
Alueen kuvaus: Tomista näkee laajan Liminganjoen ja Temmesjoen välisen suistoalueen sekä avovesialueen Lumijoelta Oulunsaloon saakka.

Linnusto: Tomista näkee runsaasti hanhia, joutsenia, vesilintuja ja kahlaajia. Levähtäjämäärät ovat päämuuttokausina sekä huhti- ja toukokuussa että heinä- ja elokuussa tuhansia yksilöitä. Torni soveltuu rauhallisuutensa vuoksi hyvin myös varsinaiseen muutonseurantaan.

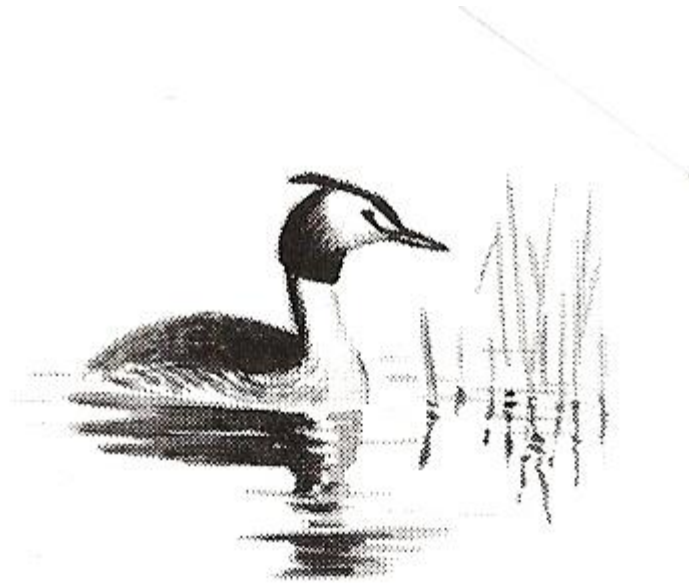
Pesimälinnustoon kuuluvat lähes kaikki Liminganlahdella esiintyvät lajit. Eteläpuolen suistoalueella pesii mm. kymmeniä silkkiuikkuja, useita härkälintuja, mustakurkku-uikku, kymmeniä merihanhia, harmaasorsa, vesipääskyjä, mustapyrstökuireja ja useita ruskosuohaukkoja.

Lisäksi tornista on mahdollista havaita kaulushaikara, harmaahaikara, luhtahuitti, lyhytnokkahanhi, tundrahanhi, kiljuhanhi, merikotka, niittysuohaukka, muuttouhaukka ja pikkutiira.

Papinkarin lintutorni ja Kylänpäänlahti

Ajo-ohje: Papinkarin lintutorni sijaitsee Salmiojan suulla Oulunsalossa. Lintutornille pääset Oulunsalosta Kylänpuolen tieltä etelään kääntyvää Leton paikallistietä pitkin. Aja tietä noin 1.5 km, kunnes saavut Salmiojan ylittävälle sillalle. Auton voit pysäköidä tien sivuun. Jatka matkaa kävelemällä Salmiojan pohjoispuolella kulkevaa polkua pitkin. Tornille ei ole opasteita. Kävelymatkaa kertyy n. 600 m. Kumisaappaat ovat tarpeen ympäri vuoden, koska polku on monin paikoin vetinen.

Alueen kuvaus: Lintutornin edustalla aukeava Kylänpäänlahti on suojaisa matala merenlahti, joka kerää muuttoaikoina runsaasti vesilintuja ja kahlaajia. Torni on koivikon katveessa eikä sovellu erityisen hyvin muutontarkkailuun. Sen sijaan paikallisten lintujen tarkkailuun torni tarjoaa erinomaiset mahdollisuudet. Tomin luona on nuotiopaikka ja laavu yöpymistä varten.

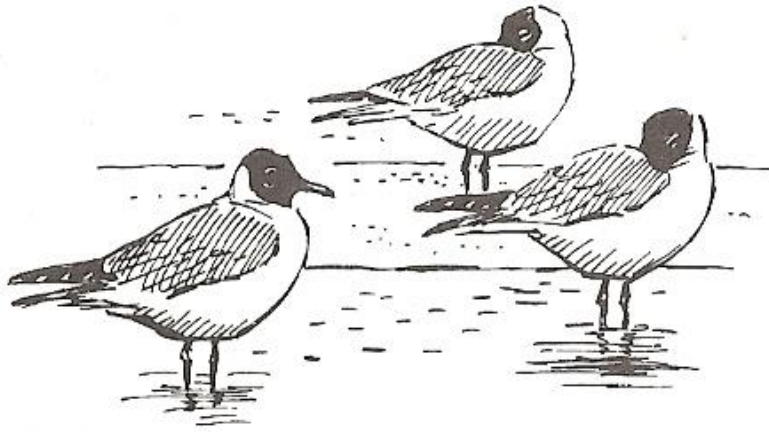
Linnusto: Keväällä huhti- ja toukokuussa muuttomatalla levähtäviä vesilintuja on tornista laskettu enimmillään yli 8000 yksilöä. Valtalajeja ovat olleet tukkasotka, telkkä, haapana, tavi ja isokoskelo. Joutsenia on nähty tornin edustalla enimmillään 250 ja uiveloita 120yksilöä. Arktisen vesilintumuuton aikaan lahdella on lepäillyt mm. 50 lapasotkaa, 100 mustalintua ja 100 pilkkasiipeä. Merihanhia voi nähdä tornista kymmeniä. Toukokuussa, veden ollessa alhaalla, laajoille lietteille kerääntyy tuhansia kahlaajia. Enimmillään lintutornin edustalta on laskettu 4 000 suokukkoa ja 500 mustavikloa. Tyypillisiä pesimälajeja ovat mm. silkkiuikku, nokikana ja heinätavi.

Mielenkiintoisista lajeista tornista on mahdollisuus havaita härkälintu, kaulushaikara, pikkujoutsen, harmaasorsa, merikotka, muuttohaukka, mustapyrstökuiri ja luhtahuitti.

Riutunkari

Ajo-ohje: Oulunsalon kunnan luoteiskulmassa on pitkä Riutunkarin niemi, jonka kärjestä lähtee lautta Hailuotoon. Sinne pääset helposti Oulunsalosta Hailuotoon vievää tietä nro 816.

Linnusto: Riutunkarin ympäristö on Liminganlahden merellisintä osaa. Lauttaväylä avautuu jäistä nopeasti keväällä ja houkuttelee muuttolintuja pysähtymään sulan reunalle. Maaliskuusta lähtien harmaa- ja merilokkeja kerääntyy päivä päivältä enemmän väylän reunoille. Tällöin voi lokkien

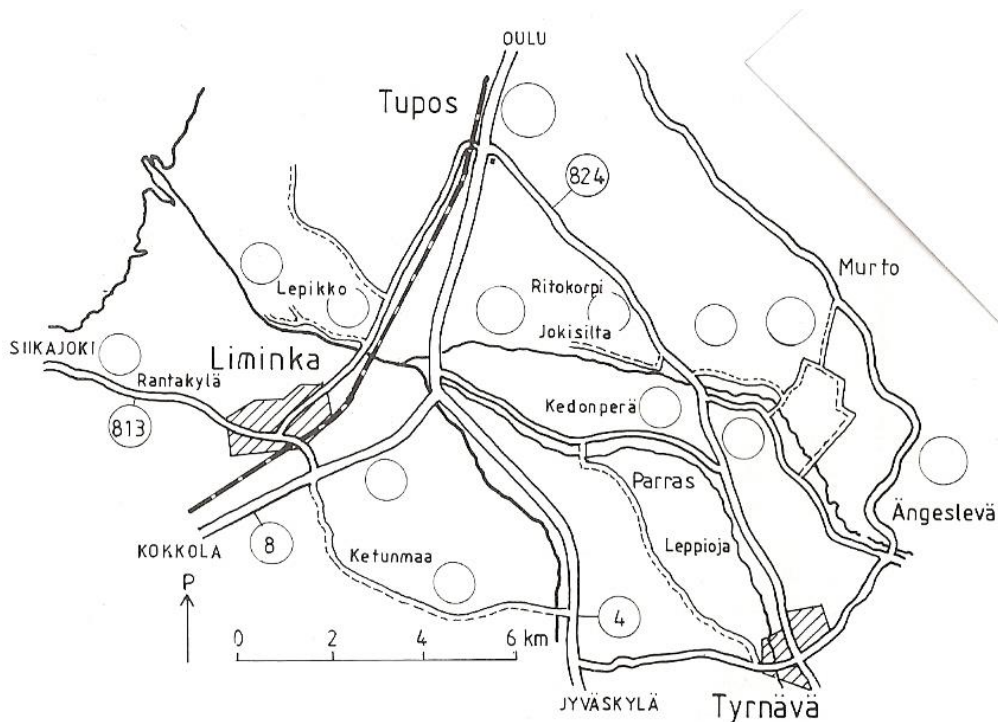

joukosta löytää joitakin isolokkeja. Toukokuun loppupuolella Riutunkarista voi tarkkailla arktista vesilintumuuttoa. Tyypillisiä lajeja ovat kuikka, kaakkuri, härkälintu, merimetso, tukka- ja lapasotka, mustalintu, pilkkasiipi, alli, telkkä, iso- ja tukkakoskelo sekä uivelo. Vähälukuisista lajeista täällä on mahdollisuus nähdä myös haahka, allihaahka, meri-, tunturi- ja leveäpyrstökihu, pikkutiira, luotokirvinen ja vuorihemppo.

Niemen eteläpuolella olevat sataman ruoppauslietteen läjitysmaat keräävät runsaasti kahlaajia läpi muuttokauden. Ympäröiviltä penkereiltä niiden tarkkailu on helppoa. Lietteillä on nähty n. 25 kahlaajalajia, mm. pikku-, kuovi-, iso- ja pulmussirri, tundrakurmitsa, punakuiri ja rantakurvi. Pesimälajistoon kuuluvat mm. lapinsirri ja tylli.

Syksyllä elo-, syys- ja lokakuussa Riutunkarin niemi kerää runsaasti muuttavia pikkulintuja. Hyvinä vaelluslintuvuosina Riutunkarissa on nähty mm. kymmeniä pyrstötiaisia ja kirjosiipikäpylintuja sekä muutamia pähkinähakkeja ja -nakkeleita. (JP)

Lakeuden seudun peltoalueet

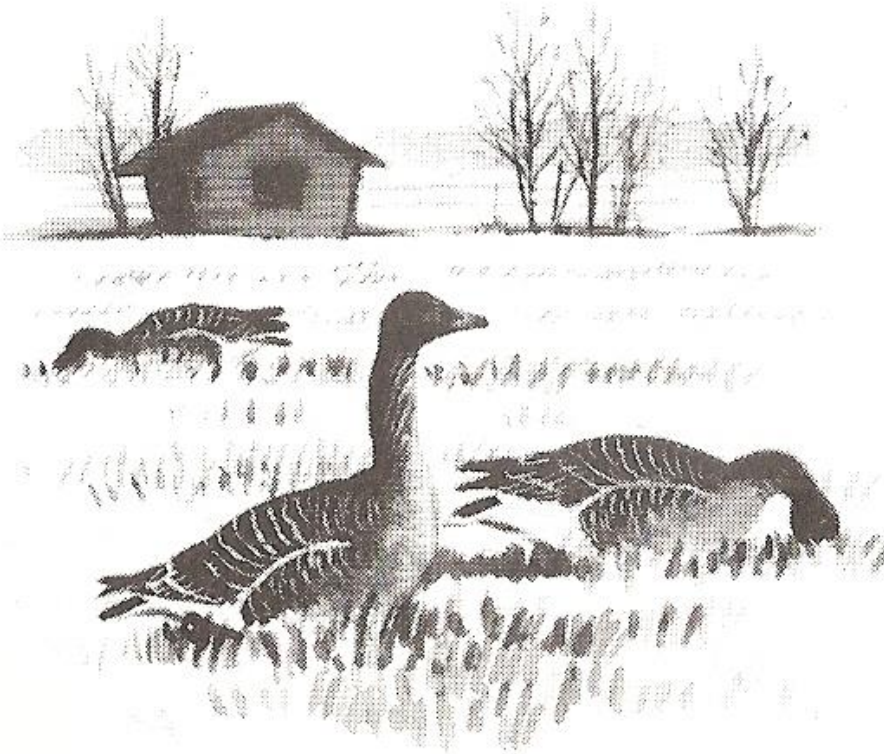

Yleistä: Kempeleen, Limingan, Lumijoen ja Tyrnävän alueella on yli 150 km²:n laajuinen, yhtenäinen peltoalue, jonka merkitys lintujen muutonaikaisena levähdysalueena on erittäin suuri. Pelloilla levähtää keväisin tuhansia hanhia, satoja joutsenia ja kurkia, satoja petolintuja, tuhansia pulmusia, lapinsirkuja, urpiaisia sekä muita varpuslintuja. Alue on myös erittäin merkittävä pelto lintujen pesimäalue. Paras retkeilyaika on huhtikuun alusta toukokuun loppuun.

Alueen kuvaus: Lakeuden peltojen salaajitusaste on Etelä-Suomen peltoihin verrattuna vielä suhteellisen alhainen. Reheviä avo- ja valtaojien pientareita on runsaasti, mikä osaltaan selittää monimuotoisen pesimälinnuston säilymisen alueella. Heinäniittyjen, laidunmaiden ja kesantopeltojen määrä on myös huomattavan suuri. Rehevät pensaikot ja pienet metsäsaarekkeet kirjoavat muutoin yhtenäisen tasaista peltomaisemaa.

Muuttolinnusto:

Hanhät: Maaliskuun lopulla saapuvat ensimmäiset meri- ja metsähanhet oraspelloille. Levähtäjämäärät kasvavat päivä päivältä ja huhtikuun puolivälin jälkeen määrät ovat huipussaan.

Kahden-kolmen viikon ajan metsähanhia ruokailee pelloilla tuhansia, enimmillään alueelta on laskettu yli 8000 metsähanhaa. Kevään aikana Oulun seudun kautta on arvioitu muuttavan lähes 20000 metsähanhaa.

Metsähanhien lisäksi alueen kautta muuttaa noin 150 lyhytnokkahanhea, noin 100 tundrahanhea ja muutamia kilju-, valkoposki- ja kanadanhanhia. Lumihanhi on nähty muutamana keväänä.

Hanhet ruokailevat koko valoisan ajan pelloilla ja siirtyvät illalla yöpymään Liminganlahdelle. Hanhia on helpointa tarkkailla autosta, koska linnut eivät pelkää sitä.

Hanhien suosimat pellot vaihtelevat vuosittain. Varmoja, karttaan ympyröityjä, paikkoja ovat olleet Kempeleessä Isoaukea, Limingassa Lepikko, Tupos, Kedonperä, Ritokorpi, Ketunmaa, Rantakylä, Tyrnävällä Murto, Ängeslevä, Leppioja sekä Lumijoella Kari. Pieniä hanhikerääntymiä tavataan myös näiden paikkojen ulkopuolella.

Muut linnut: Joutsenia lepäilee huhtikuussa pelloilla suotuisina vuosina toista sataa. Joutsenet viihtyvät erityisen hyvin pelloilla olevissa sulavesilampareissa.

Huhtikuun puolivälin jälkeen saapuvat kurjet pysähtyvät joka kevät Limingan seudun pelloille. Viime vuosina parhaina huhtikuun päivinä pelloilla on lepäillyt lähes 500 kurkea. Osa nuorista, pesimättömistä linnuista siirtyy Liminganlahdelle kesän viettoon.

Petolinnut pysähtyvät pelloille mielellään saalistelemaan myyriä ja pikkulintuja. Kevään aikana sadat piekanat lekuttelevat peltojen yllä myyränpyynnissä. Huonon muuttosään vallitessa pelloilla on nähty kerralla toistasataa paikallista piekanaa. Ampu- ja sinisuohaukka ovat piekanan ohella peltoalueen tyypillisimmät petolinnut. Monia muitakin petolintuja nähdään säännöllisesti. Meri- ja maakotka sekä muuttohaukka ovat jokavuotisia. Niittysuo-, arosuo-, tunturi- ja punajalkahaukka on

havaittu joitakin kertoja.

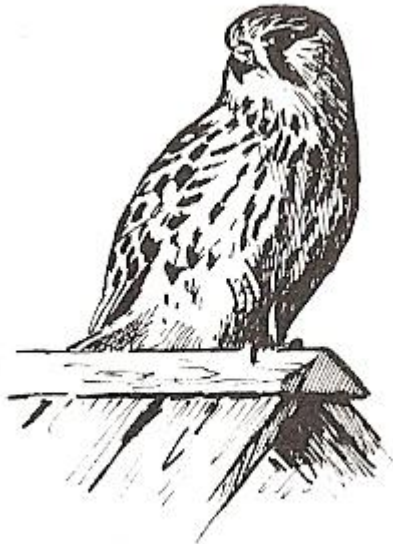
Huhtikuussa pulmusia ja lapinsirkkuja nähdään säännöllisesti tuhansia yksilöitä eri osissa peltolakeutta. Suurimmissa parvissa on ollut 10000 pulmusta ja 1500 lapinsirkkua. Huhtikuussa 1992 peltoalueelta laskettiin päivän aikana noin 22000 pulmusta. Samoihin aikoihin urpiaisia ja tundraurpiaisia nähtiin poikkeuksellisen runsaasti - päivän aikana peräti 12000 yksilöä.

Keväistä peltojen linnustoa monipuolistavat satojen naurulokkien ja joskus tuhatlukuiset suokukkojen parvet. Syksylläkin suokukkoja on nähty enimmillään 1500. Monet sorsat ja kahlaajat laiduntavat myös mielellään peltojen tulvalammikoilla. Edellä mainittujen lisäksi kymmenet muut lajit ja tuhannet linnut ruokailevat pelloilla jossain muuttokauden vaiheessa.

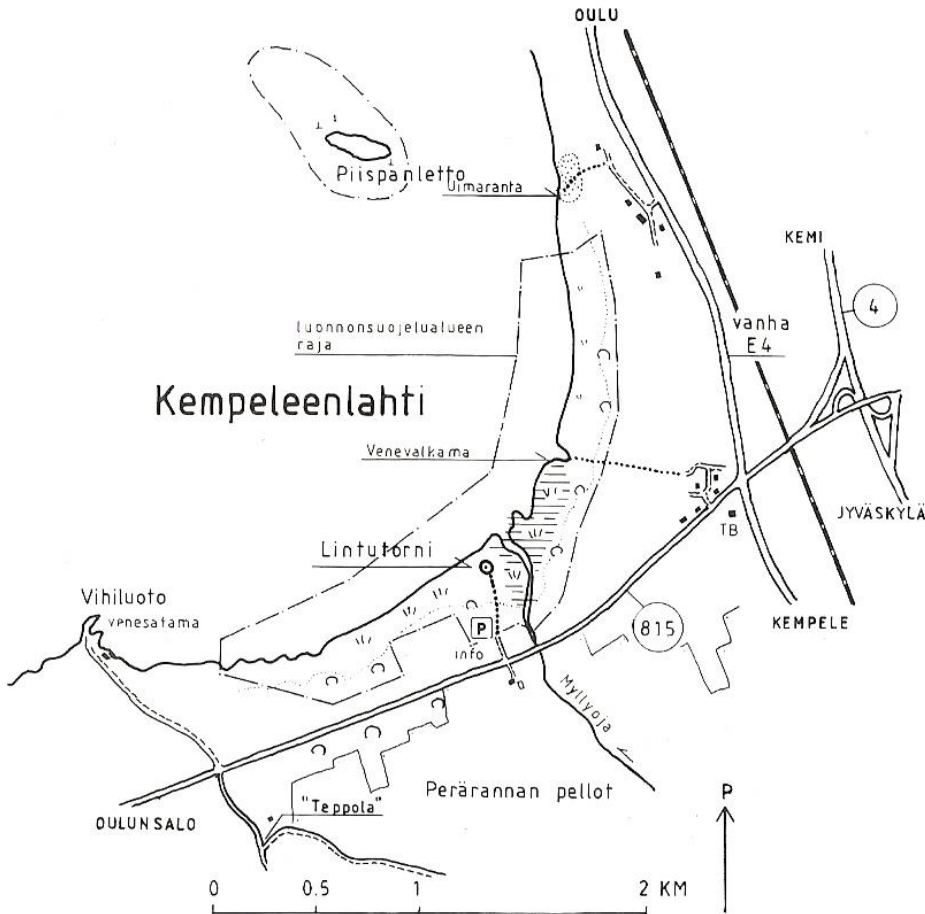
Pesimälinnusto: Lakeuden peltojen pesimälinnusto on monipuolinen. Siellä pesivät lähes kaikki tyypilliset peltolintulajit ja niiden lisäksi joukko kosteikoille ja metsille tyypillisiä lintuja. Peltoalue elättää vuosittain tuhansia lintupareja.

Mielenkiintoisista lajeista alueella pesivät tuulihaukka (20 paria), suopöllö (10-100), sarvipöllö (0-30), sinisuohaukka (0-10), mustapyrstökuiri (5-10), punajalkaviklo (yli 50), pikkukuovi (yli 30), mustavaris (yli 200), peltopyy (10-30), fasaani (väh. 5), ruisräikkä (0-3) ja pensassirkkalintu (0-3).

Satunnaislajit: Alueella on havaittu pesimäaikaan mm. heinäkurppa, niittysuohaukka, viiriäinen, luhtakerttunen, viitakerttunen (ojanvarsissa) ja satakieli (jokivarsissa). (JP)

Kempeleenlahti

Ajo-ohje: Aja Oulusta etelään 5-6 km tietä numero 4, kunnes länteen kääntyy Oulunsaloon ja lentokentälle menevä tie nro 815. Aja sitä runsas kilometri Myllyojan yli, jonka jälkeen rantaan kääntyy pieni tie. Teiden risteyksessä on lintutornikyltti. Tien päässä on parkkipaikka, josta pääset pitkospuita pitkin lintutornille. Lahden rantaan pääset helposti myös Vihiluodossa. Aja Myllyojalta vielä puolitoista kilometriä Oulunsaloon päin, jolloin oikealle kääntyy Vihiluodontie. Rannassa on pienvenesatama, josta koko lahti näkyy melko hyvin. lisäksi Oulunsalon tienhaaran kohdalla olevasta venevalkamasta ja Kiviniemen uimarannalta näkee lahdelle. Varsinkin alkukevällä kannattaa käydä myös Perärannan peltoaukealla. Sinne pääset Kempeleeseen menevältä tieltä kääntymällä Teppolan risteyksestä vasempaan. Kempeleenlahden löydät Oulun ulkoilukartasta (1:30000).

Alueen kuvaus: Kempeleenlahti on tyypillistä alavaa maankohoamisranta. Kaislikot reunustavat lähes katkeamattomana vyöhykkeenä ruovikoita ja rantaniittyjä meren puolella. Ruovikot sijoittuvat kaislikoiden maan puolelle ja yltyvät paikoin aina rantapensaikkoon. Kempeleenlahden 200-400 m leveälle rantavyöhykkeelle ovat luonteenomaisia märät saraniityt. Niittyjen maanpuoleisella alueella kasvaa pajupensaikkoa ja lepikoita.

Kempeleenlahden perukka on luokiteltu valtakunnallisesti arvokkaaksi lintuvesiensuojelualueeksi. Oulun kaupunki on rauhoittanut luonnonsuojelualueeksi omistamansa lintuvesirajauksen sisäpuoliset alueet, yhteensä 106 ha. Lisäksi rajauksen sisälle kuuluu Selkäkarin saari. Luonnonsuojelualueella liikkumista pitköspuiden ulkopuolella tulee välttää lintujen pesimäaikana 1.5.-31.7. Parkkipaikalla ja polun varressa on alueen luonnosta kertovia tauluja. Sopivaa retkeilyaikaa on huhtikuusta kesäkuun loppuun ja elokuusta lokakuuhun.

Pesimälinnusto: Kempeleenlahdella pesii 38 lintuvesille ominaista lajia. Vesilinnut ovat lahden näkyvin linturyhmä. Niitä on tavattu pesivänä 11 lajia ja niiden vuotuinen parimäärä on vajaa 100. Kaikki Suomessa tavattavat puolisuokeltajasorsat, harmaasorsa mukaan luettuna, on havaittu Kempeleenlahdella. Kahlaajia pesii 11 lajia ja niiden parimäärä on noin 50. Viiden lorkkilintulajin vuotuinen parimäärä jää alhaiseksi, 10-20 pariin. Aiemmin Kempeleenlahti tunnettiin maamme parhaana kultasirkkujen pesimäpaikkana, mutta nykyään kanta on taantunut rajusti. Vuonna 1995 kuultiin enää kaksi laulavaa kultasirkkua. Kultasirkut viihtyvät avoimilla, vain harvakseltaan pensaita kasvavilla niityillä. Pensaikko on täällä kasvanut lajille liian korkeaksi ja tiheäksi.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: sinisorsa, tukkasotka, lapasorsa, kuovi, taivaanvuohi, punajalkaviklo, punakylkirastas, ruokokerttunen, pajulintu, pajusirkku, lehtokerttu ja punavarpenen.

Harvalukuiset pesimälajit: silkkiuikku, heinätavi, jouhisorsa, punasotka, ruskosuohaukka, meriharakka, tylli, pikkutylli, suokukko, pikkulokki ja kultasirkku.

Satunnaiset pesimälajit: harmaasorsa, satakieli ja pikkusirkku.

Muuttolinnusto: Kempeleenlahti on arvokas myös muuttoaikoina. Keväällä lahdella ja läheisillä pelloilla oleskelee runsaasti hanhia, kurkia, joutsenia ja petolintuja. Metsä- ja merihanhiparvissa näkee joka kevät muutamia lyhytnokka- ja tundrahanhia. Myllyojan auettua huhtikuussa sen suistoon ilmestyy vesilintuja ja kahlaajia. Toukokuussa voi nähdä satoja suokukkoja ja vikloja. Sinirintoja pysähtyy rantapensaikkoihin enimmillään kymmeniä yksilöitä.

Syysmuuton aikaan lahdella lepäilee vesilintuja satamäärin. Huipussaan tukkasotkia on laskettu 600, sini sorsia 600, joutsenia 140 ja isokoskeloita 1000 yksilöä. Uiveloita ja silkkiuikkuja voi nähdä satakunta. Harvalukuisia levähtäjiä ovat härkälintu, kilju- ja kanadanhanhi, lapasotka, aili, pilkkasiipi ja mustalintu. Räyskiä on saalistanut lahdella enimmillään muutamia kymmeniä.

Harvalukuiset muuttajat: maa- ja merikotka ja muuttohaukka.

Satunnaislajit: harmaahaikara, pikkujoutsen, haara-, arosuo- ja tunturihaukka, ruostesorsa, mustapyrstökuiri, mustajalkatylli, mustatiira, tunturipöllö ja vuorihemppo. Kempeleenlahdella on nähty maamme ensimmäinen aropääskykahlaaja 28.8.1960. Kempeleenlahdella nähtiin 10.6.1971 karibianhaikara. Tämä merimiehen mukana Suomeen tullut lintu oli karannut Uudessakaupungissa puolitoista kuukautta aikaisemmin. Lintu on kotoisin Pohjois-Amerikasta. (MT)

Kirjallisuus

Tynjälä, M 1994: Kempeleenlahti lintuvetenä - Aureola 19: 90-94.

Rajasärkkä, A. & Tynjälä, M 1995: Luonnonsuojelua oululaisittain. - Linnut 30 (6):28-31.

Yhteystiedot: Oulun kaupungin ympäristövirasto/Matti Tynjälä.

Akionlahti

Ajo-ohje: Akionlahti sijaitsee Oulunsalon kunnan pohjoisreunalla Hailuotoon menevän tien pohjoispuolella. Oulusta pääset Akionlahdelle kääntymällä Oulunsaloon (lentokentälle) vievää Itä tieltä nro 815 Hailuotoon vievälle tielle nro 816. Etelän suunnasta pääset valtatie neljältä kääntyen Oulunsaloon Kempeleen jälkeen. Aja Hailuotoon vievää tietä 6,4 km, jolloin oikealle kääntyy Varjakantie. Aja Varjakkaan vievää tietä 2,1 km, jolloin saavut meren rannalle. Jätä auto pysäköintialueelle ja jatka matkaa jalan. Pysäköintialueelta lähtee kohti länttä hyväkuntoinen polku (aluksi soratie). Kävele soratietä n. 0,6 km, jolloin saavut tien ja polun risteykseen. Jatka matkaa etuviistoon vasemmalle (länteen) johtavaa polkua pitkin ja seuraa merkkinauhoja. Kuljettuasi polkua n. 300 m se haarautuu kahteen suuntaan. Lähde merkkinauhosten mukaisesti kulkemaan vasemmalle (etelään) vievää haaraa pitkin. Kuljettuasi sitä n. 100 m saavut nuotiopaikalle, jonka vieressä on lintutorni. Lintutornille vievä polku on hyväkuntoinen eivätkä kumisaappaat ole välttämättömät. Akionlahden löydät Oulun ulkoilukartasta (1:30000).

Alueen kuvaus: Akionlahti on kansainvälisesti arvokas lintuvesi. Vesi alueiden pinta-ala on yhteensä 135 hehtaaria. Tästä 126 ha on varsinaista Akionlahtea ja loput 9 ha muodostuvat Nupanlahden ja Akionlammen vesialueista. Rantaniittyjen ja pensaikoiden pinta-ala on yhteensä yli 100 ha. Matalakasvuisia sara- ja vihviläniittyjä on lähes 80 ha. Ruovikoiden ja kaislikoiden yhteenlaskettu pinta-ala on vajaat 30 ha. Tiheä kesämökkiasutus on vallannut lahden länsipään. Asutus on harvempaa alueen etelä- ja kaakkoispuolella. Rantaniittyjä ympäröivät nuoret leppävaltaiset lehtimetsät, joissa on paljon kolopuita. Vedenkorkeus vaihtelee huomattavasti, mikä vaikuttaa lepäilevien vesilintujen ja kahlaajien määriin. Lintutornista pystyy havainnoimaan lähinnä lahden itäpäässä lepäileviä vesilintuja ja kahlaajia. Paras retkeilyaika alkaa huhtikuun lopulla ja jatkuu elokuulle sorsastuksen alkuun saakka.

Pesimälinnusto: Alueella on tavattu yhteensä yli 140 lintulajia, joista suurin osa nähdään vuosittain. Pesimälinnusto on monipuolinen sisältäen 48 lintuvesille ominaista lintulajia. Lahtea ympäröivissä rantametsissä ja pelloilla pesii monipuolinen, yli 40 lajia käsittävä linnusto. Pesiviä

vesilintulajeja on 15 ja niiden parimäärä on 185. Niistä arvokkaimmat säännölliset pesimälajit ovat joutsen, harmaa- ja risti sorsa. Kahlaajia pesii alueella 16 lajia ja niiden parimäärä on 90. Niistä erikoisimmat ovat jänkäkurppa, etelänsuosirri ja vesipääsky. Pesiviä lokkilintulajeja on viisi ja niiden parimäärä on 75. Runsaimmat ovat naurulokki ja lapintiira. Lintuvesille ominaisten pesi vien varpuslintujen lajimäärä on 9 ja yhteenlaskettu parimäärä 240.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: ruokokerttunen, tukkasotka, naurulokki; pajusirkku, haapana, niittykirvinen, suo kukko, jousisorsa, punajalkaviklo, taivaanvuohi ja isokuovi.

Harvalukuiset/mielenkiintoisimmat pesimälajit: ristosorsa, heinätavi, harmaasorsa, laulujoutsen, meriharakka, tylli, jänkäkurppa, etelänsuosirri, vesipääsky, pikkulokki, pikkutikka, peukaloinen ja kultarinta.

Satunnaiset pesimälajit: merihanhi, uivelo, sarvipöllö, luhtahuitti, satakieli ja pensassirkkalintu.

Muuttolinnusto: Akionlahden merkitys muutonaikaisena levähdyspaikkana on huomattava. Enimmillään kevät- ja syyskaudella lepäileviä vesilintuja on yli 2000 yksilöä. Vesilintumäärät ovat suurimmillaan toukokuun alussa, kesäkuun alussa ja elokuun puolivälissä. Toukokuussa sukeltajasorsat ovat enemmistönä, mutta jo kesäkuulta alkaen puolisukeltajien määrät nousevat ja ohittavat yhteismäärissä sukeltajat. Lepäilevien kahlaajien, erityisesti viklojen ja suokukkojen määrä voi toukokuussa nousta enimmillään yli 1500:n yksilön. Keväällä, huhti- ja toukokuussa, kymmeniä metsähanhia levähtää Akionlahdella. Syksyllä, syys- ja lokakuussa, joutsenet viihtyvät lahden matalissa vesissä. Suurin laskettu joutsenmäärä on ollut 180 lintua.

Harvalukuiset muuttajat: kanadanhanhi, uivelo, mustalintu, pilkkasiipi, lapasotka, räyskä ja kalasääski.

Satunnaislajit: harmaahaikara, allihaahka, lampiviklo ja pikkutiira. Harvinaisin Akionlahdella havaittu laji on pikkuhuitti. (JP)

Kirjallisuus

Pessa, I. 1994: Akionlahti - Arvokas osa Liminganlahden lintuvesialuetta. - Aureola 19:70-74.

Hailuoto

Hailuodon luonnonoloista

Hailuoto on noin 200:n neliökilometrin kokoinen, laakea saari Oulun edustalla. Saaria ja luotoja on Hailuodon rannoilla niukasti. Länsi- ja luoteisranta ovat hietikkoisia ja kivikkoisia, mutta muilla rannoilla vallitsevat niityt. Avokallioita ei ole lainkaan. Laajimmat niityt ovat satojen metrien, jotkut yli kilometrin levyisiä.

Koska rannat ovat hyvin laakeita, niiden ilme vaihtelee suuresti meriveden korkeudesta riippuen: vesi voi olla ylhäällä niityllä tai sitten säikät ovat näkyvissä satojen metrien leveydeltä. Meriveden korkeusvaihtelu on jopa kolme metriä. Hailuodon kaakkoisosan matalikko on Perämeren laajin - veden laskiessa pohjoistuulilla paljasta lietettä ja säikkiä voi olla näkyvissä satoja hehtaareja. Pöllässä matalikko ulottuu kahluusvyyvisenä puolentoista kilometrin päähän rannasta.

Hailuodon rantaviiva on melko ehyt. Suurimmat lahdet ovat koillisrannan Potin lahti, itärannan Ojakylänlahti ja etelärannan Pöllän- ja Viinikanlahti sekä saarta muinoin jakanut, merestä kuroutunut Kirkkosalmi. Tämä luhtarantainen ja ruovikkoisen, noin 10 neliökilometrin laajuinen, sisäjärvi kanavoitiin uudelleen mereen I 960-luvulla.

Suurin osa Hailuodon metsistä on karuja, puolukka- ja jäkälävaltaisia mäntymetsiä. Rantojen lähellä, varsinkin Syökarissa, on reheviä rantalehtoja, joissa harmaalepän lisäksi kasvaa runsaasti tuomia, pihlajia ja kivikkoisilla paikoilla haapoja. Hailuodon kaakkoisosassa, Hanhisessa ja Syökarissa, on myös karuja, hieskoivuvaltaisia "koivikkokankaita". Jäkälämetsät ovat säilyneet

laajalti luonnontilaisina, mutta muualla metsätalouden otteet ovat koko ajan koventuneet.

Hailuodossa on kymmeniä lampia ja pieniä järviä. Merestä äskettäin kuroutuneet glo-järvet ovat yleensä reheviä, vanhemmat niistä ovat karuja ja osa on soistuneita. Suot elävöittävät Hailuodon karujen kankaiden luontoa hiekkaiden kaartojen välisinä vetisinä juotteina. Hailuodossa on myös pari isompaa suolakeutta ja rehevä tervaleppäluhta.

Noin kymmenesosa Hailuodon pinta-alasta on viljelysmaita. Ne keskittyvät saaren keskiosaan Kirkkosalmen pohjoispuolelle. Rakennustavaltaan melko perinteisenä ja yhtenäisenä säilyneellä saarella on noin 1000 asukasta.

Linnusto

Hailuodon linnustosta on tietoja jo viime vuosisadalta asti. Linnusto on hyvin monipuolinen. Vuoden 1995 loppuun mennessä Hailuodossa oli tavattu noin 290 lintulajia

Pesimälinnusto: Hailuodon sijainti on lintujen leviämisen kannalta pikemminkin suotuisa kuin eristynyt huolimatta siitä, että se on saari. Hailuodon pesimälinnusto onkin erittäin monipuolinen. Mahdollisesti pesineitä lajeja on noin 205. Lintuatlas-tutkimuksessa vuosina 1986-89 tavattiin 185 varmasti, todennäköisesti tai mahdollisesti pesivää lintulajia (atlasindeksi 2 tai enemmän).

Hailuodon vesilintulajisto on maan monipuolisimpia. Kokonaiskanta on 2500-3000 paria. Esimerkiksi vuonna 1992 pesi 23 vesilintulajia. Runsaimmat lajit ovat tukkasotka, tavi, tukkakoskelo, haapana ja jouhisorsa. Merihanhikanta on Liminganlahden ohella maan vankimpia.

Hailuodon kahlaajalajisto on eräiden Tunturi-Lapin seutujen ja Liminganlahden ohella maan monipuolisin. Vuonna 1992 pesiviä lajeja oli 19. Niiden yhteisparimäärä oli lähes 2000. Joukossa on eteläisten lajien lisäksi myös pohjoisia kuten vesipääsky, lapinsirri ja jänkäkurrpa. Runsain kahlaaja on koko Perämeren tapaan punajalkaviklo. Niitä pesii noin 400 paria.

Lokkilinnustokin on hyvin monipuolinen. Nauru- ja kalalokki ja lapintiira ovat runsaslukuisimmat lajit. Hailuodossa ovat pesineet kaikki Suomen faunaan kuuluvat lokkilintulajit tunturikihua lukuun ottamatta.

Yllättävän monet eteläiset lajit ovat asettuneet Suomeen leviämisen alkuvaiheessa ensiksi Hailuotoon. Mustapyrstökuiri ja pikkutiira asettuivat ensimmäisinä, punasotka, nauru- ja pikkulokki ensimmäisten joukossa. Monen eteläisen lajin, kuten nokikanan, etelänsuosirrin, ruskosuohaukan ja luhtahuitin pohjoisin asuinpaikka on Hailuoto tai sen lähiympäristö. Myös luhtakana, kaulus- ja harmaahaikara tavataan säännöllisesti Hailuodossa. Kyhmyjoutsen on Isomatalan alueen uusin tulokas, mutta oleskelevista pareista huolimatta pesintäyrityksiä ei ole vielä todettu. Ristisorsan 60 parin ja harmaasorsan yli 10 parin kanta on maamme vankin.

Myös monia pohjoisia, Tunturi-Lapinkin lintulajeja on pesinyt Hailuodossa: pulmunen, lapinsirkku, lapinkirvinen ja sinirinta. Pohjoisista ja itäisistä havumetsälajeista pesivät mm. tilhi ja isolepinkäinen. Hyvinä myyrävuosina on myös useita piekanapareja pesinyt Hailuodossa. Petolintulajisto on kokonaisuudessaan erittäin monipuolinen. Yli 20 parin ruskosuohaukkakanta on maan vahvimpia. Hiiri- ja lapinpöllöjä pesii hyvinä myyrävuosina useita pareja.

Mielenkiintoinen erityispiirre on toisaalta närhien, palokärkien, pyiden ja työttöiaisten vähälukuisuus. Harakatkin alkoivat pesiä vasta v. 1952. Kesti lähes 40 vuotta, ennen kuin kanta

kasvoi normaalitiheäksi.

Kesäparvet

Hailuodon rannoille, ennen kaikkea Ojakylänlahdelle ja Isomatalan vesille, kertyy kesäksi laajoilta alueilta vesilintujen koirasparvia ja pesimättömiä nuoria lintuja. Isokoskelo- ja telkkäparvissa on tuhansia lintuja. Kuikkia, kaakkureita ja uiveloita tavataan pikku parvina (muutamia - muutamia kymmeniä). Aina kesäkuun lopulle Hailuodossa oleskelee 100-500 nuorta, pesimätöntä joutsenta. Pesi vien merihanhien lisäksi Hailuodossa sulkii satoja pesimättömiä, nuoria merihanhia.

Muuttolinnusto

Kevätmuutto: Lumi sulaa Hailuodossa hitaammin kuin Oulun seudun isoilla peltolakeuksilla. Tämä keskittää varpuslintuparvet kylän pelloille tarkkailun kannalta edullisesti.

Vesistöjen sulaminen alkaa tavallisesti Kirkkosalmesta ja jatkuu lahtien kautta merelle. Avomerirannat sulavat yleensä viimeiseksi. Sen vuoksi peltojen tulviessa huhtikuussa hanhi- ja joutsenparvet laiduntavat kylän pelloilla. Tulvan laskeessa ja rantojen auetessa parvet siirtyvät merenrannoille. Lepäilevien metsähanhien maksimimäärä vapun tienoilla on 400-1000, joutsenia ja merihanhia on useita satoja. Pienten vesilintujen muuton huippu on hieman hanhia myöhemmin ja yksilömäärä nousee parhailla paikoilla tuhansiin - jopa kymmeneen tuhanteen.

Petolintujen, varsinkin piekanan, muutto on komeaa huhtikuun lopulla. Oulun seudun suurimpia petolintumääriä nähdään Hailuodon Kirkkosalmella. Maa- ja merikotkia muuttaa runsaasti maaliskuusta toukokuun alkupuolelle, parhaina päivinä kymmenkunta. Sepelrastas on Hailuodossa yllättävän tavallinen huhti- ja toukokuun vaihteessa.

Muutolla olevia kahlaajia pysähtyy Hailuodon rannoille runsaasti toukokuussa. Parhaimmat lietteet ovat Hailuodon kaakkoisosassa. Niillä voi lepäillä mm. tuhansia suosirrejä. Kuten muuallakin Perämerellä, arktinen vesilintumuutto on vaisua etelärannikkoon ja Itä-Suomeen verrattuna. Viime vuosina on nähty parhaina päivinä muutamia tuhansia alleja, mustalintuja, pilkkasiipiä ja joitakin satoja kuikkalintuja.

Syysmuutto: Syksyn kahlaajamuuton tarkkailuun Hailuoto soveltuu erittäin hyvin. Hailuodossa on tavattu maamme suurimpia kuovisirri- ja pulmussirriparvia (600 ja 175). Myös pikkusirrimäärät ovat huippuluokkaa. Suokukkoja ja vikioja lepäilee myös erittäin runsaasti. Liiallisiksi paisunut sorsastus haittaa lintujen tarkkailua varsinkin metsästyskauden alkupäivinä. Merihanhet häipyvät ja vesilintumäärät putoavat rajusti lintujen lähtiessä etelää kohti. Vähitellen vesilintujen määrät kasvavat uudelleen. Syksyn kohokohta ovat joutsenet, joita nykyisin muuton huippuaikaan, lokakuun puolivälissä lepäilee Hailuodossa noin 2000 lintua kerralla. Vaelluslinnut ovat joinakin vuosina hyvin näkyviä. Lokakuun alussa pyrstöiaisia voi nähdä satoja päivässä.

Myöhäissyksy ja alkutalvi ovat myös mielenkiintoisia. Mannerrantojen jäätyessä Hailuodon avoimella länsirannalla on mahdollisuus nähdä erikoisia viivytelijoita: merisirrejä, isolokkeja ja allihaahkoja. Näitä arktisia lintuja näkee etenkin kovien luoteismyrskyjen jälkeen.

Liikkumisesta

Saaressa pitempään oleskellessa polkupyörä on kätevin kulkuneuvo. Kangasmailla on tiheä jäkäläautotie- ja mopopolkuverkosto, jota pitkin pyörällä pääsee mukavasti. Osa sivuteistä on niin

hiekkaisia, että autolla liikuttaessa kiinni juuttumisen vaara on aina olemassa. Myös maastoautoilijoiden on syytä varoa pahimpia paikkoja, sillä raskailla autoilla ajelu särkee tiet entistä pahempaan kuntoon. Henkilöautolla ajettavia sivuteitä ovat vain Potista Pökönnokalle menevä tie, Ulkokarvon yleinen tie, Viinikanlahden tie, Pöllän tie (kestopäällystetty) ja Sunikarin tie. **ÄLÄ LÄHDE AUTOLLA AJELEMAAN RANTANUMMILLE TAI -SÄIKILLE!** Sen kieltää maastoliikennelakikin.

Kaikkialle risteilevistä poluista ja pikkuteistä huolimatta Hailuodon syrjäiset osat ovat melkein erämaisia. **OLE HYVIN VAROVAINEN TULEN KÄSITTELYSSÄ!** Kannattaa myös muistaa, että Hailuoto on tuulisia rantoja lukuun ottamatta Lappiakin pahempi sääskihelvetti kesäkuun alusta pitkälle heinäkuuhun.

Lauttaväylä

Lauttaväylällä näkee parhaiten lintuja alkukeväällä, kun sulia on muualla vielä niukasti. Väylällä näkee usein isolokkeja maalisi- ja huhtikuussa. Enimmillään niitä on nähty 12 linnun parvi. Arktisia vesilintuja ja härkälintuja muuttaa touko- ja kesäkuussa mantereen ja Hailuodon välistä. Niitä voi tarkkailla lautalta tai jommasta kummasta lauttasatamasta. Jos tarkkailee aamulla Riutun ja illalla Huikun puolelta, saa koko ajan nauttia myötävälostä. Lauttaväylän varren kareilla istuu usein merimetsoja. Karikoita kannattaa tarkkailla myös sen vuoksi, että niillä makailee usein hylkeitä, sekä norppia että halleja.

Satunnaislajit: valkuposkihanhi, ruostesorsa, haahka, allihaahka, merikotka, tunturipöllö, vuorihemppo ja pikkuarponen. Hailuodon puoleisessa Huikun lauttasatamassa on nähty maakuntamme ensimmäinen riuttatiira vuonna 1980.

Potinlahti-Pökönnokka

Ajo-ohje: Tie Potinlahden venerantaan kääntyy päätieltä pari sataa metriä ennen Potin kylää Santoseniemen pitkien suorien päätteeksi. Lautalta venerannan tien risteykseen on noin 10 km.

Auton voit ajaa venerantaan, jossa on levike. Pökönnokalle pääset käntymällä Potissa vajaa kilometri venerannan jälkeen entisen kettutarhan ja maitolaiturin kohdalta pohjoiseen. Vajaan kilometrin päässä päätieltä on risteys oikealle, jonne älä käänny. Vähän myöhemmin tie kaartuu oikealle ja männikkö vaihtuu hakkuuaukoksi ja koivikoksi. Kun vastaan tulee aita ja kesämökkejä, jätä kulkuneuvo sopivaan paikkaan ja kävele etuoikealle Potinlahden luoteisnurkkaan, minne Pökönnokka jo näkyy.

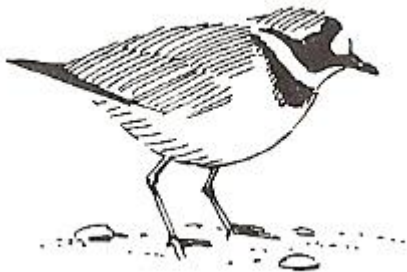
Alueen kuvaus: Potinlahti sijaitsee Santoseniemen tyven pohjoisrannalla. Se on pyöreähkö, niitty- ja ruovikkorantainen, matala lahti. Paikan arvokkain osa on lahden suun lähes sulkeva Pökönnokka. Pökö on säilynyt avoimena, heinikkoisena niemenä, koska se on ollut vuosikausia karjalaitumena. Laidunnus loppui vuonna 1994, joten tulevaisuudessa ruovikko voi vallata Pökön kuten niin monet muut Hailuodon ranta-alueet. Pökön alavilla rannoilla, varsinkin sen kärkiosassa, on laajoja kahlaajille sopivia lietteitä.

Pesimälinnusto: Pökönnokan-Potinlahden pesimälinnusto on varsin vaatimaton verrattuna Hailuodon parhaisiin pesimärantoihin. Pökönnokan erikoisimmat pesivät kahlaajalajit ovat etelänsuo- ja lapinsirri sekä tylli. Alueen mielenkiintoisin pesivä vesilintulaji on ollut lapasotka, jonka poikue nähtiin Pökönnokan edustalla elokuussa 1990. Ristisorsapoikueita nokalla voi olla yli 10. Etelänsuo- ja lapinsirri sekä lapasotka kuuluvat maamme uhanalaisten lajien joukkoon, joten niiden pesäpaikkojen läheisyydessä pitää välttää liikkumista.

Kevätmuutto: Potinlahti ja sen edusta keräävät eniten vesilintuja toukokuun alkupäivinä, kun sulia on vielä niukasti avomerren rannoilla. Pökön hietikkoinen kärki houkuttelee runsaasti ristosorsia. Niitä on nähty yhtä aikaa 60-70 lintua. Räyskille Pökönkokan hietikkokärki on mieluinen keväinen oleskelupaikka. Niitä levähtää enimmillään muutamia kymmeniä.

Suosirri, Iiro ja suokukko ovat Pökönkokan yleisimmät keväiset kahlaajat. Punakuireja on nähty toukokuussa enimmillään 200 ja jänkäsirriäisiä 100. Keväällä harvinaisista kahlaajalajeista Pököllä nähdään lähes vuosittain muutamia pikku-, iso-, kuovi- ja pulmussirrejä. Mustapyrstökuiri on nähty muutamia kertoja. Kerran toukokuun lopulla Pökönkokalla oleskeli mustajalkatyllipari ja pari kertaa siellä on vierailut avosetti.

Pökönkokan heinikoissa levähtää varsin paljon västäräkkejä, keltävästäräkkejä ja lapinsirkkuja. Loppukevällä kävelijän jaloista voi pyrähtää lapinkirvinen.

Syysmuutto: Heinäkuusta lokakuuhun saakka Pökönkokalla viihtyy runsaasti kahlaajia. Yleisimpien lajien, suosirrin ja suokukon, suurimmat määrät voivat nousta yli tuhannen. Elokuussa 1975 siellä nähtiin valtaisa määrä, noin 600 kuovisirriä. Isosirrejä siellä on nähty enimmillään 140. Pökön syksyisiltä lietteiltä löytää varsin helposti myös pulmus- ja pikkusirrejä, vesipääskyjä, punakuireja ja tundrakurmitsoja. Pohjois-Pohjanmaan ensimmäinen siperiankurmitsa nähtiin Pökönkokalla syyskuussa 1992.

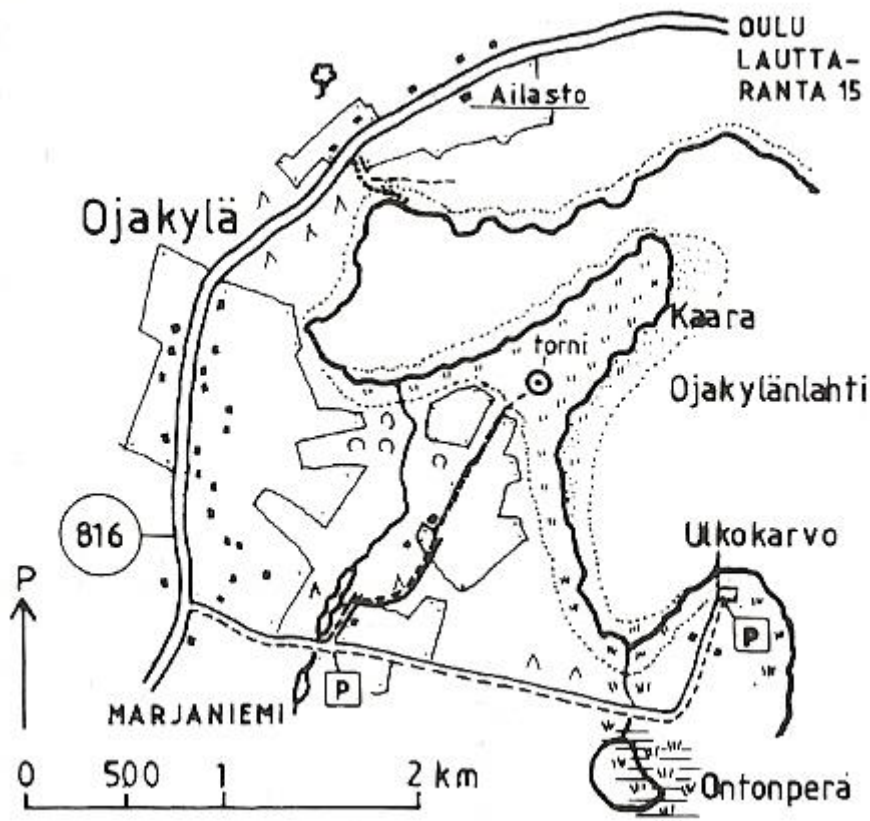
Heinä- ja elokuussa Pökönkokan edustalle kerääntyy paljon vesilintuja. Heinäkuun lopulla sieltä on laskettu 220 merihanhea, 120 ristosorsaa ja 350 jouhisorsaa ja ennen metsästyksen alkua 1500 tavia ja 300 lapasorsaa. Jahtikauden aloitus karkottaa vesilinnut nopeasti, mutta syyskuussa nokalle saapuu pohjoisesta uusia muuttajia. Haapanoiden määrä voi silloin nousta kolmeen tuhanteen ja telkkien muutama sataan. Pökönkokka on yksi Hailuodon parhaista joutsenrannoista. Siellä on nähty lokakuussa enimmillään noin 600 joutsenta. Lokakuussa Pököllä nähdään usein sepelhanhia. Kerran niitä levähti peräti 450:n linnun parvi. Kesällä 1990 nokalla sulki sepelhanhen vaaleavatsainen hrota-rodun lintu. Havainto on ainoa tästä rodusta Pohjois-Pohjanmaalla.

Elo- ja syyskuussa Pökönkokan heinikossa viihtyvät lapinkirviset ja lapinsirkut. Syys- ja lokakuussa rantalepikkoon kerääntyy usein urpiaisia, pyrstötiaisia ja muita vaelluslintuja. Lokakuussa Pökönkokalla on nähty tuhannen järripepon jättiparvi.

Harvalukuiset muuttajat: maa- ja merikotka sekä muuttohaukka.

Satunnaislajit: harmaasorsa, haahka, merisirri, haara- ja niittysuohaukka, viiriäinen, turturikyhky, kangas- ja tunturikiuru. Harvinaisimmat Pökönnokalla nähdyt lajit ovat kapustahaikara, avosetti, mustajalkatylli, siperiankurmitsa ja mustapäätasku.

Ojakylänlahti - Kaara - Ulkokarvo – Ontonperä

Ajo-ohje: Ojakylänlahden perukkaan näet sen pohjoisrannalta. Ohitettuasi ravintola Ailaston Ojakylän itäosassa, tien varressa sen pohjoispuolella näkyy pallomainen iso mänty. Sen kohdalta vasemmalle poikkeaa pieni tie, jonka voimakkaampi haara kääntyy vasemmalle ja heikompi menee Ojakylänlahden rantaan. Jätä auto risteyksen kohdalle. Rannasta näet Ojakylänlahden lahdenperän ja Kaaran niittyniemen reunaan.

Lahden eteläpuolella sijaitsevalle lintutornille pääset kääntymällä Ojakylässä päätieltä vasemmalle Ulkokarvoon menevälle tielle. Aja sitä noin kilometri ja käännä vasemmalle heti Likakurkun kosteikon jälkeen. Ajettuasi 300 metriä käännä oikealle hiekkatielle ennen kielletty ajosuunta -merkkiä. Aja tien päähän, josta jatka jalkaisin edessä näkyvälle tornille.

Ontonperä sijaitsee Ulkokarvon tien eteläpuolella 2,4 km:n päässä päätien risteyksestä. Tämän ruovikkoisen, pienen sisäjärven kohdalle kannattaa alkukesällä pysähtyä kuuntelemaan yölaulajia. Tien päässä on kivistä rakennettu, vanhan Hailuoto-laivan laituri, jolta näkee Kaaran merenpuoleiselle rannalle. Noin sata metriä ennen laituria on sopiva levike auton pysäköimiseen.

Alueen kuvaus: Ojakylänlahti on Santoseniemien tyven etelärannalla. Suuosaltaan se on varsin leveä, mutta kapenee Kaaran jälkeen kapeaksi Lahdenperäksi. Lahden pohjukkaan laskee Isolanoja. Sen eteläpuolella Ojakylän pellot ulottuvat lähelle lahden rantoja.

Kaara on kapea, kilometrin mittainen niittyneemi, joka työntyy lounas-kaakkosuuntaisena Ojakylänlahteen. Siellä on nykyisin 70 ha:n mulli- ja hieholaidun, joten rantojen säilyminen linnuille sopivina, avoimina niittynä on ainakin toistaiseksi turvattua. Runsaan pesimälinnuston vuoksi Kaaralla, lintutornin meren puolella, ei suositella liikkumista huhtikuusta heinäkuun loppuun.

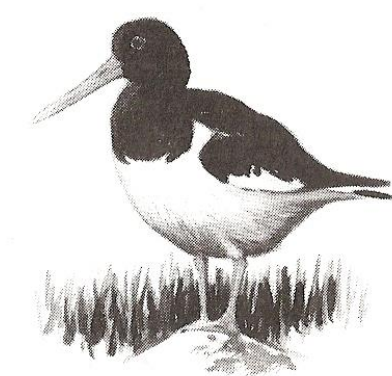
Kaaran lintutorni on Hailuodon isäntien rakentama. Tomin sijoituspaikka on huono, sillä se on rakennettu hanhien suosimalle laitumelle. Myös tornin rakenne on vaarallinen - portaat ovat pystysuorat. Tomi pitäisikin purkaa ja rakentaa kunnollinen lintutorni lintujen kannalta sopivampaan paikkaan.

Pesimälinnusto: Kaara on yksi Hailuodon parhaita rantalintujen pesimispaikkoja. Siellä pesii 14 vesilintulajia ja niiden parimäärä on vaihdellut 1990-luvulla 215 parista 370 pariin. Suuri vaihtelu johtuu selvästi runsaimman lajin, tukkasotkan, parimäärien vaihtelusta. Alueen arvokkaimpia vesilintulajeja ovat mustakurkku-uikku, merihanhi, ristisorsa ja uivelo. Kahlaajia pesii 12 lajia ja niiden parimäärä on ollut 75-150 paria. Erikoisimpia kahlaajia ovat etelänsuosirri, vesipääsky ja jänkäkurppa. Naurulokkien pesimäparimäärä 1990-luvulla on ollut 0-210 ja pikkulokkien 0-75 paria. Peto linnuista ruskosuo- ja nuolihaukka pesivät vuosittain ja sinisuo- ja suopöllö hyvinä myyrävuosina. Joinakin vuosina kaulushaikara on puhallellut Ontonperän ruovikossa.

Runsaslukuisimmat pesimälajit (ei varpuslinnut): tukkasotka, silkkiuikku, lapasorsa, tukkakoskelo, tavi, ristisorsa, punajalkaviklo, suokukko, isokuovi, töyhtöhyppä, nauru-, kala- ja pikkulokki ja lapintiira.

Harvalukuiset pesimälajit: mustakurkku-uikku, merihanhi, punasotka, uivelo, meriharakka, metsäviklo, etelänsuosirri, vesipääsky, jänkäkurppa, ruskosuo-, sinisuo- ja nuolihaukka, suopöllö, kurki ja nokikana.

Satunnaiset pesimälajit: kaulushaikara, luhtahuitti, luhtakana, varpus- ja hiiripöllö, pensassirkkalintu ja pyrstötiainen. Härkälinnusta ja jänkäsirriäisestä on myös pesintään viittaava havainto.

Muuttolinnusto: Myös muutto aikoina alue on merkittävä. Keväällä Kaaran niityillä ja Ojakylän rantapelloilla laiduntavat useimmiten Hailuodon suurimmat metsähanhiparvet Niiden joukossa voi nähdä tundra-, valkopoiski-, lyhytnokka- ja kiljuhanhia. Ojakylässä nähdään huhtikuussa muuttavia petolintuja hyvin. Toukokuussa Kaaran lietteillä on havaittu mm. 1 000 suokukkoa, 250 liroa ja 150 jänkäsirriäistä. Elokuussa Kaaralla laiduntaa suuria merihanhiparvia. Sekä toukokuun lopussa että ennen metsästyksen alkua elokuussa Ojakylänlahdella on laskettu yli 3000 vesilintua, eniten tukkasotkia, telkkiä, taveja ja jouhisorsia.

Satunnaislajit: harmaahaikara, mustapyrstökuiri, harjalintu ja turkinkyhky. Harvinaisimmat Ojakylänlahdella nähdyt lajit ovat lampiviklo ja avosetti.

Kirkonkylän pellot

Ajo-ohje: Kirkonkylän pellot ovat alkukevällä hyviä joutsen-, hanhi- ja kurkilaitumia. Ehkä paras on pelloksi kuivattu Rytijärvi, missä ojat tulvivat useimpina keväänä. Se sijaitsee Erkkilän ja

Kästäjän talojen pohjoispuolella. Sinne pääset suorinta tietä koulukeskuksen luota pohjoiseen kulkevaa, uuden urheilukentän ja vanhan pappilan ohittavaa tietä.

Linnusto: Rytijärven keväisillä tulvapelloilla on levähtänyt enimmillään 300-400 meri- ja metsähanhea. Parvissa on nähty lisäksi muutamia lyhytnokka- ja tundrahanhia. Joutsenia on ollut enimmillään 120. Tulvapelloilla ruokailee myös paljon kurkia. Hailuodon keväistä petolintumuuttoa voi hyvin seurata myös peltoaukeilta. Muutolla on nähty mm. maa- ja merikotkia ja muuttohaukkoja. Toukokuun lopussa kylän mullospelloilla saattaa ruokailla keräkurmitsoja. Kesäoinä peltoaukeudella on kuultu ruisrääkän ja viiriäisen ääntelyä. Kerran kirkonkylän peltojen reunapensaissa on laulanut luhtakerttunen. Turkinkyhkystä on muutamia havaintoja päätien varrelta maalaistalojen pihapiireistä. Alkukevästä kylän pelloille on pakkautunut enimmillään peräti 10000 pulmusta. Syksyllä kyläaukeilla on nähty valtavia, tuhansien lintujen järripeippoparvia.

Satunnaislajit: lampiviklo ja harjalintu.

Kirkkosalmi, uusi silta

Ajo-ohje: Kirkkosalmen uudelle sillalle pääset Viinikanlahden tietä. Se kääntyy kylältä postin ja Reimari-baarin jälkeen etelään. Risteyksessä on lintutornikyltti. Sillalle on päätieltä matkaa noin 1,5 km. Sillan eteläpuolella on vuonna 1992 valmistunut, järeä lintutorni, johon pääsee myös pyörätuolilla. Tornin juurella on pysäköintipaikka.

Alueen kuvaus: Kirkkosalmi on ruovikkoinen, aikoinaan merestä kuroutunut sisäjärvi. Tomin koillispuolella avautuu Kirkkosalmen perukka, missä ovat Kirkkosalmen laajimmat ruovikot. Tomin länsipuolella näkyy Kirkonkarien alue. Tomin lähistöllä, tien molemmin puolin olevia Kirkkosalmen niittyarantoja on viime vuosina yritetty entisöidä niittämällä ruovikoita. Tien vierellä olevat maamassat ovat peräisin Kirkkosalmen kunnostukseen liittyneistä ruoppauksista. Vesialuetta on syvennetty ruoppaamalla ja siten pyritty estämään salmen umpeenkasvua.

Pesimälinnusto: Tomin edustalla, Kirkkosalmen perukassa, pesii 14 vesilintulajia ja niiden

parimäärä on noin 150. Suurimman erikoisuuden, harmaasorsan näkee tornista varsin helposti. Joutsenpari asettui pesimään lintutornin edustalle vuonna 1994. Kahlaajia pesii 9 lajia ja niiden parimäärä on noin 130. Kirkkosalmi on yksi maakuntamme parhaista nokikanojen pesimäpaikoista. Niitä pesii 10-15 paria. Nykyisin alueen ruovikoissa puhaltelee vuosittain 1-2 kaulushaikaraa. Hailuodon linnuston uusi tulokas, ruovikoissa viihtyvä viiksitimali, on muutaman kerran nähty lintutornin lähistöllä.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: lapasorsa, merihanhi, sinisorsa, haapana, jouhisorsa, tukkasotka, nokikana, taivaanvuohi, isokuovi, töyhtöhyppä, punajalkaviklo, kalalokki, pajusirkku ja ruokokerttunen.

Harvalukuiset pesimälajit: harmaasorsa, joutsen, heinätavi, ristisorsa, punasotka, jänkäkurppa, metsäviklo, kurki, luhtahuitti, kaulushaikara, ruskosuo-, sinisuo-, ampu- ja varpushaukka.

Muuttolinnusto: Uuden sillan luona jäät sulavat monesti ensimmäisinä koko Hailuodossa. Usein juuri täällä nähdään ensimmäiset sorsat, sotkat ja nokikanat. Sulan reunoille Kirkkosalmen perukan puolen vesialueelle voi huhtikuussa kertyä satoja joutsenia, hanhia ja muita vesilintuja. Sinisorsia siellä on oleskellut kerralla 500.

Kirkkosalmen tomi on Oulun seudun parhaita keväisen petolintumuuton seuraamispaikkoja. Parhaana muuttopäivänä siellä on nähty 900 piekanaa. Kauniina kevätpäivinä tornista saa ihailta

lähes varmasti maa- ja merikotkan kaartelua. Niiden yhteismäärä useimpina keväinä on useita kymmeniä. Viime vuosina muuttohaukkojen määrä on ilahduttavasti noussut ja kevään kuluessa niitä muuttaa Kirkkosalmen kautta kymmenkunta.

Satunnaislajit: haara- ja arosuohaukka, lampiviklo, koskikara, lieju- ja luhtakana, ruisrääkkä, virtavästäräkki, lapinuunilintu, pensassirkkalintu, viiksitimali, vuorihemppo ja kultasirkku. Harvinaisimmat Kirkkosalmen perukassa havaitut lajit ovat lumihanhi, kiljukotkalaji ja isovesipääsky.

Kirkkosalmi, vanha silta – Patelanselkä

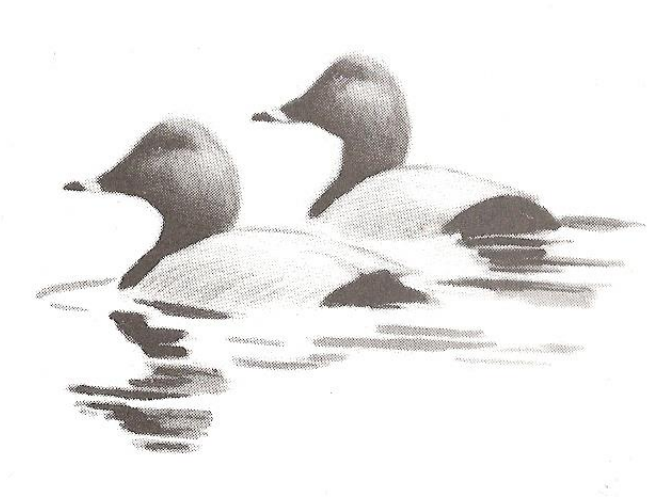
Ajo-ohje: Patelanselälle pääset kääntymällä päätieltä pian kirkon jälkeen vasemmalle Pöllään vievälle tielle. Aja tietä noin 500 metriä ja käänny Salmenrannantielle. Se johtaa suurin piirtein suoraan vanhalle sillalle. Sillan pohjoispuolella on Kirkonkarien vesialue. Voit jatkaa myös edemmäs Patelanselän rantatietä, joka yhtyy Pöllän tiehen runsas 2 km päätien risteyksestä. Rantatieltä näkee Patelanselän erinomaisesti. Mikäli tulet Pöllän tietä Patelanselälle, auto kannattaa jättää rantatien alkuun ja kävellä vanhalle sillalle. Kävelymatkaa kertyy runsas kilometri.

Alueen kuvaus: Patelanselkä ja Kirkonkarien alue ovat Kirkkosalmen osia. Kuten salmen perukassa ryti on täälläkin vallannut ranta-alueet. Kirkonkarien itärannalle on vastikään perustettu laidunalue, jolla pyritään pitämään ruovikkoa kurissa. Patelanselkä on hyvin matala. Aika ajoin, veden ollessa alhaalla, valtaosa lahden pohjasta on lietteenä. Silloin se on kahlaajille ihanteellinen levähdys- ja ruokailualue.

Pesimälinnusto: Patelanselällä ja Kirkonkarien alueella pesii 13 vesilintulajia, joiden parimäärä on 110-150 paria. Tämä on Hailuodon varmin paikka nähdä harmaasorsia keväällä ja pitkin kesää. Kahlaajia pesii 11 laji ja niiden parimäärä on lähes 100. Yötaivaalta voi kuulla alueen erikoisimman pesivän kahlaajan, jänkäkurpan, soidinkopsutusta. Joinakin vuosina siellä on kuultu myös alueellamme harvinaisten rantakanalajien, luhtahuitin ja luhtakanan, yöllistä ääntelyä.

Patelanselällä on viime vuosina pesinyt 50320 parin naurulokkiyhdyksunta. Pikkulokkien määrä yhdyskunnassa on ollut 0-50 paria. Kesäisin Patelanselällä kalastelee räyskiä ja kalasääski.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: tukkasotka, lapasorsa, haapana, tukkakoskelo, jouhisorsa, taivaanvuohi, isokuovi, töyhtöhyppä, punajalkaviklo, nauru- ja pikkulokki, nokikana, pajusirkku ja ruokokerttunen. Harvalukuiset pesimälajit: silkkiuikku, merihanhi, harmaasorsa, heinätavi,

ristisorsa, punasotka, jänkäkurppa, metsäviklo, vesipääsky, harmaalokki, ruskosuo- ja tuulihaukka ja kurki.

Satunnaiset pesimälajit: harmaa- ja kaulushaikara, luhtahuitti, luhtakana ja satakieli.

Muuttolinnusto: Patelanselkä on erinomainen vesilintujen ja kahlaajien levähdysalue. Keväällä sen lietteillä on havaittu enimmillään 1000 suokukkoa, 500 liroa, 200 mustavikloa ja 50 jänkäsirriäistä. Elokuun alussa on parhaana päivänä laskettu 1200 kahlaajaa. Kuten keväällä, syksylläkin runsain laji on suokukko. Huhtikuun lopussa ja syksyllä ennen metsästyskauden alkua vesilintujen kokonaismäärä voi nousta 1500 yksilöön. Runsaimpia lajeja ovat tavi, haapana ja jouhisorsa. Lokakuussa siellä on enimmillään levähtänyt 150 joutsenta.

Satunnaislajit: pikku-uikku, kyhmyjoutsen, kuovisirri, mustapyrstökuiri, sepelrastas, lapinuunilintu ja kuhankeittäjä. Patelanselällä nähtiin maamme ensimmäinen valkosiipitiira 27.5.1974. Muita hyvin harvinaisia alueella nähtyjä lajeja ovat lampiviklo ja harjalintu.

Viinikanlahti

Ajo-ohje: Viinikanlahden rannalle pääset parhaiten noin 2,5 kilometriä Kirkkosalmen uuden sillan eteläpuolelta Lemmeksestä, missä kapea niitty- tai peltosarka pistää rannan lähelle. Auton voit jättää tien reunalle.

Alueen kuvaus: Viinikanlahti yhdessä länsipuolisen Pöllänlahden kanssa muodostaa syvän lahdelman Hailuodon etelärannalle. Rannat ovat, kuten kaikkialla Hailuodossa, alavia niittyarantoja, joita ruovikko on vallannut. Lahden pohjukkaan laskee Patelanselältä Kurkunoja ja itäosaan Lemmes- ja Illinoja.

Pesimälinnusto: Viinikanlahden vesilinnusto on hyvin monipuolinen. Siellä on pesinyt peräti 17 vesilintulajia. Niiden vuotuinen parimäärä on noin 100. Pilkkasiipi ja isokoskelo pesivät säännöllisesti Viinikanlahdella. Ne puuttuvat Kirkkosalmen pesimälajistosta. Viime vuosien mielenkiintoisin pesivä vesilintulaji on ollut uivelo. Kahlaajia pesii 10 lajia ja niiden parimäärä on noin 60. Vesipääsky pesii lahdella satunnaisesti. Yleisin lokki on kalalokki. Lahden eteläpuolella olevan niemen, Valtosenkarin, metsiköissä voi kuulla kultarinnan ja peukaloisen laulua. Runsaslukuisimmat pesimälajit (ei varpuslinnut): tukkasotka, tukkakoskelo, pilkkasiipi, lapa- ja sinisorsa, punajalkaviklo, töyhtöhyppä, isokuovi ja kalalokki.

Harvalukuiset pesimälajit: mustakurkku-uikku, merihanhi, heinätavi, ristisorsa, punasotka, meriharakka, ruskosuohaukka, kurki ja suopöllö.

Satunnaiset pesimälajit: harmaahaikara, uivelo, vesipääsky, lapinpöllö, pohjan- ja pikkutikka, peukaloinen ja kultarinta. Viinikanlahden rantakoivikossa on pesimäaikana nähty pyrstötiainen.

Muuttolinnusto: Viinikanlahdella oleskelee toukokuun alussa erityisesti vesilintuja: telkkiä, tukka- ja punasotkia, uiveloita ja silkkiuikkuja. Paikalla voi nähdä myös levähtäviä lapasotkia, saalistelevia räyskiä sekä muuttavia maa- ja merikotkia.

Satunnaislajit: liejukana, pikkujoutsen ja pensassirkkalintu.

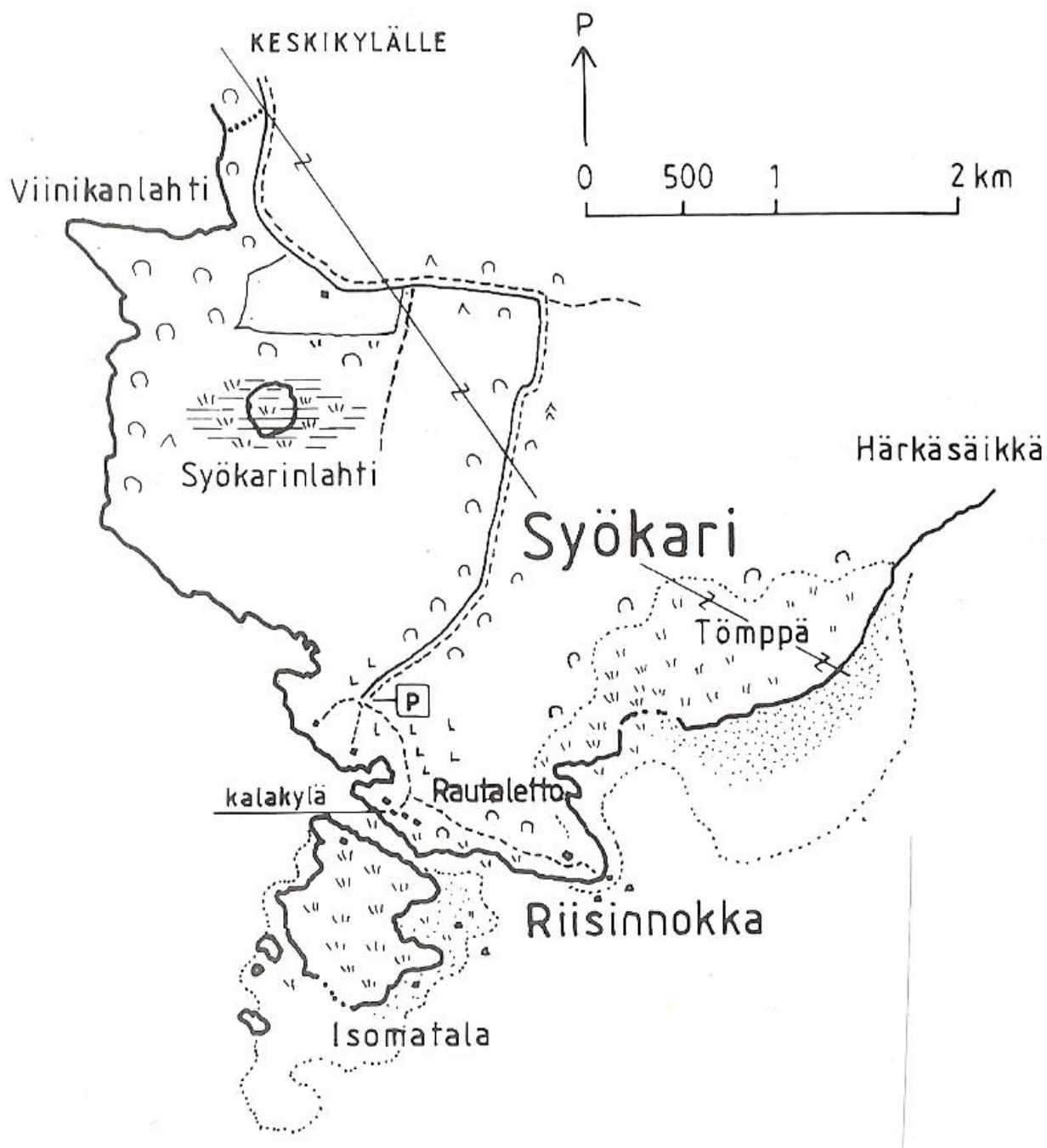

Syökarinlahti

Ajo-ohje: Jatka Viinikanlahdelta 500 metriä eteenpäin, jolloin saavut Louekarin peltoaukealle. Aukean itäreunasta lähtee kärrypolku etelään. Auton voit jättää polun kohdalle. Käveltyäsi polkua noin puoli kilometriä käänny etuoikealle ja kulje kartan avulla Syökarinlahden ruovikkoalueelle. Syökarinlahden löydät peruskartasta nro 2442 11.

Alueen kuvaus: Syökarinlahti on yksi Hailuodon monista merestä kuroutuneista glo-järvistä. Lahtea reunustaa erittäin korkea ruovikko vesirajaan saakka, joten se sopii kaikkein vaativimmillekin ruovikkolajeille.

Pesimälinnusto: Syökarinlahdella on retkeilty vähän. Se on kuitenkin varsin hyvä yölaulajapaikka. Siellä on kuultu mm. muutamia luhtakanoja, kaulushaikara ja rytikerttunen. Siellä on laulanut ensimmäinen Pohjois-Pohjanmaalla havaituista kahdesta rastaskerttusesta. Lahdella pesivät säännöllisesti merihanhi, kurki ja nokikana.

Syökari; Tömpä - Rautaletto - Riisinnokka - Isomatala

Ajo- ja kulkuohje: Viinikanlahden tien päästä. Louekarinaukion jälkeen jatkuu metsätie Hanhisen sisäosiin. Runsaan kilometrin päässä Louekarista tie kääntyy Jyrkästi etelään (oikealle). Tie jatkuu ajokuntoisena vielä 3 km Pirttiperalle saakka. Sieltä on kilometrin kävelymatka Rautalettoon. Sinne pääset valitsemalla Pirttipierässä vasemmanpuoleisen tieuran. Tie ylittää syyskesällä 1989 raiksioksi tuhotun rantalehtoalueen ja päättyy Rautaleton idylliseen kalamökkikylään.

Alkukevällä metsätie voi olla huonokuntoinen ja kivet voivat särkeä auton öljypohjan. Autot on silloin syytä jättää Louekarinaukion reunaan. Kävelymatka Rautalettoon ja Riisinnokalle on 4-5 km.

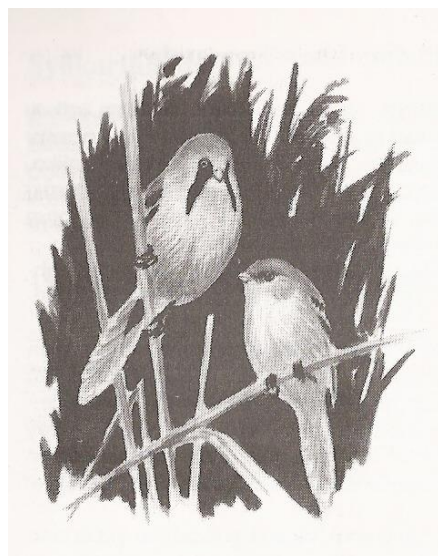
Rautaletosta näkee hyvin Isomatalan luoteispuolelle ja läntiselle merialueelle Pöllän suuntaan. Rautaletton kylän itäisimmän vanhan kalamökin luota lähtee heikko polku Riisinnokalle. Oikealle kääntyvä haara on syksyinen jahtipolku Isomatalalle. Riisinnokan polku kiemurtelee rantalehdoissa. ylittää ruovikkoisen kosteikon ja päättyy koivikkoiselle Riisinnokalle. Nokalta voi hyvin tarkkailla Isomatalan itäpuolisten matalikkojen ja niittyjen lintuja. Lintujen pesimärauhan vuoksi itse Isomatalalla ei suositella liikkumista pesimäaikana.

Riisinnokan pohjoispuolella oleva Tömpän niitty on nykyisin kiljuhanhien viimeinen merkittävä. keväinen levähdyspaikka Suomessa. Niityllä tehdään keväisin Maailman Luonnon Säätiön kiljuhanhityöryhmän toimesta kiljuhanhitutkimusta. Lintuja tarkkaillaan piilokojuista, jolloin niitä ei juuri häiritä. Lintujen ruokailu- ja levähdys- ja tutkimusrauhan turvaamiseksi Tömpän niityllä on ehdottomasti vältettävä liikkumista toukokuussa.

Alueen kuvaus: Syökarin tienvarren metsät ovat pääosin koivumetsiä, joissa kannattaa pysähtyä kuuntelemaan metsälintuja. Paikoin tienvarrella on istutettuja kuusitaimikoita ja hakkuuaukioita. Pirttiperässä on aivan tien vieressä kololinnuille sopiva haavikko.

Rautaletossa voi Syökarin lehtoja repineiden hakkuiden jälkeenkin aistia perinteisen kalamökkikylän ja lehtoniittyjen ajatonta tunnelmaa. Harnaaleppä- ja koivuvaltaisissa, pihlajien, tuomien, haapojen ja pienten kosteiden painanteiden kirjomissa rantalehdoissa pesii monipuolinen linnusto.

Rautaletton ja Isomatalan saaren välissä on kapea salmi, Rautaletton reikä. Puolentoista neliökilometrin laajuinen Isomatala oli vielä 1970-luvun alussa kokonaan matalaa niittyä ja avointa suolamaata. Sen jälkeen ruovikko ja paju valtasivat saaren pohjoisosan. Viime vuosina avointa aluetta on osin palautettu kymmenien hehtaarien laajuisilla niitoksilla. Rannat ovat hyvin alavia. Vedenpinnan ollessa alhaalla lieterannat ovat satojen hehtaarien suuruiset. Isomatalan edustalla on kymmeniä pienempiä kivikkoisia kareja ja hiekkasäikkiä.

Tömpän niitty on laajimmillaan puolitoista kilometriä leveä. Sen jatkona ulottuu merelle kolmen - neljän neliökilometrin laajuinen lietteinen ja hietikkoinen matalikko. Niityn umpeenkasvaneita, ruovikkoisia osia on niitetty kymmenien hehtaarien alueella. Niityn pohjoispuolella on

ruovikkoinen kosteikkojuotti, Tömpänkylä, jossa kannattaa kuunnella yölaulajia. Tömpän niityn ja Riisinnokan välissä on Päärinperän lahdella.

Pesimälinnusto: Isomatalan ja sen edustan karikoiden loppukoloniat ovat hyvin edustavat. Siellä pesii melko säännöllisesti II loppulintulajia. Niiden kokonaisparimäärä on nykyisin noin 2000 paria. Naurulokki on edelleen saarten valtalaji. Enimmillään siellä on pesinyt yli 3000 naurulokkiparia, mutta viime vuosina niiden määrä on pudonnut tuhanteen pariin. Naurulokkikolonioissa pesii melko paljon pikkulokkeja. Saarten kalalokkikoloniat ovat maamme suurimmat. Niissä pesii noin 500-600 paria. Lapin- ja kalatiirujen kokonaisparimäärä on myös useita satoja. Merilokkeja pesii noin 20 paria. Säännöllisesti pesivään loppulajistoon kuuluvat lisäksi harmaa- ja selkälokki sekä merikihi. Kihupari pesii Isomatalan lisäksi Tömpän niityillä. Pikkutiira ja räyskä ovat pesineet alueella usein. Vuonna 1983 Isomatalalla pesi mustatiira.

Isomatalan saarilla on pesintään viittaavia havaintoja ainakin 14 vesilintulajista. Vesilintujen kokonaisparimäärä on useita satoja. Loppukolonioissa viihtyvä tukkasotka on yleisin vesilintulaji. Niitä on pesinyt enimmillään noin 300 paria. Isomatalan saaret ovat merihanhelle hyvin tärkeitä sekä pesimä- että sulkasatoalueena. Niitä pesii saarilla yli 50 paria. Lisäksi kesäisin niityillä ja matalikoilla sulkee paljon nuoria, pesimättömiä merihanhia. Suurimmissa parvissa on nähty noin 1100 yksilöä eri-ikäisiä merihanhia. Saarilla pesii huomattava osa koko Perämeren taantuvasta lapasotkakannasta. Hyvinä vuosina pesimäkanta on 30 paria. Kesäisin Isomatalalla on nähty pieniä harmaasorsien koirasparvia ja laji luultavasti myös pesii saarilla.

Isomatalan saarten kahlaajien kokonaisparimäärä on vesilintujen tavoin useita satoja. Punajalkaviklo on runsain pesivä kahlaajalaji. Erikoisimmat pesivät kahlaajat ovat jänkäkurppa, etelänsuosirri ja vesipääsky. Perämerellä taantunut lapinsirri pesii nykyisin enää satunnaisesti Isomatalalla. Tömpän niityillä ja Isomatalalla on joitakin kertoja pesinyt mustapyrstökuiri.

Rautaleton metsissä on runsaasti tikoille sopivia lahoppokeloita, joissa pesii muutamia pareja pikku- ja pohjantikkoja. Pirttipäin haavikossa on hyvinä myyrävuosina pesinyt helmi- ja hiiripöllö. Myyrävuosien pesimälintuihin kuuluu myös isolepinkäinen. Niitä voi löytää tien varren hakkuilta tai rantametsien reunoilta. Jos toukokuu on ollut lämmin, Rautaletossa ja Pirttipäin haavikossa laulaa yleensä muutamia kultarintoja, mustapääkerttuja ja viitakerttusia. Päärinperässä ja Tömpän pohjoispuolen pajuluhdilla on joskus laulanut kultasirkku.

Rautaleton kalamökkikylän länsipuolella sijaitsevassa pienessä Papinperän lammikossa äänteli vuonna 1991 pikkuhuitti. Tömpänkylässä on muutamana vuotena äännetty luhtakana ja kaulushaikara.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: merihanhi, haapana, lapasorsa, tavi, jouhisorsa, tukkasotka, pilkkasiipi, tukkakoskelo, kala-, nauru- ja harmaalokki, lapin- ja kalatiira, punajalkaviklo ja suokukko.

Harvalukuiset/mielenkiintoiset pesimälajit: silkki- ja mustakurkku-uikku, risti- ja harmaasorsa, lapasotka, ruskosuo-, sinisuoja tuulihaukka, luhtakana, luhtahuitti, kurki, tylli, etelänsuosirri, lehtokurppa, metsäviklo, vesipääsky, meri lokki, merikihi, pikkutiira, räyskä, hiiri- ja helmipöllö, pikku- ja pohjantikka, peukaloinen, mustarastas, kullnrinta, mustapääkerttu, idänuunilintu, viitakerttunen, kuusitiainen, viiksitimali, pikku- ja isolepinkäinen ja pohjansirkku.

Vesilintujen kesäparvet: Nuorten merihanhien lisäksi Isomatalan matalikoilla on enimmillään viettänyt kesää 8000 isokoskeloa ja runsas 2000 telkkää. Kesäisissä merihanhiparvissa on nähty

muutamia valkoposki-, sepel-, kanadan-, tiibetin- ja metsähanhia. Kesällä 1995 parvessa oli jopa kiljuhanhi.

Kesän satunnaislajit: allihaahka, ruokki, avosetti, turturikyyhky ja lapinuunilintu. Harvinaisimmat Syökarissa kesällä nähdyt lajit ovat musta joutsen ja pikkuhuitti.

Kevätmuutto: Huhti- ja toukokuun vaihteessa Rautaletosta tai Riisinnokalta voi hyvin seurata Hailuotoon tulevia, muuttavia petolintuja. Pikkulintumuutto on ajoittain valtaisa. Toukokuun alussa vuonna 1981 laskettiin yhtenä päivänä peräti 120000 muuttavaa varpuslintua, suurin osa oli punakylkirastaita, järripeippoja, urpiaisia ja lapinsirkkuja.

Keväällä Riisinnokan ympäristössä voi oleskella 10000 vesilintua. Valtalajien, isokoskeloiden, telkkien, tukkasotkien, haapanoiden, tavi en ja jouhisorsien joukosta voi löytää härkälinnun, harmaasorsan, lapasotkan tai uivelon. Joutsenia Isomatalan rantavesillä oleskelee 400-500 toukokuulta aina kesäkuun lopulle saakka, jonka jälkeen nämä pesimättömät linnut lähtevät sulkasatoalueilleen kohti koillista. Joutsenparvissa nähdään säännöllisesti pikku- ja kyhmyjoutsenia.

Kiljuhanhikannan pienetessä keväisten levähtelijöiden määrät Hailuodossa, Liminganlahdella ja Siikajoella ovat jatkuvasti vähentyneet. Aivan viime vuosina Tömpän niityt ovat jääneet lajin lähes ainoaksi säännölliseksi levähdysalueeksi. Tömpässä on 1990-luvulla lepäillyt useampana keväänä noin 30-40 kiljuhanhea. Kuten jo kulkuehjeissa todetaan, liikkumista Tömpän niityillä toukokuussa tulee välttää kiljuhanhen suojelun vuoksi.

Vesilintujen tavoin keväiset kahlaajamäärät ovat hyvin suuria. Tömpän ja Isomatalan itäpuolen lietteiltä on laskettu kerralla yli 7000 suosirriä. Punakuirit, tundrakurmitsat, pulmus-, iso-, pikku- ja kuovisirrit sekä jänkäsirriäiset lepäilevät alueella säännöllisesti keväälläkin. Punakuireja on ollut enimmillään 100 ja isosirrejäkin 36 lintua.

Riisinnokka on toukokuun lopussa Hailuodon parhaita arktisen muuton seurantapaikkoja. Perämeren muiden arktikapaikkojen tavoin sieltä voi nähdä parhaina päivinä joitakin satoja kuikkalintuja ja muutamia tuhansia mustalintuja, alleja ja pilkkasiipiä.

Kevään satunnaislajit: allihaahka, virtavästäräkki, niittysuo- ja haarahaukka, keräkurmitsa, avosetti, lampiviklo ja sepelrastas. Harvinaisimmat keväällä nähdyt lajit ovat lumihanhi, kiljukotkalaji, isokihu ja etelänsatakieli.

Syysmuutto: Alueen kautta tapahtuva syysmuutto tunnetaan kevätmuuttoa huonommin. Levähtävien kahlaajien ja vesilintujen määrät nousevat parhaimmillaan useaan tuhanteen. Metsästys Isomatalalla on hyvin voimakasta. Jahdin alkupäivinä merihanhet lähtevät kohti etelää ja muiden vesilintujen määrä laskee rajusti. Myöhemmin syksyllä vesilintumäärät nousevat uudelleen. Syys- ja lokakuussa puolisuikeltajia voi olla taas tuhansittain. Syyskuussa 1995 alueella oleskeli tiettävästi suurin Suomessa koskaan nähty jouhisorsaparvi, 5 000 lintua. Syys- ja lokakuussa Isomatalan, Tömpän ja Härkäsäikän rannoilla lepäilee suuri määrä joutsenia - Riisinnokalta voi lokakuussa nähdä yhdellä silmäyksellä jopa 1000 joutsenta. Samoihin aikoihin Tömpän niityillä on monena vuotena levähtänyt sepelhanhia. Enimmillään niitä on ollut 100 lintua.

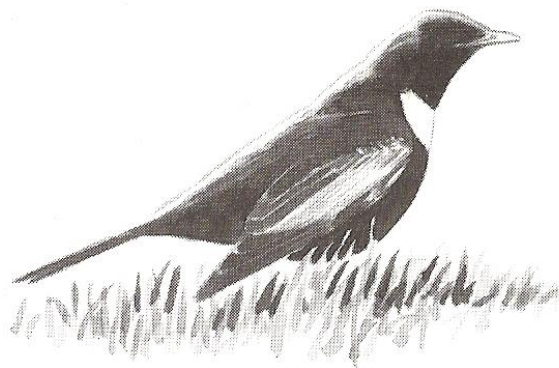
Syksyllä vaeltavat ja muuttavat varpuslinnut kasaantuvat Rautalettoon ja Riisinnokalle. Lokakuussa Riisinnokan on ohittanut päivässä enimmillään 16000 vaeltavaa urpiaista. Isomatalan ruovikosta löydettiin Pohjois-Pohjanmaan ensimmäiset viiksitimalit syksyllä 1991.

Syksyn satunnaislajit: ruostesorsa, pikkuruokki, tunturipöllö, viiksitimali, hippiaisuunilintu ja vuorihemppo.

Pöllä

Ajo-ohje: Pöllä on helposti tavoitettava kohde, jossa on nähtävää kaikkina vuodenaikoina. Pöllän kestopäällystetty tie päättyy kelirikkolentokentän reunaan (aita). Pöllännokalle ja -lahdelle käännytään vasemmalle. Auton voit jättää venelaiturin luona olevalle levikkeelle.

Alueen kuvaus: Venelaituri sijaitsee Pöllännokan tyvellä sen pohjoisrannalla. Pöllännokka on hietikkoinen niemi, jonka pohjoispuolella avautuu Pöllänlahti. Lahden pohjukkaan laskee Pöllänoja. Nokan meren puolella ranta Pöllästä Itänenälle on hyvin alavaa. Veden ollessa alhaalla Pöllän edustalle paljastuu laajoja hiekkasäikkiä. Säikät näkyvät hyvin ns. Kuivasäikän mökkiryppään luota. Rannoilla on vielä avaria niittyjä, vaikka ruovikko levittäytyy täälläkin kovaa vauhtia.

Pesimälinnusto: Pöllännokan hietikkoisilla rannoilla pesii muutama pari lapinsirrejä. Pöllän ja Itänenän välisen rannan pesimäerikoisuuksia ovat ristisorsa, etelänsuosirri ja vesipääsky. Kerran rannan Itänenän puoleisella reunalla on hätäillyt jänkäsirriäispari. Nummenreunojen suomyrtti- ja hanhenpajutiheiköissä asustelee riekkoja. Kesäkuussa 1990 rantapensaikosta kuultiin kultasirkun

heleitä laulunsäkeitä. Etelänsuo- ja lapinsirri kuuluvat maamme uhanalaisten lintulajien joukkoon. Niiden pesäpaikkojen läheisyydessä liikkumista pitää välttää.

Muuttolinnusto: Keväällä Pöllänlahdella ja Pöllännokan merenpuolella oleskelee lapasotkia, pilkkasiipiä ja tavallisempia vesilintuja odottelemassa Isomatalan saariston pesimäpaikkojen sulamista. Pöllän ja Itänenän edustan matalikoille kerääntyy toukokuun lopussa suuria mustalintu-, pilkkasiipi- ja alliparvia, jotka vähitellen nousevat ilmaan ja suuntaavat jonkin aikaa epäröityään Rautaleton yli koilliseen. Toukokuun lopun pohjoistuulilla rantaummille on joskus pysähtynyt kymmenpäinen keräkurmitsaparvi.

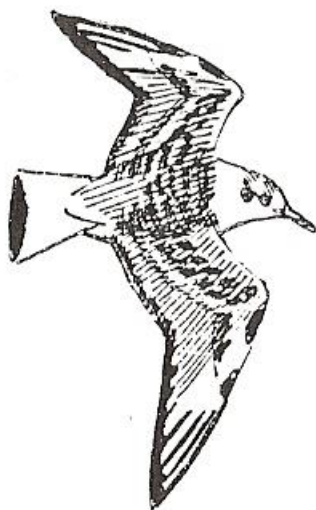
Syksyllä Pöllän-Itänenän välillä on laskettu enimmillään noin 600 joutsenta. Kahdesti alueella on saatu ihailia flamingon juhluvaa olemusta. Ensimmäinen havainto tehtiin metsästyskauden aloituspäivänä vuonna 1988 ja toinen flamingo löytyi levähtävästä joutsenparvesta lokakuun lopulla vuonna 1991.

Satunnaislajit: pikku-uikku, kyhmyhaahka, muuttohaukka, keräkurmitsa, heinäkurppa, leveäpyrstökihi, isokirvinen, pikkusieppo, viiksitimali ja lapinuunilintu. Harvinaisimmat Pöllässä havaitut lajit ovat mustahaikara, flamingo ja isovesipääsky.

Itänenä-Sunikarit

Ajo-ohje: Itänenälle ja Sunikareille mennessäsi käänny Pöllän lentokentän reunassa oikealle. Seuraa suurinta tieuraa, niin päädyt Ison Sunikarin kalasatamaan, jossa on hyvä pysäköintipaikka.

Alueen kuvaus: Ison Sunikarin kalakylä kuuluu Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin kohteisiin. Täältä on runsaan kilometrin kävelymatka kaakkoon, Itänenän komealle katajikkonummelle. Nummella on rautapooki, josta on juhlat näköalat. Jos kiipeilet, ole varovainen! Rannat ovat Hailuodon oloissa varsin kivikkoisia. Alueella on melko paljon huvila-asutusta.

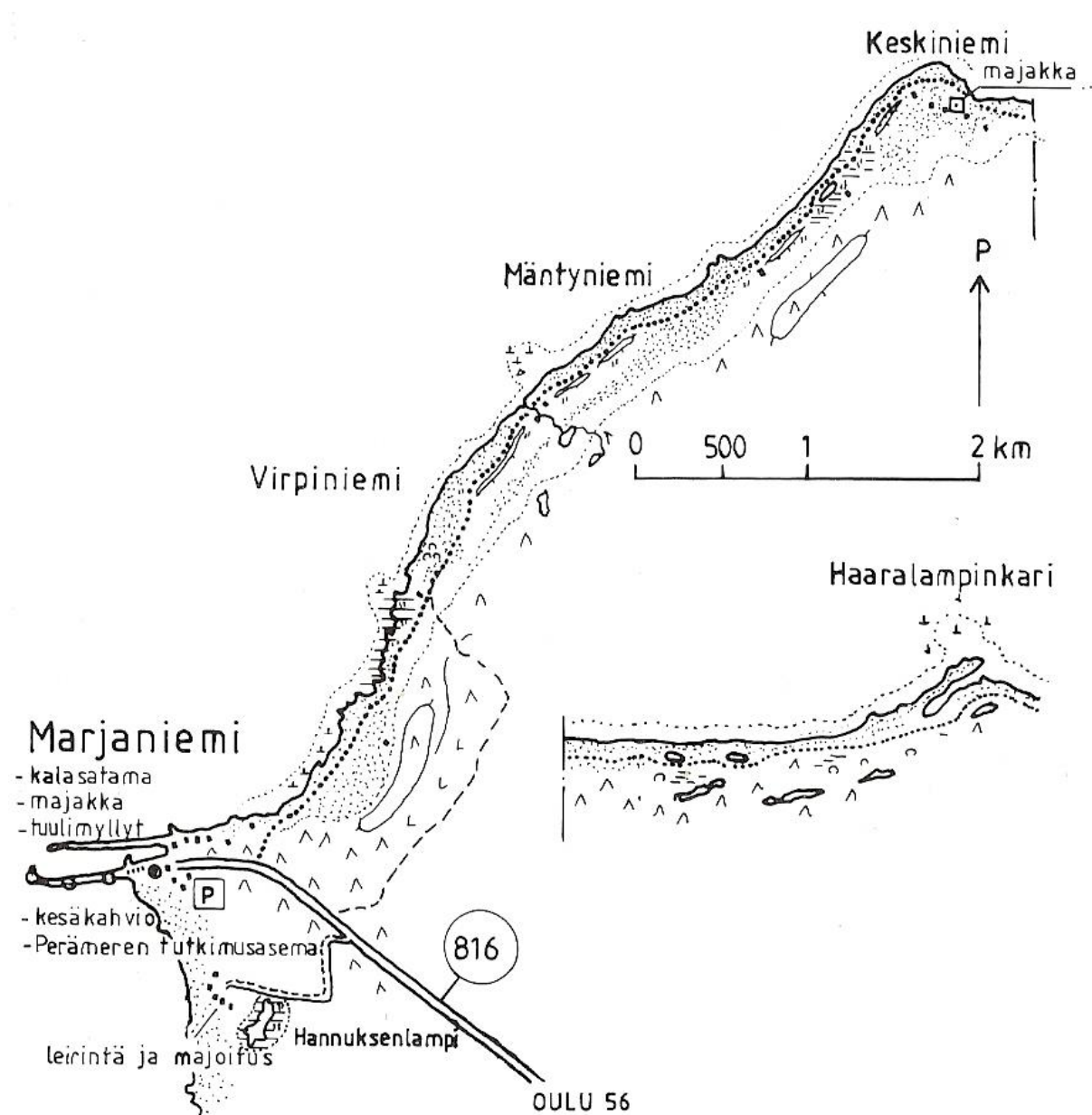

Linnusto: Itänenä on Perämeren rantojen varmimpia paikkoja nähdä sepelrastaita huhti- ja toukokuussa. Sepelrastaita on nähty enimmillään kymmenkunta.

Lintupaikkana Itänenä on ehkä parhaimmillaan syksyllä, jolloin sinne kerääntyy runsaasti muuttavia varpuslintuja ja vaelluslintuja, esimerkiksi pyrstöiaisia. Loka-marraskuussa kivikkoisille rannoille on pysähtynyt mm. koskikara ja merisirri. Loppusyksyllä ja alkutalvella meri pysyy pitkään auki. Siksi täällä voi nähdä myöhäisiä vesilintuja ja lokkeja, onnella allihaahkan ja isolokin.

Satunnaislajit: pikkujoutsen, tunturikihu, etelänkiisla, tunturipöllö, kangaskiuru ja taigauunilintu. Pohjois-Pohjanmaan ensimmäinen silkkihaikara nähtiin Sunikarissa 20.10.1983.

Marjaniemi

Ajo-ohje: Marjaniemi on Hailuodon läntisin kärki, jonne saaren päätte päättyy. Virallinen pysäköintipaikka on Perämeren tutkimusaseman luona. Hannuksenrantalammelle pääset kääntymällä runsas kilometri ennen Marjaniemeä vasemmalle Ranta-Sumpun tielle.

Alueen kuvaus: Marjaniemen kärki oli kivikkoinen niemi, joka jäi uusien, 1990-luvun alussa rakennettujen satama- ja aallonmurtajarakennelmien alle. Marjaniemen sataman eteläinen aallonmurtaja on nykyisin alueen paras muutonseurantapaikka. Sataman tyvellä on kalamökkikylä, luotsiasema majakoineen ja Oulun Yliopiston Perämeren tutkimusasema. Kalamökkikylän eteläpuolella on laajoja hiekkarantoja ja rantanummia. Pohjoispuolella on Kengänperän lahdella. Marjaniemi on hyvä loppukevään ja syksyn muutonseurantapaikka. Varsinkin loppu syksyllä se on hyvä "pinnapaikka". Marjaniemessä on mahdollisuus seurata myös lintujen majakkamuuttoa.

Kevätmuutto: Yleensä Marjaniemi on huhtikuussa ja toukokuun alussa jäinen ja hiljainen. Silloin voi onnella nähdä allihaahkoja ja haahkoja. Arktinen muutto on yleensä heikompa kuin Riisinnokalla, mutta kuikkalintuja saattaa muuttaa enemmän. Parhaana aamuna sieltä on laskettu yli 600 kuikkalintua. Marjaniemessä on arktika-aikaan nähty jonkin verran sepelhanhia ja joitakin tunturi- ja leveäpyrstökihuja, ruokkeja ja riskilöitä. Toukokuun . lopussa Perämeren tutkimusaseman pihapihlahjissa ovat laulaneet idänuunilintu, mustapääkerttu ja satakieli. Kengänperässä on puolestaan kuultu viitakerttusen taiturimaista laulua.

Kesälinnusto: Kesäiselle Marjaniemelle ovat tyypillisiä rantanummilla helisevät lapinsirrit, räystäspääskyjä saalisteleva nuolihaukkapari ja sataman luona veltoilevat, jopa sadat selkälokit. Hannuksenrantalammilla pesii mustakurkku-uikku ja joitakin kertoja lammen rantaluhdalla on kuultu luhtahuitin yöllistä huittausta. Pikkuarvunen oli kalamökkikylän pesimäerikoisuus 1970-luvun alussa. Heinäkuun alussa vuonna 1991 Marjaniemen karujen kankaiden reunalla lauloi yllättäen kangaskiuru. Laji on taantunut kaikkialla Suomessa ja Pohjois-Pohjanmaalla se on nykyisin hyvin harvinainen. Kesäaikana Marjaniemessä on havaittu myös lapinsirkku, pulmunen ja luotokirvinen.

Syysmuutto: Lintupaikkana Marjaniemi on parhaimmillaan syksyllä. Niemen kärki kerää runsaasti muuttavia varpus- ja vaelluslintuja. Majakan ympäristö kuhisee lintuja sumuisten öiden jälkeen. Helmi-, sarvi- ja suopöllön voi nähdä saalistelemassa majakan ympärillä. Loka- ja marraskuussa Marjaniemessä nähdään varsin usein isolokkeja, joinakin syksyinä leveäpyrstökihuja, allihaahkoja ja merisirrejä. Rantadyyniltä voi löytää tunturikiurun.

Marjaniemessä nähdyistä harvinaisuuksista kaksi on ollut Suomelle uusia lintulajeja. Vuonna 1971 Marjaniemen edustalta löytyi kuollut amerikanjääkuikka ja lokakuun lopulla vuonna 1991 vanhan aallonmurtajan edustan kivikolla hyppi kivikkorastas.

Satunnaislajit: harmaahaikara, ruostesorsa, kyhmyhaahka, pikkukajava, niittysuohaukka, tunturipöllö, turturikyhyky, kehrääjä, luotokirvinen ja tikli. Harvinaisimmat Marjaniemessä havaitut

lajit ovat amerikanjääkuikka, pikkuruokki, etelänkiisla, mustajalkatylli, hippiäisuunilintu ja kivikkorastas.

Luoteisranta; Marjaniemi - Keskiniemi – Haaralampinkari

Kulku-ohje: Linnustollisesti antoisinta on kävellä koko pitkä ranta Marjaniemestä Keskiniemeen ja aina Hietaniemeen asti. Sieltä voi kulkea metsäteitä pitkin kylälle. Rantaa Marjaniemestä Hietaniemeen on noin 11 kilometriä. Sieltä kylälle on matkaa vielä noin viisi kilometriä. Alkuosa Marjaniemestä Virpiniemeen on hankala, jos vesi on korkealla, mutta sen jälkeen hietikoita on mukava kävellä Haaralampinkarille asti. Tämän jälkeen ranta on vaikeakulkuisempaa. Haaralampinkarilla kannattaakin poiketa rannan suuntaiselle kärrytielle, joka vie Hietaniemeen. Alueelle risteilee monia metsäteitä, jotka ovat monin paikoin hyvin huonokuntoisia. Siksi niille ei kannata lähteä seikkailemaan autolla.

Alueen kuvaus: Rannat Virpiniemestä Haaralampinkareille saakka ovat karuja hiekkarantoja ja rantanummia. Alueen karuuteen tuovat poikkeuksen rehevät merestä kuroutuneet glo-järvet, joita on varsin paljon. Ympäröivät metsät ovat kauttaaltaan karuja männiköitä.

Pesimälinnusto: Luoteisranta on kesällä ristosorsien, kalalokkien, lapin- ja pikkutiirujen, tyllien, lapinsirrien ja riekkojen valtakuntaa. Hailuodon lapinsirreistä ja ristosorsista varsin suuri osa pesii näillä hiekkarannoilla. Läheisillä glo-järvillä pesii useita mustakurkku-uikkupareja. Erikoisimpia pesimälajeja ovat olleet luhtahuitti, luhtakana ja harmaasorsa. Rantatiheiköissä on laulanut joitakin kertoja pensassirkkalintu ja kerran luhtakerttunen.

Muuttolinnusto: Hailuodon luoteisranta on maamme paras pulmussirriranta ja mainio loppusyksyn retkikohde. Mäntyniemen ja Keskiniemen tienoilla on nähty elokuussa 150-175 pulmussirrin parvia. Loka- ja marraskuussa luoteisrannalla nähdään jokseenkin säännöllisesti merisirrejä. Niitä on nähty koko Marjaniemen ja Hietaniemen välillä, mutta useimmiten Keskiniemen tienoilla. Haaralampinkarilla nähtiin 14.10.1979 maakuntamme suurin, 14 linnun, pikkujoutsenparvi. Keväisin luoteisrannalla ei juuri liiku retkeilijöitä, joten kevätlinnusto tunnetaan huonosti. Kahlaajista siellä on nähty ainakin joitakin pulmus- ja isosirrejä.

Satunnaislajit: sepelhanhi, maakotka, muuttohaukka, tunturipöllö, turturikyhky, kangas- ja tunturikiuru sekä lapinuunilintu. Harvinaisimmat Luoteisrannalla havaitut lajit ovat tunturi- ja punajalkahaukka sekä harjalintu. (JMa & AO)

Yhteystiedot

Juha Markkola Märssytie 1 F 6 90560 OULU p. 0400-155939.

Lintukirjallisuutta Hailuodosta:

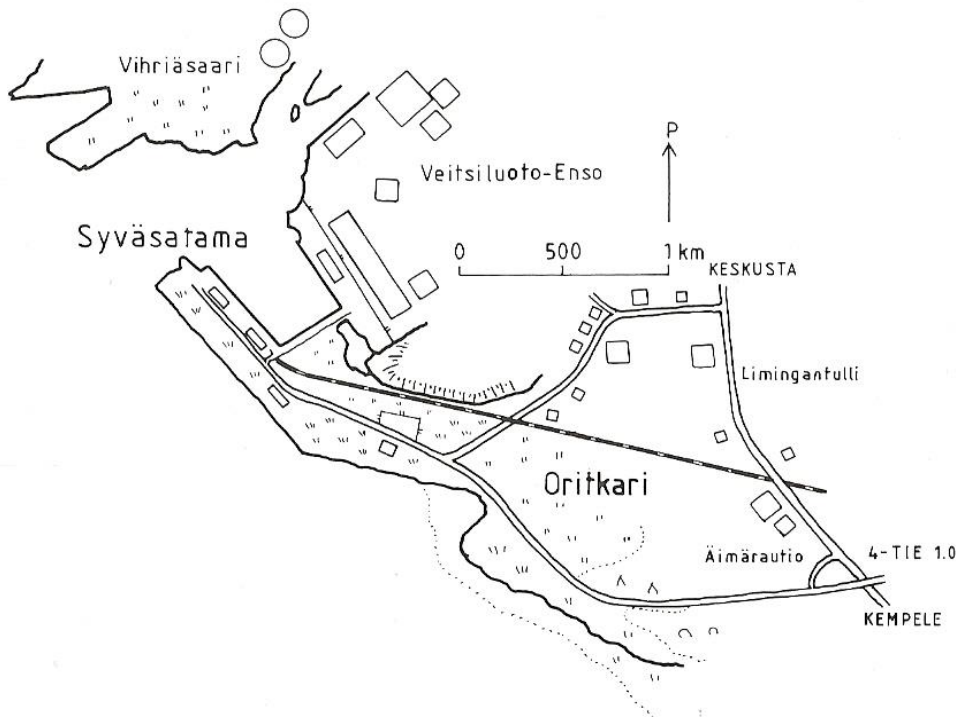
Colliander, H & Aittomäki, R. 1990: Hailuodon lintuja. 60 s. Hailuodon kulttuuri- ja kotiseutulautakunta. Koillismaan kirjapaino. Kuusamo.

Markkola, J. & Merilä, E. 1983: Hailuodon Syökari - Perämeren luontoa rikkaimmillaan. - Suomen Luonto 42(7-8): 3033.

Markkola, J. & Merilä, E. 1991: Hailuodon Kirkkosalmen linnusto. Vuoden 1991 tulokset. Oulun vesi- ja ympäristöpiirin tilaustyö 58 s. + 1 liite. - Mare Botnicum. Oulu.

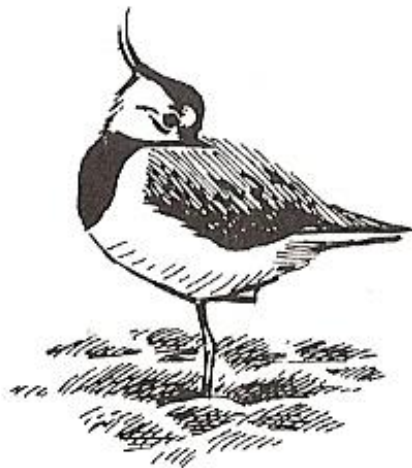
Törnroos, V. 1956: Hailuodon linnusto sadan vuoden aikana. - Oulun Luonnonystävään Yhdistyksen Julkaisuja Sarja AIII, n:o 2.

Syväsatama ja Oritkari

Ajo-ohje: Oulun Syväsatama sijaitsee kaupungin lounaiskulmassa. Käänny valtatieltä numero 4 Nuottasaaren liittymästä. Aja tietä noin 2,5 km, jolloin saavut satama-alueelle. Syväsataman löydät Oulun ulkoilukartasta (1:30000) ja Oulun ja Kainuun alueiden puhelinluettelon kartasta nro 22 (1:15000).

Alueen kuvaus: Alueella on erilaisia satamille tyypillisiä avoimia rikkaruohokenttiä, rakennelmia ja täytemaita. Monin paikoin ruovikko on vallannut rikkaruohokenttiä. Muutama pieni lepikko ja Oritkarin pieni männikkökangas kirjavoittavat aluetta. Aluetta rakennetaan jatkuvasti, mikä se vaikuttaa alueen linnustoon. Veitsiluoto Oy:n jäteparkkikasat ja kaatopaikka maisemoitiin 1980-luvun lopussa, mikä paransi satama-alueen ankeaa ulkonäköä. Naurulokkikolonialle ja monelle kahlaajalle se tiesi uuden pesimäpaikan etsimistä. Muuttaville kahlaajille sopivia ruoppauslietealtaita oli viimeksi vuonna 1985, kun Syväsatamaa laajennettiin.

Pesimälinnusto: Syväsataman pesimälinnustoa seurattiin tiiviisti 1980-luvun loppupuoliskolla. Pesiviä lajeja oli 77. Viime vuosien rakentamisen aiheuttamat ympäristömuutokset ovat vähentäneet sekä lajistoa että parimääriä. Kahlaajia on havaittu pesivänä 16 lajia, mutta niiden parimäärät jäävät pieniksi. Perämerellä viime vuosina harvinaistuneet etelänsuo- ja lapinsirri kuuluvat vielä pesimälajistoon. Sen sijaan sataman suurin kahlaajaharvinaisuus, rantakurvi, on kadonnut pesimälajistosta ainakin toistaiseksi Veitsiluoto Oy:n puunkuorikenttien nurmetsämisen myötä. Syväsataman erikoisin pesijä on ollut sitruunavästäräkkikoiras, joka vuonna 1990 pesi keltavästäräkkinäaraan kanssa. Pesintä kuitenkin epäonnistui.

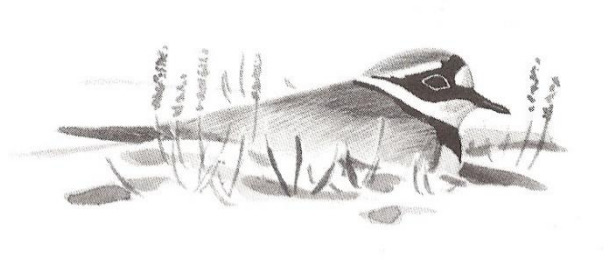
Runsaslukuisimmat pesimälajit: sini sorsa, tukkasotka, punajalkaviklo, naurulokki, törmäpääsky, keltavästäräkki, ruokokerttunen, pajulintu ja pajusirkku.

Vähälukuiset/satunnaiset pesimälajit: silkkuihku, heinätavi, ruskosuohaukka, luhtakana, luhtahuitti, meriharakka, tylli, pikkutylli, etelänsuo- ja lapinsirri, lehtokurppa, rantakurvi, uuttukyyhky, sitruunavästäräkki, viita- ja luhtakerttunen, hemppo ja kultasirkku.

Muuttolinnusto: Syväsataman muuttolinnustosta on kattava havaintosarja vuosilta 1982-92. Tänä aikana alueella on havaittu lähes 180 lajia. Syväsatama on parhaimmillaan syksyllä, jolloin rikkaruohostot keräävät suuria varpuslintumääriä. Huhtikuussa, satama-altaan auetessa muita vesialueita aiemmin, Syväsatamaan kertyvät Oulun seudun ensimmäiset lokit ja vesilinnut.

Kevätmuutto: Huhtikuussa Syväsataman lokkien yöpymisparvesta on laskettu runsaimmillaan yli 2000 harmaalokkia ja 50 merilokkia. Naurulokkien määrä voi nousta useaan tuhanteen. Lokkiparvissa on nähty useina keväinä 5-10 isolokkia. Vuorihemppoja nähdään Syväsatamassa keväisin säännöllisesti, vuonna 1994 yhdessä parvessa peräti 100 lintua. Huhtikuun alussa Syväsataman sulan reuna on Pohjois-Pohjanmaan varmpimpia paikkoja nähdä luotokirvinen.

Syysmuutto: Elo- ja syyskuussa rikkaruohokentille kertyy paljon varpuslintuja. Elokuussa Syväsatamasta on laskettu enimmillään lähes 700 keltavästäräkkiä, 500 vihervarpusta, 400 haarapääskyä, syyskuussa 2700 järripeippoja, 1200 niittykirvistä, 280 pajusirkkua, 140 västäräkkiä ja lokakuussa 4300 räkättirastasta. Vuonna 1994 Syväsataman rikkaruohokentillä arvioitiin levähtäneen yhteensä yli 1000 lapinkirvistä, joista 102 rengastettiin. Elo- ja syyskuussa rikkaruohokentillä on havaittu muutama heinäkurppa. Vielä viime vuosina Syväsatamassa on nähty loppukesällä muutama otteeseen lähes 2000 kottaraisen jättiparvi.

Harvalukuiset muuttajat: kanadanhanhi, ristosorsa, maa- ja merikotka, luotokirvinen, tunturikiuru, vuorihemppo ja koskikara.

Satunnaislajit: harmaahaikara, pikkujoutsen, allihaahka, harmaasorsa, tunturipöllö, heinäkurppa, ruisräätä, pikku- ja mustatiira sekä rytikerttunen. Syväsatamassa nähtiin maamme ensimmäinen keltajalkaviklo 14.10.1978. Muita hyvin harvinaisia Syväsatamassa nähtyjä lajeja ovat ruostesorsa, viiriäinen, lampiviklo, pikkukajava, isokirvinen, mustapäätasku ja sitruunavästäräkki. (AO)

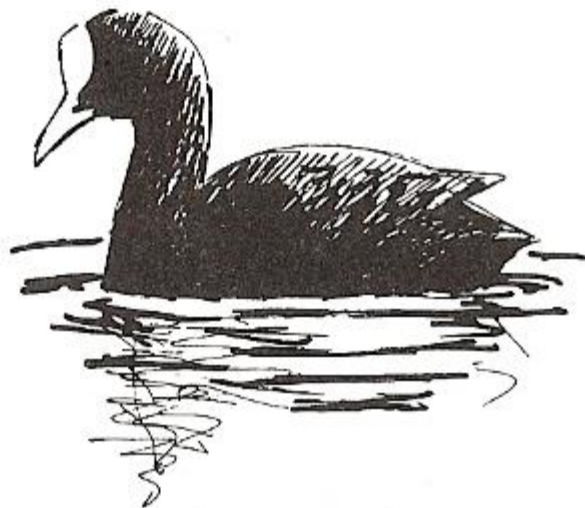
Kirjallisuus

Karjalahti, K. 1993: Oulun Oritkarin alueen linnustosta vuosina 1982-92. - Aureola 18:2-15.

pikkulokki. Pikkulokit kerääntyvät surviaissääskienjahtiin kuun puolivälissä. Pyykösjärvellä on lepatellut enimmillään 19.5.1988 peräti 1270 pikkulokkia. Joka vuosi pikkulokkien määrä on niin suuri, että järvi voidaan luokitella kansainvälisesti arvokkaaksi pikkulokkien levähdysalueeksi. Samoihin aikoihin järvelle pysähtyy runsaasti vesipääskyjä. Niitä on nähty enimmillään 80 yksilöä. Kuun loppupuolella sääskijahdissa ovat pääskyt ja tervapääskyt. Enimmillään pääskyjä on laskettu 3 100 ja tervapääskyjä 300 yksilöä. Syysmuutto: Syksyisistä vesilinnuista runsain on haapana. Niitä on laskettu enimmillään 500. Tukkasotkien, isokoskeloiden ja telkkien määrät ovat suurimmillaan yli sadan. Uiveloitakin on nähty yhtä aikaa satakunta. Kevään tavoin lokkeja on paljon. Harmaalokkeja on laskettu kerralla 1200. Nokikanoja nähdään myös varsin paljon, enimmillään noin 50 yksilöä.

Loppusyksyllä ja talvisin kaatopaikan varislinnut kerääntyvät usein järven jäälle ja sulan reunalle. Noin tuhannen variksen, parinsadan naakan ja muutaman mustavariksen sekaparvi on upea näky.

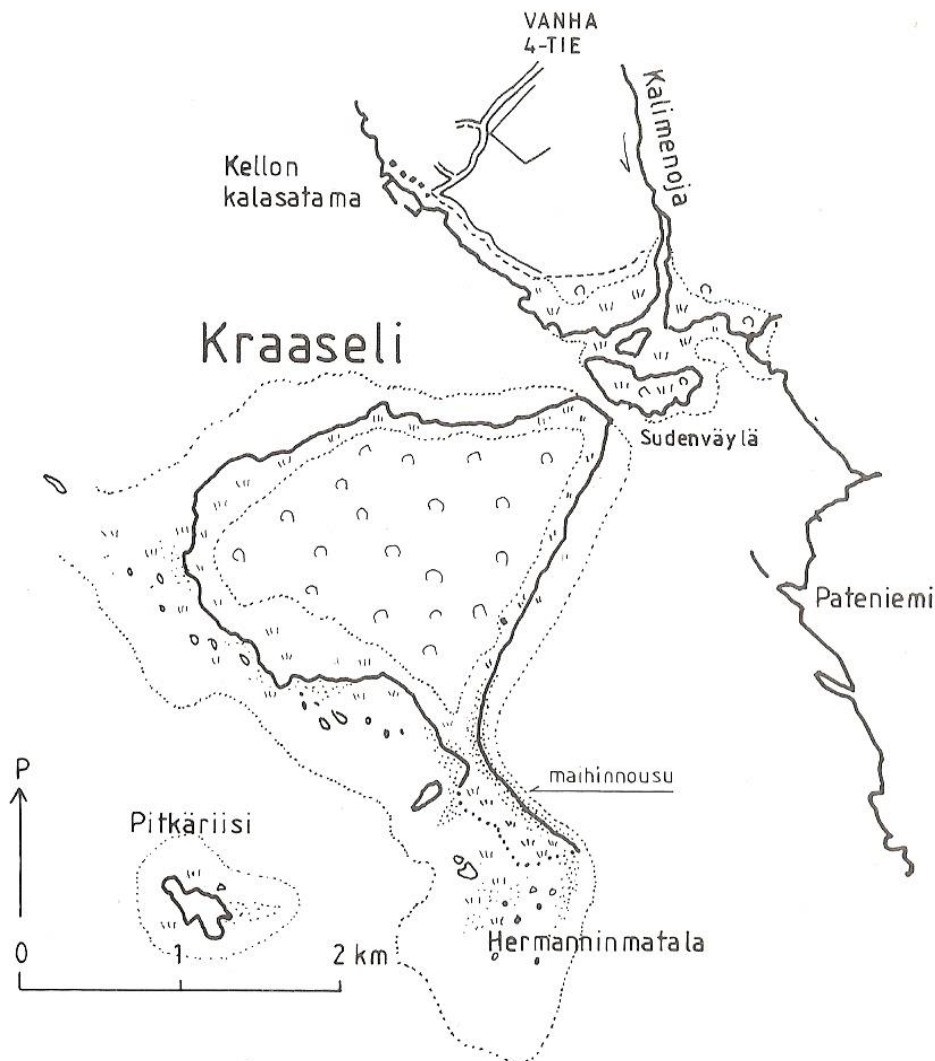
Pesimälinnusto: Kesällä Pyykösjärven lintuelämä on hiljaisempaa. Silkkiuikkuja pesii melko paljon, yli 10 paria. Muita säännöllisesti pesiviä vesilintulajeja ovat tukkasotka, telkkä, sinisorsa,

tavi ja haapana. Järven arvokkain lintuvesilaji on nokikana. Satunnaisesti rantaluhdalla on huitannut luhtahuitti ja pensaikossa on surissut pensassirkkalintu. Pesimälajien lisäksi Pyykösjärvellä oleskelee kesäisin 500 nuorta harmaalokkia, joiden iän- ja lajinmääritykseen on helppo perehtyä.

Satunnaislajit: Pyykösjärvellä on havaittu vähälukuisena tai satunnaisesti mm. härkälintu, mustakurkku-uikku, harmaahaikara, kanadanhanhi, ristisorsa, lapa- ja punasotka, merikotka, kalasääski, isolokki, mustatiira ja räyskä. Harvinaisimmat järvellä nähdyt lajit ovat lampiviklo ja rantakurvi. (PKu)

Kraaseli

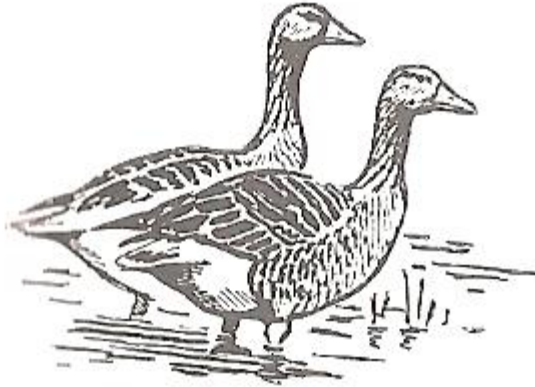

Ajo-ohje: Kraaselin saari kuuluu Haukiputaan saaristoon. Sinne rantaudut moottoriveneellä parhaiten karttaan merkityssä pisteessä saaren itärannalla. Muualla rantavedet ovat liian matalia veneellä liikkumiseen. Kraaselin löydät Oulun ulkoilukartasta (1:30 000).

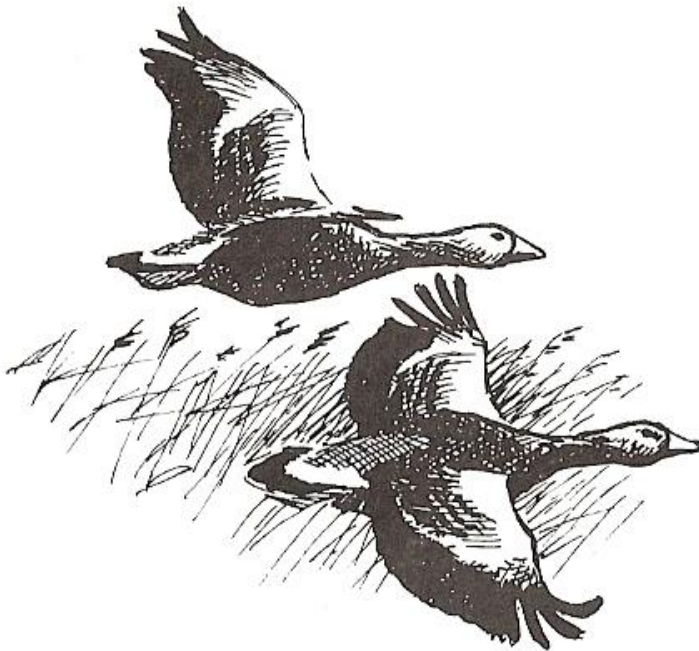
Alueen kuvaus: Pääosa saaresta on koivumetsiä. Paikoin saaresta löytyy sekametsiä ja korkeimmalta kohdalta kuusi valtaista metsää. Metsien linnustollinen arvo ei ole kovin suuri. Sen sijaan saaren niittyraunnot ovat hyvin arvokkaita. Avoimia rantaniittyjä on yhteensä noin 150 hehtaaria. Niistä komeimmat ovat merisara-, vihersara- ja suolasaraniityt. Etelä- ja länsirannan niityt ja läheiset luodot ovat Kraaselin lintujen kannalta tärkeimmät alueet. Kraaselissa on vain yksi kesäasunto, proomun päälle rakennettu mökki saaren itärannalla. Saaren rannat ovatkin säilyneet varsin rauhallisina.

Retkeily alueella: Kraaselissa on paljon mielenkiintoista nähtävää toukokuusta lokakuuhun saakka. Liikuttaessa saaren rantaniityillä pesimäaikana pitää noudattaa varovaisuutta runsaan pesimälinnuston vuoksi. Keskipäivällä on syytä varautua valtavien sääskiparvien varalle.

Pesimälinnusto: Kraaselissa on tavattu pesivänä 31 rantalintulajia. Rantoja hallitsevat lokkilinnut. Niitä on pesinyt 8 lajia ja niiden parimäärä on lähes 500. Niistä erikoisimmat ovat säännöllisesti

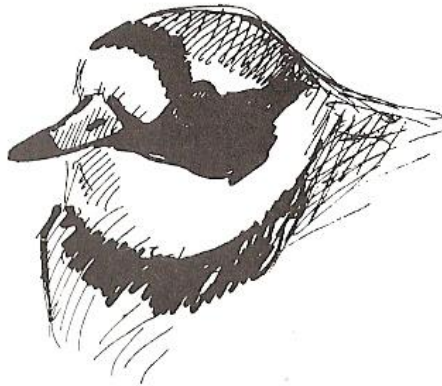

pesivät pikkutiira ja merikihu. Lokkien seuran hakeutuu runsaasti sorsia ja kahlaajia. Sorsia pesii ainakin 11 lajia, ja niiden parimäärä on yli 100. Merihanhia pesii paljon, 25-35 paria. Kraaselin omien poikueiden lisäksi saaren länsipuolen matalikoille kerääntyy kesällä merihanhipoikueita myös monilta muilta saarilta. Kesäparvi on suurimmillaan 300-400 hanhea. Viime vuosina ristosorsa on alkanut pesiä saarella vakituisesti. Niittyrannoilla pesii 12 kahlaajalajia ja niiden parimäärä on yli 50. Pesivien kahlaajien määrät, erityisesti etelänsuo- ja lapinsirrin sekä tyllin, ovat vähentyneet rantojen ruovikoitumisen takia. Tämän kehityksen hidastamiseksi Kraaselin rantaniittyjä pitäisi hoitaa laiduntamalla tai niittämällä.

Runsaslukuisimmat pesimälajit (ei varpuslinnut): merihanhi, tukkasotka, vesipääsky, punajalkaviklo, nauru- ja kalalokki sekä lapin- ja kalatiira.

Harvalukuiset pesimälajit: ristisorsa, etelänsuo- ja lapinsirri, tylli, merikihu, pikkutiira, kurki, teeri, suopöllö, ruskosuo- ja tuulihaukka.

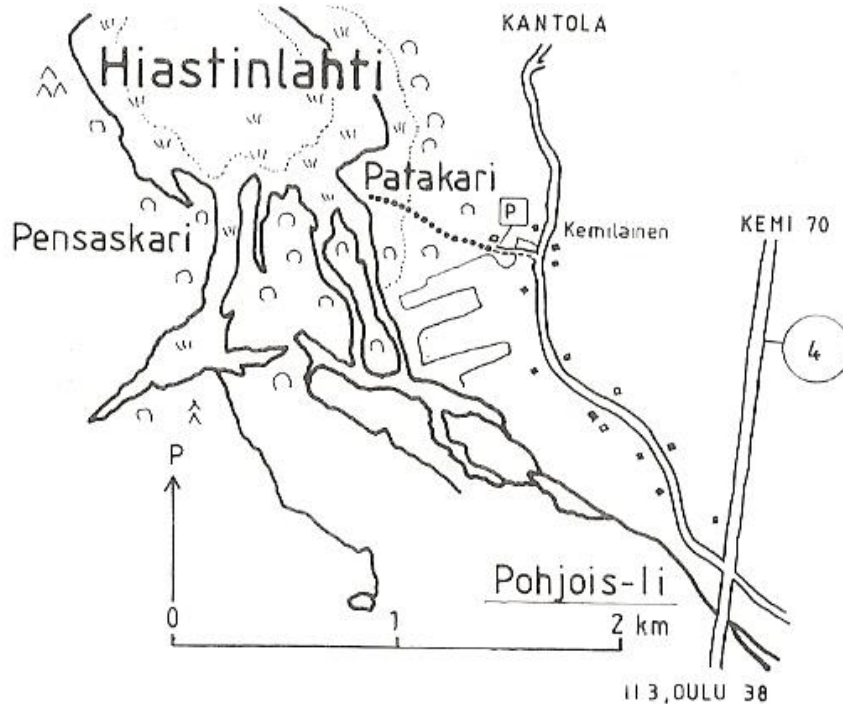

Satunnaiset pesimälajit: lapasotka, mustalintu, selkälokki, räyskä, riekko, uuttukyyhky, pikkulepinkäinen, kultasirkku, kultarinta ja satakieli.

Muuttolinnusto: Kahlaajien määrä saaren lietteillä voi keväällä ja syksyllä nousta useaan sataan. Runsaimpia lajeja ovat suosirri, suokukko ja liro. Lietteillä on nähty pienempiä määriä mm. isosirrejä, tundrakurmitsoja ja punakuireja. Kraaselin edustan matalikoille kerääntyy kesäkuun loppupuolelta alkaen suuria tavi-, haapana-, sinisorsa-, telkkä- ja tukkasotkakoiraiden parvia. Niissä voi olla enimmillään useita tuhansia lintuja. Suurin uiveloparvi on ollut 55 yksilöä. Loppusyksyllä, lokakuun alkupuolella, matalikoilla levähtää suuria määriä joutsenia. Enimmillään niitä on laskettu 200-300.

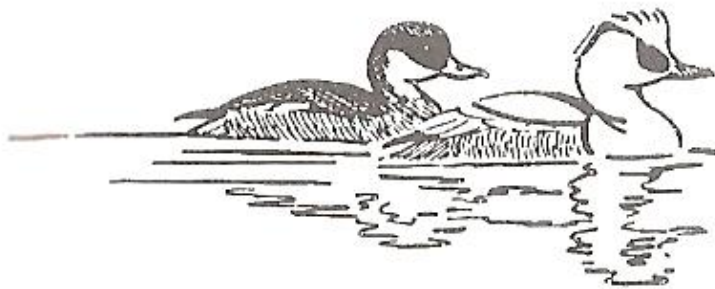
Satunnaislajit: Kevätmuutolla Kraaselissa on nähty mm. valkuposki-, sepel-, kanadan- ja tundrahanhi, pikkujoutsen ja tunturikihu. (AO)

Hiastinlahti

Ajo-ohje: Hiastinlahdelle pääset ajamalla Iin keskustasta 4-tietä pohjoiseen n. 3 km, kunnes länteen kääntyy Kantolaan vievä tie. Sitä ajetaan n. 1,8 km. Peltoaukean pohjoisreunalta lähtee peltotie vasemmalle, jota ajetaan n. 150 m vanhan ladon luo. Auton voit jättää siihen. Ladon läheltä lähtee metsätie lahdelle. Matkaa on n. 500 m.

Alueen kuvaus: Hiastinlahti on valtakunnallisesti arvokas lintuvesi. Lahden kokonaispinta-ala on 247 ha, josta avovettä on 171 ha. Hiastinlahden perukassa on laajoja järvikaisla- ja rantaluikkakasvustoja. Hiastinlahden itäranta on helppokulkuista. Eteläosan suistoalue on useiden matalien saarten, salmien ja lahdelmien sokkelikko, mikä vaikeuttaa liikkumista. Kesämökkiasutusta on jonkin verran lähinnä lahden koillispuolen alueella. Parasta retkeilyaikaa on toukokuun alusta elokuuhun sorsastuskauden alkuun saakka.

Pesimälinnusto: Hiastinlahdella on havaittu noin 70 lintulajia. Pesimäaikaan siellä on tavattu 12 vesilintulajia ja niiden parimäärä on 80-100. Lahden arvokkaimmat pesivät vesilinnut ovat härkälintu, silkkiuikku ja uivelo. Pesiviä kahlaajalajeja on 9 ja niiden parimäärä on noin 20. Perämerellä viime vuosina selvästi vähentynyt lapinsirri kuuluu vielä Hiastinlahden pesimälajistoon. Lokkilintuja on pesimäaikaan havaittu 6 lajia, joista runsain on naurulokki. Varpuslintuja alueella pesii n. 25 lajia.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: tukkasotka, tavi, jouhisorsa, tukkakoskelo, haapana, sinisorsa, isokuovi, taivaanvuohi, rantasipi, naurulokki, ruokokerttunen ja pajusirkku.

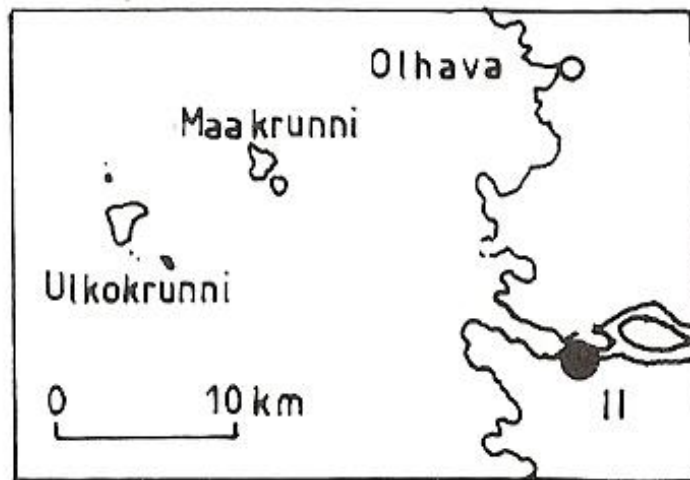
Harvalukuiset/satunnaiset pesimälajit: härkälintu, silkkiuikku, uivelo, nuoli- ja kanahaukka, lapinsirri, pikkulokki, mustarastas, sirittäjä, rautiainen ja pohjansirkku.

Muuttolinnusto: Keväällä Hiastinlahdella voi nähdä satoja vesilintuja ja kahlaajia lepäilemässä. Myös joutsenia ja hanhia pysähtyy täällä muutto matkallaan. Kesäkuussa lahdelle saapuu sulkimaan telkkiä ja puolisukelajasorsia. Siellä voi nähdä myös joitakin lapasotkia ja merilokkeja. (PR)

Kirjallisuus

Merilä, E. ja Vainio, M. 1990: Iin rannikon ja saarten luonnon perusselvitys. - Ympäristöinstituutti, Mare Botnicum Ay.

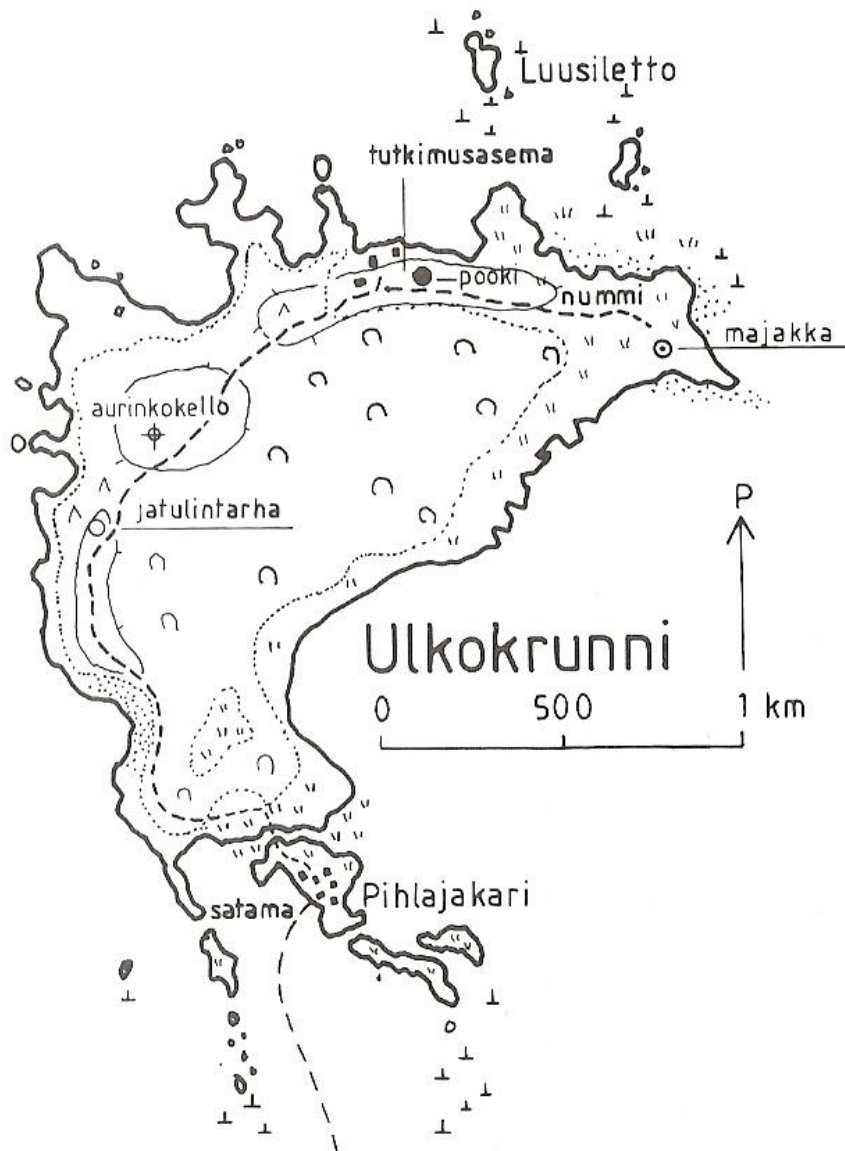
Krunnit

Yleistä: Krunnien saaristo sijaitsee Perämerellä Iin edustalla 10-20 km:n etäisyydellä mantereesta. Saaristo rauhoitettiin Maakrunnisäätiön toimesta vuonna 1936 Maakrunnin luonnonsuojelualueeksi. Rauhoituksella haluttiin turvata erityisesti merihanhien säilyminen alueella. Myös saariston merilintukannat tarvitsivat suojelua, sillä ne olivat tätä ennen romahtaneet. Sittemmin alueesta on kehittynyt Perämeren merkittävin merilintujen suojelualue. Lintukannat ovat elpyneet, koska aluetta on vartioitu pesimäaikana tarkasti. Ansio tästä kuuluu Erkki Reinilälle, joka on vartioinut aluetta 1950-luvulta lähtien.

Liikkuminen alueella: Krunnien saariston alueella on lintujenpesimäaikana, 1.5.-15.7., mairinnousukielto, joten retkeily siellä on sallittua vain tämän ajan ulkopuolella. Oulun Yliopiston Perämeren tutkimusaseman tukikohta on Ulkokrunnissa, joten siellä on mahdollista yöpyä. Yöpymisjärjestelyistä on kuitenkin sovittava hyvissä ajoin ennen alueelle menoa. Vierailijoiden pitää ilmoittaa Krunneille menostaan myös alueen vartijalle.

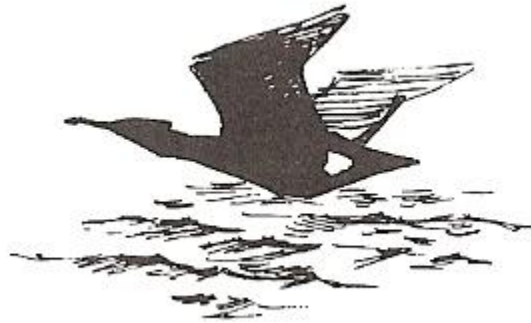
Alueen kuvaus: Krunnien saaristo on 100 km²:n laajuinen ja siinä on yli 22 saarta. Suurimmat

saaret, Maakrunni, Ristikari ja Ulkokrunni, ovat lehtimetsävaltaisista. Myös Kraasukka on metsäinen ja loput ovat puuttomia pikkusaaria. Lähes kaikki lokki- ja ruokkilinnut pesivät avonaisilla saarilla, mutta suuri osa sorsista ja kahlaajista pesii Krunnien pääsaarilla. Alueen tärkeimmät lintusaaret ovat Törö, Raiska, Isokivenletto ja Hietakraasukka.

Pesimälinnusto: Krunnien saariston pesimälinnuston kehitysvaiheita on kuvattu seikkaperäisesti 1930-luvulta lähtien. Tuolloin lintujen määrät olivat pienimmillään. Merilintujen kokonaisparimäärä oli noin 650 paria. 1950-luvulla lintukannat alkoivat selvästi vahvistua ja 1980-luvun puolivälissä saariston merilintujen kokonaismäärä oli noussut pariin tuhanteen pariin. Pääosa kannan kasvusta johtui lokkilintujen selvästä runsastumisesta. Selkälokki, räyskä ja lapintiira runsastuivat jo 1950-luvulla, harmaalokki 1960-luvun lopulta alkaen ja naurulokki 1970-luvulla.

Krunnien pesivä lokkilintulajisto käsittää 11 lajia. Lokkilintujen kokonaisparimäärä oli 1980-luvun puolivälissä noin 1600 paria. Selvästi runsain laji tuolloin oli naurulokki. Niitä pesi yli 560 paria. Kalalokki-, harmaalokki- ja selkälokki- sekä lapintiirakoloniat olivat myös suuria. Harmaalokit pesivät luotojen alaosissa ja selkälokit korkeammalla saarten kivikkoisissa osissa. Kalalokit ja

kalatiirat suosivat heinikkoisia lettoja ja räyskät löytyvät luotojen hiekkakentiltä. Törön ja Tynin räyskäkoloniat olivat vuoteen 1994 saakka Perämeren edustavimmat. Silloin osa räyskäkoloniasta siirtyi yllättäen Haukiputaan ulkosaaristoon, Päänpäällisen saarelle. Seuraavana vuonna sinne siirtyivät loputkin Krunnien räyskät. Luotojen hiekkakentillä pesii myös joitakin pikkutiirapareja. Merilokki ja merikihu kuuluvat myös Krunnien vakinaisesti pesiviin loppilintuihin. Sen sijaan pikkulokki pesii Krunneilla vain satunnaisesti.

Törössä ja Raiskassa pesii edustava ruokkikolonia. Ruokkien määrä on ollut kasvussa ja 1980-luvun puolivälissä niitä pesi 40 paria. Sen sijaan riskilällä ei ole mennyt yhtä hyvin. Tämän vuosisadan alussa Krunneilla pesi yli sata riskiläparia, mutta 1980-luvun puolivälissä enää yksi pari.

Krunnien saarilla on pesintään viittaavia havaintoja ainakin 14 vesilintulajista. Niiden kokonaisparimäärä 1980-luvun puolivälissä oli noin 350 paria. Runsaimpia lajeja ovat tukkasotka, tukkakoskelo ja pilkkasiipi. Merihanhia pesii nykyisin 20-30 paria. Lisäksi Krunnien saaristoon kerääntyy sulkimaan runsaasti pesimättömiä merihanhia. Kesäparvessa on ollut suurimmillaan 600 merihanhea. Lapasotka on taantunut Krunneilla kuten muuallakin Suomessa. Krunnien lapasotkakanta oli 1980-luvun puolivälissä enää alle 10 paria. Haahka pesi Krunneilla viimeksi vuosina 1977 ja 1978.

Krunneilla on pesinyt ainakin 17 kahlaajalajia. Niiden kokonaisparimäärä 1980-luvun puolivälissä oli runsas 260 paria. Yleisimpiä lajeja olivat punajalkaviklo, karikukko ja rantasipi. Lapinsirri ja tylli ovat taantuneet Krunneilla, kuten koko Perämerellä. Etelänsuosirri ja jänkäkurppa ovat pesineet Krunneilla satunnaisesti.

Pääsaarten linjalaskentojen runsaimmat lajit ovat olleet pajulintu, ruokokerttunen, peippo, pajusirkku, järripeippo, lehtokerttu, metsäkirvinen ja harmaasieppo. Metsien pesimälinnustoon on vuosien mittaan kuulunut monia erikoisuuksia kuten pohjantikka, idän- ja lapinuunilintu, peukaloinen ja kultarinta. Ulkokrunnin pensaikoissa on pesinyt pikkusirkku ja ruovikossa on laulanut alueellamme harvinainen rytikerttunen.

Runsaslukuisimmat pesimälajit (parimäärineen): naurulokki (565), kalalokki (230), harmaalokki (200), selkälokki (150), lapintiira (200), räyskä (90-150), kalatiira (70), tukkasotka (100), tukkakoskelo (60), punajalkaviklo (50), karikukko (50) ja rantasipi (50).

Harvalukuiset / mielenkiintoiset pesimälajit (parimäärineen): merihanhi (20-30), lapasotka (5-10), pilkkasiipi (40), haahka (0-2), heinätavi, jänkä- ja lehtokurppa, tylli (35), pikkutylli, lapinsirri

(10), vesipääsky (10), etelänsuosirri, valkoviklo, liro, pikkulokki (0-1), merikihu (2), pikkutiira (5), ruokki (40), riskilä (1), idän- ja lapinuunilintu, peukaloinen, pikkulepinkäinen, pohjantikka, mustapääkerttu, puukiipijä, kultarinta, pensassirkkalintu, rytikerttunen ja pikkusirkku.

Muuttolinnusto: Krunnien muuttolinnustoa tunnetaan huonosti. Varsinkin syysmuutosta on hyvin vähän tietoja. Touko- ja kesäkuun vaihteessa Krunnien kautta muuttaa kuikkalintuja lähes yhtä paljon kuin rannikon havaintopisteistä, mutta mustalintujen, pilkkasiipien ja allien määrät jäävät selvästi rannikkoa pienemmiksi. Allihaahkoja on nähty Krunneilla joitakin kertoja kesäaikaan. Enimmillään niitä on oleskellut 50 lintua kahdessa parvessa. Keväällä Perämerellä harvalukuisia isosirrejä näkee Krunnien lieterannoilla melko usein toukokuun lopussa. Kesä- ja heinäkuussa siellä on nähty 50-75 linnun punakuiriparvia. Krunneilla vuonna 1982 nähty amerikansipi oli maallemme uusi laji. Varpuslinnuista Krunneilla näkee keväisin varsin paljon lapinkirvisiä.

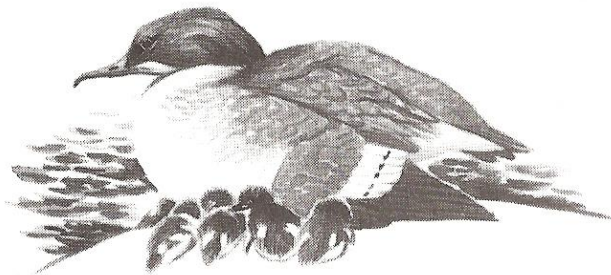
Harvalukuiset muuttajat: sepelhanhi, allihaahka, iso- ja kuovisirri sekä sepehrastas.

Satunnaislajit: kyhmyjoutsen, pikkukajava, niittysuohaukka, viiriäinen, mustapäätasku ja kuhankeittäjä. Harvinaisimmat Krunneilla nähdyt lajit ovat myrskylintu, pilkkaniska ja amerikansipi. (AO)

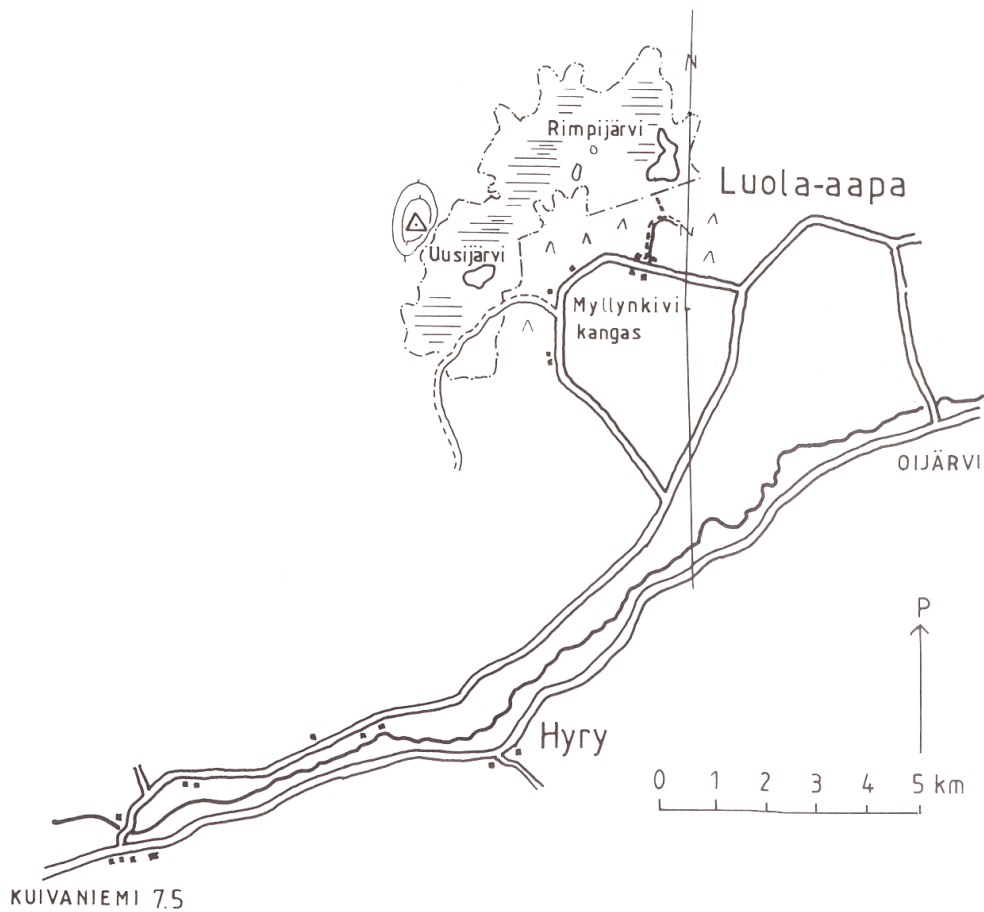
Kirjallisuus

Väisänen, R. A. 1972: Krunnien linnuston suojeleminen 1939-1971. - Suomen Luonto 31: 134-137.

Helle, E., Helle, P. & Väisänen, R. A.: Population trends among archipelago birds in the Krunnit sanctuary, northern Gulf of Bothnia, in 1939-85. - Ornis Fennica 65:1-12.

Rimpijärvi-Uusijärvi

Ajo-ohje: Rimpijärven-Uusijärven alueelle pääset kääntymällä valtatieltä numero 4 Kuivaniemen kirkonkylän kohdalla Oijärvelle menevälle tielle no 852. Aja sitä noin 7,5 km ja käänny vasemmalle Luola-aavalle menevälle tielle. Aja tätä noin 12,5 km ja käänny vasemmalle. Noin 4 km:n ajon jälkeen Myllykivenkankaalla käänny vasemmalle soidensuojelualan eteläosan halkaisevalle metsäautotielle. Runsaan kilometrin ajon jälkeen olet soidensuojelualueella Uusijärven eteläpuolella. Suojelualan linnustollisesti parhaimmalle kohteelle, Rimpijärvelle, pääset jatkamalla päätieta Myllykivenkankaan metsäautotien risteyksestä eteenpäin runsas 2 km. Tien varren ensimmäisten talojen jälkeen lähtee vasemmalle peltotie, joka menee Rimpijärven eteläpuolelle. Peltotie on huonokuntoinen, joten auto kannattaa jättää päätien varteen. Retkeillessäsi alueella tarvitset peruskartat nro 2543 08 ja nro 3521 05.

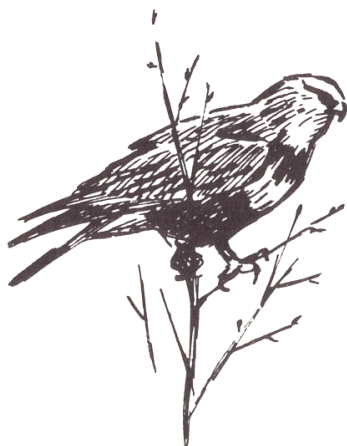
Alueen kuvaus: Rimpijärven-Uusijärven 1300 hehtaarin suuruinen soidensuojelualue sijaitsee pääosin Kuivaniemen pohjoisosassa. Pieni osa alueesta on Simossa Lapin läänin puolella. Soidensuojelualan keskeiset osat ovat alueen eteläosassa sijaitseva Uusijärvi-Uusijärvenaapa, tämän pohjoispuolella oleva Jäkäläsuo ja suojelualan itäosassa Rimpijärvi-Rimpisuo. Suot ovat paikoin hyvin vaikeakulkuisia. Alueen metsäsaarekkeet ovat olleet metsätaloustaloudessa, joten niissä ei ole kovin paljoa kololinnuille sopivaa puustoa. Saarekkeissa ovat pesineet hyvinä myyrävuosina sinisuohaukka, piekana ja suopöllö. Alueen eteläosan halkaisee metsäautotie.

Pesimälinnusto: Rimpijärven-Uusijärven soidensuojelualueella on havaittu noin 60 lintulajia. Linjalaskentojen mukaan alueen linnuston tiheys on 92,2 paria/km². Soidensuojelualueella on havaittu pesivänä 8 vesilintulajia, joista runsain on tavi. Metsähanhia pesii noin viisi paria. Kuikkapari asustaa sekä Rimpi- että Uusijärvellä. Uusijärvenaavalla pesii joutsen. Kahlaajalajistoon kuuluu 10 lajia, joista selvästi runsain on Iiro. Erikoisimmat pesivät kahlaajalajit ovat jänkäkurppa ja mustaviklo. Rimpijärvellä olevassa lakkikoloniassa pesii noin 20 harmaalokkiparia sekä yksittäisiä meri- ja naurulokkeja sekä kala- ja lapintiiroja. Merilokki on sisämaassa harvinainen pesimälaji. Petolintulajisto on monipuolinen. Hyvinä myyrävuosina alueella pesii mm. piekana.

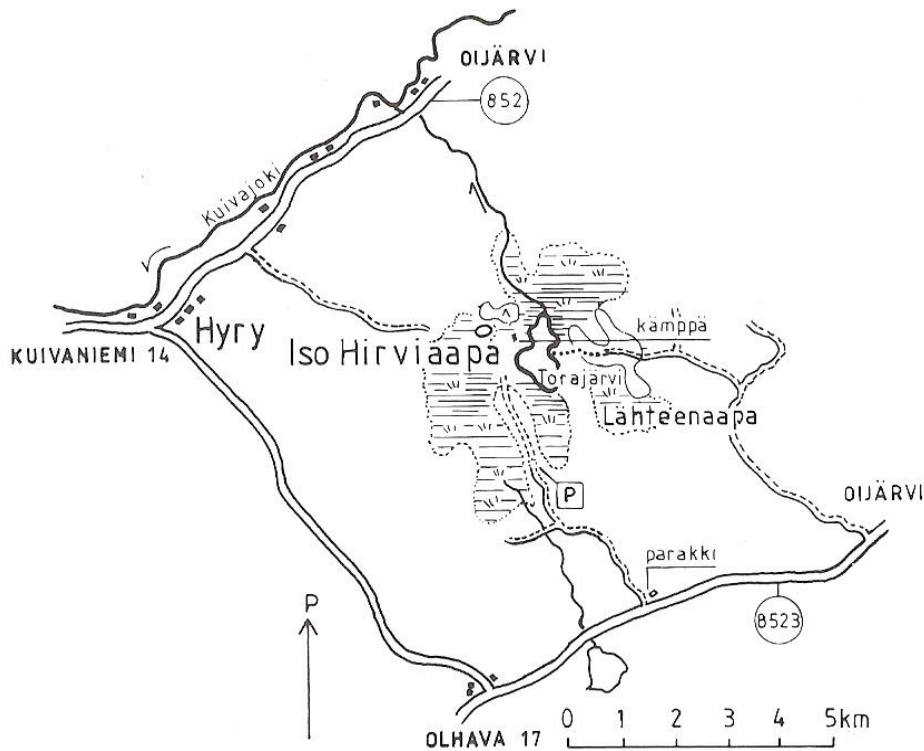
Runsaslukuisimmat pesimälajit: Avosoilla keltävästäräkki, niittykirvinen, Iiro, suokukko, pajusirkku, harmaalokki, pikkukuovi, kapustarinta, töyhtöhyppä, valkoviklo ja isokuovi sekä metsissä pajulintu, järripeippo, harmaasieppo, metsäkirvinen, peippo, hömötiainen ja leppälintu.

Harvalukuiset pesimälajit: kuikka, metsähänhi, joutsen, sini- ja jouhisorsa, haapana, telkkä, piekana, sinisuo-, tuuli- ja ampuhaukka, riekko, metso, kurki, jänkäkurppa, mustaviklo, meri lokki, lapintiira, suopöllö, käenpiika, pensastasku, närhi ja korppi. (AO)

Yhteystiedot: Metsähallitus, Pohjanmaan puistoalue, Oulu.

Iso Hirviaapa-Lähteenaapa

Ajo-ohje: Iso Hirviaavan-Lähteenaavan soidensuojelualue sijaitsee Kuivaniemen kunnan kaakkoisosassa noin seitsemän kilometriä Oijärvestä länteen päin. Jos tulet etelästä valtatieltä numero 4, niin käänny Iin Olhavassa oikealle Oijärvelle menevälle tielle nro 8523. Aja tätä tietä noin 20 km. Hyryn tienristeyksen jälkeen pieneltä mäenharjanteelta, huonokuntoisen punaisen parakin kohdalta, lähtee vasemmalle metsäautotie. Metsäautotietä ajetaan muutama kilometri, jonka jälkeen tie muuttuu ajokelvottomaksi talvitieksi. Tätä pitkin Ison Hirviaavan reunaan on noin kilometri. Aavan reunalla on hirvilava, josta voit tarkkailla suon lintuja.

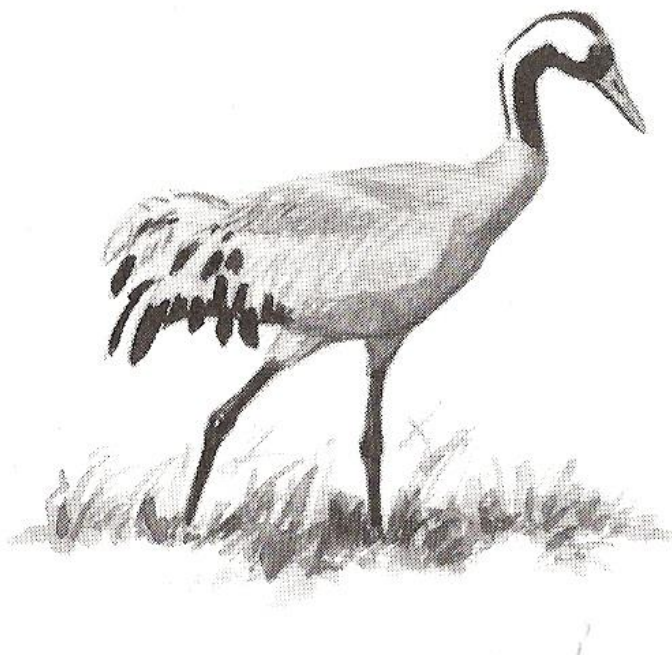
Hirviaavalle kääntyy toinen metsäautotie päätieltä 4 km edempää. Aja tietä noin 5 km, jolloin siitä erkanee haara vasemmalle. Aja sitä tien päähän, josta lähtee 500 metriä pitkä polku Torajärvelle.

Tullessasi pohjoisesta valtatieltä numero 4, aja Kuivajoen sillan jälkeen kilometri ja käänny vasemmalle Oijärvelle vievälle tielle nro 852. Kun olet ajanut tietä noin 14 km, tulet Hyryn kylän kohdalle. Hyryn suoralta läheltä Lemmityn tienristeystä lähtee oikealle metsäautotie, jota pitkin

pääsee Ison Hirviaavan länsireunaan. Retkeillessäsi alueella tarvitset peruskartat nro 3521 04 ja nro 3521 07.

Alueen kuvaus: Iso Hirviaavan-Lähteenaaavan soidensuojelualueella on erityyppisiä soita kuivista nevoista märkiin aapoihin. Iso Hirviaapa on rimpien ja jänteiden muodostama ylitsepääsemätön suo. Lähteenaaapa on kuivempi pensaikkoinen suo. Kangasmaat ovat havupuuvaltaisia. Metsissä on useita avohakkuita. Torajärven länsipuoleisessa kuusimetsässä on Metsähallituksen kämpä, jota voit käyttää tukikohtana pitemmillä käynneillä. Torajärven kämpän lähistön vanhoissa pötkelöpuissa elää mielenkiintoisia metsälintuja.

Linnusto: Hirviaavan lajisto on monipuolinen, joskaan ei kovin runsaslukuinen. Linjalaskentojen mukaan linnuston tiheys on 80 paria/km². Säännöllisesti pesiviä kahlaajalajeja on 9. Kuivemmilla avosoilla pesii useita kapustarintoja ja märimmillä rimmikoilla jänkäsirriäinen on yleinen. Harvalukuisempia, säännöllisesti pesiviä kahlaajia ovat jänkäkurppa ja työttöhyppä. Arvokkain vesilintulaji, kuikka, pesii Torajärvellä. Riekon naurua kuulee usein rämereunoilta. Alueen muuttolinnustoa ei juuri tunneta, mutta ainakin keväällä joutsen- ja metsähänhiparvet ovat tavallisia.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: avosoilla tavi, iiro, isokuovi, kapustarinta, jänkäsirriäinen, pikkukuovi, niittykirvinen ja keltavästäräkki sekä reunametsissä pajulintu, järripeippo, metsäkirvinen, peippo ja punakylkirastas.

Harvalukuiset pesimälajit: kuikka, metsähänhi, haapana, telkkä, nuolihaukka, riekko, kurki, taivaanvuohi, jänkäkurppa, valkoviklo, työttöhyppä ja suopöllö.

Satunnaislajit: Pesimäaikana on havaittu lisäksi mm. joutsen, maakotka, lapintiira ja harmaalokki. (SP)

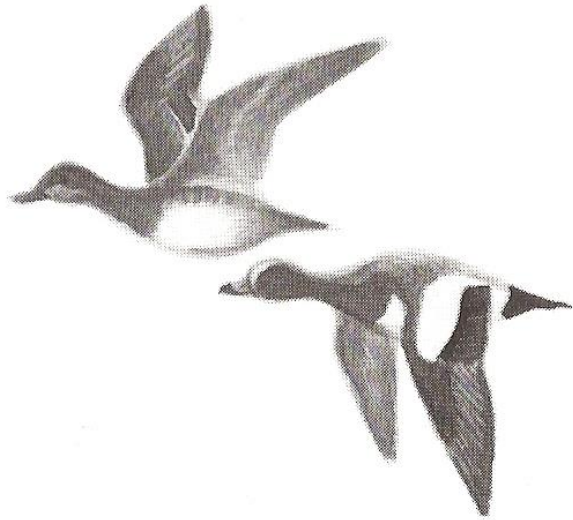
Yhteystiedot: Metsähallitus, Pohjanmaan puistoalue, Oulu.

Oijärvi

Ajo-ohje: Oijärvi sijaitsee Kuivaniemen kunnan itäosassa. Iin Olhavasta valtatie 4:ltä tuleva tie nro 8523 kulkee Oijärven eteläosan poikki. Yli-listä pääset sinne tietä numero 849 pitkin.

Alueen kuvaus: Pengertie jakaa Oijärven kahteen osaan. Järven eteläosa on linnustollisesti mielenkiintoisempi. Sen vesialueen pinta-ala on 631 ha. Järven läpi kulkeva harjumuodostelma jakaa Oijärven eteläosan Lammas-, Matilan- ja Mursunjärveen. Alue on perinteistä maatalousmaisemaa rantaan viettävine peltoineen. Osaa rannoista reunustavat metsäiset, ojitetut suot. Rannat ovat yleensä korkeatörmäiset ja kapealti pajukkoiset. Alavat, luhtaiset rannat keskittyvät ojansuihin ja -varsille. Vesialueiden kasvillisuus on runsasta. Kaislat, sarat ja kortteet peittävät Matilanjärvestä kaksi kolmannesta, Lammas- ja Mursunjärvestä noin puolet ja Lamminperästä neljänneksen. Parhaat lintujentarkkailupaikat ovat pengertie, Kaitaniemi, Leväniemen kärki sekä Lamminperän rantapellot. Lammasjärven länsipuolen rantametsä on kohtuullisen helppokulkuista. Parasta retkeilyaikaa ovat touko- ja kesäkuu sekä syys- ja lokakuu.

Pesimälinnusto: Järvellä pesii 35 lintuvesille ominaista lajia. Pesiviä vesilintulajeja on 13. Niistä 9 lajia pesii säännöllisesti. Vesilintujen kokonaisparimäärä on noin 100. Tukkasotkia on pesinyt enimmillään 45 paria. Taveja ja haapanoita pesii noin 20 paria ja silkkiuikkuja 15 paria. Silkkiuikun ohella järven arvokkaimpia pesiviä vesilintuja ovat heinätavi, lapasorsa ja joutsen. Lokkilintuja pesii 5 lajia. Niiden kokonaisparimäärä on enimmillään ollut noin 70 paria. Kahlaajia Oijärvellä pesii 8 lajia ja niiden parimäärä on noin 50. Niistä mielenkiintoisin on vesipääsky. Kosteikoille tyypillisiä varpuslintuja pesii 8 lajia ja niiden parimäärä on noin 200.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: silkkiuikku, tavi, haapana, tukkasotka, sini sorsa, telkkä, lapintiira, naurulokki, iiro, rantasipi, suokukko, ruokokerttunen ja pajusirkku.

Harvalukuiset pesimälajit: heinätavi, lapasorsa, vesipääsky, pikkulokki, laulujoutsen ja nokikana.

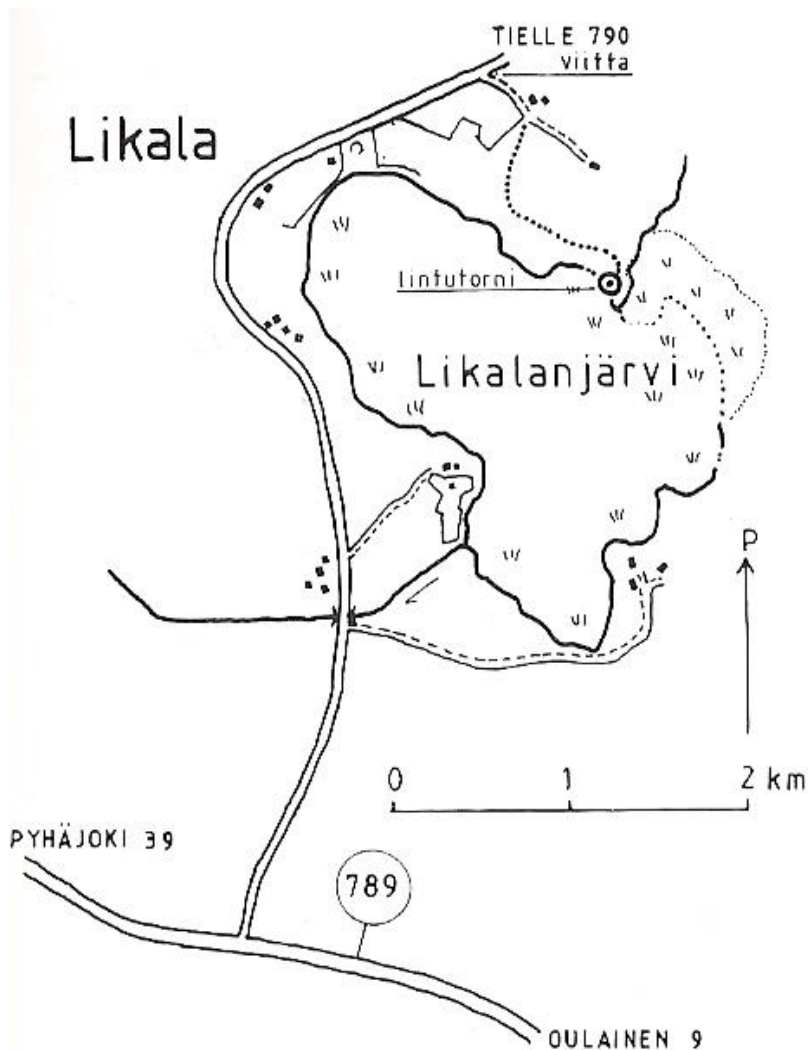
Muuttolinnusto: Toukokuussa suurin Oijärven eteläosasta laskettu lintumäärä on ollut noin 600 lintua. Niistä puolet oli vesilintuja, kahlaajia 200 ja loput lokkilintuja. Syys- ja lokakuussa järvellä lepäilee enimmillään satakunta joutsenta. Kaikkiaan järvellä ja sitä ympäröivillä metsä- ja pelto alueilla on havaittu yhteensä noin 100 lintulajia.

Satunnaislajit: kuikka, kaakkuri, härkälintu, mustakurkku-uikku, lapasotka, mustalintu, pilkkasiipi, uivelo, punasotka ja kalasääski. Harvinaisimmat Oijärvellä havaitut lajit ovat kyhmyjoutsen, kanadanhanhi, harmaasorsa, mustatiira ja luhtahuitti. (PR)

Kirjallisuus

Pakanen, S. ja Räinen, P. 1988: Kuivaniemen Oijärvi - arvokas lintujärvi. - Aureola 13:19-33.

Likalanjärvi

Ajo-ohje: Aja Oulaisista 9 km Pyhäjoen suuntaan ja käänny oikealle Likalaan päin. Noin 3 km:n ajomatkan jälkeen oikealla avautuu Likalanjärvi. Heti järven jälkeen käänny oikealle pieni yksityistie. Tienhaarassa on viitta lintutornille. Auto on jätettävä tien varteen, koska varsinaista pysäköintialuetta ei ole. Tieltä johtaa viitoitettu polku tornille. Kävelymatkaa tornille tulee runsas puoli kilometriä.

Alueen kuvaus: Likalanjärvi on runsaan 80 ha:n suuruinen, maakunnallisesti arvokas lintujärvi. Keskikesällä järvi on laajalti kortekasvuston peittämä. Vedenpinnan nosto on kuitenkin lisännyt avovesialueen määrää. Järven luoteisrannalla on jonkin verran viljelyksiä, mutta suurimmaksi osaksi järven ympärillä kasvaa matalahkoa, soistunutta sekametsää. Rannan tuntumassa on myös muutama asuintalo ja kesämökki. Järven pohjoisrannalla sijaitsevasta lintutornista pystyy näkemään lähes koko järven. Parasta retkeilyaikaa on toukokuu ja kesäkuun alkupuoli, ennen kuin kortekasvusto on liian sankka.

Pesimälinnusto: Likalanjärvi on vesilinnustoltaan monipuolinen. Siellä on havaittu pesimäaikaan ainakin 12 vesilintulajia. Viime vuosina pesivien vesilintujen määrä on vähentynyt 30-40 pariin. Mustakurkku-uikkukanta on edelleen vahva, 3-9 paria. Muita arvokkaita vesilintulajeja ovat

silkkiuikku, heinätavi, lapasorsa, punasotka ja joutsen. Nokikana kuuluu myös järven arvokkaiisiin pesiviin lintuvesilajeihin. Järven loppukoloniassa pesii nauru- ja pikkulokkeja yhteensä 20-30 paria sekä satunnaisesti kalalokki- ja kalatiirapari.

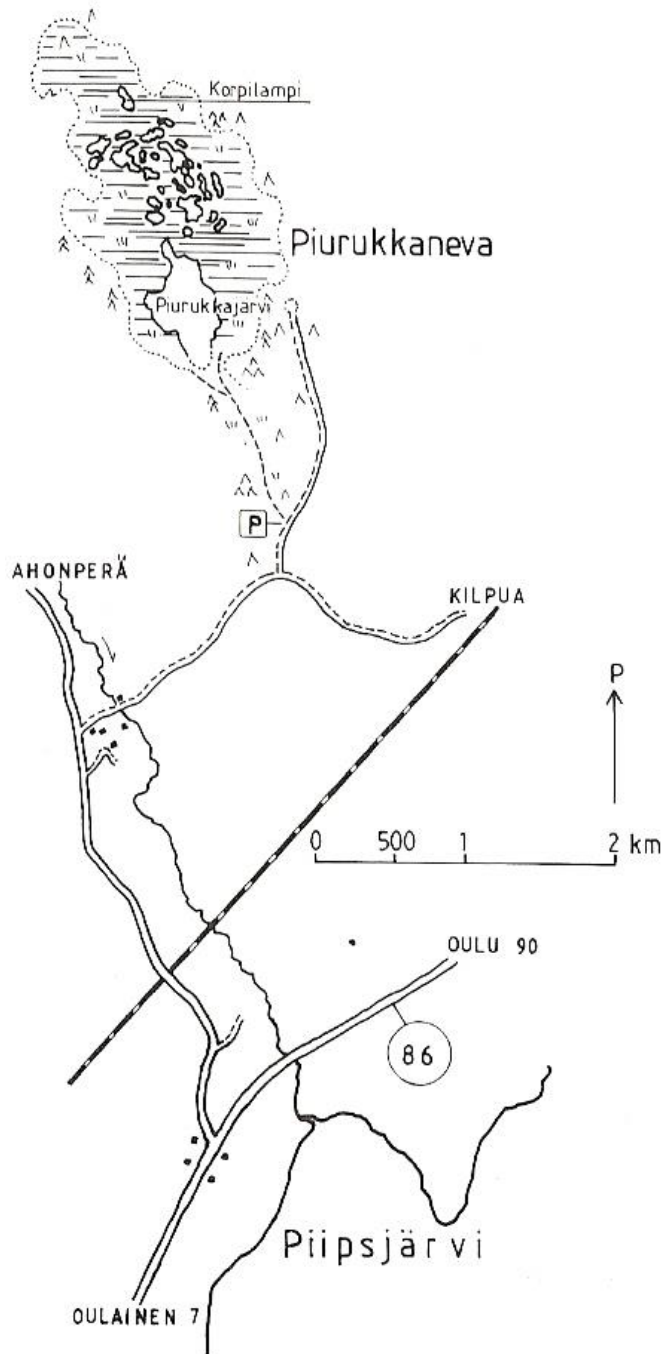
Runsaslukuisimmat pesimälajit: telkkä, tavi, haapana, tukkasotka, jouhisorsa, mustakurkkuuikku, nauru- ja pikkulokki sekä Iiro.

Harvalukuiset pesimälajit: silkkiuikku (02), lapasorsa, heinätavi (0-3), punasotka, nokikana (0-1), joutsen (1), kurki (1), kalatiira (0-2), nuolihaukka, rantasipi, taivaanvuohi, isokuovi, metsä- ja valkoviklo sekä lehtokurppa.

Muuttolinnusto: Keväällä järvi houkuttelee monia muuttolintulajeja, mutta lintumäärät jäävät järven pienuuden takia melko vähäisiksi. Syksylläkin järvellä kannattaa retkeillä, koska siellä ei ainakaan toistaiseksi saa sorsastaa.

Satunnaislajit: härkälintu, kanadanhanhi, lapasotka, pilkkasiipi, uivelo, kalasääski, punajalkaviklo, vesipääsky, meriharakka ja punakuiri. (RR)

Piurukkaneva

Ajo-ohje: Aja Oulaisista Oulun suuntaan 7 km ja käänny vasemmalle Ahonperän soratielle. Aja tietä 3 km ja käänny oikealle Kilpuan paikallistielle (musta tienviitta Kilpualle). Aja tietä 1,7 km ja käänny vasemmalle metsäautotielle. Aja sitä noin 500 metriä, jolloin tiestä erkanee vasemmalle kärrypolku. Jätä auto siihen. Edessäsi on vielä runsaan kilometrin patikointi Piurukkanevalle, jonne kärrypolku päättyy. Retkeillessäsi alueella tarvitset peruskartat nro 2434 01 ja nro 2434 02.

Alueen kuvaus: Piurukkaneva on erittäin komea, allikkoinen keidassuo. Suurin osa siitä on lunastettu valtiolle soidensuojelualueeksi. Varsinaisen nevan pinta-ala on yli 400 hehtaaria. Suon eteläosaa hallitsee karu Piurukkajärvi, suon pohjoispäässä on huomattavasti pienempi ja rehevämpi

Korpilampi. Näiden vesistöjen väliin jää linnuille mieluinen allikkoalue. Pienimmät allikot ovat vain muutaman neliömetrin kokoisia, mutta suurimmat hehtaarien laajuisia. Allikoiden väliset jänteet ovat kuivahkoja ja varsin helppokulkuisia. Suota ympäröivät metsät kanahaukkakuusikkoineen ja pötkelöpuineen ovat myös mielenkiintoisia. Paras retkeilyalue on Piurukkajärven pohjoispuolinen allikkoalue. Sinne on kärrypolun päästä vielä reilun kilometrin mittainen taivallus. Parasta retkeilyaikaa on touko- ja kesäkuu.

Pesimälinnusto: Piurukkanevalla pesii noin 30 kosteikkolajia. Suolle leimaa antavia ovat rimmikoiden noin 50 parin loppukolonia ja monipuolinen kahlaajalajisto. Suon erikoisimmat kahlaajat ovat vesipääsky ja punajalkaviklo, joita molempia pesii 1-3 paria. Punajalkaviklo on yleinen rannikolla, mutta pesii harvinaisena vain joillakin Pohjois- Pohjanmaan soilla. Vesilintuja Piurukkanevalla pesii seitsemän lajia, mutta niiden parimäärät ovat pieniä. Soilla harvinaisia mustakurkku-uikkuja pesii 2-3 paria. Metsähanhia tavataan kesäisin silloin tällöin, mutta pesintää ei ole varmistettu.

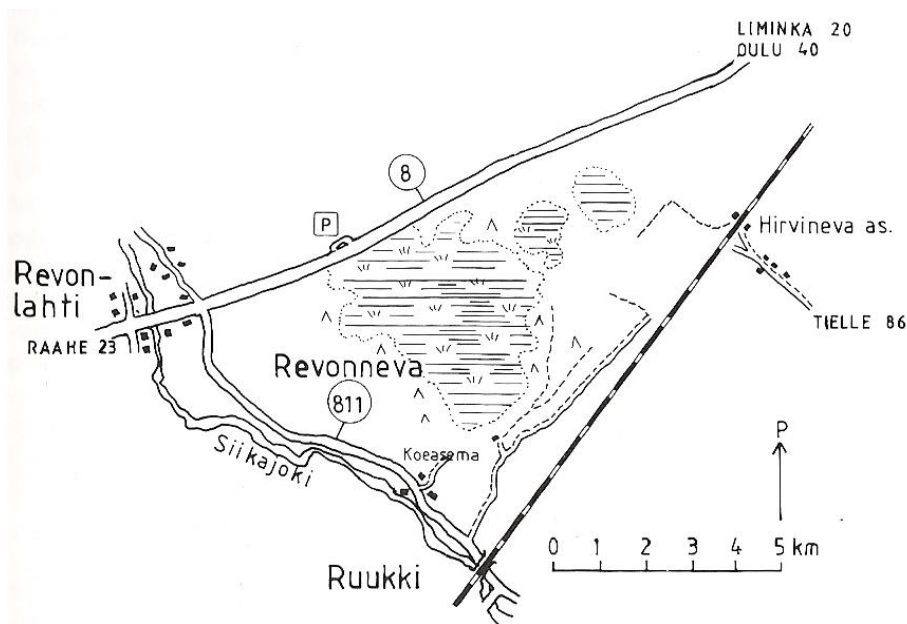
Runsaslukuisimmat pesimälajit: (parimäärineen): harmaalokki (15-20), pikkulokki (10), naurulokki (10), lapintiira (5), Iiro, pikkukuovi (4-5), kapustarinta (3-4), niittykirvinen ja keltävästäräkki.

Harvalukuiset pesimälajit: (parimäärineen): mustakurkku-uikku (2-3), jouhisorsa, haapana, kalalokki (2), vesipääsky (2-3), punajalkaviklo (1-2), isokuovi(2), töyhtöhyppä (1), suokukko (1-2) ja isolepinkäinen (1).

Muuttolinnusto: Sekä kevät- että syysmuutolla Piurukkanevalla levähtää säännöllisesti metsähanhia ja satunnaisesti siellä on nähty valkoposki- ja sepelhanhia.

Satunnaislajit: valkoposki- ja sepelhanhi, nuolihaukka, uivelo, alli, jänkäsirriäinen, tylli ja mustaviklo. (RR)

Revonneva

Ajo-ohje: Revonneva sijaitsee Ruukin, Lumijoen ja Limingan kuntien rajalla pääosan alueesta ollessa Ruukin kunnan puolella. Alueen luoteisreuna rajoittuu valtatiehen numero 8, jolta helpoimmin pääset Revonnevalle. Suon eteläosan tavoitat parhaiten ajamalla kantatietä numero 811 erkanevaa Piiponsuon tietä sen päähän saakka ja jatkamalla sieltä jalan. Alueen pohjoisosiin pääset ajamalla kantatietä numero 86 Hirvinevan asemalle. Jätä auto sinne ja jatka jalkaisin mäntykankaista halkovia polkuja pitkin. Retkeillessäsi alueella tarvittavat peruskartat nro 2443 05 ja nro 2443 06.

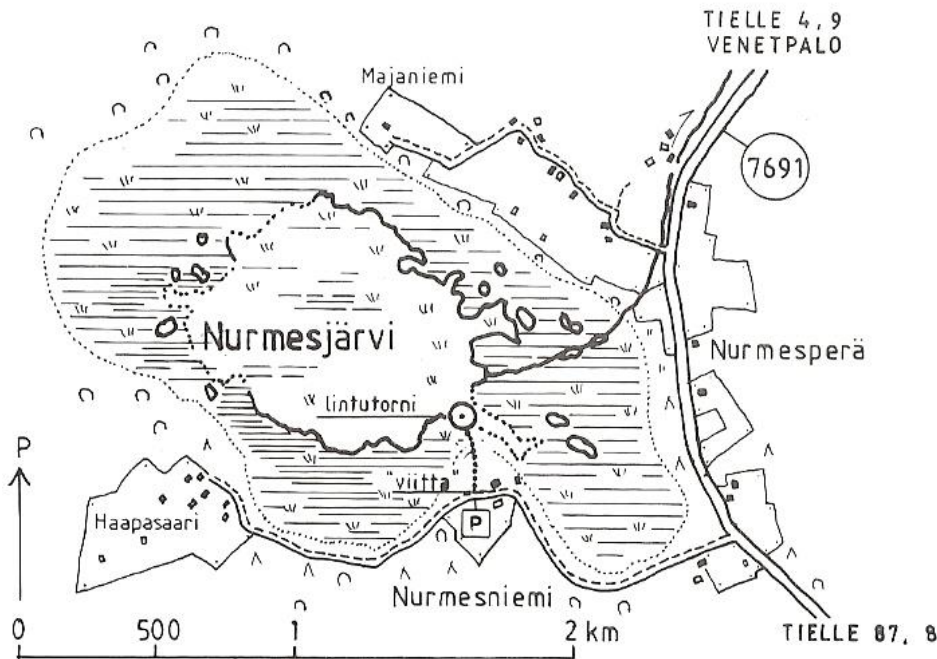
Alueen kuvaus: Revonneva on noin 2000 hehtaarin kokoinen keidassuo. Se kuuluu soidensuojelun perusohjelmaan yhdessä Revonnevan kaakkoispuolella olevan Ruonevan kanssa. Suon etelä- ja keskiosissa on märkiä, ylipääsemättömiä rimmikoita. Siellä täällä on kapeita, mäntyjä kasvavia jäniteitä. Valtatien lähellä suo on helppokulkuista. Nevan reuna-alueilla on rämeitä ja korpia, jotka vaihtuvat kuiviksi mäntykankaiksi. Parasta retkeilyaikaa on touko- ja kesäkuu. Revonnevan retkellä ovat kumisaappaat välttämättömät.

Linnusto: Revonnevan ja sen reuna-alueiden pesimälajistoon kuuluu yli 60 lajia. Eteläosan määrin rimmikoilla on suuri loppukolonia, jossa pesii 50-100 paria harmaalokkeja sekä muutamia pareja kala- ja merilokkeja. Lokkien määrä on viime vuosina vähentynyt. Kahlaajia on pesinyt ainakin II lajia. Niistä erikoisimpia lajeja ovat jänkäkurppa ja metsäviklo sekä soilla harvinainen pesijä, punajalkaviklo. Vesilinnuista pesimäaikana rimmikoilla on havaittu taveja, jouhi- ja sini sorsia sekä telkkiä. Hyvinä myyrävuosina suolla pesivät suopöllö ja sinisuohaukka. Rämereunoilta voi kuulla riekon soidinaurua. Muuttoaikoina Revonnevalla lepäilee metsähanhia.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: avosuolla Iiro, pikkukuovi, valkoviklo, suokukko, isokuovi, taivaanvuohi, harmaalokki, niittykirvinen ja keltävästäräkki sekä reuna-alueilla pajulintu, peippo, järripeippo, leppälintu ja harmaasieppo.

Harvalukuiset pesimälajit: jouhisorsa, kana-, sinisuo- ja nuolihaukka, kurki, kapustarinta, jänkäkurppa, töyhtöhyppä, metsä- ja punajalkaviklo, merilokki, riekko, metso, suopöllö, kulorastas, korppi, pikku- ja isolepinkäinen. (AK)

Nurmesjärvi

Ajo-ohje: Nurmesjärvi sijaitsee Kärsämäen kunnan etelänurkassa valtatie numero 4:n länsipuolella. Saapuessasi pohjoisesta aja 13,9 km Kärsämäen kirkonkylältä valtatie numero 4 etelään Venetpalon kylään saakka. Käänny Nurmesperän risteyksestä lounaaseen, Nurmesperään. Ajettuasi tietä 9,2 km huomaat tien länsipuolella rehevän järven - olet saapunut Nurmesjärvelle. Järven eteläreunaa myötäilevä kapea soratie vie Nurmesniemen kärjessä sijaitsevalle lintutornille. Autoille ei ole pysäköintialuetta, joten jätä auto tien varteen. Lintutornille vie kuivahko polku, jonka loppupäässä ovat pitkospuut. Keväällä, vedenpinnan ollessa korkealla, saappaat helpottavat liikkumista alueella.

Alueen kuvaus: Nurmesjärvi on yksi Pohjanmaan arvokkaimmista lintujärvistä. Lintuvesiensuojeluohjelmassa se luokitellaan kansainvälisesti arvokkaaksi kohteeksi. Rantoja kiertää pääosin koivu- ja sekametsä, vain järven koillis- ja itäpuolella pellot ulottuvat lähelle rantaa. Nurmesjärven veden korkeutta on laskettu kahdesti. Nykyisen vesialueen pinta-ala on 79 ha. Vesi- ja rantakasvillisuus on rehevää. Kesällä laajat kortteikot peittävät suurimman osan vesialueesta. Lintutornin edustalle jää 15 ha:n laajuinen avoin alue, johon vesilinnut kerääntyvät ruokailemaan. Paras retkeilyaika alkaa huhtikuun lopulla ja jatkuu touko- ja kesäkuun vaihteeseen saakka. Lintutornista pystyy näkemään suurimman osan järven linnuista.

Pesimälinnusto: Lintuvesilajeja on 43. Järveä ympäröivissä rantametsissä ja pelloilla pesii lisäksi noin 40-50 muuta lajia. Pesiviä vesilintulajeja on 14 ja niiden parimäärä on 190. Runsaslukuisimmat lajit ovat tukkasotka, tavi ja haapana. Järven mustakurkku-uikkukanta on vahva, 9 paria vuonna 1992. Kahlaajia alueella pesii 12 lajia ja niiden parimäärä on 45. Runsaslukuisimmat lajit ovat liro, taivaan vuohi ja suokukko. Mielenkiintoisimmat kahlaajalajit ovat vesipääsky ja jänkäkurppa. Lokkilintuja pesii Nurmesjärvellä 5 lajia ja niiden parimäärä on 320. Runsaslukuisimmat ovat nauru- ja pikkulokki. Muita tärkeitä järvellä säännöllisesti pesiviä lintuvesilajeja ovat nokikana ja ruskosuohaukka.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: nauru- ja pikkulokki, tukkasotka, ruokokerttunen, pajusirkku, tavi, haapana, jouhisorsa, telkkä ja niittykirvinen.

Harvalukuiset/mielenkiintoisimmat pesimälajit: silkki- ja mustakurkku-uikku, härkälintu, heinätavi, punasotka, laulujoutsen, uivelo, kurki, nokikana, jänkäkurppa, pikkukuovi, vesipääsky, lapintiira, ruskosuo- ja nuolihaukka sekä pohjansirkku.

Satunnaislajit: pikku-uikku, luhtahuitti, satakieli, pensas- ja viitasirkkalintu, luhta- ja viitakerttunen.

Muuttolinnusto: Nurmesjärven muutto linnusto on monipuolinen. Järvellä on nähty kaikkiaan noin 130 lintulajia. Muuttokauden aikana levähtävien vesilintujen määrä on suuri. Huhti- ja toukokuussa Nurmesjärvellä on tavattu enimmillään samana päivänä yli 500 vesilintua ja kahlaajaa. Keväällä muuttavat metsähanhet ja joutsenet pysähtyvät säännöllisesti Nurmesjärvelle. Syysmuuttokaudella lepäilevien vesilintujen määrä on suurimmillaan elokuun puolivälissä. Sorsastuskauden alkaessa vesilinnut vähenevät nopeasti. (JP)

Kirjallisuus

Virta, H. 1985: Tuntematon lintuharrastajan aarre - Nurmesjärvi. - Aureola 10: 8387.

Pessa, J. 1992: Kärämäen Nurmesjärven arvo lintuvetenä on lisääntynyt. - Aureola 19:104-112.

Ainalin lintujärvet

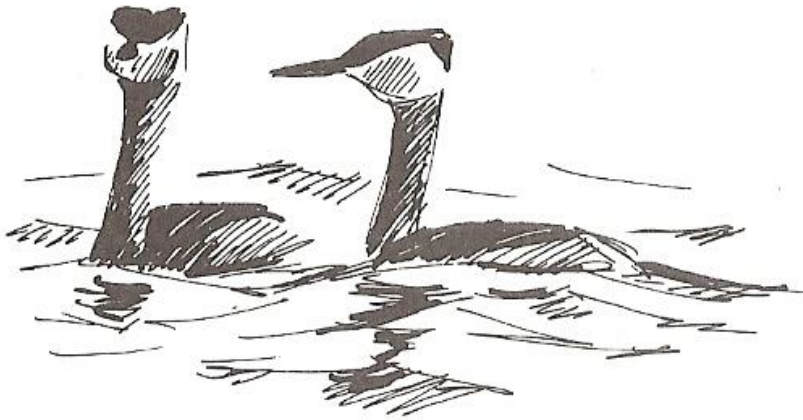
Ajo-ohje: Ainalin lintujärvet sijaitsevat Haapaveden kirkonkylän pohjoispuolella runsaan 10 kilometrin etäisyydellä keskustasta. Oulusta matkaa kertyy 130 kilometriä. Ainalille pääset Haapaveden kirkonkylältä ajamalla aluksi Pulkkilantietä noin 5,4 km. Tämän jälkeen käänny Karhukankaantielle, jota aja noin 6 km, kunnes Ainalin järvi näkyy länsipuolella. Ainalin pohjoisrannalla on lintutorni, jonne johtaa huonosti opastettu polku. Se alkaa 8,2 km:n ajon jälkeen tien länsipuolelta. Polun alkupäässä on viitta lintutornille. Järven lounais- ja länsipuolella on myös hyviä, tien lähellä sijaitsevia tarkkailupisteitä.

Alueen kuvaus: Ainali ja sen lähistöllä sijaitsevat Apaja, Osmanki, Litukka, Kypärä, Korkatti, Haapolampi, Suojjärvi ja Köyrylampi muodostavat ainutlaatuisen lintujärvikokonaisuuden. Ainalin pinta-ala on 709 ha ja muiden järvien yhteensä 1 242 ha. Järvet ovat jakautuneet vajaan 200 km²:n alalle. Alueella on paljon mäntyrämeitä ja turvetuotantoalueita. Niiden lomassa kasvaa tuoreita

kuusivaltaisia kangasmetsiä ja monin paikoin laajoja koivikoita. Pienet peltotilkut ovat keskittyneet kylien ympärille.

Lintujärvet ovat matalia ja niiden kasvillisuusvyöhykkeet ovat usein leveitä. Järville ovat tyypillisiä laajat järvikortteikot ja kelluslehtisten vesikasvien runsaus. Järviruoko- ja -kaislakasvustot ovat suppeita ja niitä on vain muutamilla järvillä. Rantoja kiertää leveä saravyöhyke. Rantametsät ovat tavallisesti soistuneita koivu- ja mäntyraameita.

Ainalin lintujärvillä riittää katsottavaa huhtikuulta aina lokakuuhun, järvien jäätymiseen saakka. Parasta retkeilyaikaa on touko- ja elokuu. Toukokuussa valtaosa pesijöistä on jo saapunut ja muuttokerääntymät ovat suuria. Elokuussa erityisesti vesilintuja on paljon ennen sorsastuksen alkamista. Lintumäärät pienenevät sorsastuksen alun jälkeen huomattavasti, mutta runsastuvat jälleen syyskuussa pohjoisesta saapuvien sorsien ja joutsenten täydentäminä.

Pesimälinnusto: Pesimälinnustoltaan Ainalin järvikokonaisuus on Suomessa vertaansa vailla. Täällä pesii säännöllisesti ainakin 48 lintuvesille ominaista lajia, joista useat ovat muualla maakunnassa tuiki harvinaisia. Vesilintulajeja pesii lähes 20 ja niiden parimäärä on vuodesta riippuen 500-700. Runsaslukuisimmat pesimälajit ovat tukkasotka, tavi, jouhisorsa, haapana ja telkkä. Joutsenia pesii yhteensä seitsemän paria. Pesimätiheys on maamme korkeimpia. Kahlaajia pesii ainakin 10 lajia ja niiden parimäärä on muutamia satoja. Valtalajeja ovat taivaanvuohi, iiro, suokukko ja kuovi. Muiden lintuvesilajien määrä on 20.

Metsälinnusto on monimuotoinen ja runsas. Lajeihin kuuluvat kaikki tavalliset pesimälajit ja runsaasti vähälukuisia tai muuten mielenkiintoisia lajeja. Koivikoista voi löytää kuhankeittäjän, idänuunilinnun tai pikkutikan. Kuusikoissa ja rämeillä vastaan voivat tuijotella lapin- tai hiiripöllön silmät. Usein järvellä kalastelee kalasääski. Kanalintukannat ovat Haapa vedellä vankat - muutaman kilometrin kävelyn aikana voi nähdä kymmenen metsoa ja saman verran teeriä. Eräältä Litukan lähellä olevalta pelloilta laskettiin 1200 teertä syystalvella 1985.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: nauru- ja pikkulokki, tukkasotka, tavi, ruokokerttunen, suokukko, iiro, telkkä, haapana ja taivaanvuohi.

Harvalukuiset pesimälajit: kuikka, härkälintu, joutsen, pilkkasiipi, mustalintu, uivelo, ruskosuo- ja

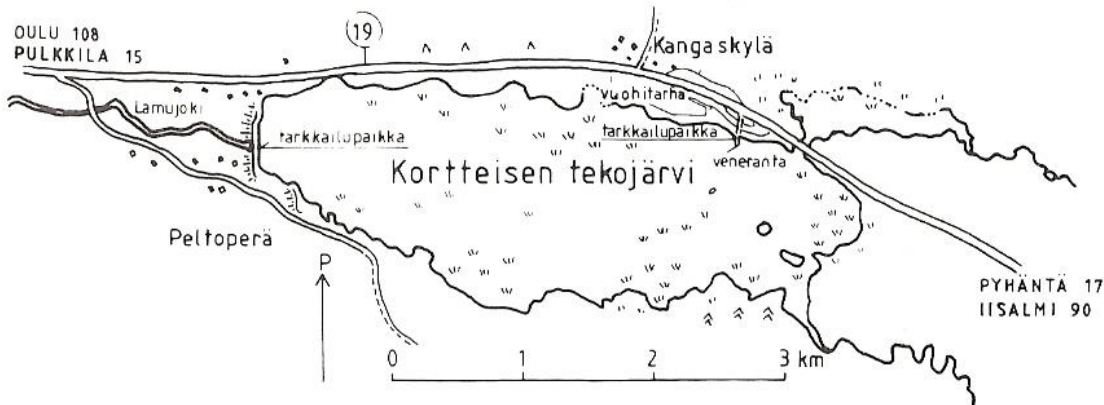
nuolihaukka, jänkäsirriäinen, kurki ja nokikana.

Satunnaiset pesimälajit: jänkäkurppa, luhtahuitti, luhtakana, viitakerttunen, pensassirkkalintu, kuhankeittäjä ja satakieli.

Muuttolinnusto: Ainali yhdessä muiden järvien kanssa muodostaa kansainvälisesti merkittävän vesilintujen ja kahlaajien muutonaikaisen levähdysalueen. Vesilintuja on laskettu toukokuussa Ainalilta yli 2000 ja kahlaajiakin lähes sama määrä. Koko järviryhmän yhteenlasketut lepäilijämäärät ovat vähintään kaksinkertaisia. Alueen muista järvistä erityisesti Apaja, Osmanki ja Litukka ovat vesilintujen suosimia lepäilyjärviä. Yli tuhanteen lepäilijään ovat yltäneet ainakin tukkasotka, telkkä, tavi, haapana, suokukko ja Iiro. Pohjoisen pesimäalueilta saapuneet joutsenet kerääntyvät Osmangille ja Litukalle syys- ja lokakuun vaihteessa. Enimmillään niitä on laskettu yli 400 lintua.

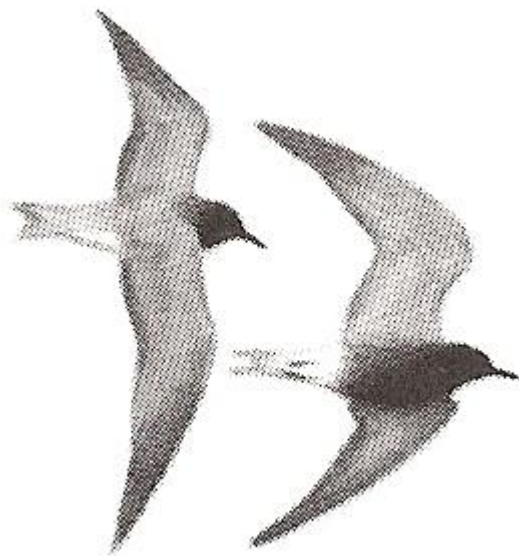
Satunnaislajit: harmaahaikara, harmaasorsa, maa- ja kiljukotka, haarahaukka, kalasääski, lampiviklo ja mustatiira. (JP)

Kortteinen

Ajo-ohje: Kortteinen sijaitsee Piippolan kunnassa Pulkkila-Iisalmitien numero 19 varressa. Järvi näkyy valtatielle koko sen 4,5 km:n pituudelta. Kangaskylässä tien varressa sijaitsevalta harjulta voit oivallisesti tarkkailla järven itä- ja keskiosaa. Pääosa linnuista pesii juuri täällä. Käänny 7 km:n päässä Piippolasta venevalkamaan johtavalle soratielle. Tähän voit jättää auton ja nousta harjun päälle tai kiikaroida alhaalta venevalkamasta.

Alueen kuvaus: Kortteinen on noin 600 ha:n suuruinen säännöstelyallas, joka on rakennettu patoamalla 1960-luvun lopulla Lamujoki Peltoperän kohdalla. Ennen vesitystä alue on ollut luonnonniittyä ja suota. Pohjasta noussut turve on muodostanut lähes koko järven kattavan rahkalauttamosaiikin. Järven rannoilla ja osin lautoillakin kasvaa pensaikkoa. Harvaa maaseutusasutusta on järven länsipäässä ja pohjoispuolella valtatie varressa. Järven eteläpuoli on asumaton. Linnusto: Kortteisen turvelautoilla pesii runsaasti vesi- ja lokkilintuja. Vesilintuja on havaittu pesimäaikana 8-10 lajia. Vuonna 1992 niiden parimäärä oli noin 80. Arvokkaimpia lajeja ovat kuikka, härkälintu, silkkiuikku, lapasorsa ja punasotka. Lokkilintuja pesii peräti 71 lajia. Vuonna 1992 naurulokkeja laskettiin yli 100 paria ja pikkulokkeja lähes 50 paria. Kortteinen on

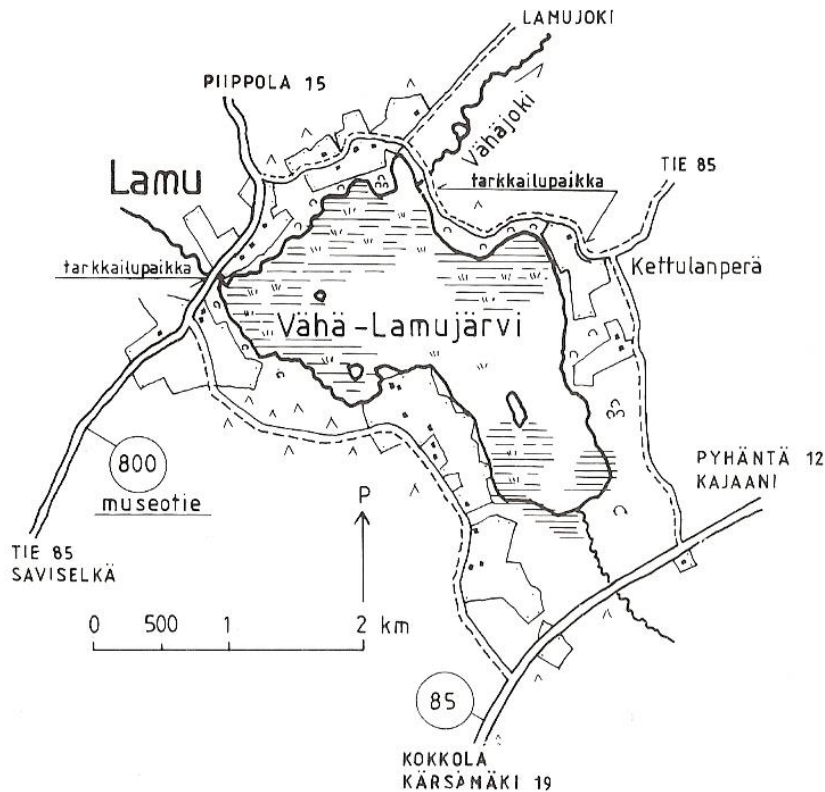
Keski-Pohjanmaan Evijärven ohella maamme vankin mustatiiran pesimäpaikka. Siellä pesii vuosittain 5-10 mustatiiraparia. Erikoisimpia Kortteisen rantapensaikoista ja -metsistä kuultuja varpuslintuja ovat olleet pensaskerttu, mustarastas ja satakieli. Lamujoessa talvehtii säännöllisesti koskikara.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: tavi, haapana, tukkasotka, jouhi- ja sinisorsa, nauruja pikkulokki, kalatiira, isokuovi, Iiro, valkoviklo, ruokokerttunen ja pajusirkku.

Harvalukuiset pesimälajit: kuikka, härkälintu, silkkiuikku, lapasorsa, punasotka, ruskosuo- ja nuolihaukka, lapin- ja mustatiira, kurki, lehtokurppa ja suopöllö.

Satunnaislajit: joutsen, metsä- ja kanadanhanhi, maakotka, kalasääski, vesipääsky ja pikkutylli.
(AA)

Vähä Lamujärvi

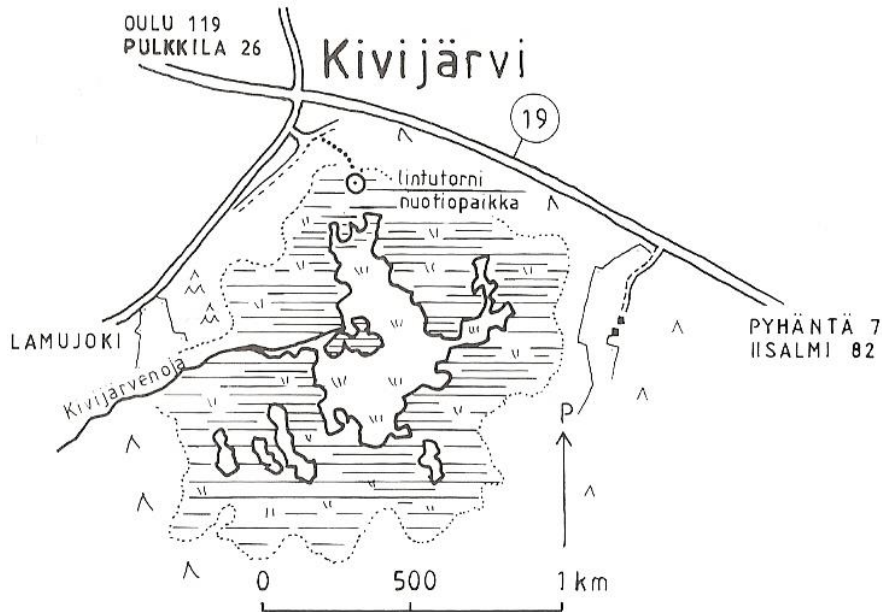

Ajo-ohje: Vähä Lamujärvi sijaitsee Piippolan kunnan Lamun kylässä lähellä Kokkola-Kajaani kantatietä nro 85. Piippolan kirkonkylästä paikalle pääset ajamalla Museotietä 15 km Saviselkään päin. Järvi jää tien vasemmalle puolelle.

Alueen kuvaus: Vähä Lamujärvi on noin 300 ha:n säännöstelyallas. Koko vesialueen kattaa sankka, repaleinen rahkalauttamatto, joka tarjoaa oivallisia pesäpaikkoja järven linnuille. Järveä ympäröivät harva maaseutuasutus ja viljelykset. Linnustoa voit kiikaroida Liejuojan sillan luota. Järven pohjoisosaa voit tarkkailla Vähäojan suun säännöstelypadolta ja itäosaa Kettulan talojen luota maantieltä.

Pesimälinnusto: Vähä-Lamujärvellä on retkeilty vähän, eikä siellä ole tehty pesimäaikaista parimäärälaskentoja. Runsaimpia pesiviä vesilintuja ovat tavi, haapana ja tukkasotka. Silkkiuikkuja pesii 5 paria. Niiden ohella järven mielenkiintoisimmat pesivät vesilintulajit ovat härkälintu, laulujoutsen, heinätavi ja lapasorsa. Mustalintu on myös havaittu pesimäaikaan. Järvellä pesii pieni nauru- ja pikkulokkien yhdyskunta. Yleisimmät kahlaajat ovat Iiro ja isokuovi. Mustaviklo ja lehtokurppa ovat järven erikoisimmat pesimäaikaan havaitut kahlaajat. Kurki pesii myös säännöllisesti järvellä. Hyvinä myyrävuosina järvellä pesii sinisuohaukka. Yleisimmät varpuslinnut ovat ruokokerttunen ja pajusirkku. Satakieli lauloi järven rantametsikössä vuonna 1988. (AA)

Kivijärvi

Ajo-ohje: Kivijärvi sijaitsee Pyhännän kunnassa Pulkkila-Iisalmi tien numero 19 varressa 7 km Pyhännältä Piippolan suuntaan. Aja Lamujoelle menevää tietä 80 metriä ja käänny vasemmalle johtavalle tieuralle. Jätä auto 150 m:n päähän. Tästä oikealle menevä polku johtaa lintutornille, joka on järviaukean reunassa.

Alueen kuvaus: Kivijärvi on valtakunnallisesti arvokas lintuvesi. Se on kankaiden ympäröimä järvi, jota on useampaan otteeseen yritetty kuivata. Veden eri korkeuksista ovat muistoina tornille johtavan polun varressa näkyvät rantavallit. Ennen 150 ha:n kokoisesta järvestä on vesialuetta jäljellä noin 20 ha. Suurin osa järviaukeasta on saraniittyä. Saraikkoa on aikoinaan niitetty karjanrehuksi. Järven länsipuolella Lamujoentien varressa on omakotitaloasutusta. Järviaukean itäreunan tuntumassa on kaksi asuttua taloa. Kesämökkiasutusta ei ole.

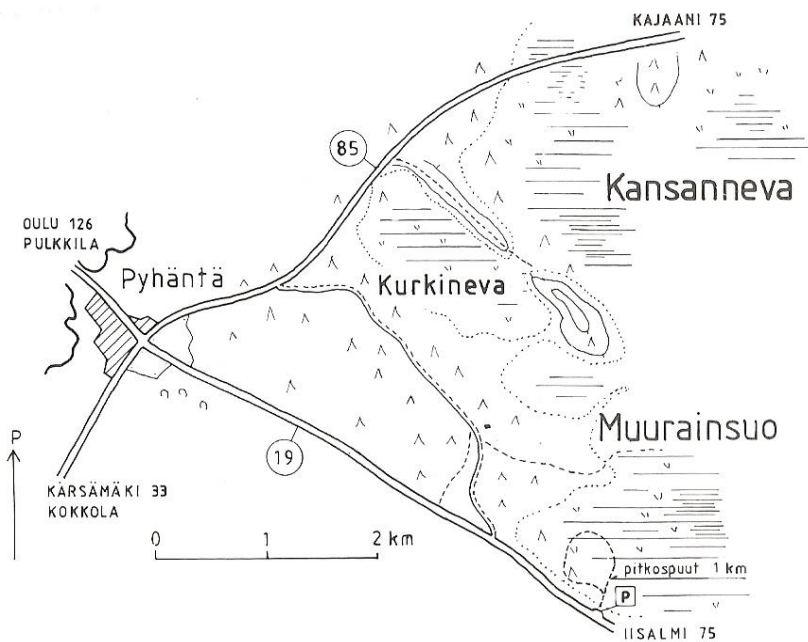
Pesimälinnusto: Kivijärvelle antaa leimansa suuri lокkikolonia. Vuonna 1992 siinä pesi noin 100 naurulokki- ja neljä pikkulokkiparia. Vesi- ja kahlaajalajistot ovat monipuolisia, mutta niiden parimäärät ovat aika pieniä. Arvokkaimmat pesivät vesilintulajit ovat silkki- ja mustakurkku-uikku, joutsen, lapasorsa ja heinätavi. Kesällä 1994 järvellä oleskeli pikku-uikku. Öisin järvellä voi kuulla jänkäkurpan soidinkopsutusta. Muista lintuvesilajeista tärkein on ruskosuohaukka. Vuonna 1989 saraniityllä huittasi kolme luhtahuittia. Erikoisimmat rantametsissä pesivät lajit ovat nuolihaukka ja pikkutikka.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: tukkasotka, tavi, haapana, naurulokki, isokuovi, liro ja pajusirkku.

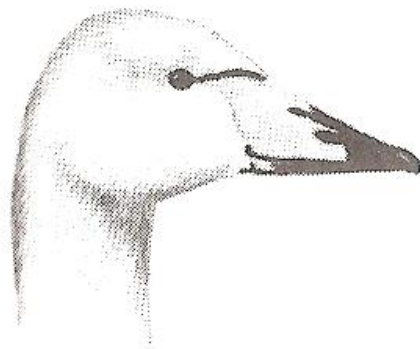
Harvalukuiset pesimälajit: silkki- ja mustakurkku-uikku, laulujoutsen, sini-, jouhi- ja lapasorsa, heinätavi, rusko suo- ja nuolihaukka, kurki, pikkulokki, valkoviklo, jänkäkurppa, suokukko ja pikkutikka.

Satunnaislajit: pikku-uikku, punasotka, luhtahuitti ja mustaviklo. (AA)

Kansanneva ym.

Ajo-ohje: Kansannevan-Kurkinevan-Muurainsuon soidensuojelualue sijaitsee Pyhännällä noin 3 km kirkonkylästä itään. Alueen pohjoisosan halkaisee Kokkolasta Kajaaniin vievä kantatie nro 85 ja eteläreunaa sivuaa Oulun suunnasta Iisalmeen vievä valtatie nro 19. Alueella retkeily on vapaata. Retki on vaivattominta aloittaa jommalta kummalta aluetta sivuavalta tieltä. Kajaanin tieltä pääset Kansannevalle ja Kurkinevalle. Iisalmen tieltä puolestaan saavutat helposti Muurainsuon. Tien varren parkkipaikalta lähtee suolle kilometrin pituinen pitkospuupolku. Jokamiehenoikeuksiin perustuen saat teltailla alueella lyhytaikaisesti. Tulentekoon tarvitset Metsähallituksen luvan. Retkeillessäsi tarvitset peruskartan pienennöksen nro 34131 (1 :50000) tai peruskartat nro 3413 04 ja nro 3413 05.

Alueen kuvaus: Kansannevan soidensuojelualueen pinta-ala on 13 km². Suota alueesta on yli 80 %. Rämeyttä ja nevoja on kutakuinkin yhtä paljon. Korpia on vajaa 5 % suoalasta. Metsäsaarekkeet ovat männiköitä. Yli 100-vuotiaiden männiköiden osuus koko metsäalasta on 35 %. Linnustoltaan parhainta aluetta on märkä Kansanneva, jonka keski- ja eteläosassa on laajoja rimpä. Kurkineva on

edellistä kuivempi avosuo. Muurainsuo on soidensuojelualan helppokulkuisin osa, jonka nevakeskustaa ympäröi vaihtelevan levyinen rämereunus.

Linnusto: Soidensuojelualueella pesii yli 70 lintulajia. Linjalaskentojen mukaan maalinnuston tiheys on alhainen, 67,3 paria/ km². Vesilintuja on havaittu pesimäaikana 6 lajia ja kahlaajia 14 lajia. Vesilinnuista arvokkaimmat lajit ovat joutsen ja metsähänhi sekä kahlaajista jänkäkurppa ja mustaviklo. Myös vesipääskystä on tehty pesintään viittaavia havaintoja. Metsäsaarekkeissa pesiviä petolintuja ovat tuuli-, ampu- ja nuolihaukka. Muita metsissä pesiviä erikoisuuksia ovat metso ja pohjantikka. Alueen soilla on levähtänyt kymmeniä kevätmuutolla olevia metsähanhia.

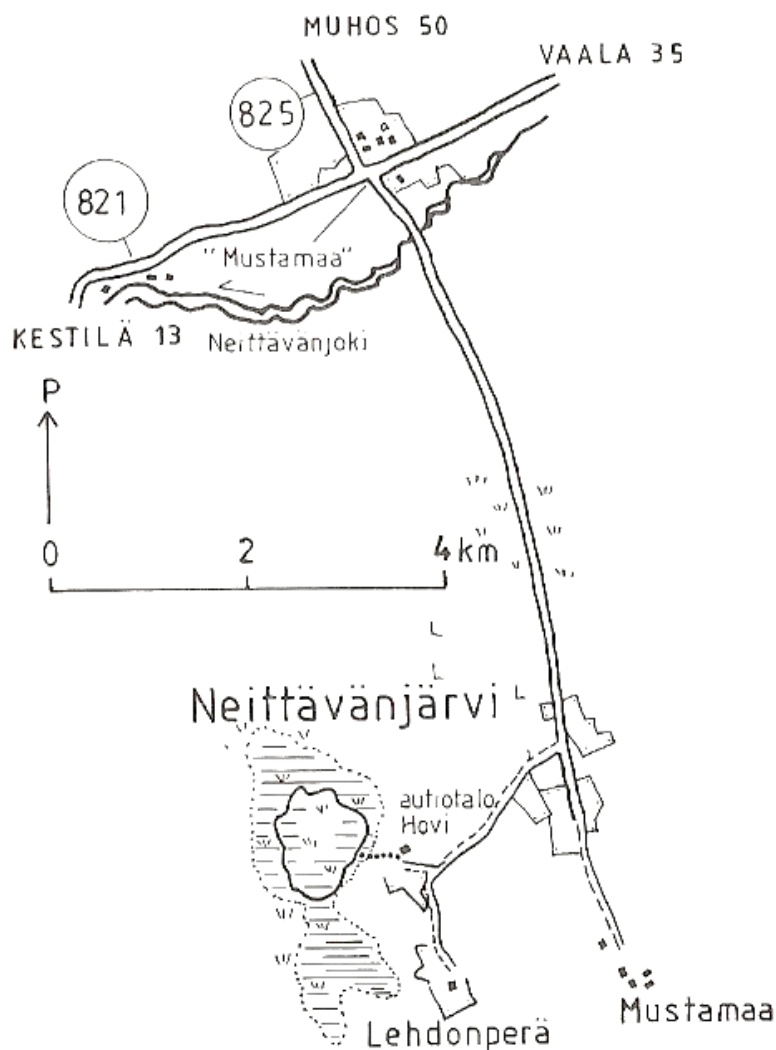
Runsaslukuisimmat pesimälajit: avo soilla Iiro, pikkukuovi, valkoviklo, kapustarinta, isokuovi, taivaanvuohi, suokukko, niittykirvinen ja keltävästäräkki sekä reunametsissä teeri, pajulintu, peippo, metsäkirvinen, harmaasieppo ja vihervarpunen.

Harvalukuiset pesimälajit: joutsen, metsähänhi, sinisorsa, tavi, jouhisorsa, sinisuo-, nuoli-, ampu- ja tuulihaukka, riekko, metso, kurki, jänkä- ja lehtokurppa, musta- ja metsäviklo, suopöllö, pohjantikka, kiuru, isolepinkäinen ja korppi. (AR)

Yhteystiedot: Metsähallitus, Pohjanmaan puistoalue.

Neittävänjärvi

Ajo-ohje: Löydät Neittävänjärvelle ajamalla Kestilästä tietä numero 821 noin 13 km Vaalaan päin, jolloin tulet vasemmalle kääntyvän Muhoksen tien risteykseen. Muhokselta tietä numero 825 samaan risteykseen on matkaa 50 km. Aja risteyksestä vielä 100 metriä Vaalan suuntaan ja käänny oikealle lähtevälle Mustamaan tielle. Jatka tätä tietä noin 6 km ja käänny sen jälkeen oikealle Lehdonperän tielle. Aja Lehdonperän tietä noin 2 km, jolloin saavut peltoaukean reunaan. Aukealta kääntyy oikealle autiotaloon vievä tie. Jätä auto tähän ja jatka matkaa jalan. Kulje talon pihaan saakka ja lähde seuraamaan talon länsipuolelta järvelle vievää polkua. Kuljettuasi polkua noin 600 m oletkin jo järvellä. Kumisaappaat ovat tarpeen.

Alueen kuvaus: Neittävänjärvi on matala, reheväkasvuinen lintujärvi. Sen pinta-ala on n. 30 ha, josta avovettä on vain n. 12 ha. Ruovikko on vallannut rantavesiä. Rannat ovat matalakasvuista, hyllyvää raate- ja saraniittyä. Järven pohjois- ja länsireunoilla kasvaa pensaikkooa, itäpuolella kohoaa korkeampi mäntykangas ja eteläpuolella avautuu suo. Parasta retkeilyaikaa on touko- ja kesäkuu.

Linnusto: Neittävänjärvellä on tavattu pesivänä 73 lintulajia. Vesilintuja on havaittu pesimäaikana

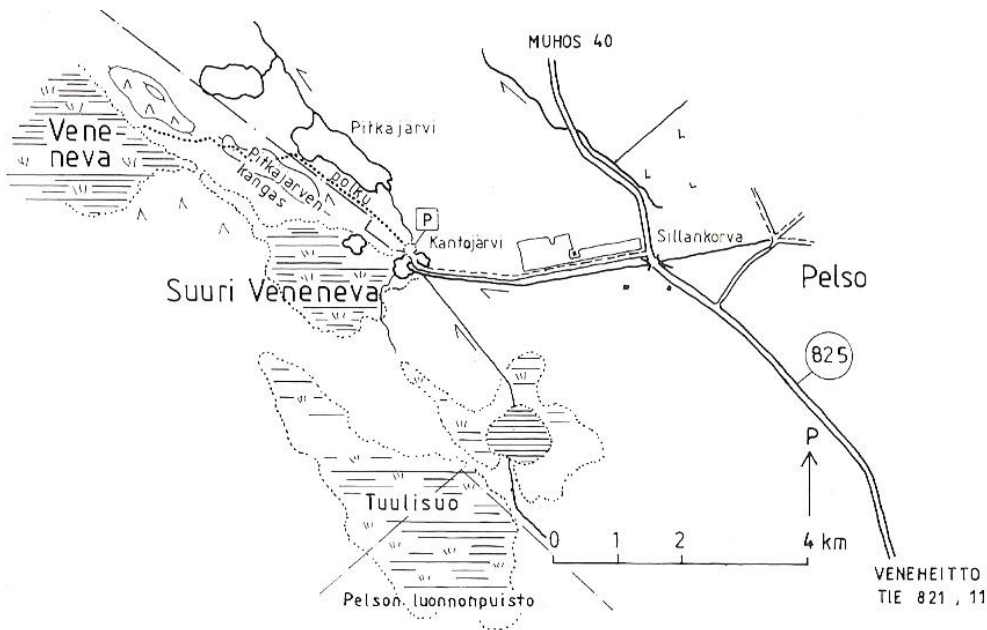
8 ja kahlaajia 10 lajia. Molempien ryhmien parimäärä on melko pieni, noin 25 paria. Arvokkaimmat pesivät vesilintulajit ovat silkkiuikku, joutsen ja mustalintu. Kesäöinä järveltä voi kuulla jänkäkurpan erikoista soidinkopsutusta. Järven loppikoloniassa pesii 20-30 paria naurulokkeja ja yksittäisiä pikkulokki- ja kalatiirapareja. Loput pesimälajeista ovat pääosin varpuslintuja, jotka pesivät järveä ympäröivissä rantapensaikoissa ja -metsissä. Lähimetsissä pesivän nuolihaukan voi nähdä saalistamassa järvellä sudenkorentoja tai pikkulintuja. Järven muuttolinnustosta ei ole tietoja.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: tukkasotka, tavi, naurulokki, ruokokerttunen ja pajusirkku.

Harvalukuiset pesimälajit: silkkiuikku, joutsen, jouhisorsa, haapana, mustalintu, kurki, jänkäkurppa, suokukko, nuolihaukka, pikkulokki ja kalatiira.

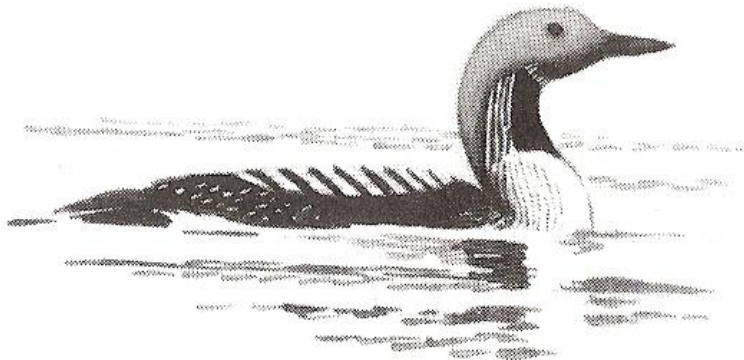
Satunnaislajit: jänkäsirriäinen. (RK)

Suuri Veneneva-Heponeva-Viirineva

Ajo-ohje: Suuren Venenevan-Heponevan-Viirinevan soidensuojelualue sijaitsee noin 15 km Kestilän kirkonkylän pohjoispuolella. Aja Kestilän kirkonkylältä noin 13 km Vaalaan päin tietä nro 821 ja käänny Muhokselle menevälle tielle nro 825. Aja tietä noin 11 km, jolloin tulet Kantokanavan sillalle. Sillan jälkeen käänny heti vasempaan ja ajettuasi tätä tietä noin 4 km saavut Kantojärven parkkipaikalle. Muhoksen suunnalta Kantokanavan sillalle on matkaa noin 40 km. Kantojärven kautta pääset soidensuojelualan linnustoltaan parhaille Suuren Venenevan ja Venenevan alueille. Soilla liikkussa kumisaappaat, kartta ja kompassi ovat välttämättömät. Liikkuessasi alueella tarvitset välttämättä peruskartat Tuulijärvi nro 3414 03 ja Heponeva nro 3412 12.

Alueen kuvaus: Suuren Venenevan-Heponevan ja Viirinevan soidensuojelualue yhdessä Pelson luonnonpuiston, Tuulisuon ja Vahtinevan kanssa muodostavat valtuisan, noin 9000 ha:n Pelson suolakeuden. Metsäautotiet eivät riko alueen erämaista tunnelmaa. Pelson suot ovat

pohjoispohjalaisia aapoja, joilla vaihtelevat märät, matalajänteiset rimpinevat ja kuivemmat kalvakkanevat. Metsäsaarekkeet kelopuineen ja suolampareet tekevät ympäristöstä vaihtelevan. Tyrnävänjoen latvoilla oleva Pitkäjärvi on alueen suurin järvi. Suuren Venenevan alueella tehtiin 1980-luvun alussa luvaton ojitus. Kaivetut laskuojat tukittiin myöhemmin, mutta ojituksen jäljet näkyvät vielä pitkään. Vaikka luonnonpuiston puolella liikkuminen on kielletty, saa suolakeuden muissa osissa kulkiessa hyvän kuvan alueen linnustosta. Edustavia rimmikoita on monin paikoin. Parasta retkeilyaikaa on touko- ja kesäkuu.

Linnusto: Soidensuojelualan linnusto on erittäin monipuolinen. Siellä on havaittu yli 100 lintulajia. Vesilintuja on nähty pesimäaikana 13 lajia ja kahlaajia 12 lajia. Alueella pesii useita metsähänhipareja. Kantojärvellä on nähty mustakurkku-uikku ja rimmikoilla pesii säännöllisesti kaakkureita. Jänkäsirriäinen on alueen yleisimpiä kahlaajia. Suurella Venenevalla pesi vielä 1980-luvun alussa 150-200 naurulokkiparia, mutta nykyään ne ovat hävinneet lähes kokonaan. Harmaalokki onkin nykyään alueen runsain lokkilaji. Avosoilla näkee usein saalistavan tuuli-, nuoli- tai ampuhaukan. Vuonna 1994 Suuren Venenevan alueella asusti punajalkahaukkapari. Luonnonpuistossa tehtyjen linjalaskentojen mukaan alueen lintutiheys on kohtalainen, 93,3 paria/km².

Runsaslukuisimmat lajit: avosoilla metsähänhi, taivaanvuohi, Iiro, suokukko, pikkukuovi, jänkäsirriäinen, harmaalokki, niittykirvinen ja keltävästäräkki sekä reuna-alueilla riekko, teeri, pajulintu, harmaasieppo, metsäkirvinen, järripeippo, peippo, pajusirkku, pensastasku, urpiainen, pohjansirkku ja punakylkirastas.

Harvalukuiset/mielenkiintoiset lajit (parimäärineen): kuikka (1), kaakkuri (1-2), mustakurkku-uikku (0-1), joutsen (5-6), haapana, jouhisorsa, heinätavi (0-1), mustalintu (0-1), pikkulokki, metso, pyy, kurki, pikkutikka (1-3), pohjantikka (3), hiiripöllö (0-2), suopöllö, varpus- ja sinisuohaukka, nuolihaukka (3), tuulihaukka (0-3), ampuhaukka (0-2), muuttohaukka (1), jänkäkurppa (5), töyhtöhyppä, mustaviklo (0-3), kiuru, kulorastas ja korppi.

Satunnaislajit: pikkujoutsen, punajalka- ja tunturihaukka, tunturi- ja lapinpöllö. (RK & AO)

Yhteystiedot: Metsähallitus, Pohjanmaan puistoalue.

Räkäsuo-Lääväsuo

Ajo-ohje: Räkäsuo sijaitsee Oulujoen ja Sanginjoen välissä Ylikiimingin, Muhoksen ja Utajärven kuntien rajamailla. Keskeinen osa Räkäsuoista kuuluu Oulun kaupungin maihin. Helpoimmin Räkäsuoille pääset Ylikiimingin Vepsänkylän kautta. Ylikiimingin-Puolangan tieltä lähtee Vepsänkylästä Vepsänjärven itäpäästä etelään hyväkuntoinen Kivijärven kylätie. Aja tietä noin 9 km. Matkalla ylität Sangin- ja Koivujoen. Noin 300 metriä Koivujoen sillan jälkeen lähtee länteen päin polku Joki-Rahkamaata pitkin. Polun lähtökohdassa on parkkipaikaksi sopiva levennys. Noin 2 km:n polku johtaa Koivujokivarteen Pitkälkosken kämpälle. Tämä Oulun kaupungin omistama kämpä on avoin kaikille. Räkäsuo alkaa välittömästi kämpän länsipuolelta. Ydinalueelle on kämpältä matkaa noin 2 kilometriä. Retkeillessäsi alueella tarvitset peruskartan nro 3424 01.

Alueen kuvaus: Räkäsuo on tyypillinen karu, pohjoinen aapasuo, jonka keskustassa on runsaasti rimpialikoita. Rimmikon yli pääsee hyvällä onnella, jos löytää kulkukelpoisen jänteen. Kulkemalla rimpialueen itäreunaa etelään 2-3 kilometriä pääsee Heinäjokivarren rehevimmille suursara- ja luhtanevoille. Heinäjoen yli pääsee muutamasta paikasta pitkospuita pitkin. Se suon osa, minne

Heinäjoki laskee Pirunkartanonmaankankaalta, on hyvin vaikeakulkuista luhtanevaa. Tästä etelään aukeaa Lääväsuu, jossa on runsaasti rimpiallikoita. Suoaukeat ovat noin 10 km leveät. Suoalue on muuten luonnontilaista, mutta kankailla ja suo saarilla on tehty hakkuita ja paikoin aurauksia. Oulun kaupungin omistama, noin 6 neliökilometrin kokoinen osa Räkäsuota on rauhoitettu soidensuojelualueeksi. Sen sijaan Lääväsuu on varattu turvetuotantoalueeksi. Arvokkaan linnustonsa vuoksi Lääväsuu pitäisi liittää Räkäsuon suojelualueeseen.

Linnusto: Räkäsuon linnustoa on seurattu tiiviisti parinkymmenen vuoden ajan. Alueella on pesinyt yli 80 lajia. Vakiolinnusto on aapasoille tyypillistä. Suolla pesii 9 vesilintulajia. Runsaimman lajin,

metsähänhen, kanta on vahvistunut viime vuosina. Suon arvokkaimman vesilinnun, kaakkurin, pesimäkanta on 3-4 paria. Kahlaajia on pesinyt 14 lajia. Aiemmin yleinen kahlaaja, töyhtöhyppä, on miltei kadonnut pesimälajistosta. Lokkilinnuista vain harmaalokki pesii satunnaisesti. Nauru- ja kalalokkeja sekä kalatiroja kuitenkin ruokailee Räkäsuolla säännöllisesti. Lapin- ja pyrstötiaisia on nähty usein kesällä, mutta niiden pesimistä ei ole varmistettu. Muuttoaikoina Räkäsuolla on havaittu useita pohjoisia läpimuuttajia, joten alueella nähtyjen lajien kokonaismäärä on noin 140 lajia.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: avosoilla metsähänhi, suokukko, taivaanvuohi, liro, jänkäkurppa, niittykirvinen ja keltävästäräkki sekä reuna-alueilla metsäkirvinen, pajulintu, peippo, pensastasku, hömötiainen, järripeippo ja urpiainen.

Harvalukuiset/mielenkiintoiset pesimälajit: kaakkuri, joutsen, haapana, jouhisorsa, sinisuo-, kana-, tuuli-, nuoli- ja muuttohaukka, metso, riekko, kurki, jänkäsirriäinen, lehtokurppa, musta-, valko- ja metsäviklo, huuhkaja, suo- ja helmipöllö, pohjantikka, palokärki, kiuru, kulorastas, tiltalti, töyhtötiainen, kuukkeli ja isokäpylintu.

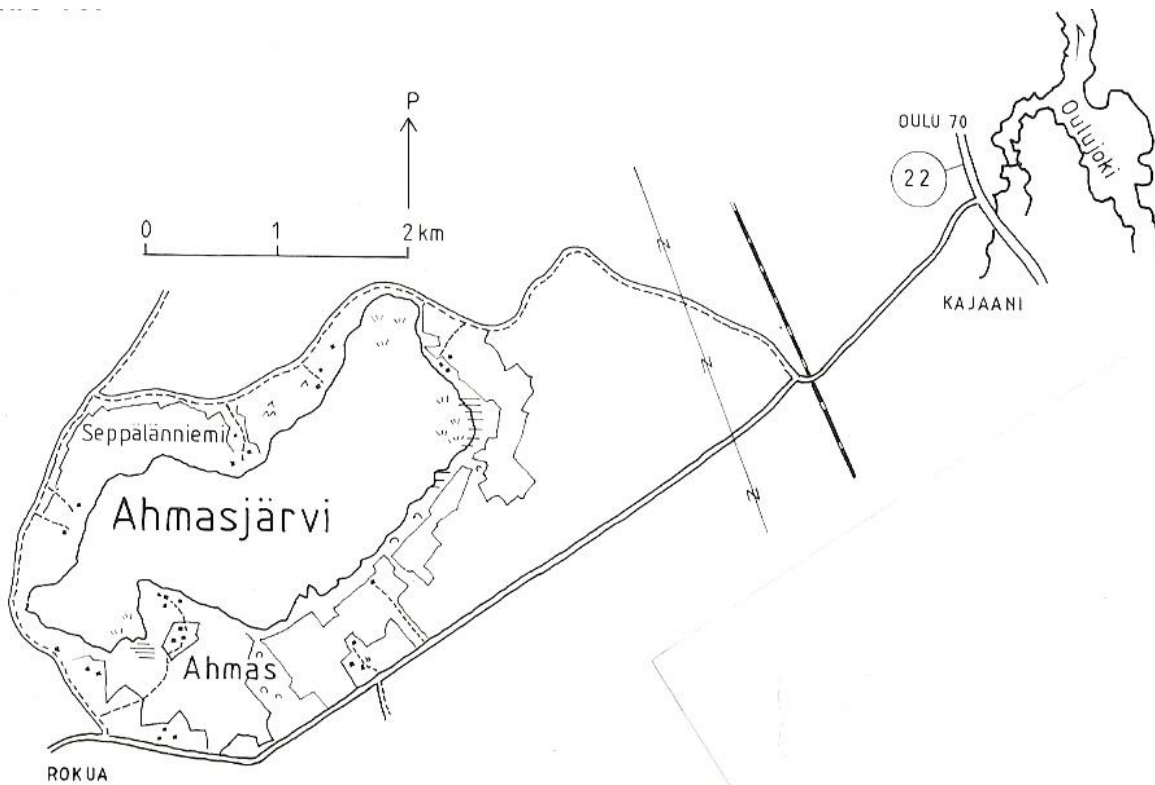
Satunnaiset pesimälajit: varpus- ja ampuhaukka, hiiri- ja varpuspöllö, pikkutikka, tilhi ja isolepinkäinen.

Satunnaislajit: Kesäaikana alueella on havaittu mm. lapasorsa, mehiläishaukka, maakotka, kalasääski, uuttukyyhky, lapin- ja viirupöllö, mustapääkerttu, kultarinta, kirjosiipikäpylintu ja muutolla mm. valkuposkihanhi, tundrakurmitsa, pikkusirri, punakuiri, tunturikiuru, lapinkirvinen, koskikara ja lapinuunilintu. (PL)

Kirjallisuus

Lähdesmäki, P. 1988: Lintukantojen muutoksista suobiotoopeilla Ylikiimingin Räkäsuolla 10 vuotta kestäneiden ympärivuotisten laskentojen perusteella. - Aureola 13: 79-85.

Ahmasjärvi

Ajo-ohje: Ahmasjärvi sijaitsee Utajärven kirkonkyläitä linnuntietä 15 km etelään. Aja Oulu-Kajaani tietä numero 22 Oulusta noin 70 km ja käänny Ahmakseen ja Rokualle menevälle tielle. Aja tietä 2 km ja käänny oikealle Ahmasjärveä kiertävälle kylätielle. Aja tietä noin 3 km kunnes järvi näkyy vasemmalla.

Alueen kuvaus: Ahmasjärvi on valtakunnallisesti arvokas lintuvesi. Vesipinta-ala on 394 ha. Järvellä kasvaa laajoja järvikortteikkoja ja melko runsaasti kelluslehtisiä kasveja. Järviruokokasvustoja on paikoitellen. Ahmasjärven rannat ovat enimmäkseen peltojen ympäröimiä, vain muutamien paikoin metsä ulottuu lähelle rantaa. Järven ympärillä on melko runsaasti asutusta.

Pesimälinnusto: Ahmasjärvellä pesii säännöllisesti 27 lintuvesilajia. Vesilintuja pesii 10 lajia. Niiden kokonaisparimäärä kohoaa yli sadan parin, koska pelkästään silkkiuikkuja pesii noin 40 paria. Tukkasotka- ja tavikannat ovat myös vahvat, yli 20 paria. Silkkiuikun ohella järven arvokkaimmat vesilintulajit ovat lapasorsa, heinätavi, punasotka ja uivelo. Nokikana kuuluu myös järven tärkeisiin lintuvesilajeihin. Ahmasjärven rannoilla pesii lisäksi 6 kahlaaja-, 4 lokkilintu- ja 7 varpuslintulajia. Järvellä on pesinyt sisämaassa harvinainen punajalkaviklo.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: naurulokki, silkkiuikku, tukkasotka, telkkä, tavi, jouhisorsa, haapana ja ruokokerttunen.

Harvalukuiset pesimälajit: lapasorsa, heinätavi, nokikana, punasotka, uivelo ja punajalkaviklo.

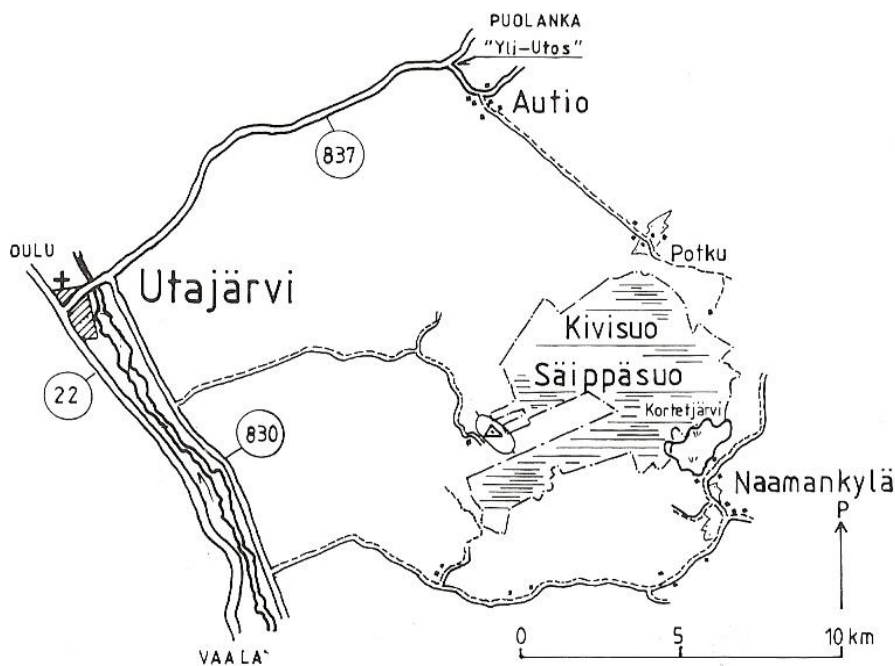
Muuttolinnusto: Muuttoaikoina Ahmasjärvelle kerääntyy vain pieniä määriä vesilintuja. Niitä on

nähty enimmillään toukokuun puolivälissä runsaat 200 yksilöä. Keväällä ohimuuttavat metsähanhiparvet pysähtyvät toisinaan Ahmasjärven jäälle ja ympäröiville peltoaukeille. Syksyllä pienet joutsenparvet pysähtyvät ruokailemaan Ahmasjärven kortteikoihin. Kesällä järvellä säännöllisesti ruokailevia lajeja ovat mm. kaakkuri, kuikka ja kalasääski.

Satunnaislajit: mustakurkku-uikku, ruskosuohaukka, räyskä ja kultasirkku. (JP)

Säippäsuo-Kivisuo

Ajo-ohje: Säippäsuo-Kivisuon soidensuojelualue sijaitsee Utajärven kirkonkylästä vajaa 20 km itään. Aja Utajärven kirkolta Puolangalle menevää tietä nro 837 noin 2 km ja käänny oikealle Oulujoen pohjoispuoliselle tielle nro 830. Käänny noin 4 km:n ajon jälkeen vasemmalle menevälle metsäautotielle. Tätä kautta pääset alueen länsiosiin. Runsaan 10 km:n kohdalla kääntyy tieltä nro 830 vasemmalle Naamaan menevä tie. Tätä tietä pääset alueen eteläosiin.

Suojelualueen pohjoisosiin pääset kääntymällä Utajärven kirkolta Puolangalle menevältä tieltä nro 837 noin 15 km:n kohdalla oikealle Yliutokseen menevälle tielle. Runsaan kilometrin ajon jälkeen käänny Aution kylässä oikealle Potkun kylään vievälle tielle. Potkun kylän kohdalta on noin kilometrin kävelymatka Kivisuolle. Liikkuessasi alueella tarvitset peruskartat nro 3423 09 ja nro 3423 12.

Alueen kuvaus: Säippäsuo-Kivisuon soidensuojelualueen pinta-ala on 3600 ha. Yli 80 % alueesta on soita, joista suurimmat ovat Säippä-, Kala-, Kivi- ja Joutsensuo. Kaikilla näillä avosoilla on hyvin vaikeakulkuisia rimmikoita. Soidensuojelualueen kaakkoiskulmassa sijaitsevan Kortetjärven vesilinnusto on monipuolinen. Alueen metsät ovat kuusi- tai mäntyvaltaisia saarekkeitä sekä pitkiä kapeita mäntykankaita. Keskiosien saarekkeissa on melko paljon kolopuita.

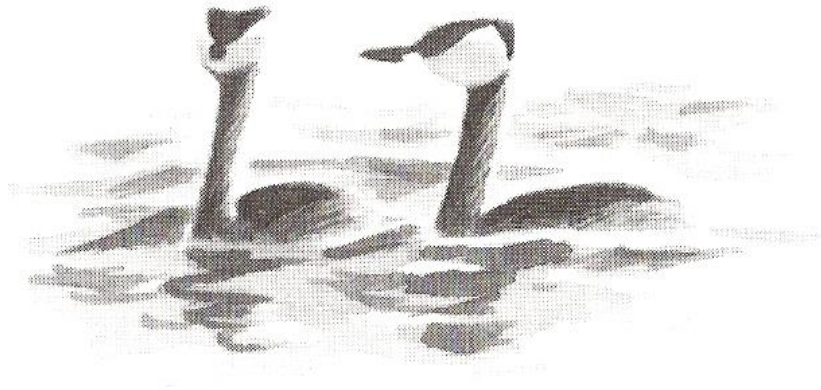
Pesimälinnusto: Säippäsuo-Kivisuon soidensuojelualueella on havaittu yli 70 lintulajia. Linjalaskentojen mukaan linnuston tiheys on varsin alhainen, 65,9 paria/km². Alueen kahlaajalajisto on monipuolinen. Siellä on havaittu pesivänä 11 kahlaajalajia. Niistä mielenkiintoisimmat ovat jänkäkurppa, jänkäsiirriäinen ja mustaviklo. Vesilintuja on havaittu pesimäaikana 9 lajia. Soidensuojelualueen metsähanhikanta on 4-6 pesivää paria ja noin 15 pesimätöntä lintua. Muita vesilintuja pesii eniten Kortetjärveltä. Niistä mielenkiintoisin laji on härkälintu. Muita järvellä pesiviä vesilintulajeja ovat haapana, tavi, jouhisorsa, tukkasotka ja telkkä. Joutsen pesii Säippäsuoalla. Kaakkuri on pesinyt siellä kerran 1980-luvun alkupuolella. Kurkia alueella pesii 5-10 paria. Metsäsaarekkeissa pesii monia petolintulajeja. Kesäaikana Kortetjärvellä ruokailee nauru-,

kala- ja harmaalokkeja. Ne pesivät kuitenkin vain satunnaisesti. Kerran alueella on pesinyt selkälökki.

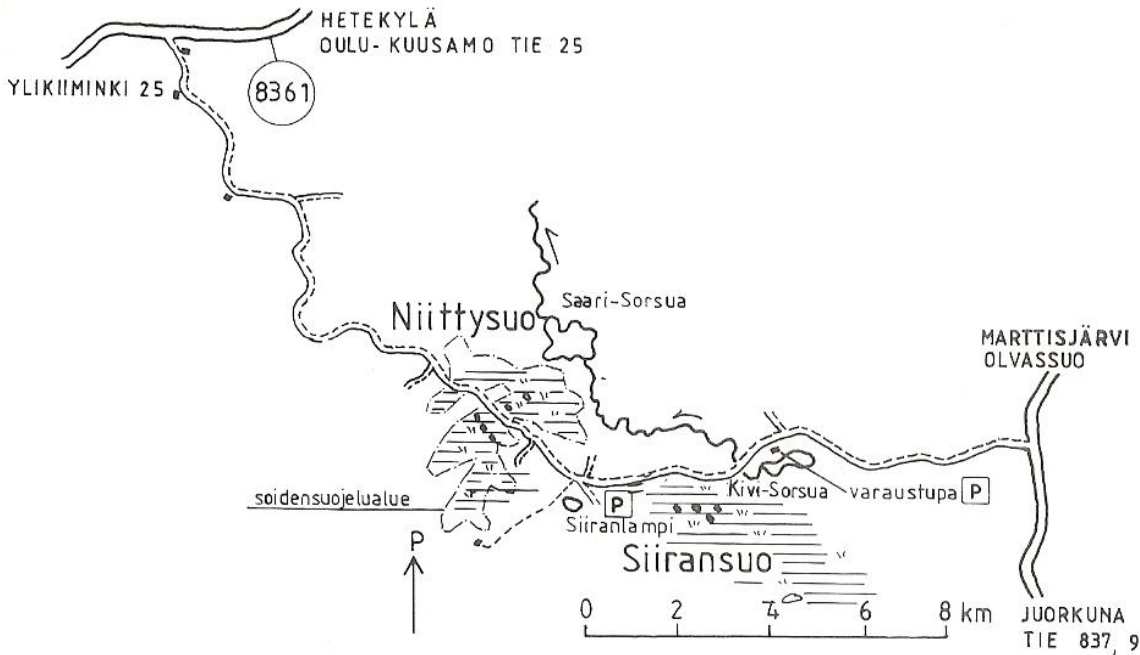
Runsaslukuisimmat pesimälajit: niittykirvinen, pajulintu, keltavästäräkki, peippo, järripeippo, pajusirkku, harmaasieppo, vihervarpunen, kapustarinta, Iiro, iso- ja pikkukuovi ja teeri.

Harvalukuiset mielenkiintoiset pesimälajit: härkälintu, kaakkuri, joutsen, metsähanhi, haapana, jouhisorsa, riekko, pyy, metso, kurki, taivaanvuohi, jänkäkurppa, jänkäsirriäinen, suokukko, valko- ja mustaviklo, rantasipi, kalasääski, kana-, nuoli-, ampu- ja tuulihaukka, palokärki, kulorastas, töyhtötiainen, pikku- ja isolepinkäinen ja korppi. (AO)

Yhteystiedot: Metsähallitus, Pohjanmaan puistoalue, Oulu.

Niittysuo-Siiransuo

Ajo-ohje: Niittysuon-Siiransuon alue sijaitsee Utajärven pohjoisosassa Juorkunan kylässä. Aja Ylikiimingin kirkonkylästä noin 25 km Hetekylän kautta Pudasjärvelle vievää tietä ja käänny kunnanrajan kohdalta etelään vievälle metsäautotielle. Suoalue on tämän metsäautotien varrella. Käydessäsi suoalueen eri kohteissa voit mukavasti siirtyä autolla eteenpäin seuraavan kohteen lähelle. Niittysuon rimmikot ovat noin 11 km:n kohdalla tien molemmiin puoliin. Siiranlampi on noin 13 km:n kohdalla tien oikealla puolella, 300 m:n päässä tiestä. Lammelle johtaa polku. Siiransuon läntiset rimmikot ovat noin 16 km:n kohdalla kilometrin päässä tieltä. Auton voit jättää metsäautotien reunaan, Siiranlammen kohdalla olevalle pysäköintipaikalle tai Kivi-Sorsuan järven luo. Järven rannalla on metsähallituksen varaukämppä. Retkeillessäsi alueella tarvitset peruskartat nro 3424 09 ja nro 3424 12.

Alueen kuvaus: Niittysuo on pieni, rimmikkoinen, metsäautotien halkaisema soidensuojelualue. Sen pinta-ala on 424 ha. Molemmiin puoliin tietä sijaitsee suuria rimmikoita. Siiransuo on yli 1000 hehtaarin kokoinen rimpisuo. Metsäiset saarekkeet jakavat suon pienempiin osiin. Siiransuolla on kaksi rimmikkoaluetta. Niissä on vesipinta-alaa melko paljon, mutta se on rikkonaista. Rimmikot ovat karuja mutakoita, joissa kasvaa niukasti vesikasveja. Suon itäosassa ei ole rimpää, mutta suo on sielläkin hyvin märkää. Lounaisosassa on laaja kortevaltainen rimpineva. Siiransuolla on useita lampia, joista suurin ja linnustoltaan monipuolisin on Siiranlampi. Siiransuo on varattu turvetuotantoalueeksi. Koko alueen linnustollisesti arvokkaimmat osat ovat Siiransuolla, joten se tulisi liittää Niittysuon soidensuojelualueeseen. Parasta retkeilyaikaa on toukokuun puolivälistä heinäkuun puoliväliin.

Linnusto: Soiden pesivä kahlaaja- ja vesilintulajisto ovat monipuolisia. Alueella pesii vakinaisesti 9 vesilintu- ja 12 kahlaajalajia. Metsähänhen pesimäkanta on vahva, 5-10 paria. Mielenkiintoisimmat vesilintulajit ovat kaakkuri, kuikka ja joutsen sekä kahlaajat jänkäkurppa, jänkäsirriäinen ja mustaviklo. Lokkilintuja pesii kymmenkunta paria. Säännöllisesti pesiviä petolintuja ovat nuoli- ja ampuhaukka sekä hyvinä myyrävuosina sinisuohaukka. Rämereunoilla pesiviä lajeja ovat riekko ja isolepinkäinen. Muuttoajan linnustoa ei tunneta.

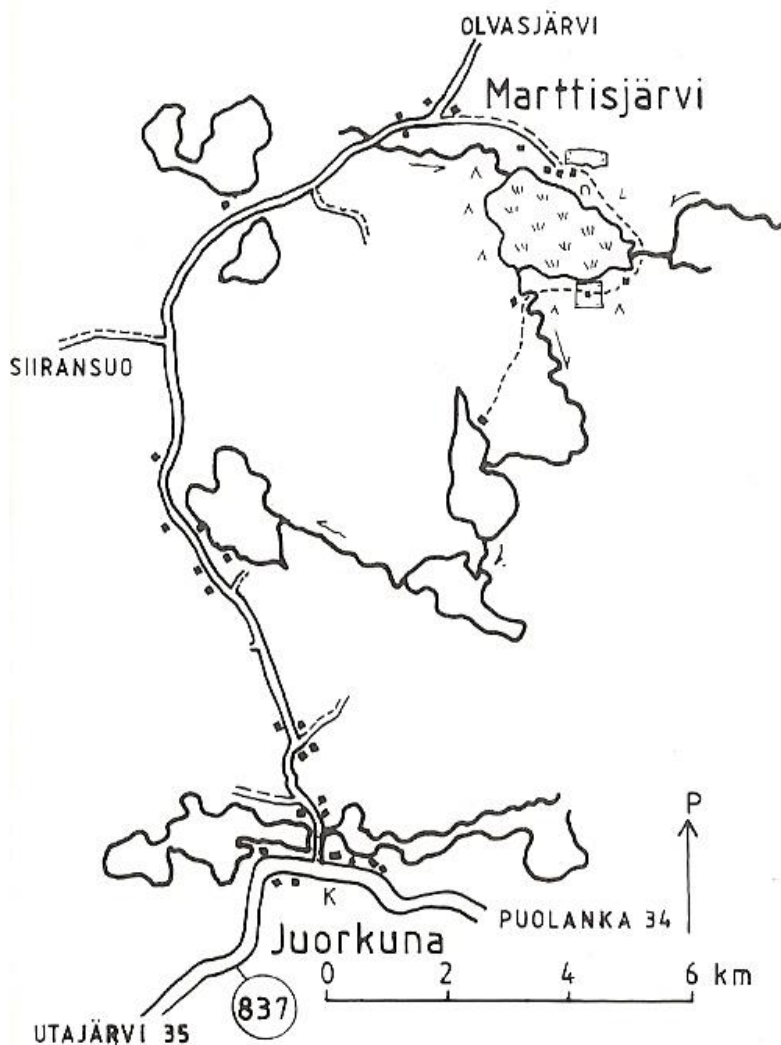
Runsaslukuisimmat pesimälajit: avosoilla metsähanhi, sinisorsa, tavi, tukkasotka, telkkä, riekko, teeri, kapustarinta, taivaanvuohi, suokukko, valkoviklo, Iiro, niittykirvinen ja keltavästäräkki ja reunametsissä pajulintu, järripeippo, harmaasieppo, metsäkirvinen, peippo ja vihervarpunen.

Harvalukuiset pesimälajit: kuikka, kaakkuri, joutsen, jouhisorsa, nuoli- ja sinisuohaukka, kurki, jänkäkurppa, jänkäsirriäinen, musta- ja metsäviklo, rantasipi, harmaa- ja naurulokit, kalatiira ja isolepinkäinen. Satunnaislajit: mustakurkku-uikku, punasotka ja alli. (TK)

Yhteystiedot: Metsähallitus, Pohjanmaan puistoalue, Oulu.

Marttisjärvi

Ajo-ohje: Marttisjärvi sijaitsee Utajärvellä Juorkunan kylän pohjoisosassa. Sinne pääset valtatieltä numero 22, kun käännyt Utajärven kirkonkylässä Puolangalle vievälle tielle numero 837. Aja sitä noin 35 km ja käänny sitten vasemmalle Olvasjärvelle vievälle tielle. Aja sitä runsaat 18 km, niin tulet Marttisjärven kylään. Auton voit pysäköidä venerannan parkkipaikalle.

Alueen kuvaus: Marttisjärvi on 300 ha:n laajuinen, lähes umpeenkasvanut, matala järvi, jonka runsain vesikasvi on järvikaisla. Marttisjärven rantoja kiertää vaihtelevan levyinen saraniitty. Järven pohjoisrannalla kasvaa sekametsää ja rehevää pensaikkoa. Rannalta tarkkailtaessa ei tarvitse kumisaappaita, mutta kaukoputki on tarpeen. Paras retkeilyaika on touko- ja kesäkuussa. Keskipästä alkaen rehevä vesikasvillisuus haittaa vesilintujen tarkkailua.

Pesimäaikainen linnusto: Järvellä pesii yli 30 kosteikkolajia, joista parhaiten edustettuina ovat vesilinnut. Vesilintuja pesii säännöllisesti 10 lajia ja niistä arvokkaimpia ovat silkkiuikku, joutsen, heinätavi ja lapasorsa. Punasotka on pesinyt ainakin kerran Marttisjärvellä ja mahdollisesti siellä ovat pesineet myös mustakurkku-uikku ja härkälintu. Järvellä on kuultu jänkäkurpan soidinääntä ja rantametsässä pesii metsäviklo. Nuolihaukan voi nähdä järvellä sudenkorentojahdissa ja kerranjärven lähistöllä on pesinyt hiiripöllö. Erikoisimpia rantametsistä kuultuja laulajia ovat olleet

kuhankeittäjä, kultarinta ja satakieli. Kesällä järvellä ruokailevia lajeja ovat mm. metsähanhi, kalasääski, kurki ja selkälokki.

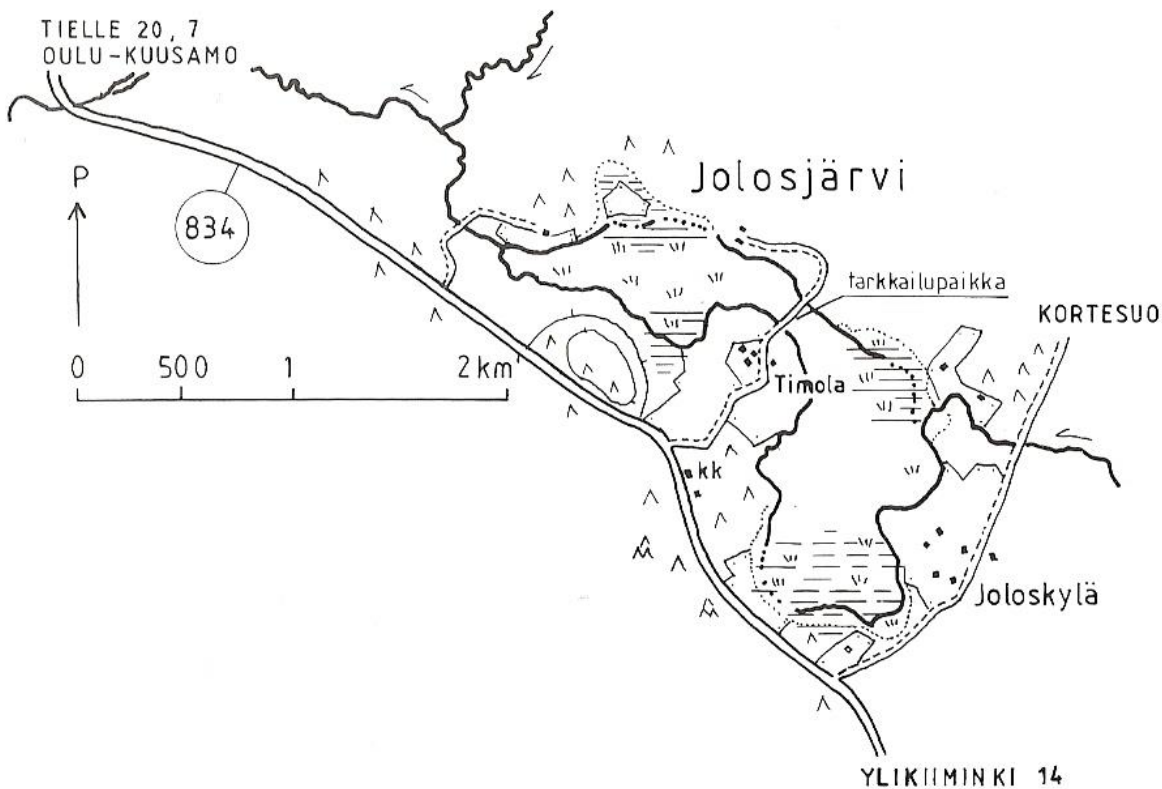
Runsaslukuisimmat pesimälajit: sinisorsa, haapana, tavi, tukkasotka, telkkä, Iiro, naurulokki, niittykirvinen, keltävästäräkki ja pajusirkku.

Vähälukuiset satunnaiset pesimälajit: silkkiiukku, joutsen, heinätavi, lapasorsa, punasotka, nuolihaukka, jänkäkurppa, metsäviklo, kalatiira ja hiiripöllö.

Muuttolinnusto: Marttisjärvi on vesilintujen suosima muutonaikainen levähdyspaikka. Kaikkiaan järvellä on havaittu 24 vesilintulajia. Keväällä Marttisjärvi herää eloon maalis-huhtikuun vaihteessa, jolloin ensimmäiset joutsenet ilmestyvät Marttisjokisuun sulaan. Kalaisa, runsasravinteinen järvi houkuttelee kuikkia, uiveloita, iso- ja tukkakoskeloita, mustalintuja, pilkkasiipiä ja toisinaan merimetsoja pysähtymään. Koskikara on nähty järvestä lähtevässä ojan suussa. Syksyisistä vaelluslintulajeista Marttisjärvellä on havaittu lapin- ja varpuspöllö, pähkinähakki, pähkinänakkeli, lapin- ja pyrstötiainen ja tundraurpiainen. Monipuolisen muuttolintulajiston vuoksi Marttisjärvellä tavattujen lintulajien kokonaismäärä nousee noin 140:een lajiin.

Satunnaislajit: sepelhanhi, nokikana, pikkulokki, musta- ja lapintiira, meriharakka, huuhkaja ja palokärki. (TK)

Jolosjärvi

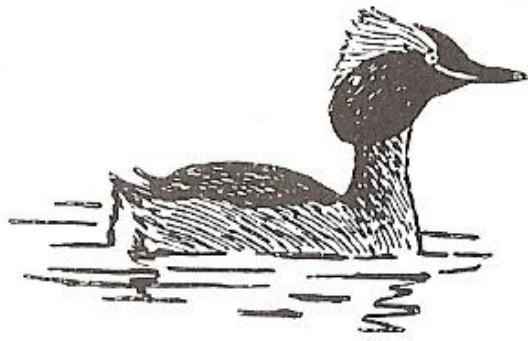

Ajo-ohje: Jolosjärvi sijaitsee Joloskylässä 13 km Ylikiimingin kirkolta pohjoiseen. Ajaessasi Oulusta valtatieä numero 20 noin 31 km käänny oikealle Ylikiiminkiin menevälle tielle numero 834. Ajettuasi tätä noin 7 km käänny vasemmalle Timolansaareen menevälle pienelle soratielle. Noin kilometrin ajon jälkeen saavut Jolosjärven pohjoisosan ylittävälle sillalle. Tältä kohdalta näet suuren osan järven pohjois- ja keskiosasta. Palattuasi takaisin Ylikiimingin tielle aja 1,5 km eteenpäin, jolloin tulet vasemmalle kääntyvään Kortesuon risteykseen. Ajettuasi tätä tietä vajaan kilometrin saavut Jolosjärven eteläpäähän. Tie kulkee Joloskylän peltoaukeilla, joten tieltä on hyvä näkyvyys järven eteläosiin. Ylikiimingin suunnalta tullessasi Kortesuon tienhaara on noin 14 kilometrin ja Timolansaaren risteys noin 15,5 kilometrin kohdalla.

Alueen kuvaus: Jolosjärvi on 77 hehtaarin kokoinen, matala kortejärvi. Rannoista yli puolet on peltoa, joilta valuvat ravinteet ovat rehevöittäneet varsinkin järven eteläpään. Järvikortteen lisäksi Jolosjärvellä kasvaa runsaasti rantapalpakkoa ja ulpukoita.

Retkeily alueella: Timolansaaren sillalta ja järven eteläosan tieltä pystyy havainnoimaan lähes koko järven. Paras retkeilyaika on toukokuun lopussa ja kesäkuussa. Myöhemmin kesällä runsas vesikasvillisuus vaikeuttaa lintujen näkemistä.

Linnusto: Vuonna 1993 tehdyn selvityksen mukaan Jolosjärven lintulajisto on monipuolistunut, mutta kokonaisparimäärä on pienentynyt 1970-lukuun verrattuna. Järvelle leimaa antava on sen

eteläpään lokkikolonia. Vuonna 1993 koloniassa pesi yksi harmaa-, 155 nauru- ja 95 pikkulokki-paria sekä neljä kala- ja yksi lapintiirapari. Samana vuonna järvellä pesi 11 vesilintulajia, joiden parimäärä, 44 paria, oli varsin alhainen. Niistä arvokkaimmat lintuvesilajit olivat mustakurkku-uikku, heinätavi ja uivelo. Joutsen pesii läheisellä pikkujärvellä, mistä emot kuljettavat poikueen myöhemmin kesällä Jolosjärveen. Kahlaajia pesi 13 lajia. Niiden parimäärä oli myös vähäinen, noin 30 paria. Erikoisimmat kahlaajalajit olivat jänkäkurppa, punajalkaviklo ja vesipääsky. Muutonaikaista linnustoa tunnetaan heikosti.

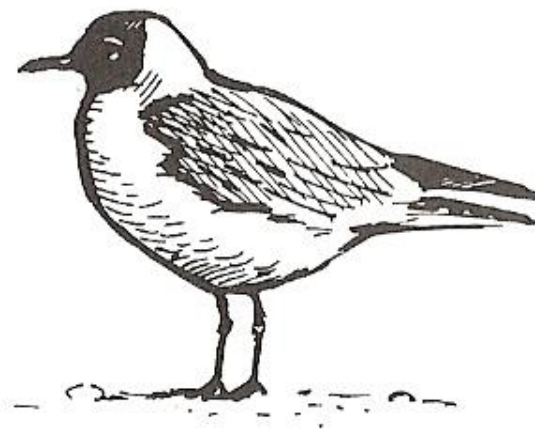
Runsaslukuisimmat pesimälajit: nauru- ja pikkulokki, tukkasotka, telkkä, sinisorsa, suokukko, taivaanvuohi, pajulintu, ruokokerttunen ja pajusirkku.

Harvalukuiset/mielenkiintoiset pesimälajit: mustakurkku-uikku, heinätavi, uivelo, jänkäkurppa, punajalkaviklo, vesipääsky, nokikana, kurki, suopöllö, sinisuohaukka ja pensassirkkalintu.

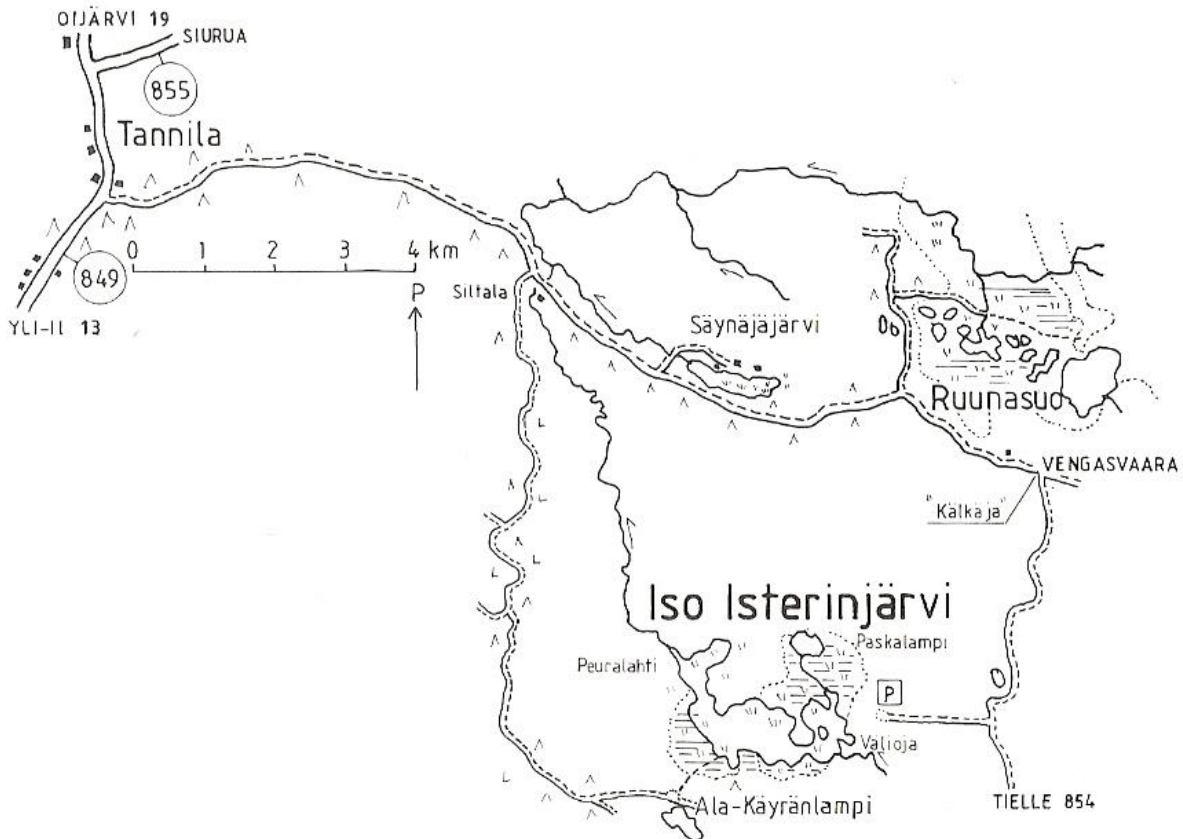
Satunnaislajit: mustalintu ja mustatiira. (AO & JP)

Kirjallisuus

Pessa, J. 1994: Ylikiimingin Jalasjärvi runsaasti lajeja, vähän pareja. - Aureola 19: 75-89.

Iso Isterinjärvi

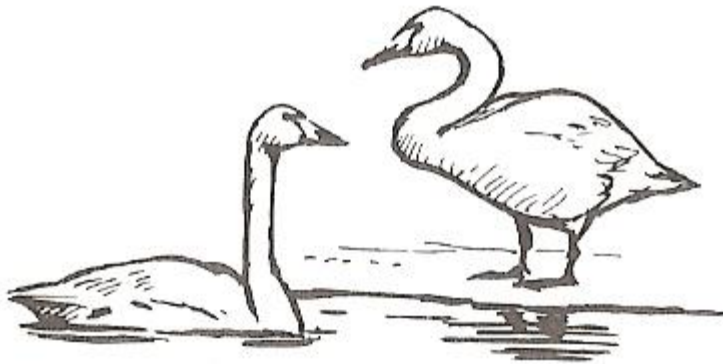

Ajo-ohje: Iso Isterinjärvi sijaitsee Yli-Iin kaakkoiskulmassa lähellä Pudasjärven rajaa. Aja Yli-Iin kirkonkylästä Oijärvelle menevää tietä numero 849 noin 13 km. Käänny oikealle Vengasvaaraan johtavalle tielle. Aja sitä hieman yli 15 km. Kännny oikealle Kalkäjäan johtavalle tielle. Aja sitä noin 5 km. Käänny oikealle ja aja tien päähän. Iso-Isterinjärvi on edessäsi noin 200 metrin päässä. Pääset järvelle myös Ala-Käyränlammen kautta karttaan merkittyä metsäautotietä pitkin. Pian lammen jälkeen on tiessä vasemmalla puolen levennys josta lähtee polku Iso Isterinjärvelle. Kumisaappaat ovat välttämättömät molemmilla reiteillä. Samalla retkellä kannattaa tutustua myös lähellä olevalle Ruunasuolle, joten nämä kohteet muodostavat hyvän retkikokonaisuuden.

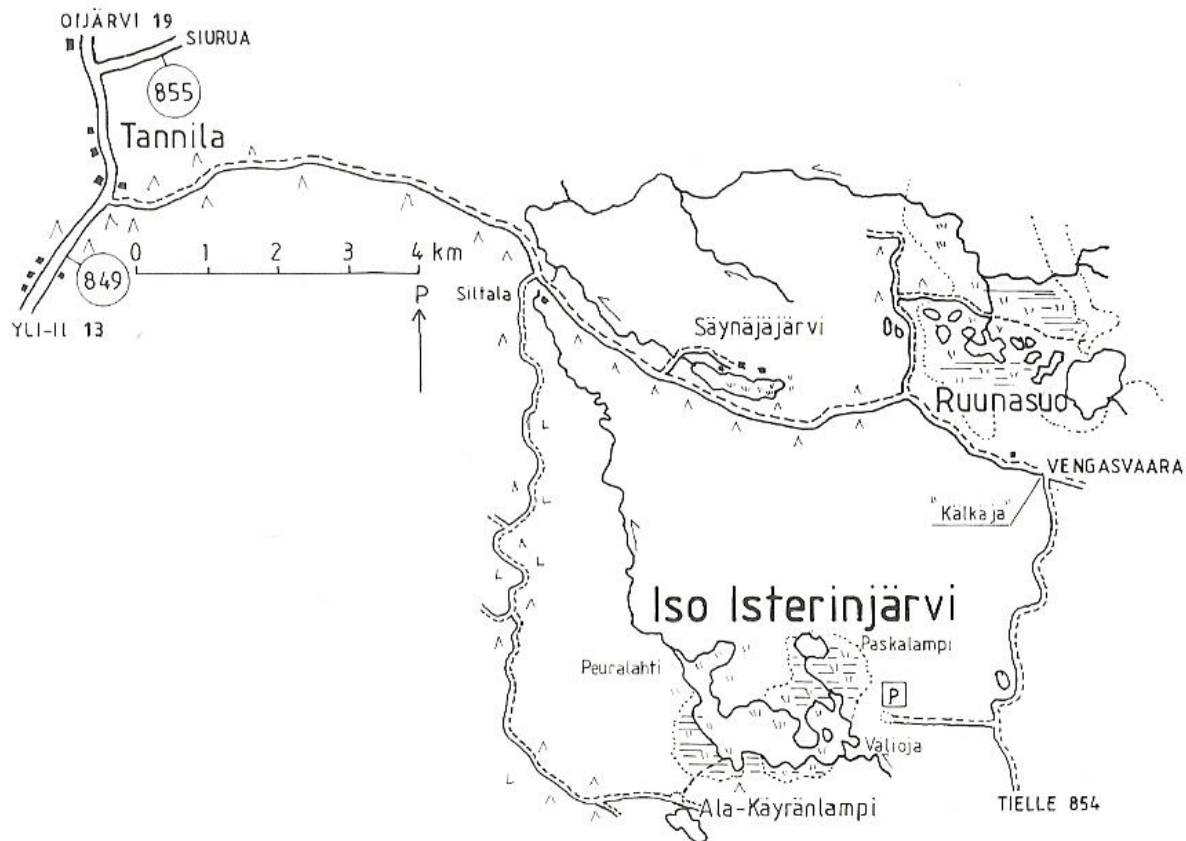
Alueen kuvaus: Iso Isterinjärvi on yli kolme kilometriä pitkä ja leveimmillään vajaan kilometrin levyinen. Se jakautuu kolmeen osaan. Itäisimmän osan, Paskaojanlahti-Rytilahti, rannat ovat erittäin märkiä ja tiheään pensoittuneita. Sen vesialue on matala ja sitä peittää runsas vesikasvillisuus. Itä- ja keskiosan väliin työntyy pohjoisesta Isosaari-niminen niemi, jonne pääsee jalkaisin vain matalan veden aikaan. Kolmannen osan, keskiosan länsipäästä pohjoiseen sijoittuvan Peuralahden rannat ovat alavia. Laajimmat saraniityt ovat järven länsi- ja etelärannalla sekä Peuralahden pohjukassa.

Retkeily kannattaa suunnata ensisijaisesti itäosan rannoille, vaikka ne ovat hyvin vaikeakulkuisia. Parasta retkeilyaikaa on touko- ja kesäkuu, elokuun puoliväli ja lokakuu. Järven länsi osaa reunustaville soille on suunniteltu turvetuotantoaluetta.

Linnusto: Iso Isterinjärven pesimälinnustoon sisältyy noin 30 kosteikkolajia. Parhaiten ovat edustettuina vesilinnut, joita pesii 10 lajia. Niistä runsaimmat ovat tavi, telkkä, sinisorsa, tukkasotka ja haapana. Järven arvokkaimpia pesiviä vesilintulajeja ovat kuikka, joutsen, metsähanhi, heinätavi, lapasorsa ja uivelo. Satunnaisesti siellä on nähty mustakurkku-uikku. Yleisimmät kahlaajat ovat liro, taivaanvuohi ja valkoviklo. Rannan kuusikkokorvesta voi löytää hätäilevän metsäviklon. Järven lintuvesilajistoon kuuluu myös kurkipari. Petolinnuista pesimäaikana on nähty tuuli-, mehiläis- ja nuolihaukka. Alkukesällä järvellä viihtyy muutamia kymmeniä nuoria, pesimättömiä joutsenia ja syysmuutolla siellä on levähtänyt yli 100 joutsenta. (TK)

Ruunasuo

Ajo-ohje: Ruunasuo sijaitsee Pudasjärven länsiosassa lähellä Yli-Iin rajaa. Aja Yli-Iin kirkonkylästä Oijärvelle vievää tietä numero 849 noin 13 km. Käänny sitten oikealle Vengasvaaraan vievälle tielle. Aja sitä noin 12 km ja käänny vasemmalle vievälle tielle. Aja sitä runsaat 2 km. Tästä kääntyy oikealle heikkokuntainen tie, joka jatkuu hyväkuntoisena polkuna Ruunasuon allikoiden pohjoispuolelta Kolijärvelle saakka. Vengasvaaran tietä pääset myös Iso Isterinjärvelle, joten nämä kohteet muodostavat hyvän retkikokonaisuuden. Retkeilyä helpottavat peruskartat nro 3531 04 ja nro 3531 07.

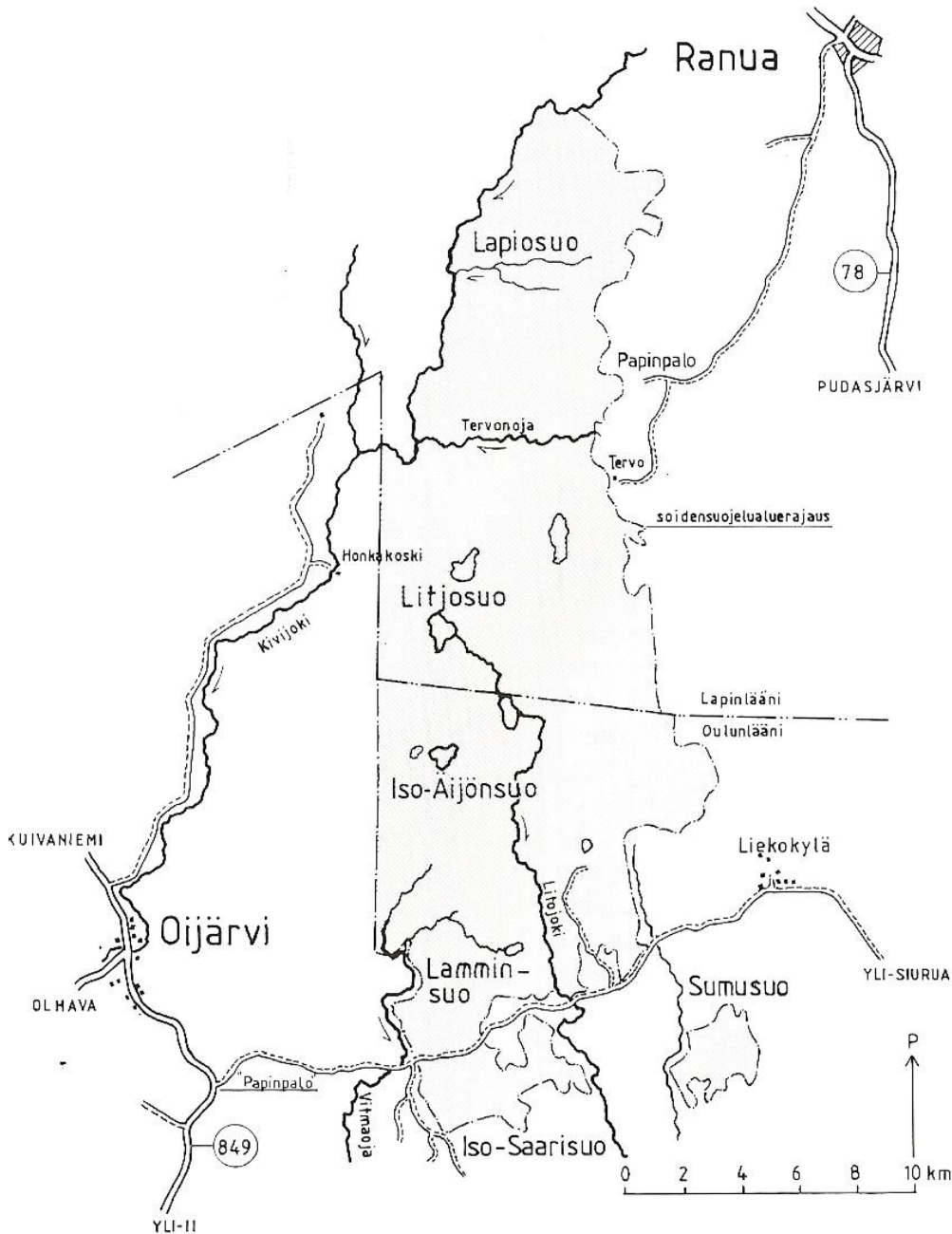
Alueen kuvaus: Ruunasuon ydinaluetta ovat suon pohjoispuolen allikot. Allikoita kiertävillä jänteillä pystyy kulkemaan melko helposti. Muualla suo on vaikeakulkuista nevojen ja rämeiden yhdistelmää. Allikoiden pohjoispuolella on osittain hakattu mäntykangas, jota pitkin kulkee polku Kolijärvelle. Polun varrelta allikoiden linnut pystyy näkemään varsin hyvin.

Linnusto: Ruunasuolla on havaittu noin 50 lintulajia. Lintujen parimääriä ei ole laskettu. Suon kahlaajalajisto on monipuolinen. Niitä pesii vakituisesti 11 lajia. Yleisimmät ovat Iiro, suokukko, taivaanvuohi, valkoviklo ja kapustarinta. Suon arvokkaimmat kahlaajalajit ovat mustaviklo ja vesipääsky. Vesilintulajeista on havaittu pesimäaikana kuikka, joutsen, metsähänhi, tavi, haapana ja telkkä. Allikoilla on pesinyt muutamia naurulokkeja, harmaa- ja kalalokkipari. Kurkia pesii myös säännöllisesti. Nuolihaukka pesii rimmikoiden pohjoispuolella kulkevan polun lähistöllä. Pesimäaikana on havaittu myös piekana. Suon yleisimmät varpuslinnut ovat niittykirvinen ja

keltavästäräkki. Muuttolinnustosta ei ole juurikaan tietoja. Lokakuussa 1994 vanha merikotka muutti suon ylitse. (AO)

Litokaira

Ajo-ohje: Litokairan erämaa-alue sijaitsee Oulun ja Lapin läänin rajalla Pudasjärven ja Ranuan kunnissa. Alueelle ei ole rakennettu tiheää metsäautotieverkostoa, joten kairan ydinalueille pääsy vaatii kilometrien kävelyurakan. Kairan eteläosiin pääsee Kuivaniemeltä. Oijärven eteläpään kohdalta lähtee itään päin metsäautotie. Viitassa lukee Papin palo. Aja sitä noin 8 km, jolloin Litokairan eteläisin avosuokokonaisuus, Iso-Saarisuo-Tynnyrisuo, avautuu tien oikealla puolella. Iso-Äijönsuolle pääset helpoiten jatkamalla metsäautotietä eteenpäin. Litojoen ylittävältä sillalta runsaan kilometrin jälkeen kääntyy pohjoiseen metsäautotien haara. Tämän tien päästä on lyhyin kävelymatka Iso-Äijönsuolle. Alueen pohjoisosiin, Lapiosuolle, pääset parhaiten Ranuan kautta Papinpalon metsäautotien päästä. Monin paikoin joet katkaisevat kävelyreitit, mutta niitä pitkin voit meloa kanootilla. Retkeillessäsi Litokairan eteläosissa, Iso Saarisuolla ja Tynnyrisuolla,

tarvitset peruskartan nro 3514 03. Retkien suuntautuessa alueen pohjoisosiin selviytyt parhaiten peruskartan pienennöksellä nro 3523 1 (1 :50 000).

Alueen kuvaus: Litokaira on maamme eteläisin todellinen erämaa. Se täyttää erämaa-alueiden "virallisen" määritelmän, jonka mukaan erämaan ydinosa lähimmälle tielle on vähintään kahdeksan kilometriä. Tätä jokien halkomaa erämaata hallitsevat erityyppiset rämeet. Linnustollisesti köyhien rämeiden vastapainona märillä rimpinevoilla ja jokivarsilla on monipuolinen linnusto. Iso-Äijön-, Lapio- ja Iso-Saarisuolla ovat suolinnustoltaan parhaat rimmikkoalueet. Litokairan metsät ovat arvokkaita. Niiden osuus on noin kolmannes alueen pinta-alasta. Litokairassa on ikivanhoja aarniokuusikoita, kirveenkoskemattomia männiköitä ja sekametsiä, joissa on paljon lahopuita. Metsien luonnontilan vuoksi kololintuja on paljon. Joka kymmenes maalintu on kolopesijä. Paikoin, erityisesti Kivijoen läheisyydessä, näkyy uittokauden "tehometsätalouden" jälkiä, yksitoikkoisia, tiheitä, nuoria männiköitä. Liikkuminen ja leiriytyminen Litokairassa on vapaata. Retkivarustuksen sekä patikka- että kanoottiretkillä on syytä olla erämaaretkelyyn sopivaa.

Linnusto: Litokairan rämeiden ja metsien linnusto on varsin yksitotista; ylivoimaisia valtalajeja ovat pajulintu, järripeippo ja metsäkirvinen. Piristyksenä jokivarsirämeillä voi kuulla laulavan pikkusirkun ja aarniometsistä voi löytää pohjantikan, palokärjen, lapintiaisen tai kuukkelin. Koko soidensuojelualueen linnustotiheys linjalaskentojen mukaan on noin 100 pari/alkm². Jokivarsilla linnusto on tihein ja monipuolisin. Märät avosuot ovat mielenkiintoisia erityisesti monipuolisen kahlaajalajiston ja soilla saalistavan petolintulajiston takia. Jänkäsirriäinen on varsin yleinen märimmillä rimmikoilla ja saalistelevan sinisuo-, ampu-, tuuli- tai nuolihaukan näkee helposti alueen avosoilla.

Runsaslukuisimmat pesimälajit (minimiparimäärineen): pajulintu (5500), järripeippo (3700), metsäkirvinen (2000), harmaasiippo (1900), niittykirvinen (1600), keltavästäräkki (1600), peippo

(1000), pohjansirkku (900), leppälintu (900), Iiro (700), vihervarpunen (600), urpiainen (500), kirjosiippo (370) ja metso (280).

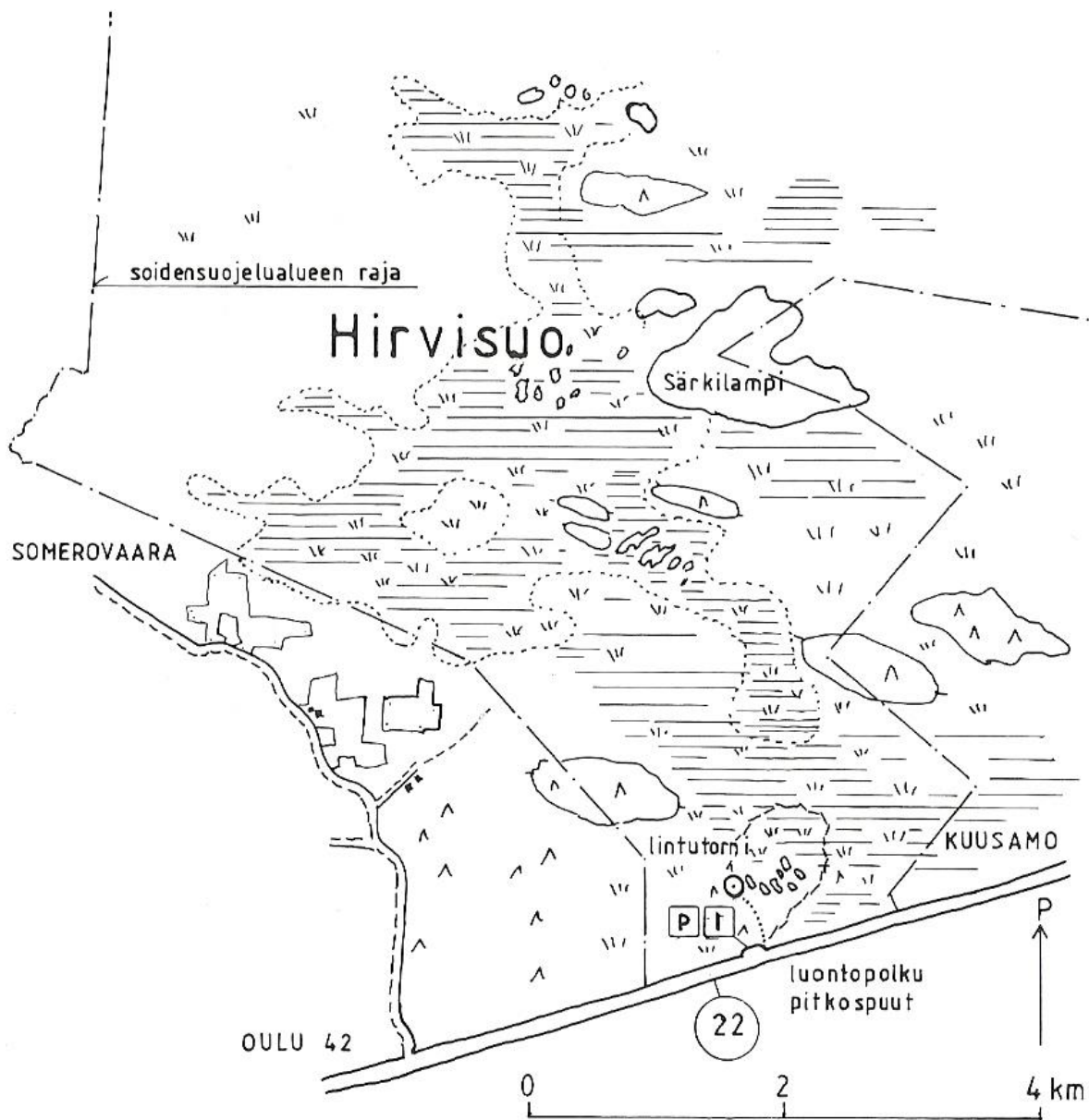
Mielenkiintoiset/harvalukuiset pesimälajit (minimiparimäärineen): kuikka, joutsen, metsähanhi, sinisorsa, uivelo, sinisuohaukka (7), kanahaukka (5), piekana (3), kalasääski (6), tuulihaukka (12), ampuhaukka (13), nuolihaukka (12), muuttohaukka (2), riekko (80), kurki, harmaalokki, jänkäsirriäinen (75), jänkäkurppa, mustaviklo (6), metsäviklo (7), hiiripöllö (6), palokärki (7), pikkutikka (8), pohjantikka (70), tilhi (8), peukaloinen (7), kulorastas (110), sirittäjä (14), lapintiainen (38), töyhtötiainen (8), korppi (25), kuukkeli (55) ja pikkusirkku (27). (AO)

Kirjallisuus

Rajasärkkä, A. 1994: Litokaira - eteläisin erämaa. - Linnut 29: 24-27.

Yhteystiedot: Metsähallitus, Pohjanmaan puistoalue.

Hirvisuo

Ajo-ohje: Soidensuojelualueeksi rauhoitettu Hirvisuo sijaitsee 'Suo-Suomen' keskellä, Ylikiimingin ja Pudasjärven rajamailla. Luontevimmin suolle pääset Oulu-Kuusamo -valtatieltä, joka halkaisee suon eteläisen kulman. Sieltä avautuu ehkä valtakunnan komein, valtatieltä näkyvä suomalaisema. Lyhyehkö kaksiosainen pitkospuureitti alkaa valtatie varren levähdyspaikalta ja kiertää Virkonien eteläpuolisella verraten edustavalla suon osalla. Havainnointia/helpottaa rimmikon laitaan rakennettu lintutorni. Suolle pääset myös ajamalla Somerovaaran paikallistietä Löytökylän kohdalle, josta alle vartin kävelyllä olet suon länsilaidalla. Tarkempaa perehtymistä varten tarvitset topografikartan nro 3513 (1:100000) tai mieluummin peruskartat nro 3513 02 ja nro 3513 03.

Alueen kuvaus: Metsäsaarekkeet ja niemekkeet jakavat Hirvisuon pienempiin alueisiin. Vaikuttavain ja erämaisien osa on suon pohjoisosassa Hirvilammen ja Nauruanlampien välisellä selällä. Maisemaa ja linnustoa elävöittävät Särkilammen ja Ahvenjärven lisäksi monet pienemmät lammet ja vesirimmikot. Hirvisuo käsittää vallitsevan aapasuo-osan lisäksi useita allikkoisia keidasosia. Aapasuo-osuuksiltaan se on verrattain karu, sijaitseehan suo vedenjakajalla. Suo on kohtalaisen helppokulkuinen, jos toki monilla keskisillä ja pohjoisilla osilla kohtaa vaikeuksia, jopa ylitsepääsemättömiä.

Linnusto: Pohjois-Pohjanmaan suoksi Hirvisuo on lintulajistonsa puolesta verraten monipuolinen, mutta linnustotiheys ei ole kovin korkea, 75 paria/km². Hirvisuolla pesii 11 vesilintulajia. Niistä runsaimman, metsähanhen, pesimäkanta on vahva, 20-30 paria. Etenkin aamu- ja iltahämärissä hanhitokkien liikehtiessä suo tarjoaakin parhaat elämykset. Kahlaajia Hirvisuolla pesii varsin runsaasti, 12 lajia kuuluu vakiolajistoon. Mielenkiintoisimmat kahlaajat, mustaviklon ja jänkäsirriäisen, löytää varsin helposti Virkonien pitkospuureitin varrelta. Kevätöisin lintutornillekin voi kuulua jänkäkurpan soidinkopsuttelua. Harmaalokkikolonioita suolla on kolme. Joskus niissä voi nähdä nauru- ja kalalokkeja sekä kala- ja lapintiiroja. Petolintulajisto on monipuolinen. Lintutornista voi nähdä suon päällä kaartelevan maakotkan tai hurjasti saaliin kimppuun syöksyvän muuttohaukan.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: avosoilla metsähanhi, riekko, liro, kapustarinta, pikku- ja isokuovi, suo kukko, valkoviklo, niittykirvinen ja keltävästäräkki sekä reunametsissä pajulintu, keltävästäräkki, järripeippo, harmaasieppo, metsäkirvinen, peippo, urpiainen, pajusirkku ja leppälintu.

Harvalukuiset/mielenkiintoiset pesimälajit: kuikka, joutsen, haapana, jouhisorsa, muutto-, ampu-, nuoli-, tuuli-, sinisuo- ja mehiläishaukka, metso, kurki, jänkäsirriäinen, mustaviklo, jänkäkurppa, vesipääsky, viiru- ja suopöllö, kulorastas ja isolepinkäinen.

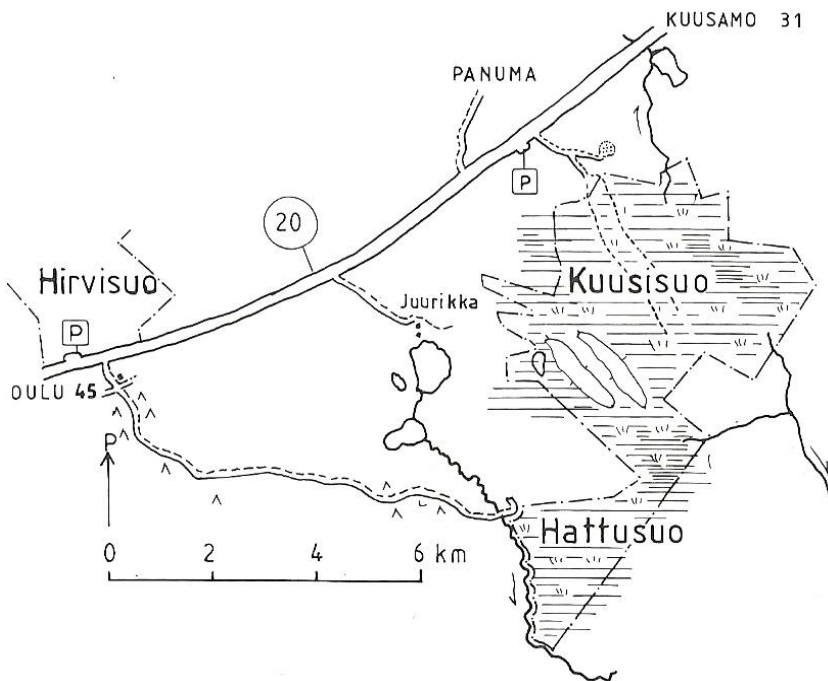
Satunnaiset pesimälajit: Pesimäaikana Hirvisuolla on lisäksi havaittu mm. merihanhi, mustalintu, merilokki ja punajalkahaukka.

Satunnaislajit: jalohaikara, tundrahanhi ja keräkurmitsa. (AH)

Yhteystiedot: Metsähallitus, Pohjanmaan puistoalue.

Kuusisuo - Hattusuo

Ajo-ohje: Kuusisuon-Hattusuon soidensuojelualue sijaitsee Ylikiimingin ja Pudasjärven rajalla, Oulusta Kuusamoon menevän valtatie eteläpuolella. Hattusuoille pääset helpoimmin kääntymällä valtatieltä numero 20 Hirvisuon soidensuojelualan pysähdyspaikan jälkeen oikealle. Palokankaan metsäautotielle. Tien päästä Hattusuon eteläosan rimmikoille on vajaan parin kilometrin kävelymatka. Kuusisuolle pääset jatkamalla valtatieta numero 20 eteenpäin runsas 5 km. Vajaa kilometri Panumajärven tienhaaran jälkeen kääntyy oikealle pieni metsätie. Juuri ennen metsätietä valtatiellä on levähdyspaikka. Metsätie kulkee Ollinkangasta myöten Kuusisuon länsipuolelle. Auto on syytä jättää metsätien varrelle ennen soidensuojelualan rajakylttejä. Tie jatkuu hyväkuntoisena polkuna useita kilometrejä seuraten kuivaa kangaskaarta. Retkeillessäsi siellä tarvitset peruskartan nro 3413 05.

Alueen kuvaus: Kuusisuon-Hattusuon soidensuojelualan pinta-ala on reilut 2500 ha. Alueen avosuot ovat tyypillisiä Pohjoispohjalaisia aapoja. Linnustollisesti parasta osaa ovat soidensuojelualan keskiosan laajat rimmikot. Kuusisuon itäosassa on suuri rimmikkoalue. Hattusuon rimmikot sijaitsevat soidensuojelualan eteläosassa. Hattusuon lähistöllä on lähes 100 ha:n suuruinen vanha ojitusalue. Suojelualan länsiosassa on Kaunislampi.

Retkeily alueella: Ollinkankaan tien päästä lähtevät, kangaskaarta pitkin kulkevat polut ovat helppokulkuisia. Poluilta on helppo poiketa Kuusisuon eri osiin ja soidensuojelualan keskiosan rimmikoille. Liikkuessasi soidensuojelualueella on kompassi tarpeen. Suot ovat monin paikoin vaikeakulkuisia, joten retkivarustuksen pitää olla sen mukainen.

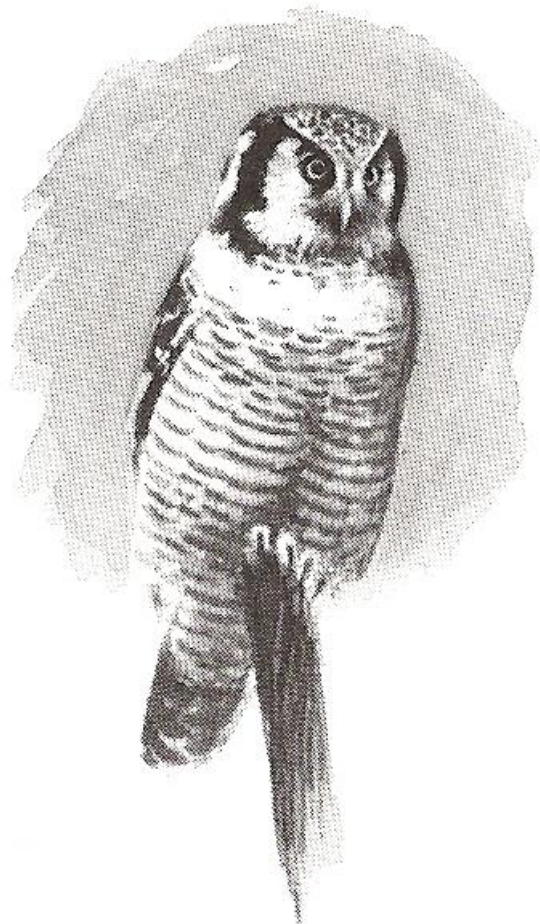
Linnusto: Soidensuojelualueella on havaittu noin 70 lintulajia. Linjalaskennoissa alueen linnustotiheys on ollut 107,9 paria/km². Soiden metsänhikanta on varsin vahva, mutta muita vesilintuja on vähän. Lajistoon kuuluvat joutsen, tavi, sinisorsa, tukkasotka, mustalintu ja telkkä. Lökkilinnuista pesii säännöllisesti vain harmaalokki. Kahlaajia pesii vakinaisesti 11 lajia. Niistä

runsaslukuisimmat ovat suokukko, Iiro ja taivaanvuohi sekä arvokkaimmat mustaviklo, jänkäkurppa ja jänkäsirriäinen. Avosoilla näkee usein saalistelevan sinisuo-, tuuli- tai nuolihaukan, joskus jopa maakotkan. Reunärämeillä ja kangaskaarroilla riekot ja metsot ovat yleisiä. Muutonaikaista linnustoa ei tunneta.

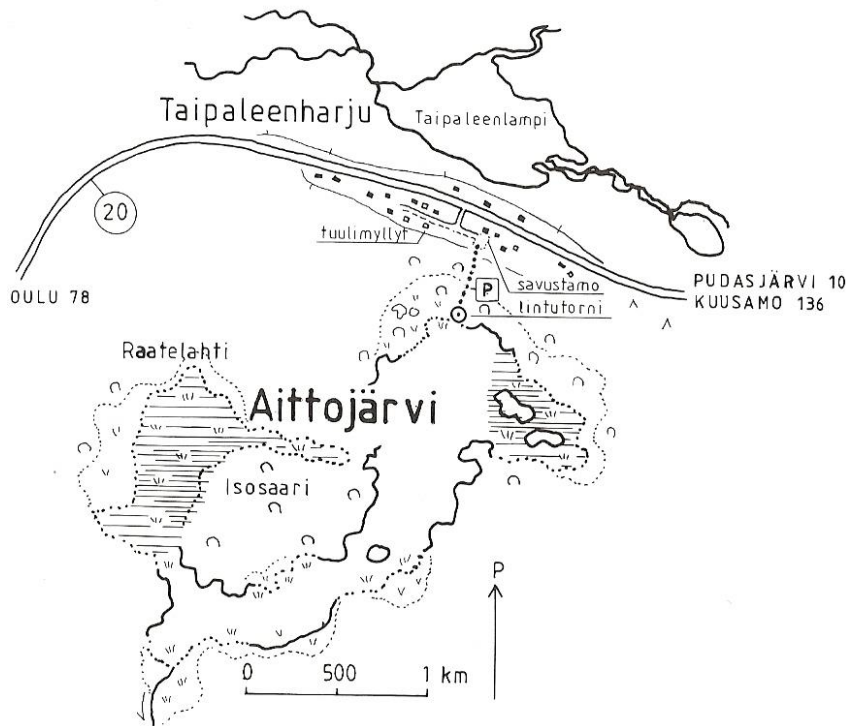
Runsaslukuisimmat pesimälajit: avosoilla riekko, suokukko, Iiro, taivaanvuohi, iso- ja pikkukuovi, valkoviklo, kapustarinta, niittykirvinen ja keltävästäräkki sekä reunametsissä pajulintu, harmaasieppo, metsäkirvinen, järripeippo, pajusirkku, peippo ja pohjansirkku.

Harvalukuiset pesimälajit: joutsen, metsähanhi, mustalintu, mustaviklo, jänkäkurppa, jänkäsirriäinen, sinisuo-, tuuli-, nuoli- ja kanahaukka, kurki, harmaalokki, suopöllö, käenpiika, kiuru, klorastas, sirittäjä, idänuunilintu, töyhtötiainen, isolepinkäinen ja korppi. (AO)

Yhteystiedot: Metsähallitus, Pohjanmaan puistoalue.

Aittojärvi

Ajo-ohje: Aittojärvi sijaitsee Pudasjärvellä Taipaleenharjun kylän eteläpuolella 12 km kunnan keskustaajamasta lounaaseen. Ajaessasi Oulusta 78 km valtatieltä numero 20 saavut Taipaleenharjun kylään. Käänny oikealle poronsavustamolle menevälle pikkutielle. Risteyksessä on myös melko huomaamaton lintutornin kyltti. Lintutornin tie jatkuu savustamon ohi pienenä, multa ajokelpoisena tienä niittyjen poikki ja päättyy noin 100 metrin päähän tornista vaatimattomalle "parkkipaikalle". Matkaa valtatieltä on vain vajaa puoli kilometriä. Järvi ei kuitenkaan näy valtatielle, koska se sijaitsee kyläharjun takana.

Alueen kuvaus: Aittojärvi on 180 ha:n kokoinen, matala, erämainen lintujärvi, joka rajoittuu pohjoispäätä lukuun ottamatta metsiin. Pohjoisrannalla on peltoja. Järven rantoja kiertävät laajat saraniityt. Vesikasvillisuutta on eniten järven länsipäässä, Raatelahdella, joka ajoittain on lähes järvikortteen valtaama. Järven itäpäässä, lintutornin edustalla, vesikasvillisuutta ei ole kovin paljoa.

Retkeily alueella: Suurin osa Aittojärvestä on havainnoitavissa lintutornista, tosin linnustollisesti tärkeä järven länsipää ei näy tornille. Lintutornista voi kuitenkin helposti nähdä järvellä tavattavat lintulajit, joten retket kannattaa suunnata sinne. Paras retkeilyaika on toukokuun lopussa ja kesäkuussa.

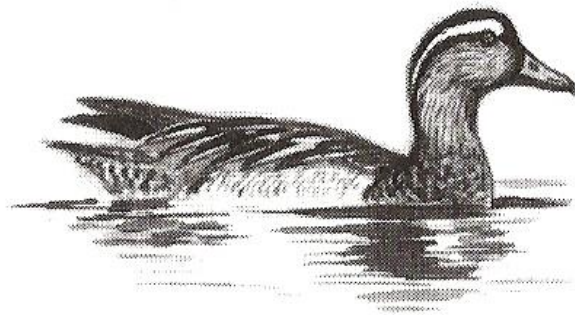
Pesimälinnusto: Runsaan vesilinnuston takia Aittojärvi luokitellaan valtakunnallisessa lintuvesiensuojeluohjelmassa kansainvälisesti arvokkaaksi kohteeksi. Siellä pesii 9-11 vesilintulajia ja niiden vuotuinen kanta on 130-140 paria. Mielenkiintoisimpia lajeja ovat joutsen, metsähanhi, heinätavi ja lapasorsa. Vuonna 1995 joutsenia pesi kaksi paria. Kahlaajia on 9-10 lajia ja niiden parimäärä on noin 40-50. Niistä erikoisin on jänkäkurppa, jonka yöllistä soidinkopsutusta voi kuulla lintutorniin. Lokkilinnuista Aittojärvellä pesivät nauru-, kala- ja harmaalokki sekä kalatiira, mutta niiden vuotuinen yhteismäärä on alle 10 paria. Nuolihaikka pesii säännöllisesti järven

rantametsässä. Ruskosuohaukka on nähty Aittojärvellä pesimäaikaan kahtena kesänä. Lähistöllä pesivä kalasääski saalistelee usein järvellä. Kerran rantaluhdalla on huitannut luhtahuitti ja kylän vattupensaissa ovat laulaneet taiturimaiset viita- ja luhtakerttunen.

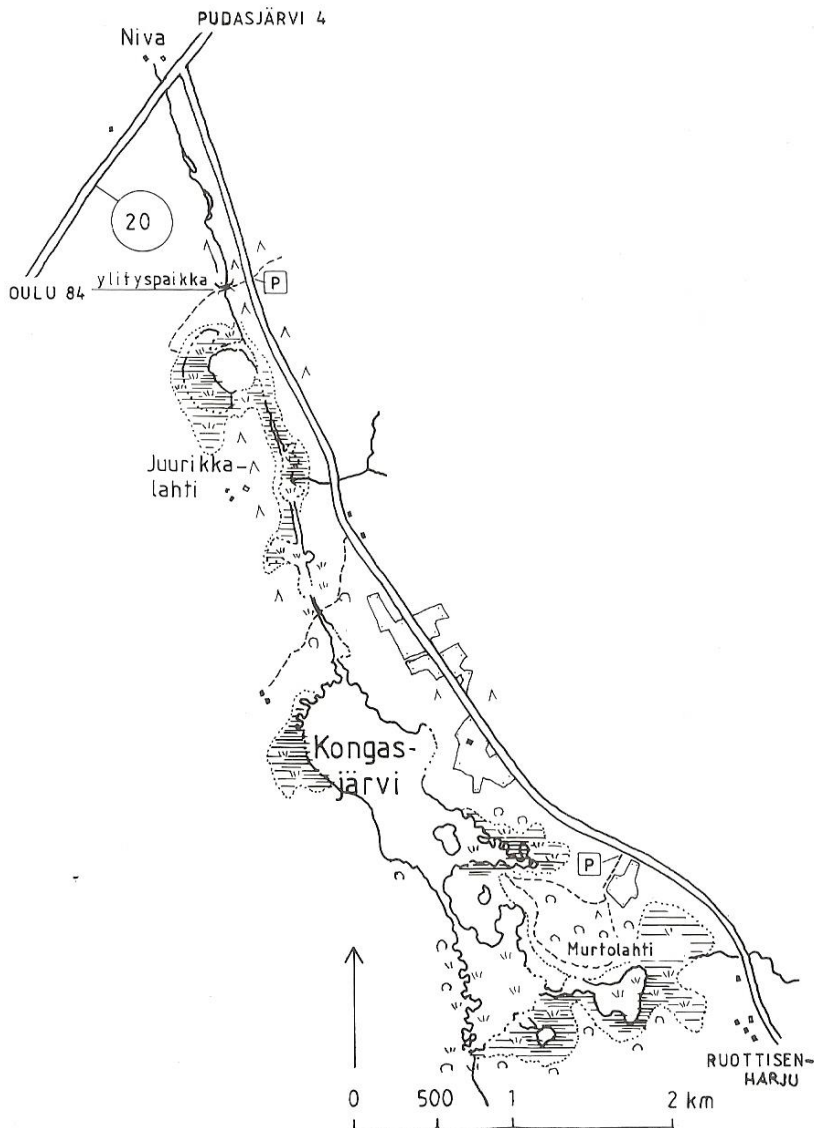
Runsaslukuisimmat pesimälajit: tukkasotka, haapana, sinisorsa, tavi, jouhisorsa, taivaanvuohi, Iiro, isokuovi, suokukko, pajusirkku ja ruokokerttunen.

Harvalukuiset/satunnaiset pesimälajit: joutsen, metsähanhi, heinätavi, lapasorsa, pilkkasiipi, jänkäkurppa, kurki, luhtahuitti, nuolija sinisuohaukka, harmaalokki, suopöllö, sirittäjä, viita- ja luhtakerttunen. Keväällä rantametsässä on nähty kuukkeli.

Muuttolinnusto: Muuttoajoilta on tiedossa havaintoja varsin niukasti. Kevätmuutolla lintutornista on havaittu mm. muuttohaukka, lapinkirvinen ja taviokuurna. Lokakuussa Aittojärveltä on laskettu 125 joutsenta. (AO)

Kongasjärvi

Ajo-ohje: Ajaessasi valtatieä numero 20 käänny 4 km Pudasjärven keskustan länsi puolelta etelään Ruottisenharjuun vievälle tielle. Kongasjärven pohjoisosan lammikot alkavat näkyä tien oikealla puolella noin 2 km:n ajon jälkeen. Juurikkalahden isoimmalle ja linnustollisesti parhaimmalle lammikolle pääset, kun pysäköit autosi tien reunaan noin 1,5 km:n ajon jälkeen ja kierrät järven pohjoispuolitse sen länsirannalle. Laskujoessa on ylityspaikka. Murtolahdelle pääset, kun pysäköit autosi noin 5,5 km:n ajon jälkeen tien oikealla puolella olevan pellon luona ja jatkat siitä jalkaisin suoraan etelään vajaan kilometrin. Sieltä järven rantaan kannattaa seurailta länteen päin aina järven lähes kokonaan katkaisevalle niemelle saakka. Kongasjärvellä liikuttaessa ovat kumisaappaat välttämättömät. Koska alueella ei ole mainittavia polkuja, voit tarvita kompassin. Retkeillessäsi Kongasjärvellä sekä järven pohjoisosan peruskartta nro 3513 12 että järven eteläosan peruskartta nro 3531 03 voivat olla tarpeen.

Alueen kuvaus: Kongasjärvi on lintuvesiensuojeluohjelmassa valtakunnallisesti merkittävä lintuvesi. Sen vesipinta-ala on 128 ha. Järven pintaa on huomattavasti laskettu, minkä takia rannat

ovat rikkonaiset. Rantaviivalla onkin mittaa lähes 20 km. Vedenpinnan laskun seurauksena järven etelä- ja kaakkoisosat ovat hyvin matalia, paikoitellen veneellä kulkukelvottomia. Pohjoisosa, Juurikkalahti, on muuttunut lamparejonoksi. Kongasjärven etelä- ja kaakkoisrannat, luoteisranta ja Juurikkalahden rannat ovat alavia, märkiä saraniittyjä. Niityt ovat voimakkaasti pensoittuneet. Muut rannat ovat korkeampia ja karumpia, osittain kivikkoisia. Monin paikoin rannat (mm. etelässä) kasvavat nuorta leppä- ja koivuvaltaista metsää. Vesialue peittyy kesäisin suurelta osin vesikasvuston alle. Varsinkin Murto- ja luurikkalahdella on laajoja kortteikkoja. Nämä mainitut kaksi lahtea ovat linnustollisesti parhaimmat alueet. Parasta retkeilyaikaa on kevät, jäidenlähdestä (n. 15.5.) alkaen, ja koko kesä sorsastuskauden alkuun asti.

Linnusto: Kongasjärven pesimälinnusto käsittää yli 30 kosteikkolajia. Järven 10 vesilintu- ja 10 kahlaajalajia pesivät pääasiassa Juurikka- ja Murtolahdella. Vesilinnuista arvokkaimpia ovat mustakurkku-uikku, joutsen, heinätavi, lapasorsa ja uivelo sekä kahlaajista jänkäkurppa. Juurikkalahdella on iso loppikolonia, jossa pesii mm. 100 naurulokkiparia ja pikkulokkeja. Sinisuohaukkoja ja suopöllöjä pesii yleensä vain hyvinä myyrävuosina. Rantametsistä, etenkin järven eteläosassa, voi tavata kiintoisia varpuslintuja kuten pikkusirkun ja lapinuunilinnun. Siellä voi myös koputella pohjantikka. Järven muutonaikaista linnustoa ei ole kartoitettu, mutta siihen kuuluvat ainakin kuikka, mustaviklo ja sinirinta.

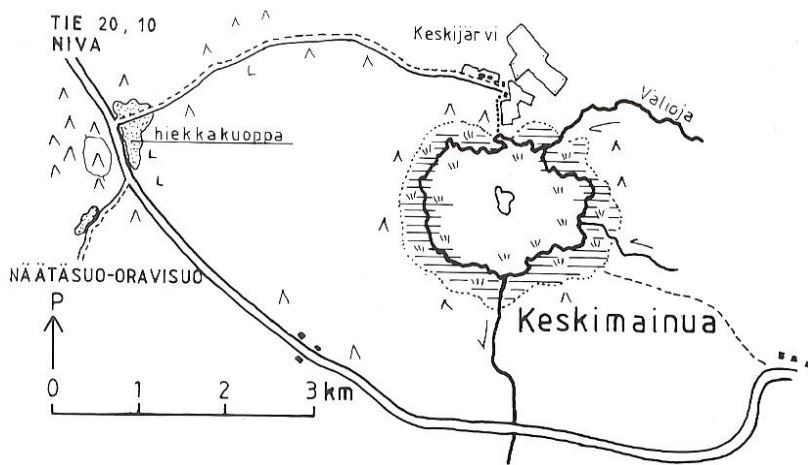
Runsaslukuisimmat pesimälajit: tavi, haapana, telkkä, sinisorsa, tukkasotka, Iiro, taivaanvuohi, naurulokki, pajusirkku, ruokokerttunen ja keltävästäräkki.

Harvalukuiset pesimälajit: mustakurkku-uikku, metsähanhi, kurki, joutsen, heinätavi, lapasorsa, uivelo, riekko, sinisuohaukka, suopöllö, pikkulokki, jänkäkurppa, metsäviklo, pohjantikka, käenpiika, sirittäjä ja pikkusirkku.

Satunnaislajit: merihanhi, lapasotka ja lapinuunilintu. (TK)

Keski-Mainua

Ajo-ohje: Keski-Mainuulle pääset valtatie 20:ltä kääntymällä 4 km Pudasjärven keskustan länsipuolelta etelään Ruottisenharjuun vievälle tielle. Käänny noin 10 km:n ajon jälkeen vasemmalle Keskijärven taloon johtavalle tielle. Taloon on matkaa 2,5 km. Kysy talosta, saatko jättää autosi pihaan. Toinen mahdollisuus on ajaa Ruottisenharjuun vievää tietä vielä noin 5 km pidemmälle, jättää auto tien reunaan ja kävellä perille. Vasemmanpuolimmaisen talon luota lähtee noin 2 km:n pituinen järvelle vievä polku. Kumisaappaat ovat välttämättömät.

Alueen kuvaus: Keski-Mainuan vesipinta-ala on yli 500 ha. Järven pintaa on laskettu, minkä vuoksi sitä ympäröi 100-200 metrin levyinen, upottava saraniitty. Niittyä reunustavat sekametsä ja räme. Keskellä järveä on suurehko, suopohjainen saari. Avovesialuetta ympäröi järvikortetta kasvava vesikasvillisuusvyöhyke. Järveen koillisesta ja idästä laskevissa joissa on ylikulkupaikat, mutta etelään virtaavassa laskujoessa ei ole. Paras retkeilyaika on touko- ja kesäkuu.

Linnusto: Keski-Mainualla pesii yli 30 kosteikkolajia. Parhaiten ovat edustettuina vesilinnut, joita pesii 10 lajia. Yleisimmät lajit ovat sini sorsa, tavi, haapana, telkkä ja jouhisorsa. Arvokkaimmat vesilinnut ovat kuikka, joutsen, metsähänhi ja heinätavi. Runsaimmat kahlaajat ovat Iiro, taivaanvuohi ja valkoviklo. Öisin järvellä voi kuulla jänkäkurban soidinääntä. Kurki kuuluu myös Keski-Mainuan pesimälinnustoon. Yleisimmät varpuslinnut ovat pajusirkku, ruokokerttunen ja niittykirvinen. Rantapensaiden erikoisin laulaja on ollut pikkusirkku. Muuttolinnustosta ei ole tietoa, koska järvellä on retkeily vähän. (TK)

Olvassuo - Oravisuo - Näätäsuo

Ajo-ohje: Olvassuon - Oravisuon - Näätäsuo - Sammakkosuon - Verkonlamminsuon soidensuojelualaue sijaitsee Pudasjärven eteläosassa, osittain Utajärven puolella. Alue on laaja, joten sen eri soille pääsee helpoiten eri reittejä. Olvassuolle pääset Utajärven Juorkunan kylästä. Aja Olvasjärvelle vievää tietä n. 21 km. Käänny sitten vasemmalle vievälle pikkutielle, joka johtaa Ison Olvasjärven pohjoisrannalle. Aja sitä noin 2 km ja pysäköi auto tien reunaan. Olvassuon itäiset rimmikot ovat kilometrin päässä koillisessa. Samaa reittiä pääset myös Pienelle Olvasjärvelle. Sinne pääset kävelemällä Ison Olvasjärven pohjoisrannalta vajaa kilometri pohjoiseen (ojitusalueen läpi). Olvassuon läntinen rimmikko on Pienen Olvasjärven pohjoispuolella. Sinne pääset parhaiten kiertämällä järven länsipuolelta.

Oravisuolle pääset Pudasjärven Hetekylästä Keinäesperälle vievää tietä. Käänny Keinäesperän kohdalta noin 12 km:n ajon jälkeen oikealle Nuorittajoen sillan yli. Jatka sitten vasemmalle vievää tietä. Käänny 4 km:n ajon jälkeen vasemmalle ja aja metsäautotien päähän. Oravisuon

rimmikkoalue alkaa kaakossa 1 km:n päässä. Samaa reittiä pääset myös Olvassuon länsiosaan ja Pienelle Olvasjärvelle, jos jatkat tien päähän Kavalaan asti. Olvassuon läntinen rimmikko on 2 km:n päässä suoraan tien eteläpuolella. Kavalasta pääset Pienelle Olvasjärvelle seuraamalla sen laskuojaa etelälounaaseen .

Näätä-, Sammakko- ja Verkonlamminsuolle pääset valtatie 20:ltä kääntymällä 4 km Pudasjärven keskustan länsipuolelta etelään Ruottisenharjuun vievälle tielle. Käänny noin 10 km:n ajon (vasemmalla vanhoja sorakuoppia) jälkeen oikealle kääntyvälle pienelle metsätielle. Kilometrin ajon jälkeen ovat Sammakkolampi ja Sammakkosuo tien vasemmalla puolella. Tällä kohdalla tiellä on puomi, joka on auki vain hilla-aikana. Sammakkosuo jatkuu tästä 3 km etelään. Kolmen kilometrin päässä päätiestä on tien oikealla puolella Kuivatuslampi ja sen takana on Verkonlamminsuo. Runsaan 7 kilometrin päässä päätiestä tien vasemmalla puolella on Näätäsuo.

Retkeillessäsi Olvas- ja Oravisuon alueella tarvitset peruskartan nro 3531 01 ja Näätä-, Verkkolammin- ja Sammakkosuon alueella peruskartan nro 3531 02.

Alueen kuvaus: Soidensuojelun alueen pinta-ala ylittää reilusti sata neliökilometriä. Alue rajoittuu kaakossa Olvassuon luonnonpuistoon, missä liikkuminen on kielletty. Nuorittajoki ja sen sivujoki, Piltuanjoki, jakavat alueen kolmeen suunnilleen yhtä suureen osaan. Alueen keskiosa on järvetöntä. Muuallakin järvet sijoittuvat suoalueen reunaosiin. Isompia järviä on kolme: eteläosassa Iso ja Pieni Olvasjärvi sekä pohjoisosassa Ruottisen järvi. Lisäksi pohjoisosassa on kymmenkunta pienempää järveä tai lampea. Alueen suoluonto on monipuolista sisältäen toistakymmentä erilaista suotyyppeä: rämeiden, nevojen ja korpien yhdistelmiä. Linnustollisesti merkittäviä rimpinevoja on Olvas-, Oravi- ja Näätäsuolla. Järvistä linnustollisesti paras on Pieni Olvasjärvi. Metsät ovat enimmäkseen jäkälikkö- ja kanervakankaita. Olvas-, Oravi- ja Näätäsuon alueella kulkiessa on kompassi välttämätön.

Pesimälinnusto: Soidensuojelun alueella ja luonnonpuistossa on tavattu pesivänä noin 115 lintulajia, joista 17 on vesilintu-, 15 petolintu-, 16 kahlaaja- ja 5 loppilintulajia. Loput ovat pääosin varpuslintuja. Joukossa on useita harvinaisuuksia. Valtaosa vesi- ja rantalinnuista pesii järvien rantamilla. Silkkiuikut pesivät Isolla Olvasjärvellä ja härkälintu, heinätavi sekä lapasorsa Pienellä Olvasjärvellä. Alueen ainoa nokikanapari on pesinyt Ruottisenjärvellä. Jänkäsirriäinen on yleinen

märillä rimmikoilla. Muita mielenkiintoisia kahlaajia, jänkäkurppia, mustavikloja ja vesipääskyjä pesii myös useita pareja. Linjalaskennoissa eri suoalueiden linnustotiheys on ollut 72-122 pari/alkm².

Runsaslukuisimmat pesimälajit (ei varpuslintuja): metsähanhi, tavi, telkkä, tukkasotka, pyy, riekko, teeri, Iiro, taivaanvuohi, töyhtöhyppä, suokukko, jänkäsirriäinen, kapustarinta, pikkukuovi, valkoviclo, isokuovi, nauru- ja harmaalokki ja kalatiira.

Harvalukuiset/mielenkiintoiset pesimälajit (parimäärineen): kuikka (3-4), kaakkuri (1-2), silkkiuikku (2-5), härkälintu (0-1), joutsen (4-6), jouhisorsa, heinätavi (0-2), lapasorsa (0-1), isokoskelo (0-1), uivelo (0-5), nokikana (0-1), maakotka, sini suo- ja kanahaukka, piekana (0-2), mehiläis-, tuuli-, ampu- ja muuttohaukka, nuolihaukka (1-3), metso, kurki, jänkä- ja lehtokurppa, metsä- ja mustaviklo, vesipääsky, kalalokki, lapintiira, hiiri-, lapin-, suo- ja helmipöllö, palokärki, pikku- ja pohjantikka, tilhi, musta- ja kulorastas, tiltalti, töyhtötiainen, puukiipijä, pikku- ja isolepinkäinen, kuukkeli, korppi, kirjosiipi- ja isokäpylintu ja pikkusirkku. Sinirinta pesi todennäköisesti kesällä 1977 ja vuonna 1993 luonnonpuiston koillisosassa lauloi sinipyrstö.

Muuttolinnusto: Keväisin Riista- ja Kalatalouden tutkimuslaitos seuraa alueen metsähanhikantoja. Seurannan yhteydessä on nykyisin tavattu miltei säännöllisesti lyhytnokka- ja tundrahanhia. Keväällä 1993 nähtiin kahdesti myös valkuposkihanhia. Yksinäisen linnun lisäksi alueen kautta muutti 42 valkuposkihanhen parvi. Lisäksi alueella on nähty muuttavia mustalintuja ja pilkkasiipiä sekä vaeltavia pyrstötiaisia. Kaikkiaan soidensuojelualueella ja luonnonpuistossa on havaittu yli 140 lintulajia.

Satunnaislajit: harmaahaikara, kanadanhanhi, harmaasorsa, merikotka, punajalkaviklo ja turturikyhyky. Joinakin lauhoina talvina Iso Olvasjärveen laskevan Kiiskiojan latvoilla on talvehtinut 1-2 koskikaraa. (TK)

Yhteystiedot: Metsähallitus, Pohjanmaan puistoalue.

Kaakkurinrimmit - Karhusuo

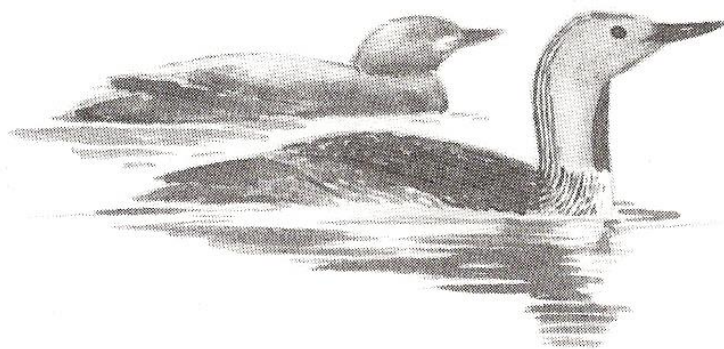
Ajo-ohje: Kaakkurinrimmit sijaitsevat Pudasjärvellä Aittojärven kylän pohjoispuolella noin kolmen kilometrin päässä lähimmästä tiestä. Ajettuasi Oulusta Pudasjärven keskustaajaman ohi käänny Ranuulle menevälle tielle nro 78. Aja tätä tietä 3,7 km ja käänny Tannilaan menevälle tielle nro 855. Aja tietä noin 11 km ja käänny oikealle Paloselkään menevälle pienelle metsätielle. Noin kilometri ennen tätä kääntyy oikealle Ypykkäjärven tie. Metsätie johtaa kilometrin päässä olevalle kesämökille. Satakunta metriä ennen mökkiä lähtee pohjoiseen polku, joka vie Kaakkurinrimpien eteläosaan. Polku on suhteellisen hyväkuntoinen ja selvästi näkyvä, mutta paikoin hyvin märkä. Karhusuo on noin 2 km Kaakkurinrimpien pohjoispuolella. Retkeillessäsi alueella tarvitset peruskartan pienennyksen nro 35142 (1:50 000). Siitä löytyvät Kaakkurinrimmit ja sille menevä polku sekä Karhusuo.

Alueen kuvaus: Kaakkurinrimmit on keidas- ja aapasuokokonaisuus. Sen pinta-ala on 800 ha. Läntisessä keidasosassa on suuria allikoita, joita ympäröivillä jänteillä kasvaa kitukasvuisia mäntyjä. Suon keskiosassa on saravaltaista nevaa ja sen itäreunassa on Iso Kataisen järvi. Rimmikkoalueen eteläosassa on pieni kuusikkosaareke. Monin paikoin suo on erittäin vaikeakulkuista. Karhusuo on runsaan 1 500 ha:n kokoinen aapasuo. Se kuului alun perin yhdessä Kaakkurinrimpien kanssa soidensuojelun perusohjelmaan. Myöhemmin Karhusuo on varattu turvetuotantoalueeksi, joten suon tulevaisuus on epäselvä. Linnuston kannalta paras ratkaisu olisi Kaakkurinrimpien-Karhusuon soidensuojelun alueen perustaminen.

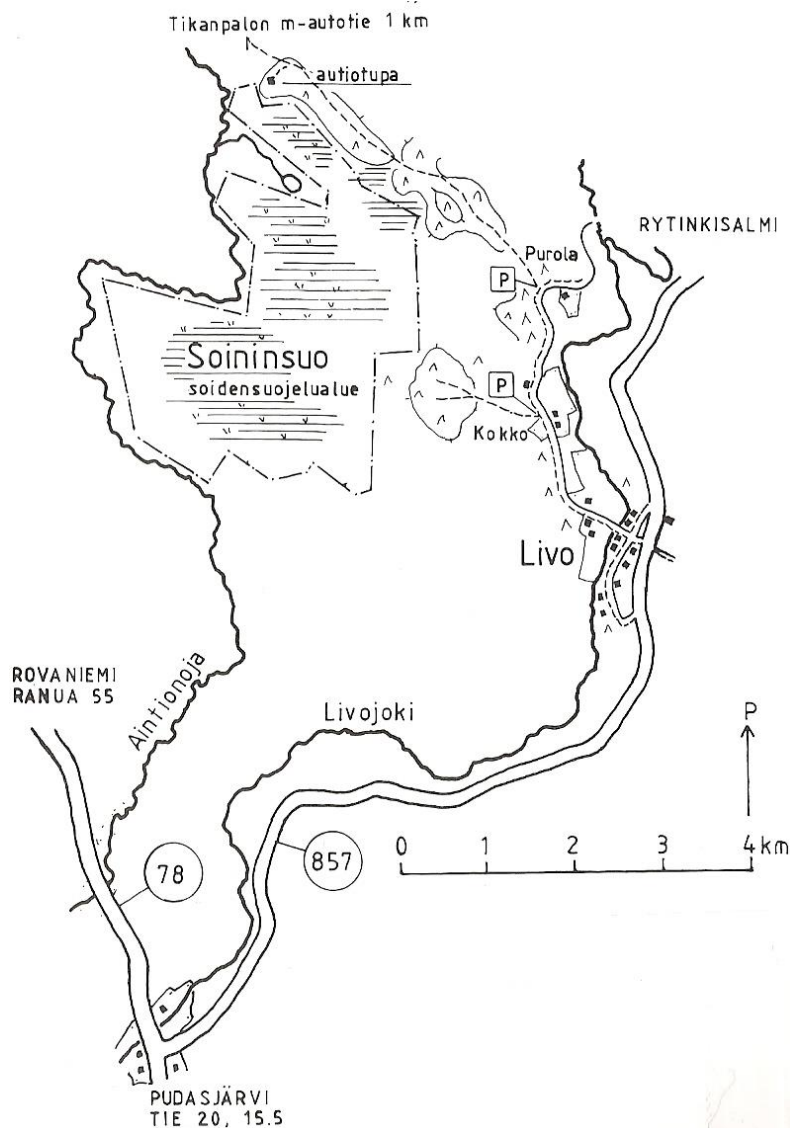
Pesimälinnusto: Kaakkurinrimnillä ja Karhusuolla pesii edustava suolintulajisto. Parimääriä ei ole laskettu. Vesilintuja on havaittu pesimäaikaan 10 lajia ja kahlaajia 11 lajia. Karhusuolla pesii metsähanhia. Muista arvokkaista vesilinnuista kuikka pesii Kataisella ja kaakkuri allikoilla. Suon määrimmiltä paikoilta löydät helposti alueen erikoisimmat pesivät kahlaajat, vesipääskyn ja jänkäsirriäisen. Harmaalokkeja pesii molemmilla suoalueilla yhteensä 10-20 paria. Nuolihaukka pesii lähimetsissä säännöllisesti ja hyvinä myyrävuosina pesivät myös sinisuohaukka, suopöllö ja isolepinkäinen. Reunarämeiltä kuulee usein riekon naurua.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: tavi, sinisorsa, Iiro, suokukko, kapustarinta, harmaalokki, niittykirvinen ja keltävästäräkki.

Harvalukuiset pesimälajit: kaakkuri, kuikka, metsähani, joutsen, haapana, jouhisorsa, töyhtöhyppä, pikku- ja isokuovi, valko- ja mustaviklo, jänkäsirriäinen, vesipääsky, kurki, sinisuo- ja nuolihaukka, kalatiira, riekko, suopöllö, pensastasku, isolepinkäinen, kulorastas ja korppi. (AO)

Soininsuo

Ajo-ohje: Soininsuo sijaitsee Pudasjärvellä Livon kylästä 6 km luoteeseen. Tullessasi Oulusta käänny kunnan keskustaajaman jälkeen Ranualla menevälle tielle nro 78. Ajettuasi tietä 15,5 km käänny Rytinkinsalmelle menevälle tielle nro 857. Noin 13 km:n ajon jälkeen saavut Livon kylän kohdalle. Käänny jälkimmäisen Livon kylään osoittavan kyltin kohdalta vasemmalle ja jatka Livojoen ylitse menevä Itä sillalta vielä noin 4,5 km. Tieltä kääntyy luoteeseen kävelykelpoinen metsätie. Helpoin reitti suolle on kävellä metsätietä noin 3 km, jolloin saavut Soininsuon pohjoispäähän. Mikäli haluat suon keski- ja eteläosiin joudut kulkemaan kompassin ja kartan avulla 2-3 km:n matkan. Tällöin voit jättää autosi tien varteen jo ennen suon pohjoisosiin johtavaa metsätietä. Liikkuessasi alueella tarvitset peruskartan nro 3514 12.

Alueen kuvaus: Soininsuon soidensuojelualue on rimmikkoinen aapasuokokonaisuus. Sen pinta-ala on noin 1 500 ha. Soininsuo on märkä, monin paikoin ylitsepääsemätön. Laajimmat rimmikot ovat suon keskiosissa, mutta myös muualla on vetisiä rimmikoita. Rimpien välissä kiertelee paikoin korkeita jäniteitä, joita pitkin pystyy kulkemaan. Suoalueen keskiosissa on joitakin pieniä metsäsaarekkeita.

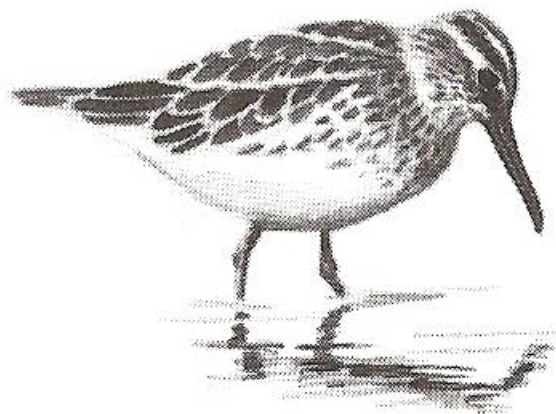
Retkeily alueella: Suo on erittäin märkä ja vaikeakulkuinen, joten joudut varaamaan retkellesi aikaa koko päivän. Paras retkeilyaika on toukokuun lopusta heinäkuuhun. Keskikesällä varaudu sääskien, mäkärien ja paarmojen varalle. Alueen pohjoisosassa on lepopaikaksi sopiva kämppä.

Linnusto: Soininsuon suolinnusto, varsinkin kahlaajalajisto, on monipuolinen. Soidensuojelualueella on havaittu yli 50 lintulajia. Linjalaskentojen mukaan linnuston paritiheys on varsin alhainen. Kahlaajia pesii 12 lajia. Niistä mielenkiintoisimpia lajeja ovat jänkäkurppa, jänkäsirriäinen ja vesipääsky. Metsähanhia pesii useita pareja. Muita pesiviä vesilintulajeja ovat joutsen, tavi, jouhisorsa, tukkasotka ja telkkä. Kurkia on useita pareja. Lokkilinnuista suolla pesivät harmaa- ja naurulokki sekä kalatiira. Rämeillä kuulee usein riekon naurua ja reunametsissä metso on yllättävän yleinen. Soininsuon muutto linnustoa ei tunneta.

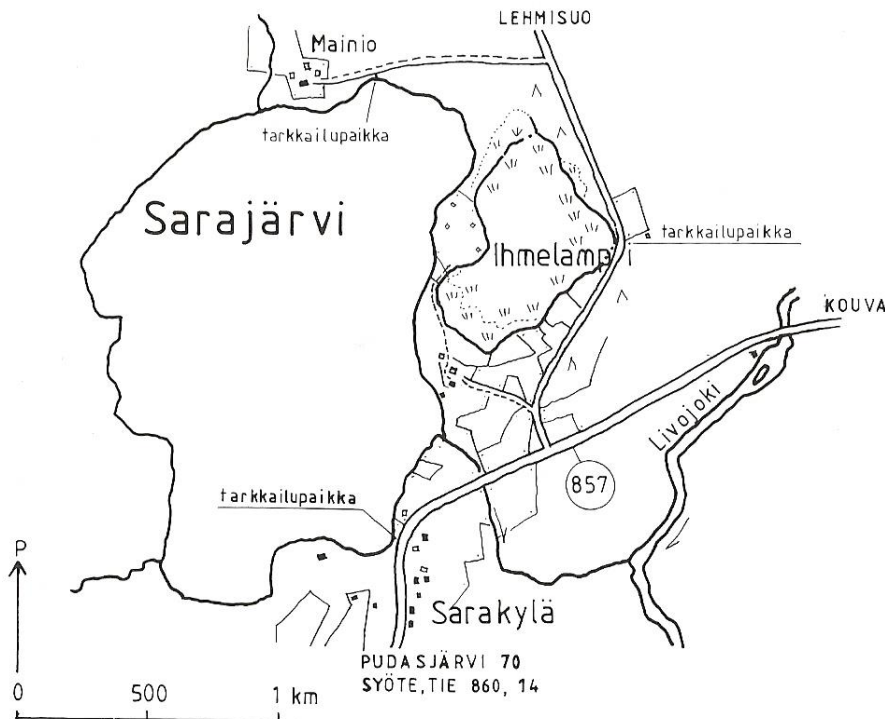
Runsaslukuisimmat pesimälajit: avosuolla Iiro, suokukko, kapustarinta, isokuovi, taivaanvuohi, niittykirvinen ja keltävästäräkki sekä reunametsissä metso, pajulintu, järripeippo, harmaasieppo, metsäkirvinen, hömötiainen ja peippo.

Harvalukuiset pesimälajit: metsähanhi, joutsen, jouhisorsa, töyhtöhyppä, jänkäkurppa, pikkukuovi, valko- ja mustaviklo, jänkäsirriäinen, vesipääsky, nuoli-, ampu- ja muuttohaukka, riekko, palokärki, kiuru, pensastasku, kulorastas ja korppi. (AO)

Yhteystiedot: Metsähallitus, Pohjanmaan puistoalue, Oulu.

Ihmelampi ja Sarajärvi

Ajo-ohje: Ihmelampi sijaitsee Sarajärven kylässä, Pudasjärven pohjoisosassa, noin 70 km kunnan keskustaajamasta pohjoiseen. Käänny Pudasjärveltä Ranuan suuntaan. Ajettuasi 15,5 km käänny oikealle Sara kylään vievälle tielle. Ajettuasi tietä noin 55 km saavut Sarakylään, missä käänny vasemmalle Lehmisuontielle. Noin kilometrin jälkeen tie kulkee Ihmelammen ohitse rantaviivaa seuraten. Jätä auto tien reunaan. Tieltä on lammelle hyvä näkyvyys. Sarajärveä pääset tarkkailemaan parhaiten kylän rannasta, järven kaakkoiskulmasta tai järven pohjoispäästä. Sinne pääset, kun jatkat Ihmelammelta Lehmisuontietä noin 700 m eteenpäin. Tästä voit kävellä vasemmalle Mainion taloon vievällä tiellä olevaan tarkkailupaikkaan.

Alueen kuvaus: Ihmelampi on vajaan kilometrin pituinen ja runsaat puoli kilometriä leveä, matala lampi. Sara järvestä sen erottaa kapea noin 30 metrin levyinen kannas. Pellot ympäröivät Ihmelampea etelä- ja länsipuolelta. Pohjoisessa sitä reunustaa suopohjainen sekametsä. Lammen rannat ovat paikoitellen tiheän pensaikon peitossa. Luoteis- ja lounaisrannalla on kapeita saraniittyjä. Vesikasvillisuuden takia avovesialue supistuu kesäisin huomattavasti. Luoteis- ja lounaisosissa on laajoja kortteikkoja.

Sarajärvi on yli kahden kilometrin pituinen ja runsaan 200 hehtaarin kokoinen, Ihmelampea syvämpi ja karumpi järvi. Sen rantavesissä kasvaa kapea, järvikortevaltainen vesikasvivyöhyke. Sarajärven länsi- ja pohjoisranta ovat kangas- ja suopohjaista metsämaata ja kaakkois- sekä itäranta peltoa.

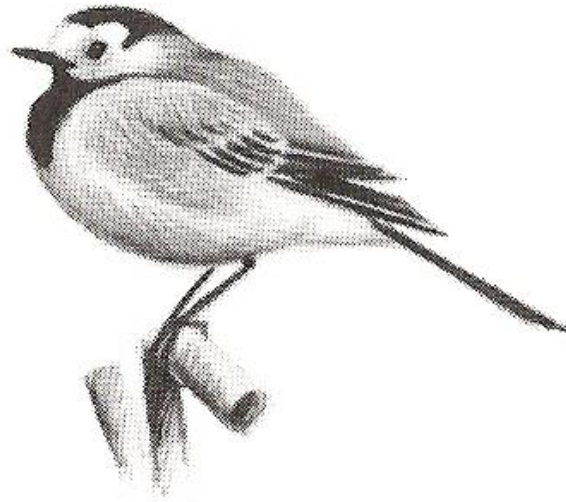
Ihmelampi ja Sarajärvi muodostavat vesialueen, jonka vesilinnut liikkuvat jatkuvasti järveltä toiselle. Parasta retkeilyaikaa on toukokuun lopusta kesäkuun loppuun.

Linnusto: Ihmelammella pesii noin 20 lintuvesilajia. Parhaiten edustettuina ovat vesilinnut, joita vuosina 1991-93 pesi yhteensä 10 lajia. Niistä arvokkaimpia ovat härkälintu, silkkiuikku, lapasorsa

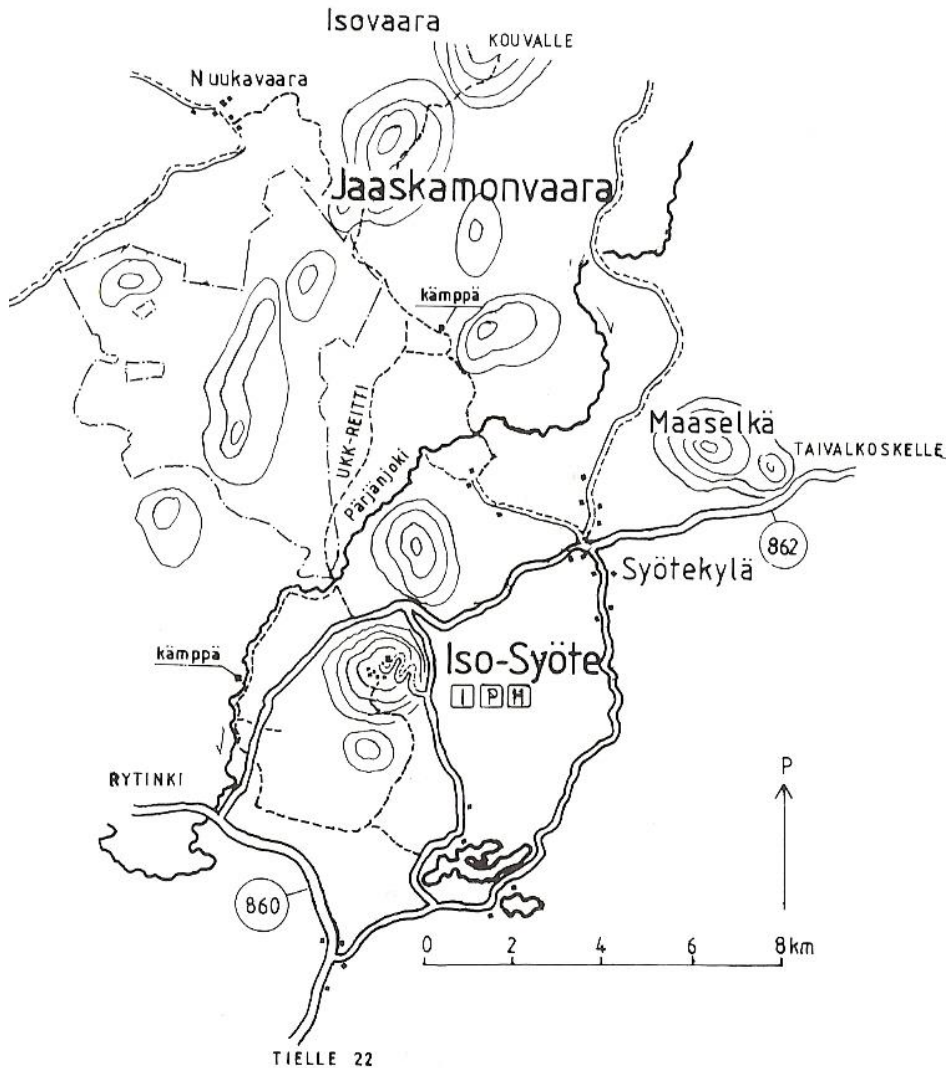
ja pilkkasiipi. Lisäksi Sarajärvellä pesinee muutama mustalintupari. Kesällä 1992 Ihmelammella lapasotkakoiras kosi kovasti tukkasotkanaarasta. Runsain pesivä loppilaji on naurulokki, kahlaajista Iiro. Lammella pesii myös muutamia pikkulokki- ja kalatiirapareja. Kesällä siellä voi ruokailla lapintiiroja ja metsähanhia. Sarajärvellä voi kesehtiä 60-70 nuorta, pesimätöntä joutsenta. Rantametsässä on koputellut pohjantikka. Alueen muuttolinnustosta ei ole tietoja.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: sini sorsa, tukkasotka, haapana, tavi, telkkä, naurulokki, Iiro, rantasipi, ruokokerttunen, pajusirkku ja keltävästäräkki.

Harvalukuiset/satunnaiset pesimälajit: härkälintu, silkkiuikku, lapa- ja jouhisorsa, mustalintu, pilkkasiipi, valko- ja metsäviklo, pikkulokki, kalatiira ja pensaskerttu. (TK)

Iso-Syöte - Jaaskamonvaara

Ajo-ohje: Iso-Syötteen tunturi sijaitsee Pudasjärven kunnan koillisosassa. Ajaessasi Oulusta valtatie nro 20 noin 115 km käänny vasemmalle Rytinkiin menevälle tielle numero 820. Tältä tieltä pääset kahta kautta Iso-Syötteelle. Kuusamon tien risteyksestä asti Iso-Syötteen opasteet ovat selkeät. Ensimmäinen itäpuolelta tunturille menevä tie kääntyy noin 15 kilometrin kohdalla oikealle. Käänny tältä tieltä runsaan kahden kilometrin päästä vasemmalle ja 5 kilometriä myöhemmin uudelleen vasemmalle tunturin laelle menevälle tielle. Länsipuolinen tie kääntyy Rytingin tieltä 19 km:n kohdalta oikealle. Käänny tältä Syötekylään menevältä tieltä vajaan seitsemän kilometrin ajon jälkeen oikealle. Kahden kilometrin ajon jälkeen saavut tunturin laelle kääntyvälle tielle. Retkeilylle sopivaa metsämaastoa löytyy tunturin länsipuolen ja huipulle menevän tien varsilta. Retkeillessäsi tunturin lakimetsissä auton voit jättää tunturihotellin parkkipaikalle. Länsipuolen tien varrella noin 5 km:n kohdalla menee UKK-reitti. Iso-Syötteen pohjoispuolen vaaroille pääset useilta suunnilta aluetta kiertäviltä metsäautoteiltä. Retkeillessäsi pohjois puolen vaara-alueilla tarvitset Iso-Syötteen-Kylmäluoman ulkoilukartan (1 :50000).

Alueen kuvaus: Iso-Syöte on maamme eteläisin tunturi, jonka korkein kohta on 431 metriä merenpinnan yläpuolella. Sen länsirinteiden aarnialueilla on vielä luonnontilaisia vanhoja metsiä, mutta suuri osa muista rinteistä on rakennettu laskettelurinteiksi. Uusia rinteitä kaavaillaan tällä hetkellä myös länsiosan aarnimetsiin. Iso-Syötteen pohjoispuolella sijaitsee aikoinaan kansallispuistoksi ehdotettu, yhtenäinen vanhojen metsien vaarajakso, jonka pinta-ala on yli 100 km². Tämä alue, jonka ytimen muodostavat Iso-Syötteen valtion retkeilyalue ja Jaaskamonvaaran luonnonsuojelualue, on erinomainen eräretkeilykohde.

Retkeily alueella: Iso-Syötteen metsiköt tunturin alaosista lakimetsiin ovat sopivia retkeilykohteita. UKK-reittiä pitkin retkeily on helpointa, sillä rinteillä kulkeminen on paikoin vaikeaa. UKK-reittiä myöten pääsee helpoimmin myös vaara jakson pohjoisosiin. Iso-Syötteen lakimetsät kiertää muutamassa tunnissa, mutta muilla vaaroilla retkeillessä kuluu helposti useita päiviä. UKK-reitin ja Pärjänjoen varrella on useita yöpymiseen tarkoitettuja laavuja ja kämppiä. Parasta retkeilyaikaa on toukokuun loppu ja kesäkuu.

Pesimälinnusto: Iso-Syötteen ja sen pohjoispuolisten vaara-alueiden pesimälinnustoon kuuluu noin 100 pääasiassa havumetsien lajia. Alueen linjalaskentojen tuloksissa korostuvat etenkin vanhojen metsien lintulajit kuten metso, pyy, palokärki, pohjantikka, leppälintu, laulurastas, kulorastas, puukiipijä, kuukkeli, käpylinnut ja taviokuurna. Alue on lapintiaisen lounaisimpia pesimäalueita, ja kanta on varsin vahva. Iso-Syötteen tunturin lakimetsien taviokuurnakanta on vahva. Tunturin lakialueen kalliojyrkänteillä pesivät Suomen eteläisimmät sepelrastaat. Niitä pesii vuosittain 2-5 paria. Linnut on useimmiten helposti nähtävissä jyrkänteen alla olevan mökkikylän tieltä tai hotellin pihamaalta. Jottet häiritsisi lintuja älä liiku kalliojyrkänteillä. Jyrkänteillä kiikkuminen voi olla hengenvaarallistakin.

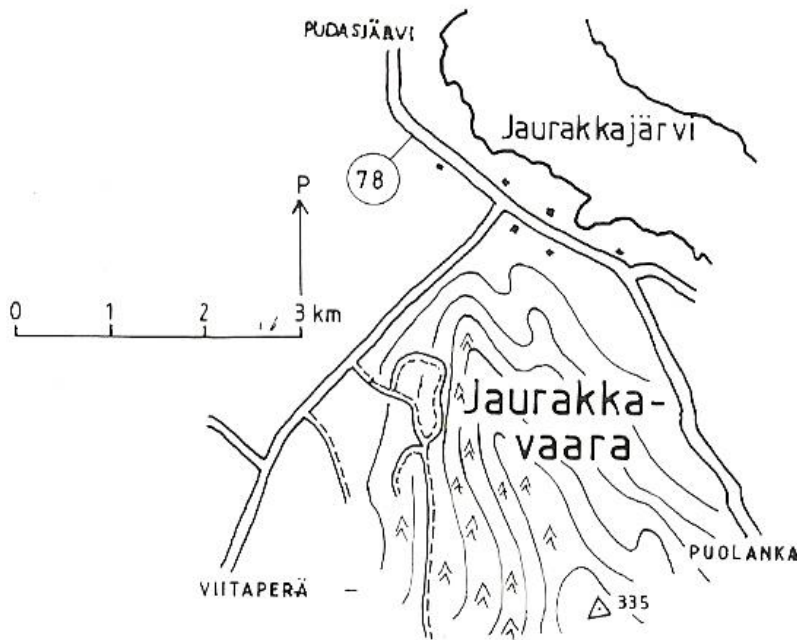
Runsaslukuisimmat pesimälajit (yli 500 paria): pajulintu (4500), järripeippo (3000), vihervarpunen (J 250), harmaasieppo (1200), hippiäinen (1000), keltävästäräkki (700), pohjansirkku (650), niittykirvinen (600), leppälintu (600), metsäkirvinen (600), urpiainen (550) ja laulurastas (500).

Harvalukuiset/mielenkiintoiset pesimälajit (parimäärineen): metso (300), pyy (100), riekko (100), lehtokurppa, metsäviklo (15), maakotka, sinisuo-, kana-, varpus- ja hiirihaukka, piekana, ampu- ja tuulihaukka, hiiri-, varpus-, lapin-, helmi- ja suopöllö, tervapääsky, palokärki (15), pohjantikka (40), tilhi (20), peukaloinen (20), sepelrastas (2-5), tiltalti (20), idänuunilintu, töyhtö- ja lapintiaainen (40), puukiipijä (150), kuukkeli (100), isolepinkäinen, taviokuurna (150), kirjosiipi- ja isokäpylintu (20). (PKu & AO)

Yhteystiedot: Metsähallitus, Syötekeskuksessa sijaitseva Iso-Syötteen opastuskeskus.

Jaurakkavaara

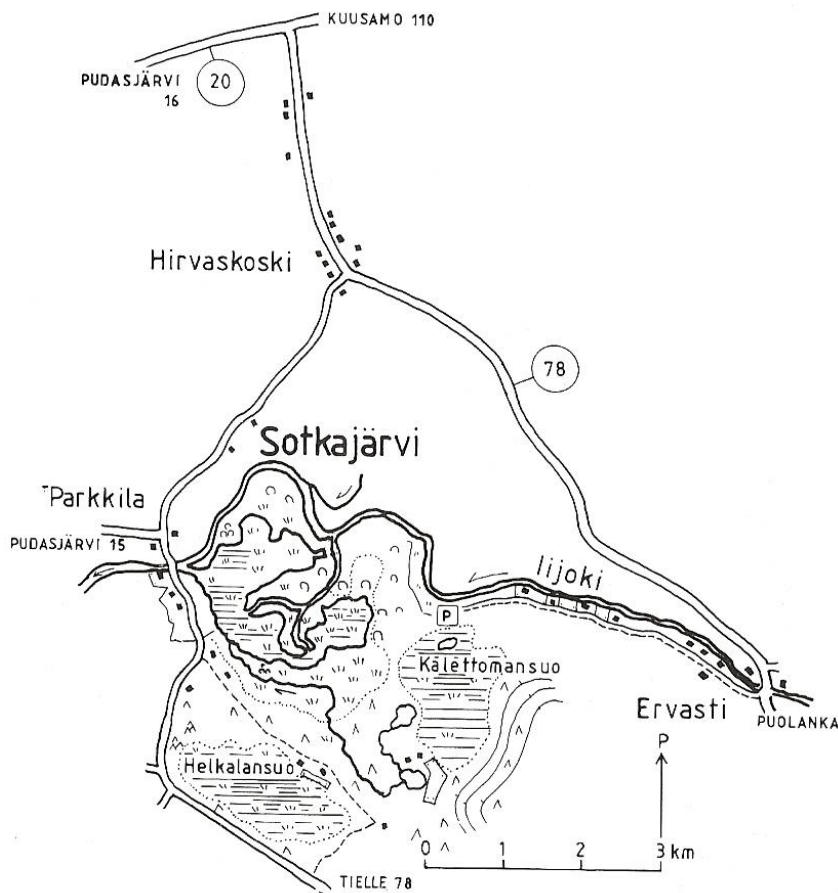
Ajo-ohje: Käänny Pudasjärven-Puolangan tieltä nro 78 Jaurakkajärven kylän kohdalta lounaaseen Viitaperän hiekkatielle. Aja tätä tietä 2,5 km ja käänny vasemmalle metsäautotielle, joka nousee vaaran rinnettä ylös, Runsaan kilometrin ajon jälkeen pysähdy vasemmalle kääntyvän metsäautotien risteykseen. Auton voit jättää tähän. Jatka kävellen jyrkästi rinnettä nousevaa metsäautotietä pitkin parisataa metriä. Vasemmalle kääntyvän mutkan kohdalla tien oikealla puolella on hakkaamattomana säilynyt Jaurakkavaaran metsä, jonka siimekseen on vaivattominta siirtyä tästä kohdasta. Jaurakkavaaran peruskartoista nro 3531 07 ja nro 3531 10.

Alueen kuvaus: Jaurakkavaara on reilun viiden neliökilometrin laajuinen metsäinen vaara, jonka korkein kohta kohoaa 350 metrin korkeuteen merenpinnasta. Suurin osa vaarasta on Pudasjärven kunnassa, mutta korkein laki on Puolangan puolella. Vaaran länsirinne on hyvin rehevää, kuusivaltaista aarnimetsää, jossa on runsaasti lahopuita ja järeitä haapoja. Vaaranlaen metsä on harvempaa ja kitukasvuisempaa. Itärinne on karumpi ja vähemmän aarniometsäinen kuin länsirinne. Vaaran länsirinteen yläosaan on hakattu metsän luoteisnurkkaa sivuavalta metsäautotieltä lähtevä tielinja. Tietä ei kuitenkaan tulla rakentamaan eikä sen varteen suunniteltuja hakkuita toteuteta, sillä Jaurakkavaara sisältyy Pohjois-Suomen vanhojen metsien suojeluohjelmaan.

Pesimälinnusto: Jaurakkavaarassa pesii monipuolinen, vanhan ja rehevän metsän linnusto. Linjalaskentoihin perustuva arvio alueen viiden runsaimman lajin kannasta on seuraava: pajulintu 100 paria, peippo 70 paria, punarinta 50 paria, vihervarpunen 40 paria ja järripeippo 35 paria. Seuraavaksi yleisimmät lajit ovat harmaasieppo, hippiäinen, metsäkirvinen, metso ja pyy. Jaurakkavaaran rehevän aarniometsän säännöllisiin erikoisuuksiin kuuluvat peukaloinen, idänuunilintu ja pikkusieppo. Vuonna 1995 Jaurakkavaaran länsirinteen rehevässä aarnikuusikossa pesi sinipyrstö. Pesälöytö on Suomen läntisin. Virossa sinipyrstön on todettu pesineen vuonna 1980 hiukan lännempänä. Jaurakkavaaran pesä tuotti kolme lentopoikasta. Jaurakkavaaran vanhojen metsien arvokasta elämistää täydentää liito-orava. (AR)

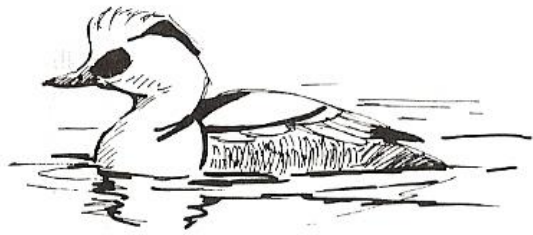
Sotkajärvi

Ajo-ohje: Sotkajärvi sijaitsee Pudasjärven keskustaajamasta 15 km itään. Ajaessasi Oulusta valtatie numero 20 Kurenaluksen kohdalla ylitä Iijoen silta ja käänny oikealle Parkkilaan menevälle tielle. Aja Iijoen pohjoispuolta menevää soratietä loppuun saakka ja käänny risteyksestä oikealle. Ajettuasi vajaa puoli kilometriä saavut Iijoen sillalle, jonka vasemmalla puolella avautuu Sotkajärvi. Kuusamon suunnalta ajaessasi käänny Korentojärven kohdalla valtatie nro 20:ltä Puolangalle ja Kajaaniin johtavalle kantatielle nro 78. Neljän kilometrin ajon jälkeen käänny Hirvaskosken kohdalta oikealle Parkkilaan vievälle soratielle. Noin kuuden ajokilometrin jälkeen saavut Iijoen sillalle Sotkajärven kohdalla. Jatkamalla Hirvaskosken risteyksestä 6 km Puolangalle päin saavut Iijoen sillalle Ervastin kylällä. Käänny heti Iijoen ylittävän sillan jälkeen oikealle. Tie kulkee Iijokivartta ja päättyy pellon reunaan. Täältä pääset kävelemällä Sotkajärven itäosiin sekä Kälettömansuolle.

Alueen kuvaus: Sotkajärvi on Iijoen laajentuma. Pääuomasta Sotkajärven keskiosaan laskeva haara muodostaa laajan suistoalueen. Suisto jakaa järven kolmeen osaan: suiston luoteispuolella on järven laajin osa, Puirovanlahti. Suistonjokihaarojen väliin jää Laaranlahti ja suiston itäpuolisessa perukassa on Kokkoperä. Järvi on hyvin matala. Kesällä Iijoen säännöstelyn takia virtaaman ollessa pieni keskisyvyys voi jäädä alle puolen metrin. Järven ranta- ja vesikasvillisuusvyöhykkeet ovat laajat. Järvikorte ja järvikaisla ovat vallitsevia vesikasveja. Rantamaisemaa hallitsevat laajat saravaltaiset tulvaniityt ja niihin rajoittuvat kuivemmat niityt sekä pensaikkovyöhyke. Suistoalue on pensoittunut. Vanhasta tulvaniittykulttuurista on jäljellä vain muutama luhistunut lato. Sotkajärven länsirannalla on peltoja.

Retkeily alueella: Tie kulkee pienellä harjanteella, joten sieltä näkee lahdelle hyvin. Iijoen sillalta eteenpäin lähes kilometrin matkan Puirovanlahti näkyy tielle. Vajaan kilometrin päässä sillalta on pieni venealkama, johon voi jättää auton. Tästä 100-200 metriä etelään, Sotkaojan suulle, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus on suunnitellut lintutornin rakentamista. Sotkaojan suulta avautuu näköala järven linnustollisesti parhaalle osalle, Laaranlahdelle. Tomin valmistuttua retket kannattaa suunnata sinne. Vastakkaisille rannoille ja itäosan Kokkoperään pääsee täältä vain veneellä, mutta järven itäpuolelta, Ervastin kautta, myös kävelemällä. Paras retkeilyaika ajoittuu touko- ja kesäkuuhun ennen vesikasvien nousua.

Pesimälinnusto: Sotkajärvi on luokiteltu lintuvesiensuojeluohjelmassa valtakunnallisesti arvokkaaksi lintujärveksi. Alueella pesii vuosittain 30-35 lintuvesille luonteenomaista lajia. Vesilintu ja pesii 9 lajia ja niiden parimäärä on 85-105. Sekä telkkiä että haapanoita pesii vuosittain yli 20 paria. Arvokkaimpia pesiviä vesilintulajeja ovat silkkiuikku, heinätavi ja lapasorsa. Kahlaajia alueella pesii noin 10 lajia. Niiden kokonaisparimäärä on 45-50. Mielenkiintoisimpia lajeja ovat jänkäkurppa, mustaviklo ja tylli. Lokkilintuja on viisi lajia, mutta niiden kokonaisparimäärä jää alle 10:n

parin. Sotkajärven rantapensaita kansoittavat ruokokerttuset ja pajulinnut sekä avomaita keltävästäräkit. Suistoalueen pensaikoissa on kerran laulanut pikkusirkku ja kylätien varren vadelpensaassa viitakerttunen. Sotkajärven lähistöllä pesivä kalasääski kalastelee säännöllisesti järvellä.

Runsaslukuisimmat pesimälajit: telkkä, haapana, tavi, taivaanvuohi, suokukko, isokuovi, ruokokerttunen, pajusirkku ja keltävästäräkki.

Harvalukuiset pesimälajit (parimäärineen): silkkiuikku (0-1), heinätavi (1-2), lapasorsa (1-3), jänkäkurppa (0-1), mustaviklo (0-1), tylli (0-1), kapustarinta (1), pikkukuovi (1), lehtokurppa, harmaalokki (2), kalatiira (2) lapintiira (0-2), kurki (1), nokikana (0-1), suopöllö (0-2), sinisuohaukka (0-1), viitakerttunen (0-1) ja pikkusirkku (0-1).

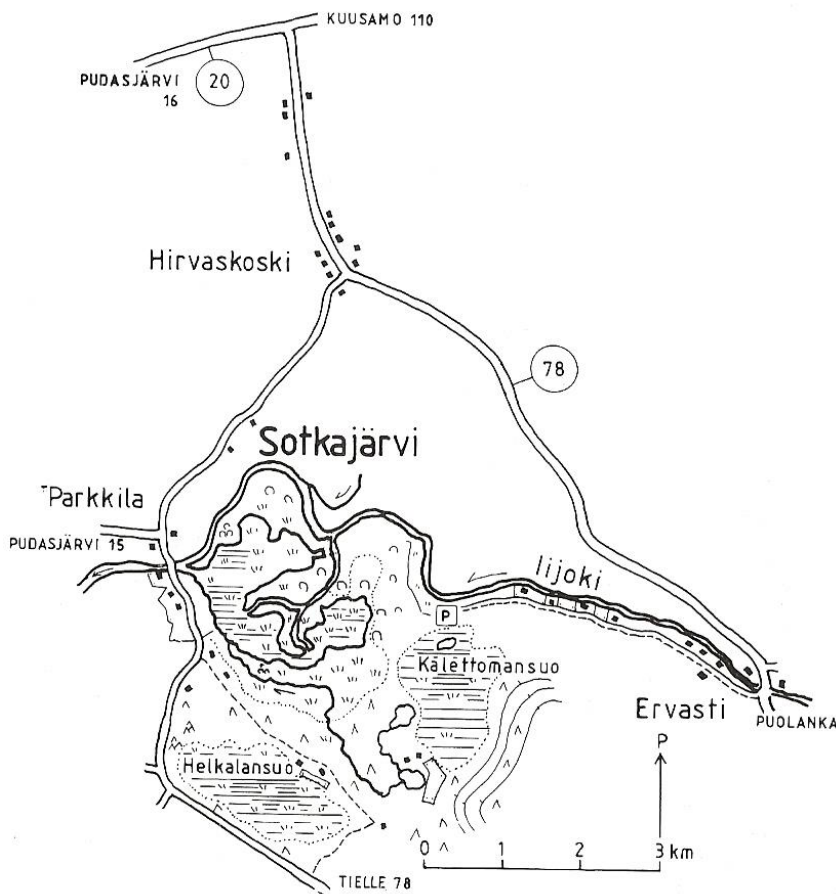
Muuttolinnusto: Keväisin Sotkajärvellä levähtää paljon kahlaajia. Niitä on havaittu enimmillään yli 200. Niistä 100 oli liroja, 50 suokukkoja ja 30 mustavikloa. Järvellä on ruokaillut keväällä yhdellä kertaa 50 pikkulokkia. Vesilinnuista Sotkajärvellä on tavattu muuttoaikana mm. metsähanhia, mustalintuja, pilkkasiipiä, alleja ja uiveloita. Kesäkuussa järvellä on nähty lähes 50 nuorta, pesimätöntä joutsenta. Syksyllä Sotkajärvellä lepäilevät muuttojoutsenet. Lokakuun alussa niitä on nähty enimmillään peräti 450 lintua.

Satunnaislajit: kaakkuri, merihanhi (pesinyt kilometrin päässä järvestä), kanadanhanhi, meriharakka, tundrakurmitsa, isosirri, ruskosuohaukka ja maakotka. (AO)

Kirjallisuus

Ohtonen, A. & Pessa, J.: Pudasjärven Sotkajärvi -lintuvesi Iijossa. - Aureola 19:117-129.

Helkalansuo

Ajo-ohje: Helkalansuon kartta on sivulla 143. Suo sijaitsee Pudasjärvellä 15 km kunnan keskustaajamasta itään, lähellä Sotkajärveä. Retkeillessäsi Sotkajärvellä kannattaa käydä myös Helkalansuolla. Aja Sotkajärven kohdalla Iijoen ylittävältä sillalta etelään runsas kilometri ja käänny vasemmalle pienelle metsäautotielle. Aja sitä noin 1,5 km, jolloin Helkalansuo avautuu tien oikealla puolella. Helkalansuon löydät peruskartasta nro 3531 06.

Alueen kuvaus: Helkalansuo on 200:n hehtaarin kokoinen rimmikkoinen aapasuo. Se kuuluu valtakunnalliseen soidensuojelun täydennysohjelman kohteisiin. Monin paikoin suo on märkyyden takia vaikeakulkuista. Suon reunalla kulkevalta metsätieltä avosuon linnut näkee hyvin. Helkalansuo ja Sotkajärvi muodostavat yhdessä hyvän retkikokonaisuuden.

Linnusto: Helkalansuon kahlaajalajisto on monipuolinen. Siellä pesii vakinaisesti 11 kahlaajalajia. Mielenkiintoisista kahlaajista jänkäsirriäisen löytää vain märimmiltä rimmikoilta, mutta jänkäkurpan yöllisen soitimen kuulee helposti tienreunalle. Runsaimmat lajit Iiro, pikkukuovi, töyhtöhyppä ja suokukko sekä harvalukuiset musta- ja valkoviklo näkyvät ja kuuluvat helposti tienreunalle. Suon vesilintulajistoon kuuluvat joutsen ja sinisorsa. Satunnaisesti siellä on nähty sisämaassa harvinainen merihanhi. Säännöllisesti pesivien lokkilintujen, harmaa-, kala- ja

naurulokin ja kalatiiran kokonaisparimäärä on alle 10 paria. Reunarämeillä pesii riekkoja. Petolinnuista suolla on nähty pesimäaikana saalisteleva piekana. (AO)

